Ilustrația copertei : Done Stan

SNOAVA POPULARĂ ROMÂNEASCĂ

Ediție critică de
SABINA-CORNELIA STROESCU
Prefață de
MIHAI-ALEXANDRU CANCIOVICI

EDIȚII CRITICE DE FOLCLOR — GENURI

EDITURA MINERVA
București — 1984

PREFAȚĂ

Una dintre categoriile narative mai puțin cunoscute și cercetate în folcloristica românească este snoava populară, cu multiplele ei implicații critice de natură socială. Snoava a fost, în comparație cu basmul și legenda, pe nedrept ignorată în studiile de specialitate.

Definirea snoavei ca narațiune a prilejuit numeroase controverse. Inițial, a fost adoptat termenul de anecdotă introdus pentru prima oară de B. P. Hasdeu, care face distincția între anecdotă, tradițiune și basm [1]. Impunîndu-se în manualele și diversele tratate de istorie literară, termenul de anecdotă a circulat mult în cadrul ședințelor literare ale cercului „Junimii". Lazăr Șăineanu în cunoscuta sa lucrare despre basmele române [2] studiază în partea a IV-a *poveștile glumețe* (snoave), ce sînt alcătuite atît din basme nuvelistice cît și din snoave. S-a încercat definirea termenului de snoavă, din necesități de studiu și analiză, termen pe care îl folosim și noi, în sensul lui general pentru literatura orală. Mozes Gaster a fost primul folclorist care a instituit definitiv în terminologia științifică noțiunea de snoavă, făcînd disocierea netă între snoavă, nuvelă și poveste [3]. Și N. Iorga va prelua termenul impunîndu-l pentru totdeauna [4].

Cuvîntul are o origine slavă, fiind sinonim cu iznoavă [5].

---

1 B. P. Hasdeu, *Literatura poporală,* în I. C. Fundescu *Basme, orații, păcălituri,* București, 1867 (în ed. a II-a 1870 la p. XI).

2 Lazăr Șăineanu, *Basmele române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice,* București, 1895, p. 911.

3 M. Gaster, *Literatura populară română,* București, 1883, p. 149, 158, 159.

4 N. Iorga, *Istoria ltieraturii românești,* ed. II-a, București, 1925, p. 66.

5 I. A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat Cartea Românească,* [București], 1931 : *snoavă* de aceeași origine cu iznoavă ; iznoavă = lucru nou, născocitură, snoavă (v. sl. *izu nova* „din nou").

Există și o fluctuație terminologică populară, care vine să întărească pe cea din literatura de specialitate. Circulația largă a acestor narațiuni a determinat o varietate de termeni ce urmau să le definească.

În mod frecvent snoava este denumită peste tot *poveste*. În unele părți din Muntenia ori Moldova de nord apare chiar termenul de *basm*. Experiența pe care am dobîndit-o prin culegerile de proză populară din ultimii ani ne-a demonstrat o terminologie variată și bogată a snoavei. Rar se întîlnește denumirea de snoavă, ci mai curînd se întîlnesc termeni ca : *povești glumețe, povești cu măscări, minciuni, bazaconii, parascovenii, jîtii, taclale*. În Moldova apare și termenul de *polojănii* difuzat în urma unei colecții de snoave din Vrancea a lui S. Hârnea. În Moldova de nord se poate găsi și noțiunea *bălăcărele*. În Muntenia snoavele sînt denumite în diferite feluri : *dafii, istorii, secături, trantii*. În Oltenia apar termeni ca : *dăfii* și *palavre*. Foarte des este folosit termenul de *glumă* alături de *poveste*. Uneori apare în Maramureș noțiunea de banc, care este împrumutată din terminologia citadină. Anecdotele și glumele sînt de fapt două subcategorii ale snoavei, avînd o individualitate aparte.

Definiția snoavei ca specie a prozei populare impune luarea în considerare a cîtorva din trăsăturile ei pertinente.

Snoava este o categorie a prozei populare care la dimensiuni reduse față de basm, demască aspecte negative din societate, defecte umane, vicii sociale, cu efecte moralizatoare, pentru îndreptarea răului, prin afirmarea principiilor eticii populare. În acest sens ni se pare sugestivă caracterizarea dată snoavei populare de C. Bărbulescu care surprinde succint cîteva din trăsăturile distinctive ale acestei categorii narative : „Snoavele au un caracter satiric demonstrativ și moralizator. Ele vizează nu oameni ca persoane, ci aspecte ale caracterului acestora, slăbiciuni și defecte. Așezate potrivit conținutului, ele pot alcătui un manual sistematic de morală populară în care corectivele sînt aduse cu biciul rîsului și al ridicolului de care sînt acoperiți leneșii, proștii, mincinoșii, bețivii, lacomii, hrăpăreții, lingușitorii etc., de cele mai multe ori reprezentanți ai administrației ori ai clasei exploatatorilor. Am putea spune că snoavele, prin marea lor putere de satirizare și tipizare, au puncte de contact cu proverbul și caricatura prin mijlocirea replicei ori a comicului de situație în care sînt puse personajele.“ [1]

Ov. Bîrlea definește snoava astfel : „Prin snoavă înțelegem narațiunea scurtă, cu intenții satirizante, de obicei uniepisodică despre

---

[1] Corneliu Bărbulescu : *Catalogul poveștilor populare românești* (note preliminare) în „Revista de folclor“, București, 1960, nr. 1—2, p. 61.

fapte din realitatea înconjurătoare, cotidiană, în care dimensiunile realiste sînt într-atît exagerate cît îngăduie limitele verosimilului"[1].

Snoava sesizează răul din societate și cultivă rîsul pe socoteala acestuia. Atitudinea umoristică a creatorului de snoave îmbracă cele mai variate forme și nuanțe: de la rîsul sănătos și inofensiv, în cascade, pînă la cel amenințător, sarcastic.

Comicul snoavei populare are o bază socială, este determinat de cauze sociale, vizează obiective sociale și are efecte sociale, conferind snoavei cea mai pronunțată și profundă valoare socială dintre categoriile și speciile narative.

Snoava are o funcționalitate precisă, ea este menită să restabilească acele norme etice populare încălcate de aspecte și comportamente reprobabile într-o comunitate dată.

Oamenii au trăit odinioară și s-au condus după legi tradiționale nescrise, dar acceptate tacit de întreaga comunitate. Ori de cîte ori aceste norme nu erau respectate, fie printr-o conduită necorespunzătoare, ori printr-un viciu, se distrugea un echilibru social și moral. Snoava cu forța ei satirică, cu acea artă a comicului de natură populară încerca să refacă acest echilibru, demascînd răul, anulîndu-l în felul ei. De fapt, snoava nu-și propune distrugerea răului, ea rezumă atitudinea colectivității față de aspectele reprobabile și urîte din societate pe care le semnalează ca un avertisment ce va trebui luat în considerare, răspunzînd astfel într-o măsură mult mai mare decît basmul ori legenda anumitor comandamente sociale.

Colectivitatea își desemnează din rîndurile ei pe acei indivizi dotați cu talent critic, spirit de observație, umor și imaginație, care vor deveni bunii „snovari", oameni glumeți, de spirit, performeri de snoave.

Societatea folosește rîsul și ca gest social corectiv. Prin rîs oamenii își bat joc de vicii și de defecte umane, de aspectele reprobabile. O situație comică din societate necesită un *emițător*, un *obiect* și un *receptor*. Mecanismul de declanșare a rîsului marchează atitudinea receptorului față de obiect printr-o poziție mentală. Rîsul este un fenomen social prin excelență. El presupune o participare colectivă în momentul declanșării sale de minimum doi indivizi care vizează pe un al treilea asupra căruia se îndreaptă critica.

O subspecie a snoavei este gluma, acea narațiune scurtă, concentrată, care se încheie cu o „poantă" ce pune în valoare iscusința și inteligența creatorului ei. Glumele sînt narațiuni de origine livrescă

[1] Ov. Bîrlea, *Prefață* la *Nevasta cea isteață — Snoave populare românești*, ediție îngrijită de Sabina C. Stroescu, Editura Minerva, București, 1971, p. XI.

și apar la un moment dat în concurență cu snoavele. Gluma se naște în procesul de colportaj al unei literaturi de influență orășenească. Experiența culegerilor actuale de proză populară demonstrează un interesant proces de mutații funcționale ale speciilor categoriei respective. Datorită fenomenului navetismului în colectivitatea satului contemporan, a importului de folclor și creație difuzată prin *mass media*, se remarcă o creștere a interesului colectivității pentru glumă, banc de natură citadină. Fenomenul se motivează prin îmbogățirea apercepțiilor și transformarea mentalității colectivității contemporane, în primul rînd datorită științei de carte și a noilor realități din mediul rural. Viața modernă cere povestiri scurte, cu „poantă", vesele, care să nu rețină mult timp atenția ascultătorilor. Gluma, bancul, prin concentrarea și reducția lor la un singur fapt răspund satisfăcător gustului omului contemporan.

Anecdota este o glumă în care personajele sînt diverse personalități, care își dezvăluie o anumită identitate de caracter ori poziția lor față de evenimentul istoric trăit. Anecdota descrie o farsă pusă de obicei pe seama unui personaj istoric. Există în componența anecdotei și farse mai groase, uneori cinice care au produs efecte amare, cîteodată cu finalizări tragice, dar asemenea exemple ies din sfera obișnuită a anecdotei. Deoarece este legată de personalități istorice de renume, anecdota se aseamănă întru cîtva cu legenda istorică și nu întîmplător în anumite colecții de legende se întîlnesc și anecdote puse pe seama oamenilor mari.

Dintre toate categoriile narative snoava are cea mai mare vitalitate și răspîndire. Ea răspunde gustului și exigențelor colectivității prin felul în care este adaptată unor realități contemporane, prin acea capacitate a ei, nemărturisită, de a fi un îndreptar etic și de a satisface unele necesități și aspirații ale individului.

Snoava surprinde tot ceea ce este perimat, învechit, are un profund caracter novator, progresist și dinamic.

Pentru felul cum a răspuns nevoilor oamenilor de pretutindeni și de totdeauna snoava a fost mereu contemporană pentru orice epocă social-istorică în care s-a dezvoltat. Deși nu-și propune să distrugă definitiv aspectele negative din societate, ea are marele merit de a le pune în discuție, cu intenții de corijare și îndreptare a lor. Snoava, prin concluziile ei critice, oferă posibilitatea unei introspecții din partea ascultătorilor, simultană cu momentul povestirii.

Experiența dobîndită în cercetările actuale de proză populară ne îndreptățește să facem cîteva considerații asupra contextelor propice performării snoavelor într-o colectivitate dată și a modului în care s-au modificat acestea de-a lungul timpului.

Contextul tradițional pentru snoavă rămîne în cea mai mare măsură specific povestitului în general și anume: șezătoarea, unele priveghiuri funebre, mersul la moară, întrunirile de muncă etc. Deoarece aceste prilejuri tradiționale s-au schimbat, ori au dispărut în prezent (șezătorile se organizează din ce în ce mai rar, clăcile colective au dispărut) și snoava și-a găsit alte contexte de a fi povestită.

Astăzi, cînd în viața contemporană s-au produs numeroase mutații și transformări de mentalitate și trai, însăși receptarea speciilor narative a căpătat noi dimenisiuni. Basmul, prin complexitatea și bogăția reprezentărilor fabuloase ce solicită un anumit auditoriu, care să creadă în cele povestite, pierde cu timpul din aderența și solicitarea publicului, snoava este mereu actuală și cerută de colectivitate pentru o serie de trăsături ale ei : reducție și concentrare narativă, o uimitoare adaptare la aspecte contemporane de viață și la inovații, o puternică ancorare în realitatea actuală, constituind o minunată modalitate de sesizare și îndreptare a aspectelor negative, perimate din societate.

Fenomenul navetismului, prezent în viața satului contemporan, a favorizat indiscutabil importul folcloric al unor specii narative. De pildă, anecdotele și bancurile orășenești au înlocuit snoava tradițională cu o structură clasică. Trecerea de la snoavă la banc nu ne mai surprinde astăzi cu nimic. Navetismul a prilejuit întîlnirea, în condițiile călătoriei de la sat la oraș, înspre locul de muncă, a indivizilor unei colectivități, care, pentru a-și îndepărta monotonia voiajului lor cotidian, povestesc diferite glume ori povestiri hazlii.

O altă ocazie de performare a snoavelor o constituie diversele adunări ale oamenilor, cu diferite prilejuri. Snoava capătă în acest fel o valoare catharctică pentru omul contemporan, ea se naște din dorința acestuia de a se destinde, de a-și crea o bună dispoziție într-un moment de divertisment, după o zi de muncă. Omul are nevoie de asemenea povestiri, snoava fiind reconfortantă, agreabilă, oferindu-i un anumit echilibru psihic, o stare de relaxare și deconcentrare de la preocupările serioase ale zilei. Din aceste rațiuni snoava se impune în procesul creației narative, oamenii o solicită, au nevoie de ea, impulsionînd în acest fel mecanismul producerii ei și conferindu-i o mare sferă de mișcare și transmitere pe cale orală.

Snoava este prezentă în actualitate printr-o permanentă asociere a ei cu un fapt petrecut în fața povestitorului. Asociind faptul de viață, povestitorul nu face altceva decît să demonstreze, în snoavă, asemenea proverbului, o anumită morală, ce se desprinde din cazul negativ înfățișat. Astfel, snoava ilustrează un tip social particularizînd o anumită situație, care exemplifică și explică acel tip vizat. Snoava apare, uneori, într-un context familiar povestitorului, în acea

desfăşurare de evenimente în care pot exista şi situaţii similare celor din povestirea populară. Povestitorul îşi reactualizează în acest fel firul narativ al snoavei prin asimilarea cu faptul de viaţă trăit.

Prin funcţionalitatea ei socială snoava răspunde cerinţelor epocii, devenind un îndreptar etic, aşa cum sesizam mai sus, dar nu în sensul adunării unor precepte rigide şi închistate. Snoava contemporană vizează aspectele perimate şi retrograde, viciile, manifestările de inadaptabilitate socială, într-un cuvînt tot ceea ce contravine unei societăţi moderne în plină dezvoltare. Înclinaţia spre realităţi contemporane nu exclude dorinţa omului de a înlătura răul social sub toate aspectele sale, de a oferi astfel un climat de viaţă sănătos şi echilibrat. Snoava prin sceneria ei diversă şi bogată în tipuri sociale constituie o modalitate de introspecţie psihologică, ea concordă perfect cu aspiraţiile şi dezideratele omului contemporan, iubitor de frumos şi echilibru.

Urmărind repertoriul actual de snoave, putem afirma că aceste naraţiuni îmbracă astăzi o diversitate de forme, ele evoluează spre banc, cuplet satiric, anecdotă dezvăluindu-şi o mare vitalitate şi forţă socială satirică.

Snoava se creează cu uşurinţă, fiind concentrată şi uşor accesibilă pentru toţi ascultătorii. Oamenii gustă umorul snoavelor, rîd copios de tot ceea ce este retrograd şi depăşit în societate, fac haz sănătos pe socoteala acelor indivizi certaţi cu morala, lipsiţi de probitate şi cinste.

O cercetare serioasă a snoavei populare implică şi o perspectivă sociologică asupra acestei categorii folclorice, care ne obligă să o studiem în strînsă legătură cu contextul social în care a fost creată.

O analiză psiho-sociologică de profunzime a povestitorilor de snoave ne va permite configurarea condiţiei performerului în cadrul unei colectivităţi date. Investigaţia noastră ne-a condus spre conturarea unui portret abstract al povestitorului de snoave, prin selectarea acelor trăsături ce definesc pe creator în funcţie de produsele sale.

Creatorul de snoave, asemeni celui de poveşti, trebuie să posede un talent narativ special. Creionarea portretului „robot" al povestitorului de snoave ne-a dezvăluit cîteva trăsături ce-l diferenţiază pe acesta de povestitorul de basme: povestitorul de snoave trebuie să aibă, prin forţa de sintetizare a situaţiilor comice, un haz anumit fără de care naraţiunile sale nu pot satisface colectivitatea receptoare. Absolut toţi subiecţii creatori-interpreţi pe care i-am studiat sînt temperamente vesele, deschise, receptive la frumos, volubile, cu spirit critic şi multă inventivitate.

Un povestitor bun de snoave se descoperă mult mai ușor decît unul de basm, prin talentul și spiritul său umoristic, glumeț. El este iubit și apreciat de întreaga colectivitate, fiind solicitat permanent, la diferite ocazii festive, să înveselească adunarea.

Într-o colectivitate folclorică se întîlnesc mai multe tipuri de povestitori de snoave:

Există povestitori de snoave tradiționale, buni cunoscători ai variantelor clasice pe care le-au preluat de la diverși bătrîni din sat, ori din familia lor ca pe o moștenire narativă.

Alți povestitori îndrăgesc bancurile și anecdotele. Sînt oameni mai tineri, sau între două vîrste, unii dintre ei lucrînd la oraș și colportînd aceste specii narative din mediul urban în cel rural. Sînt oameni cu o bună memorie narativă, pot înregistra cu ușurință bancurile, nu deformează niciodată „poanta", păstrînd astfel autenticitatea bancului și prospețimea acestuia. De fapt, un banc încetează să mai fie gustat de receptorii săi în momentul în care „poanta" finală nu mai este necunoscută. Cînd bancul a mai circulat și este știut, oamenii se plictisesc să-l reasculte, solicitînd un altul nou.

Se mai regăsesc în colectivitatea folclorică povestitori de snoave licențioase, specializați pe un asemenea repertoriu, dar neexcluzînd posibilitatea de a cunoaște și alte tipuri de snoave. Fără să fie vulgari ei preferă glumele „fără perdea" savurînd acel umor popular gros, plin de suculență.

Schițarea unei asemena clasificări a povestitorilor de snoave nu este rigidă, existînd posibilitatea ca fiecare tip de povestitor să cunoască și snoave dintr-o altă categorie.

Asemenea povestitorului de basme, cel de snoave trebuie dublat de un talent interpretativ excepțional. El trebuie să fie și bun actor, care să știe să dramatizeze sceneta snoavei respective, să-și dozeze efectele comice de așa natură încît „poanta" finală să producă ilaritate și să amuze din plin publicul ascultător. Interpretul de snoave este un abil artist care, folosind cu subtilitate ironia, îl orientează pe ascultător spre înțelegerea persiflării moralei snoavei. În acest sens, snoava este mai apropiată de fabulă, prin concluzia care se degajă din final și care conține în subsidiar o morală. Snoava îl pune pe ascultător în situația de arbitru, implicîndu-l procesual în judecarea faptului de viață respectiv, dar, mai ales, în modul în care trebuie să ia atitudine justă, potrivit mentalității populare. Snoava este morală pentru că invită pe auditor la o meditație etică în fața aspectelor negative vizate. Prin situațiile prezentate critic, snoava îi supune pe oameni la o serioasă introspecție care are ca efect corijarea comportamentelor, în sensul evitării viciilor și abaterilor de la normele de conduită morală.

Snoava este mereu tînără, ea are însă o istorie mai bogată decît poate părea la prima vedere.

O încercare de a descoperi geneza și originile snoavei este discutabilă și greu de realizat. Putem însă puncta o scurtă istorie a acestei categorii narative, pe nedrept trecută cu vederea de cercetători.

Întorcîndu-ne cu multe secole în urmă, surprindem în literatura clasică greco-romană cîteva preocupări în acest sens, dar fără relief. Anecdota, de pildă, își găsește reprezentanți în literatura greacă pe Herodot, Plutarh, Ion din Chios. Romanii au subliniat aspectul moralizator al speciei : Pliniu, Tacit, Valerius Maximus sînt doar cîțiva care au presărat anecdote în lucrările lor.

Oamenii au exteriorizat prin rîs reacția lor la tot ceea ce era învechit și închistat în fiecare epocă social-istorică. În toate epocile rîsul, ca fenomen social, s-a născut din necesitatea oamenilor de a se elibera de tot ceea ce îi oprima, obligîndu-i să se supună unor convenințe sociale. Rîsul a fost dintotdeauna o formă defensivă prin care oamenii se eliberau de cenzura socială a timpului respectiv : „Rîsul este o formă de expresie a adevărului esențialmente intimă, nicidecum superficială, el nu poate fi transformat în gravitate, fără a nimici și a denatura miezul adevărului dezvăluit în hohotele lui... El deschidea oamenilor ochii asupra noului și a viitorului. Prin urmare, nu numai că-l ajuta să exprime adevărul antifeudal, adevărul poporului, ci contribuia atît la dezvăluirea, cît și la formarea lui interioară." [1]

Snoava, ca produs folcloric al „rîsului", a cunoscut de-a lungul timpului numeroase forme. De la cupletele satirice prezente în petrecerile saturnale ale antichității, la povestirile de natură licențioasă, uneori cu implicații sociale, ce sînt plăsmuite în întregul ev mediu și pînă la narațiunile închegate, cu conținut satiric, puse pe seama unor eroi populari ca Till Eulenspiegel, Nastratin Hogea, există o întreagă literatură reprezentativă pentru comicul popular viguros. Literatura medievală este bogată în povestiri satirice care erau rostite în serbările populare, din diferite tîrguri, de oameni cu diverse profesii : soldați, țărani, negustori etc.

Tradiția saturnaliilor romane este continuată în variate forme de ritualuri și ceremonii medievale (reprezentațiile din piața publică, sărbătorile de tip cavaleresc) ce constituiau un alt mod de viață a poporului — cel festiv, organizat pe principiul rîsului. M. Bahtin surprinde în cartea sa trăsăturile rîsului medieval și contextele lui de manifestare : „Rîsul care a fost eliminat în evul mediu din cultul oficial și din concepția oficială asupra lumii, și-a clădit un cuib neoficial,

---

[1] M. Bahtin, *François Rabelais și cultura populară din evul mediu și Renaștere,* București, Editura Univers, 1974, p. 106—107.

dar aproape legal, sub streașina fiecărei sărbători. De aceea fiecare sărbătoare, pe lîngă latura ei oficială — religioasă și politică — mai prezenta și o altă latură, aceea popular carnavalescă din piața publică, organizată pe principiul rîsului."[1] Există o imensă literatură parodică a evului mediu, legată direct sau indirect de sărbătorile populare. Se parodiau texte religioase, ritualuri ecleziastice, oamenii ironizînd și demitizînd sacrul. Parodia a constituit tot o manifestare a artei comice medievale. În acest șir de carnavaluri și serbări populare (sărbătoarea nebunilor, sărbătoarea măgarului) s-au născut și snoavele, anecdotele, povestirile licențioase care stîrneau hohote de rîs prin încălcarea tabuurilor și convenientelor impuse de oficialități. Erau descărcări sufletești împotriva tuturor oprelіștilor și rigorilor instaurate de clasele dominante, explozii de veselie și bună dispoziție într-un climat bazat pe teroare și tristețe.

În Franța a fost cultivată anecdota libertină de tipul cronică: *Cronique scandaleuse* de Jean de Roye, la 1488. Au circulat snoave, anecdote și glume la sfîrșitul secolului XVI și începutul secolului al XVII-lea. Melander, autorul unei cunoscute culegeri de literatură comică *Jocorum et seriorum libri duo* (1600) citează chiar o listă cu numeroși teologi și cărturari care au mai scris snoave pînă la el. În 1522 apare valoroasa culegere de *Schwänke* germane, aparținînd călugărului Johannes Pauli sub titlul *Schimpf und Ernst* („Rîs și seriozitate").

Au existat acele fabliaux-uri care s-au impus în circulație, fiind prelucrări ale unor povestiri comice colportate de oameni din diverse pături sociale. Joseph Bédier dă o definiție lacunară pentru fabliaux: „Des fabliaux sont des contes à rire en vers"[2]. Unele subiecte din snoavă se oglindesc și în fabliaux-uri.

Cărțile populare, prin circulația lor masivă în diferite medii și la diverse popoare, au constituit, de asemenea, un izvor de inspirație pentru numeroase motive narative sau teme din arsenalul imensului corpus al snoavei populare românești.

În Renaștere s-a acordat rîsului semnificație filozofică, considerîndu-l o principală formă de descoperire a adevărului despre om și societate. Boccacio prin *Decameronul* său, inspirîndu-se din subiectele date de culegerile medievale, de narațiunile orientale și de povestirile franceze fabliaux, realizează una dintre cele mai tulburătoare comedii umane care s-au scris vreodată. Povestitorul italian oferă imaginea unui om eliberat de teroarea medievală, care renaște la viață, se re-

[1] M. Bahtin. *op. cit.*, p. 93—94.

[2] Joseph Bédier, *Les fabliaux, études de litterature populaire et d'histoire litteraire du moyen age,* Paris, 1925, p. 36.

găsește pe sine în dorința de a trăi plenar bucuriile lumești și dragostea pentru firesc. Realismul lui viguros nu exclude demascarea și satirizarea ascuțită a clerului, a bigotismului și ipocriziei călugărilor, care încalcă cu violență preceptele religioase printr-o viață de opulență și viciu. Există în *Decameronul* lui Boccaccio o galerie variată de subiecte narative satirice care vor cunoaște o mare popularitate în decursul veacurilor. Nu e de mirare că numeroase snoave din repertoriul popular românesc ne trimit cu gîndul la motive narative de circulație universală, cunoscute și de Boccaccio din comoara oralității.

Prin rîs oamenii s-au împotrivit în toate epocile social-istorice falsității stăpînilor feudali, nedreptății impuse de clasele dominante, demagogiei și ipocriziei reprezentanților bisericii. Rîsul a constituit o atitudine de frondă, un gest specific luptei de clasă. Snoavele au apărut ca o necesitate socială în perioadele în care nu se puteau spune adevărurilor pe nume. În aceste povestiri comice oamenii vizau, de fapt, instituții sociale ale timpului ca: biserica, administrația, justiția. În spatele comicului popular se regăseau conflicte și situații sociale ale timpului respectiv.

N. A. Veselovski face cîteva interesante observații despre bufon, ca exponent al rîsului în epocile de tiranie: „În evul mediu, bufonul era purtătorul proscris al adevărului obiectiv abstract... Adevărul feudal însemna dreptul de a-l prigoni pe sătean, de a disprețui truda sa de rob, de a merge la război, de a vîna pe ogoarele țărănești etc.; adevărul scolastic stă în dreptul de a poseda cunoștințe excepționale fără de care nimic nu-și găsește rostul; așa că ele trebuie apărate de orice primejdie ce le putea întuneca etc. Adevărul general-uman, neasociat unor drepturi anumite, era exclus, acest adevăr nu era luat în considerație, era ridicat pe rug la prima suspiciune și se admitea numai în cazurile cînd apărea într-o formă inofensivă, stîrnind rîsul și fără pretenții la un rol cît de cît serios în viață. Aceasta era definiția semnificației sociale a bufonului."[1]

Minesängerul Hans Sachs a presărat creația sa cu numeroase povestiri hazlii, căpătînd astfel o mare popularitate.

Mai tîrziu, în epoca romantică cunoscuții culegători de folclor frații Grimm au publicat o colecție de basme în 1812 printre care se găsesc și numeroase snoave.

În prima colecție românească de proză a fraților Schott apar, pe lîngă basme și legende, 13 narațiuni comice avîndu-l ca personaj central pe Păcală.

---

[1] A. N. Veselovski, *Izbrannîie statii*, Leningrad, 1939, p. 441—442.

Urmează apoi colecțiile lui V. Stănescu Arădanul. I. C. Fundescu și P. Ispirescu cu ale sale două volume din 1873—1874, *Snoave sau povestiri populare*.

Snoava s-a răspîndit deopotrivă prin paginile unor reviste de folclor, fiind foarte gustată de publicul larg cititor. Reviste ca: „I. Creangă", „Șezătoarea", „Izvorașul", „Ghilușul", „Comoara satelor" și altele, ori diverse calendare umoristice cum sînt: „Călindariu lui Tănase Călpac", „Calendarul calicului", „Calendarul săteanului", „Calendarul gospodarilor" etc. inserează în paginile lor numeroase snoave pe care le întîlnim în rubrici cu titlurile: *Glume, Jitii, Taclale, La șezătoare, La gura sobei* etc.

În literatura română snoava populară a constituit izvorul inspirației multor scriitori clasici. Reprezentantul iluminiștilor ardeleni I. Budai-Deleanu, în celebra sa epopee eroi-comico-satirică *Țiganiada*, folosește, din plin, repertoriul popular de snoave licențioase. A. Pann versifică snoave populare în *Povestea vorbei*, făcînd și mai evidentă apropierea dintre snoavă și proverb. Scriitorii clasici I. Creangă, I. L. Caragiale, I. Negruzzi, I. Ghica și alții s-au dovedit buni cunoscători ai repertoriului snoavei populare românești, de la care s-au inspirat în construcția umorului operei lor. Alții, cum au fost P. Dulfu, Th. Sperantia au versificat snoava populară, prelucrînd-o livresc, oferind în unele situații creații mai puțin inspirate și, în orice caz, mult sub nivelul modelului popular.

Snoava reprezintă și individualizează umorul fiecărui popor, este o chintesență a înțelepciunii și inteligenței populare, avînd particularitățile specifice spiritului național. Chiar dacă există motive narative universale care se reîntîlnesc în povestirile comice la diverse popoare, snoava caracterizează într-un mod aparte poporul respectiv. Din această cauză și umorul care se degajă din snoava populară are note specifice fiecărei națiuni, poartă cu el ceva din psihologia poporului respectiv.

Tipologizarea snoavei a constituit o problemă spinoasă, atît datorită materialului bogat al acestei specii narative, cît și din cauza dificultăților pricinuite de demarcațiile ce trebuiau operate între diversele categorii ale prozei populare.

În 1910 reprezentantul școlii finlandeze Antti Aarne în lucrarea sa *Verzeichnis der Märchentypen* organizează snoavele într-o a treia secțiune după basmele despre animale și cele propriu-zise, făcînd prima delimitare dintre categoriile narative. El clasifică snoavele după personajul central, împărțindu-le în patru grupe: snoave despre proști, despre căsătoriți, snoave cu femeie ca personaj central și snoave cu personajul principal bărbat.

Snoava de tip Păcală are o largă difuziune în toate zonele folclorice ale țării, demonstrînd marea ei vitalitate și durabilitate în timp. Păcală se detașează net ca un erou popular unic în literatura orală. El devine simbolul eroului isteț și iscusit, care înfruntă și demască răul social, ticluind cele mai ingenioase și năstrușnice mijloace de luptă împotriva nedreptății sociale și a reprezentanților claselor dominante. Eroul își trage numele de la verbul *a păcăli*, acțiunea sa principală constituind păcălirea și înșelarea iscusită a forțelor potrivnice lui, precum și a exponenților răului social. Eroul nu poartă întotdeauna același nume, este întîlnit în unele variante ca Pepelea — în Moldova îndeosebi —, Petrea lu Păcală, Ianoș, Ivan sau Neculai. Adesea Păcală acționează în cuplu cu alt personaj comic, numit Tîndală. În literatura universală Păcală își are corespondenții săi la diferite popoare: în folclorul german el devine Till Eulenspiegel, la ruși este Ivan, în folclorul turcesc Nastratin Hogea și la italieni Bertoldo. Deși întîmplările lor nu seamănă, ei au trăsături comune, sînt ageri la minte, plini de spirit și iscusință în modul subtil prin care-și păcălesc și-și anihilează adversarul. De fapt, fiecare dintre acești eroi comici reprezintă individualitatea poporului respectiv, poartă ceva din spiritualitatea sa, constituind o emblemă a comicului fiecărui popor.

Analizînd structura interioară a personajului, Ov. Bîrlea sublinia o ambivalență psihică a acestuia: „Lectura snoavelor grupate în jurul lui Păcală dezvăluie existența unui Păcală isteț care dejoacă uneltirile stăpînilor și a unui Păcală redus mintal care înțelege cuvintele în sens nedorit sau care comite stupidități de neînchipuit. Aparent ar fi un contrast între cei doi eroi și unii îl consideră doar pe cel dintîi a fi Păcală adevărat. În realitate, cele două caracteristici contrare ale lui Păcală — Pepelea sînt rămășițe dintr-o concepție extrem de arhaică, de mult depășită la noi, prin care eroii predilecți ai narațiunilor populare erau înfățișați aci sclipitori la minte, aci imbecili de ultimul grad. De pildă, în narațiunile indienilor din America de Nord despre eroul păcălitor, unde el e un animal (coyot, corb etc), o ființă umană sau însuși demiurgul creator, acesta e cînd isteț, cînd prost, căci unele aventuri sînt rezultatul imbecilității lui, pe cînd altele îl arată biruindu-și adversarii prin istețime.“ [1]

După opinia noastră, Păcală este o întruchipare unică a istețimii populare în confruntarea cu răul social. Păcală mimează doar prostia pentru a-și deruta dușmanul. Simularea imbecilității îl face pe Păcală invulnerabil la orice ripostă a stăpînului, oferindu-i posibilitatea unui joc subtil și nuanțat al persiflării echivocului. Păcală se veselește pe

---

[1] Ov. Bîrlea, *Prefață*, la vol. *Nevasta cea isteață*, ediție îngrijită de S. C. Stroescu, p. XXXI.

seama credulității oamenilor, a meschinăriei și șarlataniei din jurul său. Detașîndu-se de aspectele reprobabile din societate, el are un sentiment de superioritate față de acei oameni cu care intră în legătură. El capătă, prin detașare, luciditate, observă toate viciile umane și le biciuiește. Toate aceste trăsături vin dintr-un substrat străvechi de mentalitate, apropiindu-l pe Păcală de marii bufoni, de acei saltimbanci care se amuzau de toate tarele societății în care trăiau. În fond, Păcală este un judecător imparțial al răului din societate, el simulează nerozia cu o luciditate crudă și uneori cinică față de oricine vrea să-l înșele. Oamenii se prind în cursa sa iscusit întinsă, lăsîndu-se derutați de prostia și imbecilitatea pe care le afișează, fără să-i sesizeze abilitatea și istețimea cu care-și pregătește răzbunarea. Păcală este un foarte bun actor, maestru al disimulării și al efectelor de teatru, care, aflîndu-se pe scena vieții, își anihilează dușmanii, dezarmîndu-i cu subtilitatea jocului său nuanțat.

Ov. Papadima îl apropia pe Păcală de eroii romantici: „Păcală e un romantic deghizat în nebun, preferind însă în locul curții feudale lumea largă. E adevărat că finalul farselor lui mai mult sau mai puțin sîngeroase îl obligă să părăsească fiecare loc al noii sale isprăvi. Dar nu e mai puțin adevărat și că în Păcală există și altă fibră romantică: aceea a unei nestăvilite dorințe de libertate, care îl împinge mereu spre căutarea altor locuri de popas." [1]

Coordonatele romantice ale firii lui Păcală ni se par reale, dar nu suficiente pentru a-l explica pe acest erou neastîmpărat, dornic de noi aventuri comice. Păcală apare ca un foarte bun cunoscător de oameni și poate că dorința lui de libertate, ca o trăsătură a firii romantice, vine, de fapt, din aspirația sa permanentă spre adevăr. Căutarea adevărului într-o lume îmbîcsită de vicii și minciună, dorința de a face dreptate, cu orice preț și cu orice mijloc, constituie una din trăsăturile definitorii ale lui Păcală. Din nefericire, eroul care caută cu nesaț dreptatea, rămîne prizonierul lipsit de speranță al unei lumi dominată de interese, bazată pe nedreptăți flagrante, pe cruzime și cinism. Și însăși încercarea sa disperată de a lupta cu această lume, prin mijloacele pe care i le-a oferit iscusința sa nativă, ne apare ca un protest activ, ca un strigăt de revoltă împotriva nedreptății și neadevărului.

Păcală, eroul din snoavă, este cel mai apropiat de personajul de basm și nu întîmplător anumite variante din ciclul dracului păcălit au fost încorporate în snoava populară, el fiind asemuit printr-o simi-

---

[1] Ov. Papadima în *Prefață,* la vol. lui C. Buzinschi, *Păcală și Tîndală,* București, 1973, p. 12.

litudine de caracter cu eroul care îl înșeală pe diavol. Motivele narative din basmele cu dracul păcălit, cu varianta zmeul păcălit, moara dracilor, se adaptează snoavei prin contaminare. Într-un fel chiar biografia lui Păcală are asemănări cu cea a eroului de basm. El este al treilea fiu, socotit de toți, pe nedrept cel mai nătîng, fiind și cel mai oropsit dintre frați. Secvența narativă a morții tatălui și a împărțirii moștenirii ne reamintește povestea populară. Succesul neașteptat al eroului, îmbogățirea lui uluitoare, prin descoperirea comorii de la rădăcina copacului, constituie scheme narative ce amintesc de fabulosul de basm.

Narațiunile despre Păcală constituie un ciclu, avînd în centru personajul principal, care înfruntă diverși adversari. Acțiunile se desfășoară pe orizontală, ordinea înlănțuirii lor variază de la un povestitor la altul, unele episoade lipsind sau intercalîndu-se altele. Fiecare episod are logica sa, povestitorul, nefiind obligat să rețină o schemă narativă, poate intercala permanent motive narative sau poate contamina diverse episoade. În acest fel, acțiunea nu se termină niciodată, ea putînd continua la infinit cu alte întîmplări comice ale eroului. Tehnica ciclului oferă posibilitatea creatorului popular să fabuleze permanent acțiuni pe seama eroului, asigurînd continuitate, dar și întrerupînd la momentul dorit narațiunea.

Păcală intră în relație cu oficialitățile satului : preotul și boierul, la care este pe rînd slugă. Păcală este nevoit să peregrineze din stăpîn în stăpîn, încercînd astfel experiența amară a vieții de zilier. Fiecare angajare a sa constituie un nou prilej de necazuri în confruntarea cu o lume de stăpîni lipsiți de scrupule, cinici, incorecți. Singura sa armă de apărare în fața mîrșăviei este inteligența.

Variantele care urmăresc argăția lui Păcală la preotul satului surprind accente satirice vizînd în majoritatea situațiilor rapacitatea și dezumanizarea stăpînului. Devenit ținta atacurilor satirei creatorului popular, personajul preot își exploatează slugile încheind contracte inumane, prin care urmărea să le schingiuiască și să le oprească simbria. Preotul cu părul roșu poartă însemnele, ajunse proverbiale, ale omului rău. El accepta tranzacții de mare cruzime ce aveau drept clauză tăierea nasului sau a unei bucăți de piele de pe spate, în cazul în care unul dintre parteneri s-ar fi supărat. Un asemenea contract feudal dezvăluia, de fapt, cinismul stăpînului, de această dată față bisericească, și constituia un element satiric esențial în desfășurarea conflictului comic : „Învoiala s-a scris pe hîrtie și se iscăli față de martori. Amîndoi — popa și Păcală — căpătară cîte o hîrtie la mînă, păstrînd-o fiecare cu sfințenie. Popei nu-i părea rău de învoială, căci se știa pe dînsul singur, că-i biciul lui Dumnezeu și dacă nu va izbuti să-l su-

pere el pe Păcală, atunci negreșit că preoteasa lui va izbuti, care era cu mult mai zgîrcită și toț el are să răpuie pe Păcală [1]".

Încercările pe care le traversează Păcală aveau drept scop să-i primejduiască viața, dar eroul datorită iscusinții sale le trece cu succes. Motivul probelor grele la care este supus Păcală apare des folosit și în basmul fantastic, eroul trecînd printr-o serie de încercări care-i pun în pericol viața și-i dovedesc capacitățile neobișnuite. Motivul narativ al morii dracilor este o inserție în snoavă, prin contaminarea cu motivul dracului păcălit din basm. Păcală-Pepelea orbește pe dracul, care i-a spurcat slănina cu broască rîioasă, spunîndu-i că el se numește Singur-eu. Motivul dracului păcălit este foarte vechi și se regăsește încă în *Odiseea* lui Homer, prin episodul orbirii ciclopului Poliphem de către Nimeni (Tip A. Th. 1137). În snoava populară el a devenit Singur-eu și apare asociat cu episodul morii dracilor, unde Păcală a trecut cu bine proba la care fusese supus.

Snoava ne dezvăluie un erou contradictoriu prin acțiunile pe care le săvîrșește. Pe de o parte, dovedește o mare istețime în felul în care dejoacă planurile mîrșave ale stăpînului, plătindu-i polițele cu aceeași monedă. Pe de altă parte, săvîrșește cu sînge rece acțiuni reprobabile, prin absurdul lor neînchipuit. Taie și curăță copilul cel mic al popii ; ucide cîinii Mărar și Pătrunjel pentru a le pune cozile în zeama de la ciorbă ; taie buzele și cîte un picior de la caprele pe care le păzește, ca să pară că zîmbesc ; imită pe vecinul stăpînului, descoperind casa de țigle ; construiește din însărcinarea boierului un pod cu o „călcătură moale și una tare", tăind oile acestuia și așezîndu-le cîte una cu spatele-n sus și alta cu pîntecele în sus ; doboară din copac și omoară pe stăpîna ce imita cucul ; îl aruncă în lac pe feciorul popii etc.

Toate aceste acțiuni constituie o formă de protest social la adresa unui exploatator nemilos, fiind comise de erou cu sînge rece. Pentru omul modern asemenea elemente care țin de umorul negru nu sînt adecvate, ele aparținînd unei concepții străvechi despre eroul popular, avîndu-și însă o motivație socială perfectă, în ordinea genezei motivului respectiv.

În unele variante de snoavă Păcală devine aliatul preotului în acțiunea de demascare a iubitului preotesii, care, de regulă, este primarul din sat, pîrcălabul ori altă persoană cu poziție socială de frunte. Intriga din acest tip de snoave se derulează cu întîmplări comice și situații neprevăzute, dezvăluind conflicte sociale din lumea satului, cu puternice implicații în viața de familie.

---

[1] S. Teodorescu-Kirileanu, *Păcală. Întîmplări din viața sa*, Brașov, 1923, p. 18.

Există în ciclul snoavelor despre Păcală și o variantă care face și mai mult vizibilă legătura snoavei cu basmul. Păcală, asemeni eroului de basm, păcălește pe zmei prin iscusința și ingeniozitatea sa. Într-un șir de situații comice eroul este pus la niște încercări grele de către zmei, reușind de fiecare dată să-și bată joc de ei și să iasă învingător. Snoava respectivă reproduce tipul basmului A. Th. 1149 — *Omul face să creadă pe zmeu că copiii mănîncă carne de zmeu.*

În alte situații, Păcală devine adversarul întregii comunități a satului, în anumite cazuri asociindu-și un alt personaj comic, Tîndală.

Cercetate în profunzime snoavele despre Păcală constituie o grupă de narațiuni închegate, rotunde și bine realizate artistic. Ele au un grad maxim de esențializare și tipizare a unor situații și trăsături general umane, aducînd în prim-plan conflicte sociale care au afectat lumea satului românesc.

În cadrul primei grupe de variante din tipologia de față care reflectă relațiile de clasă (conflictele de clasă), relația stăpîn-slugă apare în întreaga ei complexitate social-istorică.

Analiza în profunzime a relației stăpîn-slugă din snoava populară scoate la iveală cîteva aspecte semnificative. Cercetarea tematică a variantelor dezvăluie cîteva etape social-istorice reprezentative pentru relația de care ne ocupăm, așa cum apar ele în corpusul de variante.

O mare categorie de variante aduc în discuție relația boier-slugă într-o epocă îndepărtată în care era folosită forța de muncă a țiganilor robi, fiind, deci, expresia unei economii agrare de tip feudal. În aceste variante personajul central este țiganul, slugă pe domeniul feudal, folosit la diverse munci și servituți impuse de boier.

Într-o altă categorie de variante ce reflectă o realitate social-istorică mult avansată față de cea a robiei țiganilor, servitorul este de astă dată țăran sau om liber, angajat în slujba boierului.

Există o subgrupă de snoave în care relația capătă noi dimensiuni, în condițiile capitalismului la orașe și sate, în epoca modernă. Dezvoltarea unei industrii meșteșugărești și a micii producții capitaliste de la orașe și sate a creat un nou tip de relație: patron-ucenic. Asemenea snoave surprind un fenomen social-istoric real: folosirea muncii salariate de către micul producător, respectiv patronul meseriaș și calfa sa. Variantele din această categorie sînt produsul unui folclor de origine orășenească, diferit de cel din mediul rural.

Snoavele din marele corpus pe care-l avem la dispoziție ne oferă numeroase sugestii despre modul de viață și sistemul de relații sociale existent în diversele etape ce traversează istoricul acestei relații antagoniste. Ele oferă o imagine realistă asupra unei lumi trecute cu tarele

ei implacabile, cu antagonismele ireductibile, dezvăluindu-ne cum a acționat mecanismul exploatării sociale și cum s-au modificat de-a lungul timpului formele de exploatare ale omului de către om. Dar, pentru a înțelege mai clar conținutul ideologic al snoavei populare, trebuie să pătrundem în universul ei sociologic, prin conturarea cîtorva aspecte social-istorice care au favorizat și creat asemenea narațiuni.

Dintre toate aspectele critice pe care le aduce în reflector snoava populară relația stăpîn-slugă, ca relație socială interpersonală apare și se manifestă cu precădere în feudalism și se anulează odată cu dispariția societății antagoniste. Pentru cercetarea folclorică, urmărirea reflexului unei relații sociale de inegalitate și subordonare în conținutul snoavei poate ilumina o epocă istorică apusă, cu antagonismele ei de clasă, așa cum apar conturate în mentalitatea populară. Poporul face o înțeleaptă judecată a istoriei și descifrează cu acuitate mecanismele sociale care au determinat conflictele de clasă.

Între secolele XVI—XVII în țările române a existat o economie rurală dezvoltată, bazată atît pe agricultură, cît și pe creșterea vitelor. Cele două clase sociale antagoniste din epoca feudală sînt țăranii și boierii. În cadrul acestora existau și categorii sociale: țăranii liberi, orășenii și robii. Economia de pe domeniul feudal dezvoltîndu-se în secolul XVI, crește nevoia de brațe de muncă, ceea ce constituie una dintre cauzele obiective istorice ale restrîngerii drepturilor și libertăților țăranilor. Feudalul îi răpește țăranului dreptul de strămutare, pierzîndu-și în acest fel statutul de om liber. Procesul aservirii țăranului liber a fost favorizat de pauperizarea țărănimii și privarea ei de libertăți.

Se poate pune întrebarea firească de ce este atestată în snoava populară românească prezența masivă a țiganilor ca personaje centrale ale unor narațiuni satirice? Desigur că nici un fapt de cultură orală nu este întîmplător, el își are motivațiile lui precise, foarte exacte, de ordin social, cu reflex în mentalitatea populară. Nici prezența țiganilor, ca personaje de snoavă, nu este întîmplătoare. Există în primul rînd o motivație istorică suplinită de una socială. O importantă caracteristică a economiei de la curtea feudală o constituie folosirea robilor țigani. Numeroase meserii erau practicate, atît la curtea feudalului, cît și pe moșiile mănăstirești, de țigani robi, ce constituiau forță de muncă ieftină. Sîntem de aceeași părere cu V. Costăchel, care consideră că: „Originea instituției robiei medievale trebuie pusă în legătură cu sclavia patriarhală, care în momentul constituirii statului feudal se găsea în stare de dezagregare, relațiile feudale fiind ante-

rioare apariției statului".[1] Robii țigani puteau fi vînduți, comercializați, dați de zestre, donați, folosiți de stăpînii lor în diferite tranzacții și chiar eliberați cu voia stăpînului.

Condiția umilitoare a robilor țigani, statutul lor de paria, au avut repercusiuni în mentalitatea populară. Pe de o parte, în mod subiectiv și raportînd viața țiganilor la circumstanțele sociale umilitoare în care trăiau, poporul a început să atribuie acestor oropsiți și defecte umane: prostie, lene, hoție, pentru că ei nu puteau demonstra contrariul. O asemenea atitudine de dezapreciere a țiganilor a fost alimentată și de optica timpului în care au fost plăsmuite snoavele cu țigani, de acea desconsiderare pe care, de fapt, o nutreau clasele dominante față de țigani și care se transmisese prin imitație și maselor populare. Pe de altă parte, țiganii lipsiți total de apărare și drepturi trezeau compasiune și înțelegere din partea creatorului popular care îi considera nedreptățiți și-i folosea ca principali protagoniști în demascarea conflictului ireductibil cu stăpînul feudal. Atitudinea de înțelegere a unei clase sociale, total lipsită de drepturi, demonstrează că poporul nostru, departe de prejudecăți rasiale, a încercat să evalueze critic o etapă social-istorică.

Robul-slugă țigan apare în nenumărate snoave populare în confruntare cu stăpînul, creatorul popular acordîndu-i o istețime cu care își anihilează adversarul.

Lectura corpusului de snoave ne conduce la o constatare prețioasă pentru înțelegerea exactă a mecanismului dezvoltării sociale, într-o relație antagonică.

Prezența relației stăpîn-slugă, țăran devenit slugă, a ridicat relația stăpîn-rob țigan, prin acordarea unui statut, care îi scotea pe țigani din robie absolută. Robul țigan este umanizat, căpătînd un regim asemănător cu cel al țăranului slugă. Boierul îi acordă o anumită importanță la curtea sa, încredințîndu-i misiuni de încredere: ducea corespondența stăpînului, îl ajuta în afaceri, organiza masa și întreaga bucătărie a feudalului, primirea oaspeților, era trimis să ducă comisioane unor prieteni ai stăpînului, să conducă caleașca acestuia.

Într-o mare varietate de forme și procedee comice creatorul de snoave surprinde diversele aspecte ale confruntării dintre țiganul rob și stăpînul său. De fapt, atitudinile de protest social ale servului, în aceste situații, nu îmbracă forme violente, specifice marilor confruntări de clasă, ci iau mai mult aspectul unor răfuieli nevinovate, ori

---

[1] V. Costăchel, P. P. Panaitescu și A. Cazacu, *Viața feudală în Țara Românească și Moldova — sec. XIV—XVII*, Editura științifică, București, 1957, p. 145.

păcăleli năstrușnice puse la cale de țigan împotriva boierului. În aceste șotii și hărțuieli, țiganul își materializează, de fapt, răzbunarea la adresa unui stăpîn nemilos care l-a supus torturilor, înfometării și lipsurilor.

Rezolvarea situațiilor se face prin atitudine, ori prin limbaj.

Într-un lanț de șicane țiganul, dovedindu-și pe deplin înțelepciunea, dă o ripostă boierului, răzbunîndu-se pentru niște suferințe îndurate și plătindu-i acestuia, de multe ori, o poliță binemeritată. Asemenea exemple sînt numeroase în snoava populară. Țiganul pune la cale o serie de păcăleli la adresa stăpînului : îi dă un bobîrnac sau o palmă pe la spate, simulînd că nu știe cine i-a tras, ca în snoava *Iarmarocul țiganului,* refuză să mai suporte servituțile : îl pune să ducă singur căruța ; îi mănîncă mîncarea, astîmpărîndu-și foamea, îl discreditează în public, uneori în fața instanței judecătorești în care vine ca martor al stăpînului.

Cîteodată țiganul mimează prostia și naivitatea, inducîndu-și în eroare adversarul, ascunzînd în același timp o mare iscusință în neutralizarea acestuia. El născocește răspunsuri care să nu mai dea loc la replică.

Există un mare grup de variante care conțin accente satirice pronunțate la adresa unei lumi în care omul era umilit, terorizat nedreptățit la tot pasul. Demascarea exploatării țiganului rob capătă aici dimensiuni dureroase, umorul fiind înlocuit de satira violentă, ce lasă un gust amar cititorului. Sînt denunțate lipsa de îmbrăcăminte și hrană a țiganului rob, măsurile represive la care erau supuși robii : bătăi, torturi, umilințe. Variante de snoave ca : *Azînzaur cu părul de aur, Țiganii flămînzi la ispravnic, Te bate Dumnezeu, boierule,* alcătuiesc un tablou dramatic al mizeriei robului țigan.

Există și situații cînd țiganul dezvăluie unele defecte reale, recunoscute în popor. Astfel de trăsături ca : trufia, fudulia, prostia, lenea, apar în unele snoave trădînd și o oarecare influență a gîndirii claselor dominante în mentalitatea populară.

Uneori țiganul trufaș dorește să-și depășească cu orice chip condiția socială. Îndrăzneala sa apare ca simbolul unei emancipări sociale.

O mare categorie de variante analizează relația stăpîn-slugă într-o epocă ce depășise perioada robiei, cînd țăranul liber se poate angaja la orice boier, avînd posibilitatea opțiunii. Din această categorie face parte și personalul administrativ, aservit boierului, avînd însă un statut superior față de țăranul slugă. Vechilul, arendașul, ispravnicul, fac trecerea de la exploatatori la exploatați, ei înșiși bucurîndu-se de anumite privilegii, deși se află într-o stare de dependență față de boier. Disputa socială în asemenea situații capătă noi dimen-

siuni: se surprind diversele forme de protest social ale servitorului țăran: fie păcăleli, o anumită atitudine sau comportament al slugii față de stăpîn, diferite subtilități de limbaj prin care sluga își anihilează opozantul. Ele se manifestă spontan, uneori premeditat, ca reacții firești la factori obiectivi: condiții mizere de viață și trai impuse, diverse torturi sau înjosiri ce merg pînă la anihilarea personalității. Servitorul aflat în conflict cu stăpînul își utilizează ingeniozitatea, sancționînd zgîrcenia ori meschinăria acestuia, prin înșelătorii pline de haz. De pildă: un fecior se satură din butoiul cu vin al boierului, găurindu-l pe dedesupt, servitoarea mănîncă merele stăpînei zgîrcite, ș.a.m.d.

Există doze diferite de aplicare a sancțiunii corective: uneori reacțiile adverse ale servitorului sînt aplicate cu blîndețe, alteori cu violență, devenind acte protestatare tranșante față de stăpîn. Ironia de limbaj este și ea o formă de protest social, ea se materializează printr-o atitudine batjocoritoare a servitorului față de stăpîn. Altă dată protestul și reacția de dezapreciere la adresa exploatării se deslușesc prin părăsirea stăpînului, prin eliberarea, în acest fel ,de toate servituțile și pretențiile absurde ale boierului. Bucătăreasa își părăsește stăpînul, un preot zgîrcit, sub pretext „că-și uită meseria", un tînăr servitor își abandonează stăpînul din cauza bătăilor îndurate.

Foarte multe variante surprind inteligența servitorului în mînuirea unui limbaj caustic, plin de subtilități, prin care își neutralizează dușmanul. Într-o variantă boierul, temîndu-se că a auzit hoții în camera alăturată, și-a pus servitorii să caute în acel loc. Slugile s-au convins că nu fusese nimeni, dar boierul insista că auzise acolo un hoț. Un servitor mai îndrăzneț i-a precizat cu ironie: „Boierule, numai dumneata ai fost în odaie. Alt hoț n-a fost." [1] Un servitor, certat de stăpînul său că doarme tot timpul, îi răspunde că „nu-i place să stea cu brațele atîrnate" [2]. Stăpînul își certa într-o povestire servitorul că ordinele sale îi intrau pe-o ureche și-i ieșeau pe cealaltă, dar răspunsul plin de iscusință al acestuia l-a redus la tăcere. Servitorul i-a replicat că „nu este vina lui dacă i s-au lăsat două urechi" [3].

Analiza atentă a mecanismului procesului de creație al snoavei populare românești ne dezvăluie un aspect important legat de psihologia creatorului popular. Acesta, de cele mai multe ori, judecă de pe poziții subiective relația social-antagonică, fiind de partea celui asuprit în disputa cu stăpînul. Există însă și cazuri cînd povestitorul se obiectivează și apreciază cu spirit de discernămînt caracterele umane.

---

1 *Alt hoț n-a mai fost* în „Agricultorul", 1908, nr. 22—23, p. 207.
2 *Ca să fac ceva* în „Amiculu poporului", 1868, p. 111.
3 *(Fără titlu)* în „Gazeta țăranilor", 1928, nr. 4, p. 4.

Realizînd un portret real, complet al slugii, el surprinde și anumite defecte ale acesteia, general umane, care contribuie la crearea unei imagini veridice a eroului pozitiv. Surprinderea unor trăsături de caracter ca : înțelepciune, inteligență, spirit practic, cinste, dragoste de adevăr nu exclude, pe altele, mai puțin pilduitoare : prostie, stîngăcie, neînțelgere, obtuzitate. Povestitorul popular rîde de nătărăii, care, prin răspunsurile lor, își dau pe față prostia și stîngăcia ori comit gafe incomensurabile, prin incapacitatea lor de a sesiza și relaționa corect faptele. Servitorul, care trebuia să spună tuturor vizitatorilor că stăpînul său nu este acasă, l-a dat de gol în fața celor care veniseră să-l vadă. În același stil, într-o altă variantă, servitorul, pus să vadă dacă stăpînul este acasă, se reîntoarce și răspunde într-un mod absurd : „Domnul este foarte supărat că nu poate să vă primească, căci a ieșit din casă“ [1].

În aceeași măsură se creionează și portretul stăpînului, de această dată existînd o doză mai mare de subiectivism din partea creatorului popular în sesizarea în exclusivitate a defectelor. Portretul stăpînului este grotesc, compus din linii îngroșate, uneori hidos prin trăsăturile dezgustătoare pe care le manifestă : cinic și rău, lipsit de omenie și înțelegere pentru supușii săi, avid de bogăție, zgîrcit și meschin pînă la dezumanizare. Toate aceste trăsături îl definesc pe stăpîn și se pot regăsi, din abundență, în snoavele corpusului de față.

Dinamica relației stăpîn-slugă relevă un proces istoric evolutiv care culminează cu acea fază patron-ucenic ce apare în condițiile dezvoltării capitalismului la orașe și sate, a formării micii producții meșteșugărești. Mica industrie de la orașe și sate are nevoie de brațe de muncă, în aceste condiții se conturează mica proprietate a meseriașului, care, folosind munca salariată, își sporește avutul. Ucenicul a luat acum locul robului țigan și a țăranului slugă. El trăiește în condițiile vieții moderne în care este nevoit să-și asigure existența vînzîndu-și propria forță de muncă.

Variantele din acest ciclu surprind diverse dispute între maistru și ucenicul său, acesta din urmă restabilind de fiecare dată, prin corecția dată stăpînului, o echitate în cadrul relației. Chiar dacă gestul de frondă al ucenicului, rezultat al unor nemulțumiri acumulate în timp, nu distruge autoritatea stăpînului, el vizează în esență întregul sistem de exploatare, într-o nouă etapă social-istorică. În unele situații, ucenicii își îndeplinesc pe socoteala stăpînului dorințele neîmplinite și frustrate de obligațiile impuse de condiția socială umilitoare. O variantă istorisește cum un ucenic și-a pedepsit stăpînul cojocar, un om lacom și mincinos. Ucenicul a pus la cale o farsă din care stă-

---

[1] *Da și nu* în „Gazeta Olteniei“, Craiova, 1885, nr. 22 ,p. 3.

pînul, fiind considerat de prieteni nebun, a fost bătut bine, primindu-și răsplata pentru cupiditatea și lipsa sa de franchețe.

Snoavele care satirizează autoritățile satului încheie această primă mare secțiune din tipologia Sabinei C. Stroescu. Ele sînt mai puțin numeroase decît cele analizate mai sus și surprind cîteva dintre notabilitățile satului : judecătorii, reprezentanții administrației de stat (notarii și preceptorii) și pe cei ai clerului : preoții, dascălii, episcopii și mitropoliții. O asemenea investigație socială în rîndurile persoanelor sus-puse din lumea satului prilejuiește creatorului popular o suită de accente satirice la adresa incapacității acestora de a-și onoia cum se cuvine statutul lor social.

Cele mai multe snoave sînt dedicate clerului, surprinzîndu-se, într-o varietate de situații comice, incorectitudinea unor reprezentanți ai bisericii, nerespectarea preceptelor religioase propovăduite cu atîta ipocrizie maselor populare, viciile și încălcările scandaloase ale tuturor normelor de conduită morală. Preotul satului, ajuns personaj de snoavă, constituie ținta satirei creatorului popular. Venal, lipsit de scrupule, el fură de la credincioși, bea, nu ține posturile înfruptîndu-se cu „de dulce", este hrăpăreț și hain la suflet, iubăreț. Portretul preotului este realizat într-o înlănțuire de situații comice, cu accente satirice, în care protagonistul își dezvăluie aceste vicii. Povestitorul popular își manifestă prin asemenea snoave atitudinea sa acuzatoare față de acei reprezentanți ai bisericii, care, prin comportamentul lor, au reușit să zdruncine respectul pe care colectivitatea îl avea pentru această instituție. Snoave ca : *Bucatele vinului*, *Făgăduiala*, *Darul*, surprind viciul beției la fețele bisericești ale satului, *Popa Topor* înfățișează un preot hoț, iar *Pățania unui popă și a unui dascăl* aduce în prim-plan un conflict comic erotic, al cărui protagonist este un preot îndrăgostit de o femeie măritată din sat.

Luate în ansamblu, snoavele din categoria relațiilor sociale constituie partea critică cea mai consistentă a corpusului de față, prin dezvăluirea cu acuitate și spirit de observație a conflictelor sociale care au afectat lumea satului românesc, reprezentînd o epocă de domeniul trecutului.

O a doua categorie de snoave din tipologia Sabinei C. Stroescu dezvăluie relațiile de familie și însumează un număr de variante aproape egal cu cele referitoare la relațiile sociale.

Într-un fel înrudite cu relațiile sociale, snoavele din această categorie urmăresc relevarea acelor conflicte care s-au perpetuat în colectivitatea satului românesc de-a lungul timpului, afectînd normele unei conviețuiri echilibrate, sănătoase, în viața de familie. O serie de bariere sociale au impus restricții și o seamă de interdicții în viața

cuplurilor. Fetele de măritat care aveau avere se puteau căpătui mai ușor, pe cînd cele sărace nu-și găseau rostul. Asemenea consecințe au lăsat urme în viața de familie, constituind reminiscențe de gîndire și mentalitate ale unui sistem bazat pe forța acaparatoare a averii.

Variantele care surprind relații de rudenii apropiate ca: părinți-copii, frați-surori, sînt puține la număr. Partea consistentă a acestei categorii tipologice o constituie urmărirea cuplului conjugal cu surprinderea acelor accidente sau întîmplări comice provocate de infidelitatea unuia dintre parteneri. Ne aflăm în plină „comedie umană" bogată în caractere și personaje-tip. Caracterologia snoavei populare românești cuprinde o varietate de personaje comice: soții necredincioase și adultere, soți înșelați, soți infideli, femei capricioase și tiranice, femei leneșe, soți violenți și absolutiști. Trăinicia cuplului este pusă în pericol prin apariția unui alt personaj comic: ibovnicul sau ibovnica, prezență permanentă în snoavele ce dezvăluie avatarurile extraconjugale ale unuia dintre parteneri. Cele mai multe variante care acumulează situații comice și înlănțuie întîmplări pline de haz, sînt legate de femeia necredincioasă. Soția infidelă pentru a-și înșela bărbatul, pune la cale diverse farse, uzînd, de cele mai multe ori, de un umor țărănesc gros, „fără perdea". Asemena snoave, de obicei licențioase, spuse, uneori fără pudoare, surprind o anumită latură a comicului de factură populară: acea dorință și explozie de viață, prin neevitarea unor aspecte ce impun îndeobște o jenă de limbaj. Creatorul popular în aceste situații spune lucrurilor pe nume, umorul devine gros, suculent, plin de vitalitate. Nu trebuie să exagerăm comentarea laturii licențioase a acestor snoave, deoarece, chiar în spatele unor exprimări care ating trivialul, se ascund, de multe ori, conflicte sociale din lumea satului, care și-au pus amprenta și pe relațiile de familie.

Tertipurile soției necredincioase sînt mînuite cu iscusință de aceasta pentru a-și îmbrobodi bărbatul. Uneori se preface că-i bolnavă și-i cere să-i aducă spumă de mare, ca leac. În absența soțului, ea își poate chema liniștită iubitul în casă. Altă dată, își pune capul la contribuție, născocind cele mai diabolice înșelăciuni pentru a-și deruta soțul. Se folosește de ajutorul nașei, complice la aventura extraconjugală, și, în timp ce soțul ei solicită ajutorul acesteia, își salvează ibovnicul. Altă dată, surprinsă în flagrant delict de către soțul înfuriat, își scoate iubitul din casă, în coșul cu rufe, reușind astfel să-și amăgească bărbatul hotărît s-o pedepsească. Cîteodată dorința femeii de a-și înșela soțul capătă dimensiuni mai radicale. Ea este gata să-l otrăvească sau să-l orbească, eliminîndu-l astfel din calea dragostei ei pătimașe. Anumite atrocități din lumea satului, atît în prezentarea soției infidele, cît și mai ales în pedepsele pe care i le aplică

soțul înșelat, vin dintr-un substrat străvechi de mentalitate. Pe de altă parte, corecția severă pe care o administrează creatorul popular femeii adultere pune în lumină statutul ei de inferioritate, de-a lungul a mai multor epoci istorice, cînd bărbatul avea puteri depline asupra soției sale.

Alteori, soția își manifestă în snoavă credința față de bărbat, prin demascarea ibovnicului, care-i dă tîrcoale. Adeseori, pretendentul la dragostea femeilor măritate este față bisericească : dascăl ori preot. Demascarea și pedepsirea crudă a acestora subliniază, încă o dată, atitudinea critică față de clerul în culpă a creatorului popular, care satirizează în snoavă pe acei slujitori ai bisericii, ce nu-și respectă îndatoririle, făcîndu-se vinovați de abuzuri și imoralități flagrante.

Un grup de snoave are ca protagonistă pe femeia încăpățînată și rea care se impune în fața soțului ei și-l terorizează. Uneori, violența ei se materializează prin bătaia soțului, care nu este în stare să-i facă față. Asemenea conflicte matrimoniale devin comice prin situațiile create, unul dintre parteneri fiind copleșit și speriat de forța celuilalt. O anumită autoritate impusă de femei soților lor pune în valoare încercarea creatorului popular de a reabilita statutul femeii, printr-o emancipare a acesteia.

Femeia leneșă este pedepsită cu asprime de soțul neglijat, fiind vindecată de această meteahnă și readusă la limitele echilibrului moral.

Relațiile cu socrii capătă incisivitate, prin dezvăluirea acelor necazuri pe care le suportă nora din partea soacrei sau socrului zgîrcit. Soacra — personaj ajuns aproape proverbial : femeie rea și artăgoasă — capătă de fiecare dată o corecție binemeritată din partea norei îndrăznețe, restabilindu-se echitatea în cadrul relațiilor de familie existente.

Un mare grup de variante surprind relațiile nași-fini, avînd ca protagonist principal pe țiganul fin. Acesta speculează de fiecare dată amabilitatea și ospitalitatea nașului, înfruptîndu-se la mesele date, cu ocazia vizitei la naș. De cele mai multe ori, nașul îi dă peste nas, înfrîngîndu-i lipsa de respect și măsură. Sînt însă și situații cînd țiganul își ia revanșa, păcălindu-l pe naș, ca în snoava *Iepurii finului*. Nașul se delectează de fiecare dată cu iepurii pregătiți de fin, pentru ca să afle în cele din urmă că bucatele gustoase ce i-au fost oferite erau din carne de pisică.

Cu cea de-a treia grupă pătrundem în secțiunea cea mai mare a corpusului de snoave. În această parte povestitorul popular realizează un caleidoscop caracterologic, aducînd în discuție viciile și defectele psihologice din societate.

Spirit critic de mare profunzime în sesizarea unor încălcări ale normelor sociale, creatorul anonim surprinde acele trăsături de caracter negative, care-l coboară pe om.

Se poate afirma că, prin concluziile critice pe care le trage, povestitorul de snoave alcătuiește în acest vast capitol un tratat de morală populară, înfățișîndu-ne prin cîteva exemple tipuri de personaje ce reprezintă o anumită trăsătură de caracter. Defectologia umană este variată, ea se desfășoară într-o succesiune de forme și nuanțe pe care povestitorul popular le urmărește cu o mare subtilitate. Nu toate trăsăturile sufletești negative au aceeași pondere în prezentarea lor critică. Unele apar cu evidență, constituind tare de caracter ce se întîlnesc adesea într-o colectivitate umană, altele sînt aspecte izolate de viață, ce sînt tratate de creatorul popular adecvat sau în subsidiarul unei trăsături caracterologice mai importante.

Ne vom opri asupra cîtorva dintre trăsăturile psihologice ce constituie subiectul unor snoave din această categorie.

Prostia umană, sub diversele ei forme, reprezintă o deficiență pe care creatorul anonim o speculează din plin în realizarea unor povestiri comice. Trebuie însă remarcat că se disting în snoavă mai multe forme de prostie. Există o prostie simplă, ușor de sesizat printr-o multitudine de exemple a unor indivizi care nu înțeleg lucrurile corect, nu relaționează faptele, comit încurcături și situații comice, prin lipsa lor de judecată. O asemenea formă de prostie se întîlnește la tot pasul în viață, în orice colectivitate umană și, cu atît mai mult, în snoavă ea își are un loc aparte. Pe de altă parte, povestitorul popular sondează și un alt tip de prostie, cea absolută, ce iese din limitele realului și ale veridicității, printr-o hiperbolizare a notelor ei distinctive. Am numi-o nerozia fără margini, prin care eroul comite acțiuni absurde, total ilogice. Ea trezește rîsul în cascade a auditorului de snoavă, care, plasat în domeniul absurdului, asistă la un șir de imbecilități comice, care se succed subliniind latura preluării automatice a faptelor de viață.

Povestitorul popular aduce în scenă o galerie întreagă de proști care săvîrșesc acțiuni fără noimă.

Prostia masculină poate fi exemplificată cel mai sugestiv în cazul slugii, a acelui servitor nătărău, care înțelege întotdeauna pe dos poruncile stăpînului său.

Altă dată apar în snoavă oameni ce acționează total ilogic, săvîrșind lucruri aberante. Băiatul prost care vrea să se însoare pune incorect în aplicare cîteva sfaturi ale mamei sale : așează acul în carul cu fîn, pune batista la pălărie, cîinele îl leagă la brîu, slănina o pune în lanț, aduce vaca în spinare, leagă fata de iesle. Un alt individ vede umbra lunii în lac și cheamă întregul sat să vină s-o scoată din apă.

Un tînăr scund de statură, căsătorindu-se cu o fată înaltă, este gata să-i taie picioarele miresei sale, care nu poate intra pe ușă. Toate aceste situații devin comice prin modul în care sînt săvîrșite de autorii lor. Impresia de absurd este dată de faptul că ele se derulează total mecanic, fără rațiune.

Prostia feminină produce situații și mai comice, printr-o serie de neghiobii săvîrșite de soție în gospodăria sa. Un asemenea tip de femeie este o pagubă la casa omului, prin acțiunile total nesăbuite pe care le întreprinde zilnic, fie înțelegînd pe dos spusele soțului, fie, pur și simplu, născocind o serie de nerozii păguboase : scaldă cojocul bărbatului, își taie vaca, leagă cîinele de cepul butoiului cu vin, fierbe galbenii găsiți într-un ulcior, schimbă ulciorul cu galbeni pe oale, pe care le sparge, vîntură mălaiul. Șirul acțiunilor aberante se poate continua. Și în aceste situații defectul este îngroșat cu intenția de a provoca rîsul auditorului.

În snoava populară dihotomia bun-rău, prost-deștept capătă valențe moralizatoare. Povestitorul echilibrează relația —/+ prin afirmarea întotdeauna a valorii pozitive. Pentru a atenua unele defecte el prezintă gradat în acest vast tablou caracterologic și unele trăsături pozitive de caracter. Opunînd prostiei inteligența, iscusința și spiritul practic de viață, el oferă cîteva exemple de personaje ce-și demonstrează asemenea calități. Șirul servitorilor isteți este foarte mare în snoava populară românească. Ei își anihilează stăpînul prin gesturi ori răspunsuri prompte. În lumea satului sînt situații în care oamenii se salvează sau ies din diverse încurcături datorită inteligenței lor : o fată de măritat își păcălește părinții care nu voiau s-o căsătorească, determinîndu-i, în cele din urmă, să încuviințeze căsătoria ; femeia care nu știe să țeasă, printr-o stratagemă iscusit plăsmuită, a aflat de la o vecină secretul.

O altă trăsătură, mult discutată în snoava populară, este lenea, atît la bărbați, cît și la femei.

Lenea masculină se definește în cîteva portrete de flăcăi certați cu munca, care se complac în a-și amîna permanent acțiunile și a trîndăvi tot timpul. Un asemenea tip este copilul Lasă, poreclit în acest fel de tot satul, pentru că de cîte ori era pus la treabă de tatăl său îi răspundea : „Lasă tătucă, am eu grijă“ [1]. Sfîrșitul lui devine tragic, el fiind victima unui accident de căruță, datorită tocmai indolenței sale. Un fecior se duce la o babă pentru a-i cere un leac pentru boala cumplită pe care o avea, mărturisindu-i acesteia în ce constă răul : „Cum mănînc, cum mi-e somn ; cum mă culc îndată adorm ; cum mă

---

[1] *Povestea lui Lasă,* T. Pamfile, *Firișoare de aur. Povești și legende din popor,* București [f. a.], p. 43.

scol, cum aş mînca ; cum mănînc ; cum m-aş culca"[1], sintetizînd de fapt prin aceste cuvinte crezul de viaţă al leneşului.

Femeia leneşă este, la rîndul ei, o povară în gospodărie, ea trîndăveşte tot timpul, lăsîndu-şi casa într-o mare paragină. Amuzante sînt corecţiile aplicate de bărbat unei asemenea soţii, care nu face nimic în casă. Într-o variantă, soţul pune la cale o farsă, folosind pretinsa putere miraculoasă a unei piei de oaie, care putea îndeplini orice acţiune. Revoltat pe pielea care nu şi-a făcut datoria, soţul se hotărăşte s-o bată, dar punînd-o pe spinarea femeii îi aplică acesteia o bătaie zdravănă, vindecînd-o pentru totdeauna de meteahnă *(Femeia leneşă)*.

Lenea antrenează după sine murdăria, mizeria şi nespălarea. Femeia leneşă este în acelaşi timp nespălată, neîngrijită iar casa ei arată precum stăpîna. Un amuzant portret al femeii leneşe face povestitorul popular într-o snoavă, atunci cînd aduce în prim-plan o mamă şi pe fiica ei, la fel de leneşe amîndouă : „Nu-şi legau nici măcar fustele de leneşe : de celea care mătură casa odată-n lună şi-atunci scot gunoiul în poala cămăşii. De pieptănat nici nu-şi aduceau aminte : părea că-n loc de cap, au cîte-o mogîldeaţă cu cîlţi. Vorbele le scoteau cu cleştele, se-ntindea cuvîntul în gura lor, ca moara cea stricată."[2] Un asemenea tip uman, năruitor pentru societate, devine ţinta atacurilor satirei povestitorului popular. O astfel de soţie leneşă nu-şi îngrijeşte nici bărbatul, lăsîndu-l într-o stare vestimentară jalnică, ca în snoava *Cu o mînecă*. Soţul reuşeşte însă, în unele povestiri, să-şi vindece soţia de acest cusur.

Hoţia este o altă trăsătură caracterologică reprezentată în două ipostaze în snoava populară. Pe de o parte, hoţia imaginată ca o iscusinţă, un meşteşug îndrăzneţ, fiind la îndemîna unor oameni dotaţi în acest sens, care capătă aprecierea din partea povestitorului popular pentru curajul şi inteligenţa lor. Sînt aşa-zişii hoţi simpatici, ce-şi pun la încercare talentul, realizînd acţiuni de-a dreptul spectaculoase : hoţul care fură calul în prezenţa călăreţului ; hoţul care reuşeşte să fure o căruţă cu cai, chiar în faţa stăpînului acesteia ; copilul care fură pantalonii hoţului cel bătrîn, în timp ce acesta îl „iniţia" în tainele hoţiei ; omul care-i fură popii patru galbeni, în momentul spovedaniei.

Pe de altă parte, hoţia este înfăţişată ca un viciu reprobabil şi ruşinos, ce trebuie pedepsit cu asprime. Există o serie de naraţiuni care au ca protagonişti pe preotul sau dascălul din sat, molipsiţi de

---

[1] *Boală fără milă*, „Duminica poporului", Bucureşti, XII (1928) nr. 41—42, p. 3.

[2] *Păreche*, „Albina", Bucureşti, XL (1937), nr. 27, p. 422.

această boală, obișnuiți să subtilizeze diverse obiecte de la enoriași. Pe aceștia autorul îi biciuie cu asprime pentru acțiuni ce prejudiciază întreaga colectivitate.

Lăcomia își găsește expresie critică într-un ciclu de variante, avîndu-l erou tot pe preotul satului. De această dată, povestitorul popular creionează un portret grotesc al preotului lacom, schițat în linii îngroșate, avînd incizia pamfletului: „Popa era hulpav la mîncare, lacom, încît nu i-ai fi găsit pereche. Cînd se așeza la masă, zvînta, nu alta, și căra cu amîndouă mîinile, de parcă se băteau calicii la gura lui. Toate ar fi mers, căci toate se iartă popei, numai un lucru îl rușina și pe el: în graba aceea a mîncării, se stropea pe haine și-și năclăia mai ales barba de zămuri și de bucatele care-i scăpau din gură. Cînd ieșea popa de la praznice și mese mari, nu mai știa dacă are barbă, sau altă dănănaie pe pieptul lui.“ [1] Preotul este lacom la mîncare, dar și apucător, neștiind ce mijloace să mai folosească pentru a aduna de la oamenii din sat bunuri și bani.

Opusă lăcomiei apare zgîrcenia — trăsătură de caracter mai puțin prezentă în corpusul de snoave. Se conturează însă tipul zgîrcitului, care este în stare să trăiască numai cu apă de izvor, ca în snoava *Zgîrcitul*, aflînd prin aceasta rețeta supremei zgîrcenii. Într-alte variante apar un boier zgîrcit, dispus să mănînce și fasole stricată, numai să n-o arunce, ori un preot care se roagă să fie lungită ziua pentru a nu plăti degeaba secerătorii care-i munceau.

Celelalte defecte sînt mai slab reprezentate în tipologia snoavei, ele nu se dezvoltă în narațiuni închegate, unele dintre aceste povestiri fiind de origine urbană (snoavele cu bețivi, de pildă).

Creatorul popular aduce în fața noastră și defectele fiziologice: surzenia, muțenia, orbirea și altele. Indivizii care poartă aceste defecte nu trezesc decît o atitudine de înțelegere din partea povestitorului popular, care se amuză doar de niște situații absurde create prin confuzia unor cuvinte ori prin mascarea tacită a defectului. Sînt amuzante situațiile în care se întîlnesc doi sau mai mulți oameni cu același defect, producîndu-se în acel moment un lanț de confuzii comice, ca în snoava *Cei trei surzi*. Alteori dialogul dintre două babe surde reproduce o serie de confuzii, prin preluarea greșită a unui cuvînt din întrebare. Comicul de limbaj în asemenea cazuri este suculent.

Snoavele privind armata aduc în fața cititorului scene hazoase din viața militară din trecut. În spatele comicului de situație se as-

---

[1] *Prepelița în barbă* în I. Adam, *Glume și pilde țărănești*, București [f.a.], p. 110.

cund însă reflecții amare la adresa acestei instituții sociale, care printr-o rigiditate formală distrugea personalitatea individului. Condițiile dure, uneori inumane ale armatei burghezo-moșierești au determinat spaima tinerilor recruți în fața perspectivei care-i aștepta în cazărmile statului. Și în acest sens, creatorul popular realizează mici scenete amuzante, avînd ca motiv narativ recrutarea și încorporarea la oaste. Eroii acestor momente sînt tineri îngroziți de armată, care, prin diverse tertipuri comice, încearcă să se sustragă serviciului militar, pretextînd mai multe motive: boală, întreținere de familie, defecte fizice și fiziologice congenitale.

Creatorul popular dezvăluie în accente critice o serie de aspecte caracteristice acestei instituții: atitudinea plină de indolență și desconsiderare a gradelor superioare față de noii recruți, practicarea favoritismului în cadrul armatei, mai ales, la încorporare, cînd fiii celor bogați puteau fi scutiți de armată în schimbul unei sume de bani, metodele brutale de instrucție, condițiile mizere de trai.

O serie de narațiuni comice au ca personaj pe țiganul soldat, care prin năzbîtiile sale provoacă rîsul. El dovedește cîteodată istețime și inteligență prin modul în care se sustrage de la anumite obligații militare, găsind permanent pretexte: astfel, vrînd să scape de serviciul militar, pretinde superiorului că este miop ori surd, ca în snoavele: *Nu mai arunca, Țiganul surd, Țiganul la asentare.* Altă dată își demonstrează, prin răspunsul dat, o trăsătură definitorie: lenea. Întrebat de un ofițer ce-i place mai mult în serviciul militar el răspunde: „Mesele și odihna“ [1]. Cîteodată afișează bravură, mascîndu-și, în fond, frica.

De fapt, personajul central al acestor snoave este soldatul umil, năucit de ordinele contradictorii ale superiorilor săi, înfricoșat de metodele inumane practicate în armata burgheză, lipsit de hrană, prost îmbrăcat și rău întreținut.

În toate aceste variante el face, în cele din urmă, haz de necaz, se amuză de orice situație limită prin care trece, oferindu-și astfel o modalitate de a supraviețui peste orice lipsuri și greutăți.

După acest excurs întreprins în tipologia tematică a snoavei populare românești, ne propunem o scurtă analiză a unor aspecte legate de structura compozițională a corpusului de snoave, precum și a modalităților de realizare artistică.

Snoava populară, prin reducția și concentrarea ei narativă, are o structură mult mai simplă decît basmul. Cu toate acestea, în unele snoave narațiunea se desfășoară, de la cele mai simple forme pînă la

[1] *Ce-i place mai mult*, „Vestitorul satelor“, 1914, nr. 7, p. 4.

cele mai complexe, apropiată de structura poveștilor populare. Creatorul popular, adoptînd tehnica specifică povestirii de snoave, amplifică narațiunea după necesitățile impuse de contextul tematic sau o reduce, de foarte multe ori, la un singur episod. El nu uită însă niciodată că o asemenea narațiune nu trebuie să plictisească pe auditor, ea trebuie să țină permanent trează atenția acestuia, să fie scurtă, antrenantă, veselă, presărată cu situații neprevăzute, de mare haz.

Nu avem intenția să schițăm o posibilă tipologie compozițională a snoavei, ci să oferim cu ajutorul cîtorva exemple unele sugestii de modul în care povestitorul popular realizează structura compozițională a narațiunilor sale.

Cel mai simplu tip compozițional urmărește acțiunea unui singur personaj, prin care se scot în relief trăsături de caracter. În acest tip compozițional preponderent este dialogul.

Vom ilustra, prin cîteva structuri narative, acest tip:

— Păcală se întîlnește cu un om călare, care îl întreabă cine este.

— Păcală își spune numele.

— Omul se arată dornic să fie păcălit de Păcală.

— Păcală pretextează că a uitat păcalele acasă și-i cere calul să se ducă să le ia.

— Pleacă cu calul și nu se mai întoarce.[1]

Un alt exemplu:

— Un stăpîn îl întreabă pe servitorul său: „Cînd mă întorc acasă te găsesc totdeauna dormind. De ce?

— Fiindcă nu-mi place să șed degeaba, răspunde servitorul“.[2]

Un al doilea tip compozițional cuprinde două acțiuni, două momente narative, în care cea de-a doua este o replică la prima. În prima secvență eroul negativ înșeală iar în cea de-a doua își primește pedeapsa. Acest tip este bine consolidat și reprezentat în snoavă, majoritatea variantelor putînd fi înserate în el. Acțiunile se desfășoară într-o logică firească a situațiilor, acest tip avînd o structură închegată. Corecția aplicată personajului negativ în secvența a doua apare ca o motivare morală la acțiunea acestuia din prima parte și se integrează perfect în funcția socială a snoavei.

Într-o variantă, soția necredincioasă vrea să-și înșele bărbatul și se preface bolnavă, trimițîndu-l după spumă de mare, ca leac.

— Omul se întîlnește cu Păcală, care-i propune să-l ajute să-și prindă nevasta adulteră.

---

[1] *Păcăleala*, „Siedetorea“, Budapesta (Oradea), (1880) VI, nr. 1, p. 8.
[2] *Ca să fac ceva*, „Răsăritul“ Palanca-Bacău, 1905—1906, p. 173.

— Păcală se reîntoarce acasă cu omul, vîrît într-un sac, descoperă și pedepsesc pe soția necredincioasă.[1]

— Un șvab bogat și zgîrcit își trimite servitorul la pădure ca să aducă trei care cu nuiele, dîndu-i de mîncare doar o bucată de slănină. Îi spune că această bucată, ținută la foc, se va mări.

— Servitorul adună doar trei nuiele și-i spune stăpînului să le ducă acasă, pentru că la foc „se vor umfla".[2]

Un alt tip compozițional este cel serial, în care apar mai multe acțiuni subordonate aceleiași idei. Numărul acțiunilor diferă de la o snoavă la alta, în funcție de disponibilitatea creatorului popular. Snoavele cu acțiuni complexe sînt puține, nefiind prin structura lor în concordanță cu cerințele speciei. Asemenea povestiri comice amintesc, prin amplitudinea narativă, de basm.

Vom exemplifica o asemenea structură:

— Trăiau doi frați, unul bogat și altul sărac.

— Omul sărac s-a rugat de fratele bogat să-i împrumute plugul cu boi, ca să are.

— Bogatul s-a învoit să-i dea plugul numai duminica, după ce fratele sărac trebuia să are pentru el șase zile.

— Săracul a arat duminica, dar un bou i-a murit iar fratele bogat l-a chemat în judecată.

— Au plecat la judecată și pe drum au poposit într-o pădure, unde fratele sărac a adunat poame uscate, de pe jos și le-a luat cu el.

— Seara au poposit la un popă, unde bogatul, popa și preoteasa au mîncat și au băut, fără să-i dea și săracului.

— În timpul nopții omul sărman a mîncat poame, preoteasa a poftit deoarece era însărcinată și a pierdut copilul. Popa l-a chemat în judecată pe sărac.

— Ajungînd la o apă, omul a vrut să se sinucidă și s-a aruncat în apă, dar a nimerit în spatele unui călugăr care pescuia pe mal. Călugărul l-a dat în judecată.

— Pe drum spre judecată omul aduna pietricele pe care le punea în sîn.

— În secvența finală are loc judecata, care se face în favoarea eroului, judecătorul crezînd că pietrele din sînul acestuia sînt bani.[3]

Un ultim tip compozițional este cel ciclic și se grupează în jurul personajului Păcală.

---

[1] *Nevasta prefăcută* în (T. Pamfile), B.A.R.S.R., ms. *5094*, f. 99.
[2] *Servitorul șvabului* în „Umoristul", 1865, Pesta-Arad-Gherla, nr. 4, p. 22.
[3] *Judecata dreaptă*, în „Hazul satelor", XI (1911) nr. 18, p. 2.

Romanul ciclic al aventurilor comice ale lui Păcală cuprinde numeroase episoade care se înlănțuie pe orizontală. Fiecare episod poate constitui o povestire de sine stătătoare. Se urmărește viața eroului din familie, istorisindu-se un întreg ciclu de întîmplări ale acestuia și încheindu-se astfel încît acțiunea să poată fi continuată la nesfîrșit de povestitor. Înlănțuirea narativă în acest ciclu face posibilă cu ușurință diversele contaminări sau preluări de motive narative, în așa fel, încît se pot construi variante originale, prin contaminări multiple.

Creatorul popular adoptă în ciclul Păcală diversele tehnici narative din basm: repovestirea, într-o manieră personală și originală, a schemei tradiționale, diverse contaminări de motive, adaptări ale tipului clasic la realități contemporane, ce țin de fenomenul inovației, atît în basm, cît și în snoavă.

Povestitorul preia motive narative universale, adaptîndu-le la realități românești. Foarte multe variante din ciclul Păcală sînt preluări ale unor motive narative din categoria tematică *Dracul cel prost*: A. Th. 1000—1029 — *Contractul de muncă.*

Astfel, motive narative ca: încheierea contractului, avînd drept clauză supărarea; repararea casei, prin distrugerea cărămizilor; ducerea ușii în spate; curățatul copilului, prin scoaterea intestinelor; construirea podului din vite ucise; femeia luată drept cuc și omorîtă, precum și altele, sînt preluate din motivistica internațională întîlnită și la alte popoare, respectiv Tip 1000 A. Th.: *Tîrgul de a nu se supăra;* A. Th. 1005: *Podul din vite ucise;* A. Th. 1009: *Ridicarea ușii;* Tip A. Th. 1010: *Repararea și distrugerea casei;* Tip A. Th. 1012: *Curățatul copilului, prin scoaterea intestinelor;* Tip A. Th. 1029: *Femeia luată drept cuc.* Toate acestea pledează pentru integrarea snoavei populare românești într-un circuit universal al povestirilor comice, ceea ce oferă posibilitatea cercetării și în perspectivă comparatistă. Se pot regăsi și studia astfel motive narative comune la mai multe popoare, ele circulînd și fiind localizate, cu o mare creativitate de povestitorul popular, la realitățile naționale ale fiecărui popor. În snoavele populare românești au fost preluate creator și unele motive narative cu circulație universală, însă ele au fost adaptate mentalității specifice, unui anumit comportament și circumstanțelor locale, îmbrăcîndu-le într-o atmosferă de viață caracteristică poporului nostru și conferindu-le în acest fel o mare originalitate.

Forma snoavei se adaptează cu ușurință diverselor tipuri compoziționale. Dacă în primul tip abundă dialogurile, acțiunea fiind concentrată, în celelalte tipuri narațiunea crește în intensitate, pînă la amplele desfășurări din tipul serial.

Cercetînd cu atenție structura snoavei putem constata că acele formule inițiale și finale, prezente în basm, lipsesc, în genere, din

snoavă. Mai rar, ele se întîlnesc în unele narațiuni ample, dar apariția lor în schema acestora pare forțată, povestitorul lăsîndu-se furat de modelele pe care i le oferă basmele. Fenomenul apare cu predilecție la acei povestitori de basme care știu să spună și snoave.

Vom exemplifica cîteva dintre aceste tipuri de formule. Formulele inițiale sînt, în genere, foarte asemănătoare cu cele din basm: „A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti, de cînd se potcovea purecile cu nouăzeci și nouă oca de fier la un picior și zbura în cer de ne aducea povești, de cînd umbla calu pe perete, mai mincinos cine nu crede“ [1], sau: „A fost odată ca niciodată, pe cînd trăiau novacii care se atîrnau cu mîinile de toartele cerului, iar cu picioarele dedeau de pămînt, cînd se potcovea purecele cu nouăzeci și nouă de oca de fier la un picior și călcîiul rămînea gol“ [2]. Snoavele debutează firesc, direct în acțiune, fără asemenea formule ce ar încărca forma concentrată de narațiune. Formulele finale sînt mai bine reprezentate. Ele se pot grupa astfel: formule concluzive de tipul: „Atîta-i și alta nu-i, că din poveste nu mai este“ [3]; „Așa e lumea de astăzi“ [4]; „Astfel nu s-ar fi isprăvit povestea“ [5]. Uneori povestitorul, prin formula finală, exprimă o sentință moralizatoare cu adevăr de generalitate asupra întregii povestiri: „De aceea nevasta să-și vază de casă, iar bărbatul să îngrijească a duce tot ce trebuie în casă“ [6] sau „Secretul femeii îi secret și foaie verde lobodă, gură lume-i slobodă“ [7]. Se găsesc și formule, prin care se rezumă, de fapt, conținutul întregii narațiuni: „și așa omul a dezbărat de lene pe nevastă-sa“ [8] „Și iaca așa a știut fata să se mărite“ [9]. „Astfel a păcălit și bărbatul odată pe femeie“ [10] Un ultim tip de formulă finală este cel cu enunț dubitativ al naratorului: „Alții, dimpotrivă, spun că Cărăbuș-priceputul ar fi rămas

---

[1] *Istoria lui Păcală, Colecțiune de basme populare*, Partea a II-a Craiova, 1892, p. 1.

[2] *Femeia netoată*, „Semănătoarea“ IV (1905), nr. 42, p. 765.

[3] *Mireasă cu noroc*, „Albina“, București, XXXVII (1934), nr. 15, p. 6.

[4] *O înduplecare*, N. I. Dumitrașcu, *Cine a albit pe dracu?* Arad, 1932, p. 25.

[5] *Capra cu bucluc*, N. C. Sudițeanu, *În satul lui Cremene*, București, 1928, p. 103.

[6] *Bărbatul păcălit*, „*Casa rurală*“ III (1895), nr. 5, p. 114.

[7] *Păcală cloșcă sau secretul femeii*, N. Al. Leandru, *De-ale lui Păcală și Tîndală*, București [f.a.], p. 18.

[8] *Femeia leneșă*, N. C. Sudițeanu. *În satul lui Cremene*, p. 86.

[9] *Fata de măritat*, „Neamul românesc pentru popor“, VI (1915), nr. 44, p. 690.

[10] *Femeia păcălită*, „Hazul satelor“, VIII (1908), nr. 2, p. 2.

în mare cinste la curte împărătească. Eu unul nu știu care spune adevărat și care minciună"[1]

Snoava reprezintă o categorie narativă cu numeroase contaminări cu alte categorii folclorice: basmul, legenda, literatura paremiologică.

Contaminările cu basmul se produc, atît la nivelul structurii compoziționale, cît și la cel al formei. După cum am mai sesizat, într-o serie de narațiuni mai ample se petrec numeroase contaminări cu motive narative din basm. Astfel în ciclul Păcală au putut intra narațiuni din categoria basmelor despre dracul cel prost, făcîndu-se asocierea în mentalitatea populară între istețimea eroului care-l înșeală pe drac cu aceea a lui Păcală. La nivel formal, inserția unor formule specifice basmului, alipite involuntar de acei povestitori de basme, pledează pentru legătura cu această categorie narativă.

Anecdotele, avînd în prim plan o figură istorică, au putut intra, la un moment dat, în categoria legendei istorice și nu întîmplător cîteva anecdote despre domnitorul Cuza-Vodă se pot întîlni în corpusul legendelor istorice despre această personalitate a neamului, făcînd vizibilă legătura snoavei cu legenda.

Există și unele snoave care se înrudesc cu proverbele prin funcția lor demonstrativă. Se fac permanent analogii între situațiile prezentate de snoavă și cele oferite de realități imediate din viața povestitorului. Acesta merge de la particular spre generalizare, folosind în special în finalul snoavei un proverb ori zicătoare. Unele snoave abundă în proverbe și zicători, intrate deja în circuitul paremiologic și unanim cunoscute. În anumite situații ele pot constitui chiar titlul unor variante de snoave, ce sintetizează, printr-o perifrază, întreaga morală a narațiunii. Apar proverbe de felul: *După nour, senin vine, Dreptatea stă adeseori după ușă și în unghere,* și zicători: *Na-ți-o frîntă, că ți-am dres-o, Vorba multă, nu-i fără minciună, Boieru-i tot boier, Și cu strîmbul trăiești mai bine decît cu dreptul* și multe altele.

Ajunși la capătul retrospectivei noastre în lumea snoavei populare românești ne oprim atenția asupra unuia dintre aspectele definitorii ale acestei categorii narative: comicul.

Un studiu despre estetica comicului în snoavă poate constitui o temă majoră în preocupările de cercetare a acestei specii de narațiune. Nu ne putem permite în spațiul ce ne stă la dispoziție să întreprindem un astfel de demers. Vom încerca să detașăm doar cîteva aspecte esențiale ale comicului de sorginte populară, urmărind o serie

---

[1] *Cărăbuș ghicitorul,* T. Pamfile, *Firișoare de aur,* București, [f. a.], p. 46.

de procedee și modalități comice, folosite de creatorul popular în construcția snoavelor sale.

Aflîndu-ne în domeniul unei categorii narative, intrinsec legată de fenomenul comicului, problemele pe care le dezbatem în rîndurile de față sînt legate de sugestiile oferite de snoava populară.

Marele teoretician al comicului H. Bergson considera comicul ca efect al mecanicului suprapus viului : „Du mécanique plaqué sur du vivant“ [1].

Efectul comicului este rîsul, un act comunicativ specific omului, definit astfel de psihologi : „Rîsul este un act emoțional expresiv, angajînd mișcări faciale expansive, respirație frenetică, fonație ritmică și rezultînd dintr-o exaltare excitativă plăcută.“ [2] Majoritatea teoreticienilor acestor fenomene au întărit și subliniat valoarea și funcția lor socială. Bergson sublinia rolul social al rîsului : „Il n'y pas de comique en dehors de ce qui est proprement humain“ [3]; Pour comprendre le rire, il faut le remplacer dans son milieu naturel, qui est la société ; il faut surtout en déterminer la fonction utile, qui est la fonction sociale. Telle sera, disons-le dès maintenant, l'idée directrice de toutes nos recherches. Le rire doit répondre à certaines exigences de la vie en comun. Le rire doit avoir une signification sociale.“ [4] Așa cum Bergson sublinia în studiul său asupra rîsului, fenomenul comic se naște prin îndreptarea atenției, inteligenței umane asupra unui efect de automatism, de mecanizare și înțepenire. Rîsul devine astfel un gest social corectiv de îndreptare a unor defecte umane, a tot ceea ce este perimat și învechit. Adoptînd punctul de vedere bergsonian asupra funcției corective a rîsului, vom analiza atitudinea poporului în fața viciilor umane și a aspectelor reprobabile din societate.

Trebuie să operăm de la bun început o distincție între comicul livresc și cel popular. O asemenea disociere se poate face ținînd cont de perspectiva diferită din care un creator privește o situație dată. În comicul popular se conturează o preferință pentru aspectele de viață concretă și relațiile cotidiene între oameni. În comicul popular nu se face o disociere între diversele categorii comice, așa cum se face în literatura cultă, ci se folosesc, în funcție de circumstanțe, toate mijloacele de subliniere a neconcordanțelor din relațiile eroului cu oponenții săi, pentru a se scoate în evidență fie ridicolul, fie injustețea socială ori absurdul.

---

[1] H. Bergson, *Le rire, essai sur la signification du comique*, Trente-huitième édition, Paris, 1932, p. 38.

[2] P. Popescu-Neveanu, *Dicționar de psihologie*, București, Editura Albatros, 1978, p. 628.

[3] H. Bergson, *op. cit.*, p. 3.

[4] *Ibidem*, p. 8.

Modalitatea comică adoptată de creatorul popular de snoave ține de adaptarea la conținutul tematic și ideologic al narațiunii, de un întreg sistem de mentalitate, într-un cuvînt de *Weltanschaungul* lui. În funcție de structura compozițională a snoavei, creatorul popular va folosi una dintre modalitățile specifice artei comicului. Dacă în narațiunea cu structură simplă, formată dintr-un singur nucleu narativ, povestitorul folosește o unică modalitate comică, în acele narațiuni dezvoltate el poate alterna diferite modalități, în funcție de momentele narative și înlănțuirea lor.

Pentru descifrarea modalităților comice pe care le mînuiește creatorul popular trebuie să pătrundem în „laboratorul" său intim de creație și să înțelegem, de fapt, întregul proces de gîndire și mentalitate prin care capătă viață unele personaje comice din realitatea socială. În funcție de situația comică, dar, mai ales, de poziția socială pe care o reprezintă personajul, povestitorul folosește în snoavă o diversitate de procedee: de la umor trece prin ironie, persiflare, satiră și pamflet, deci, de la formele cele mai simple la acele forme de critică socială violentă, de mare incisivitate, ca satira și pamfletul. Exemplele pe care le oferă corpusul de snoave sînt elocvente în acest sens. De pildă, numeroase snoave surprind o serie de păcăleli nevinovate, înșelătorii sau șotii puse la cale de servitori stăpînilor lor. La nivelul snoavei populare povestitorul adoptă în aceste cazuri o atitudine plină de umor și uneori ironică. O asemenea atitudine presupune o anumită înțelegere față de personajul vizat. Corecția este moralizatoare și demonstrativă și, din această cauză, se folosesc doar ironia și umorul. Aceeași atitudine este prezentă și în diversele pedepse atribuite de stăpîn servitorului care afișează unele defecte umane ca: lene, minciună, prostie. Nerozia sau prostia comică, prin situațiile aberante produse de neînțelegerea sensului exact al cuvintelor sau reproducerea pe dos a unor noțiuni, nu poate trezi decît umorul din partea creatorului popular.

Există însă situații cînd aspectele de viață prezentate în snoavă apar de un realism crud, prin evocarea unor stări de fapte reprobabile în cadrul societății. În funcție de duritatea unor fapte, atitudinea creatorului popular se schimbă nuanțat spre accente de critică socială, ce presupun folosirea satirei și a pamfletului. Snoavele ce ilustrează tragedia țiganilor robi, înfometați și bătuți de boier sau ispravnic, constituie adevărate acte demascatoare la adresa unei lumi bazată pe injustețe socială. Creatorul popular folosește în aceste situații forța denunțătoare a pamfletului și satirei, aducînd la judecata poporului ce receptează snoave, pe stăpînii lipsiți de omenie, prin dezvăluirea întregii lor monstruozități de caracter. O serie de variante din categoria

relațiilor sociale (relația stăpîn-slugă) sînt construite de creatorul popular sub influența unei asemenea atitudini.

Uneori povestitorul popular ne plasează într-o lume absurdă prin aducerea în prim-plan a unor eroi ce săvîrșesc acțiuni ilogice. Există în snoave și o rezolvare dură, cîteodată cinică a unor situații. Mînuind cu abilitate umorul negru, povestitorul popular ilustrează fapte reprobabile în relațiile dintre Păcală și stăpînii săi, precum și în cadrul acelor relații de familie dintre soț-soție. Comicul capătă în aceste situații dimensiunile umorului negru, pe care omul contemporan nu îl înregistrează favorabil, neaderînd la o asemenea viziune asupra lumii.

Modalitatea comică (umoristică, ironică, satirică, absurdă) fiind expresia unei concepții de viață a creatorului popular, determină folosirea procedeelor și motivelor comice, care pot fi adaptate conceptual unei anumite circumstanțe comice.

Snoava este un tratat indirect de comportament. Diferitele forme și procedee comice se împletesc armonios pentru a scoate în relief poziția ideologică a personajului față de oponenții săi.

Comicul popular se caracterizează prin simplitate și firesc, ceea ce îi conferă o mare autenticitate. Există adesea tendința de îngroșare a comicului, dar ea vine din intenția de a izola aspectul de viață prezentat ca urît ori viciul omenesc ce constituie, conform teoriei bergsoniene, un aspect de închistare, de mecanizare și automatism.

În snoava populară cele mai frecvente forme de comic sînt comicul de situație și cel de limbaj. Snoava abundă în situații comice create de personaje care comit o serie de încurcături, ca într-un labirint din care nu se mai poate ieși. Comicul de limbaj presupune o inteligență sclipitoare a unui personaj, care mînuind cu abilitate cuvintele, uneori speculînd ambiguitatea unor noțiuni, dă răspunsuri fără replică, anihilîndu-și în acest chip adversarul. Sînt cunoscute snoavele avînd protagonist pe servitorul isteț, de multe ori chiar țiganul care se „duelează“ verbal cu stăpînul sau opozantul său. O asemenea capacitate verbală scoate în evidență, de fapt, marea artă a povestitorului popular în folosirea polisemantismului cuvintelor, a sinonimiei și omonimiei din limbă.

Cercetarea snoavelor populare relevă unele procedee artistice de realizare a comicului : repetiția, acumularea comică, inversiunea și travestiul.

Repetiția comică este încadrată de Bergson în categoria comicului de situație : „Figurez-vous alors une serie d'événements imaginaires qui vous donne suffisament l'illusion de la vie, et supposez, au milieu de cette série qui progresse, une même scène qui se reproduise, soit entre

les mêmes personnages, soit entre des personnages différents: vous aurez une coincidence encore, mais plus extraordinaire"[1].

Repetiția poate fi de situație sau de limbaj. Tot ceea ce se repetă devine comic, prin acea impresie de automatism a vieții pe care o creează. Ea poate realiza, în unele situații o acumulare comică. Repetarea unui gest este completată de o repetiție verbală, comicul de situație împletindu-se în acest fel cu cel de limbaj. Într-o variantă de snoavă stăpînul își bate servitorul leneș, care se vaită, spunîndu-i că „n-a făcut nimica", dar stăpînul îi replică: „Tocmai pentru aceea te bat, fiindcă n-ai făcut nimica."[2] Într-o snoavă stăpînul îl supune pe servitor la o contrazicere, dorind să-l verifice dacă vrea să mai rămînă slugă la el. Îi spune că o mîță, care tocmai trecea prin curte, este urs. Servitorul, de bună credință, îl contrazice că-i pisică. Dîndu-și seama însă că boierul îl poate concedia pentru neascultare, repetă după el: „Bine zici cucoane, că-i urs, da-i mic."[3]

Uneori repetiția de limbaj se naște prin confuzia datorată ambiguității cuvintelor. Stăpînul îi ordonă slugii să-i aducă vin la masă, dar acesta, crezînd că este chemat la masă, îi răspunde c-a mîncat. Repetînd ordinul, servitorul face aceeași confuzie, pînă înțelege, în cele din urmă, să aducă vin la masă.[4]

O situație amuzantă este declanșată de repetiția unor cuvinte, făcută, de această dată, cu scopul de a-și bate joc de persoana care le-a rostit prima dată. Un tată, vrînd să-și ispitească fiul, care învățase carte, îl pune la un test, întrebîndu-l cum se numesc o serie de obiecte și ființe. Fiul răspunde normal dar tatăl, ca să-l necăjească, înlocuiește noțiunile corecte cu alți termeni: apei îi spune udeală, pisicii — zgîrietoare, focului — mîngîiere și clăii de fîn — pricopseală. Feciorul vrînd să-și ironizeze tatăl, pune la cale o farsă: leagă de coada pisicii un tăciune și provoacă în acest fel un incendiu. Îi atrage atenția tatălui, repetînd aberantele denumiri date de acesta: „Sai iuti, tată, cu udeala / C-a luat zgîrietoarea / În coadă pe mîngîierea, / Și de nu sai cu udeala / Ți se duce pricopseala!"[5]

Acumularea comică se naște printr-o enumerare de situații sau însușiri legate unele de altele, care prin repetiție realizează o schemă

---

[1] H. Bergson, *op. cit.*, p. 91.

[2] [Fără titlu], Titus Vespasian Gheaja, *Rîsete și zîmbete*, Gherla, 1897, p. 101.

[3] *Nu-i mîță, că-i urs*, (M. Lupescu), „Buciumul", 1924—1925, nr. 10, p. 4.

[4] *Vin la masă*, St. Tuțescu, *Din văi și vălcele*, București, 1911, p. 25.

[5] *Băiatul ispitit*, în S. Fl. Marian, „Revista politică", II (1888), nr. 2, p. 16.

comică. Bergson ilustra o acumulare comică prin tehnica „bulgărelui de zăpadă", a repetiției unor fapte sau situații, care prin reversibilitatea lor se augmentează. Situațiile devenite comice prin repetarea lor obsedantă dau impresia de mecanism, ce acționează într-un sistem accelerat. Există variante ce reproduc acumulări de fapte, uneori tragice, care, prin repetare, devin comice. Săracul din varianta *După nour, senin vine* trăiește asemenea nenorociri. Aceste catastrofe devin comice și se amplifică în progresie geometrică, asemenea soldaților de plumb ai lui Bergson, care prin răsturnarea unuia dintre ei, provoacă căderea tuturor celorlalți. Într-o variantă de snoavă, un țigan îi anunță stăpînului său o serie de nenorociri din casa părintească, care se acumulează într-un ritm catastrofal pentru cel care le primește.[1] De asemenea, poznele săvîrșite de Păcală, prin specularea ambiguității poruncilor stăpînilor, provoacă o serie de acumulări comice ale unor situații absurde.

Inversiunea comică. În acest caz se poate vorbi de motivul „păcălitorului păcălit" sau al „înșelătorului înșelat", de o veche proveniență, foarte mult folosit în *fabliaux-urile medievale*, în povestirile renascentiste sau în acele narațiuni despre eroi ca Nastratin Hogea sau Till Eulenspiegel. Motivul se poate plasa în cadrul procedeelor caracterizate prin inversiune. El rezumă o schemă clasică a păcălitorului păcălit în cele din urmă, restabilindu-se, în acest fel, un principiu de echitate. O asemnea răsturnare de situații, în care se inversează rolurile, devine comică, prejudiciul săvîrșit prin acțiunea negativă a eroului fiind anulat prin corecția dată. În astfel de scheme comice se înserează variantele ce surprind istețimea servitorului, care-și ia revanșa față de stăpînul care vrea să-l înșele. Stăpînul din înșelător devine păcălit în secvența a doua a narațiunii. Soțul înșelat de nevasta adulteră pune la cale o farsă în care să surprindă pe soția necredincioasă în flagrant delict și s-o pedepsească. Astfel soțul păcălit devine păcălitorul femeii sale adultere. Schimbarea de rol provoacă rîsul, prin denunțarea unor evenimente ce prejudiciază cuplul matrimonial, punîndu-l chiar în pericol. De fapt și ibovnicul — personaj frecvent al acestor scenete comice de familie, din păcălitorul soțului înșelat, devine, în cele din urmă, păcălit, primindu-și pedeapsa. Snoavele cu Păcală ilustrează, de asemenea, motivul păcălitorului păcălit. Inițial, în momentul semnării contractului sever prin clauzele sale, este un păcălit, deoarece stăpînii săi încearcă prin orice mijloc să-l înșele și să nu-i plătească simbria. Păcală sesizează cu ușurință intențiile necinstite ale stăpînilor și reacționează cu iscusință împotriva acestora,

[1] *Țiganul iscusit*, în „Foaia poporului", 1906, p. 391.

prin șirul de năzbîtii pe care le pune la cale. În acest moment stăpînii lui devin păcăliți și-și primesc pedeapsa.

Snoava *Hangiii păcăliți* aduce în atenția noastră motivul „păcălitorului păcălit" într-o ingenioasă rezolvare. Asistăm în această snoavă la un șir de păcălitori păcăliți, personajul central fiind singura persoană care reușește să-i păcălească de fiecare dată. Snoava istorisește înșelăciunea pusă la cale de un drumeț, care, poposind la un han, a cerut hangiului mai multe feluri de mîncare, plătindu-i în cele din urmă doar cîțiva galbeni. Hangiul, păcălit de clientul său, vrînd să-și bată joc de vecinul de peste drum (tot hangiu), i-a restituit banii, sfătuindu-l să-l înșele și pe acesta la fel. Drumețul îi mărturisește, în cele din urmă, că folosise același tertip și la hangiul vecin, de la care tocmai venise, cu intenția să-l înșele. [1]

Una dintre variantele motivului „păcălitorului păcălit" este „dracul păcălit" sau „zmeul păcălit", provenit prin contaminare cu basmul. Este un motiv de factură populară foarte vechi, întîlnit și în narațiunile antichității. În cultura populară românească el capătă o semnificație puternic justițiară, dar în același timp de demitizare a unei reprezentări mitologice: diavolul. În majoritatea narațiunilor de acest tip personajul drac este despuiat de atributele lui malefice, înfricoșătoare tradiționale, fiind pus de povestitor în situația de a fi prost, speriat de om și în cele din urmă păcălit de erou. Păcală îl înfrînge pe drac, bătîndu-și joc de el tot timpul și pregătindu-i farse din care se dezvăluie obtuzitatea și prostia diavolului. Sînt de un mare comic scenele în care dracul cară apă pentru Păcală sau îi transportă lemnele, pentru ca în final să-i aducă burduful cu galbeni acasă. I. Creangă în povestirile sale: *Dănilă Prepeleac, Stan Pățitul* și *Ivan Turbincă* a prelucrat genial acest motiv comic de factură populară, preluat din snoava românească.

Travesti-ul constituie o formă clasică a comicului de situație și alături de *quiproquo* și *imbroglio* se plasează, după teoria bergsoniană în categoria „interferenței seriilor": „Une situation est toujours comique quand elle appartient en même temps à deux serie d'évenement absolument indépendantes, et qu'elle peut s'interpréter à la fois dans deux sens tous differents." [2] Travesti-ul presupune schimbarea aparentă a identității personajului comic prin schimbarea costumului (deghizare), provocîndu-se în acest fel o situație comică. Spre deosebire de basm, în care procedeul este folosit frecvent în probele pe care le trece eroul, în snoavă travesti-ul este mai puțin folosit. Într-o variantă ce istorisește peripețiile lui Păcală, argat la boier, eroul folosește

---

[1] *Hangiii păcăliți*, N. C. Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 75.
[1] H. Bergson, *op. cit.*, p. 97.

acest procedeu pentru a fura calul stăpînului. Travestindu-se într-o babă cerşetoare, el reuşeşte să pătrundă la curtea boierului şi să-i adoarmă pe paznici cu o băutură pregătită anume, furînd astfel calul din herghelie.[1] Altă dată, vrînd să salveze o fată căsătorită cu forţa, ia locul miresii prin travestire, iar dimineaţa fuge din camera mirelui, lăsînd în locul lui un ţap.[2]

Am întreprins un periplu selectiv în vastul domeniu al snoavei populare româneşti, cu intenţia de a pune în valoare în faţa cititorului aspecte importante ale acestui tip de naraţiune. Lectura corpusului de snoave va dezvălui încă multe altele, pe care noi nu le-am putut reţine în spaţiul prefeţei de faţă.

Snoava este una din categoriile naraţiunii populare, care sintetizează în cel mai înalt grad problematica socială.

Snoava se impune prin forţa ei critică, de demascare a aspectelor negative din societate, afirmînd în acelaşi timp un cod al principiilor şi normelor moralei populare. Prin condamnarea acelor situaţii şi fapte reprobabile din viaţa socială ea are un caracter inovator, progresist şi dinamic, fiind una dintre cele mai actuale naraţiuni, prin adeziunea de care se bucură în cadrul colectivităţii contemporane.

Snoava este permanent actuală, prin adaptarea structurii ei clasice la aspecte şi forme de viaţă din contemporaneitate. Procesul inovaţiei în snoavă constituie unul dintre cele mai interesante fenomene de cultură populară orală. Evoluţia snoavei spre banc şi cuplet satiric se înscrie printre mutaţiile prezente în viaţa acestei naraţiuni comice.

Parcurgerea imensului corpus al snoavei româneşti înseamnă o lectură necesară pentru înţelegerea spiritualităţii şi profunzimii creatoare a poporului nostru, spre descifrarea acelor resurse interioare care l-au susţinut în toate timpurile, conferindu-i inepuizabila sa vitalitate.

MIHAI CANCIOVICI

---

[1] *De-ale lui Păcală*, „Familia", XVI (1890), p. 109.
[2] *Păcală şi sculele sale*, G. Catană, *Poveştile Bănatului*, I, p. 52.

LĂMURIRI ASUPRA EDIȚIEI

Volumul de față, primul din *Tipologia snoavei populare românești*, este menit să contribuie la o cunoaștere cît mai largă a acestui gen.

Lucrarea respectivă se integrează în ceea ce specialiștii au încercat să realizeze prin valorificarea în cadrul unui *corpus* al folclorului românesc, inițiat de Institutul de etnografie și folclor, încă din anul 1951. Valorificarea tuturor datelor pe care aceste izvoare de documentare le oferă impunea alcătuirea unor instrumente de lucru necesare cercetării științifice.[1] În trecut, Lazăr Șăineanu[2] încercase o clasificare și un studiu comparativ, raportat însă la un număr limitat, circa 500 de povești. Cîțiva ani mai tîrziu, Adolf Schullerus[3] publica în limba germană, după sistemul de clasificare internațional Antti Aarne[4], un catalog al poveștilor românești, din păcate cu multe lipsuri și greu de utilizat. După un timp îndelungat, în care această preocupare nu a mai format obiectul nici unui cercetător, Institutul de etnografie și folclor al Academiei Republicii R.S.R. și-a luat sarcina

---

[1] În acest scop a fost alcătuit un colectiv format din cercetătorii Corneliu Bărbulescu, pentru povești fantastice și nuvelistice, Tony Brill, pentru povești cu animale, legende și tradiții populare, și Sabina-Cornelia Stroescu, pentru snoave și glume populare.

[2] Șăineanu Lazăr, *Basmele române în comparațiune cu legendele clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*, București, 1895.

[3] Schullerus Adolf, *Verzeichnis der rumänische Märchen und Märchenvarianten*, în „F. F. Communications“, Helsinki, 1928, nr. 78.

[4] Aarne Antti, *Verzeichnis der Märchentypen und Märchenvarianten*, în „F. F. Communications“, Helsinki, 1910, nr. 3, perfecționat și îmbogățit de Stith Thompson, *The Types of the Folk-Tale*, în „F. F. Communications“, Helsinki, 1928, nr. 74.

de a elabora un sistem de clasificare a materialului de proză populară, în vederea alcătuirii unor instrumente de lucru.[1]

Lucrarea respectivă oferă o imagine a vieţii şi culturii spirituale româneşti pe o perioadă de 110 ani (1830—1940). Materialul documentar pe baza căruia am întreprins această tipologie, însumează un număr de 149 culegeri folclorice volume şi broşuri), 341 periodice de pe tot cuprinsul ţării noastre, almanahuri, calendare, gazete, reviste de specialitate (filologie, literatură, istorie, arheologie) şi foarte adesea, chiar gazete politice care includeau în cuprinsul lor şi literatură populară, colecţii de texte filologice, cu material dialectal, 4 colecţii anonime, 4 colecţii traduse în limbi străine, 7 manuscrise din Biblioteca Academiei R.S.R., 3 manuscrise aparţinînd Institutului de etnografie şi folclor, volume şi broşuri din fondul Bibliotecii universitare din Cluj şi al Bibliotecii de Stat din Sibiu, precum şi materiale provenite din culegerile efectuate pe teren de către cercetătorii Institutului de etnografie şi folclor în toate regiunile ţării.

Materialul privitor la snoava populară românească cuprinde 6029 tipuri de snoave şi 201 tipuri de glume, şi variantele care se ridică la un număr apreciabil, 6084. Cifra este impresionantă dar nu epuizează numărul exemplarelor existente în realitate. Acest fapt se datoreşte în bună măsură unor piedici obiective : volume pierdute sau degradate de vreme ; totuşi piesele cele mai reprezentative nu lipsesc. În ceea ce priveşte calitatea acestora am eliminat materialul care ni s-a părut îndoielnic, chiar dacă autorii respectivi îl recomandau material autentic popular. Snoava a cunoscut o mare răspîndire şi pătrundere în mase. Numărul mare de variante arată vitalitatea acestui gen popular. Snoava nu este în exclusivitate a unui popor sau a unei comunităţi umane, ci, dimpotrivă, ea circulă, se adaptează, se combină cu alte naraţiuni, are multiple faţete ; posedă totuşi o unitate tematică destul de plastică pentru a se adapta mediului fizic şi uman al fiecărei regiuni şi fiecărui povestitor care îi imprimă maniera sa personală, stilul său, mijloacele de expresie şi de exprimare. Snoava ca şi povestea propriu-zisă are obiectul său propriu, precum şi obiectivele sale.

Pentru ca acest material să poată deveni un adevărat instrument de lucru, orînduirea materialului s-a efectuat pe familii de subiecte, ţinîndu-se seama de trăsătura caracteristică[2]. De obicei personajele

---

[1] În anul 1969 apare în limba franceză (pentru circuitul internaţional) *La typologie bibliographique des facéties roumaines,* vol. I, II, 1967 p., Bukarest, autor Sabina-Cornelia Stroescu.

[2] Sugestii preţioase datorăm lui Ovidiu Bîrlea, şef al sectorului literar din Institutul de etnografie şi folclor.

snoavei sînt construite antitetic din punct de vedere moral sau intelectual : bun-rău, deștept-prost ; avar-risipitor etc.

Materialul a fost structurat în șase mari grupe după cum urmează :

I. Relații sociale

1. Ciclul Păcală : (3000—3085)
2. Stăpîn—slugă : (3095—3222)
3. Autorități laice și religioase : (3230—3328) ;

II. Relații de familie

1. Soț—soție (3340—3543)
A. Bărbatul iubeț (3425—3432) ; B. Femeia iubeață (3433—3458) ; C. Baba iubeață (3459—3464) ; D. Femeia vicleană (3465—3516) ; E. Femeia îndărătnică (3517—3523) ; F. Femeia rea (3524—3543) ;
2. Părinți—copii (3545—3570)
3. Frați—surori (3571—3572)
4. Alte neamuri (3573—3587)
5. Nași—fini (3588—3643) ;

III. Însușiri și deficiențe psihologice

1. Prostie (3650—4635)
A. Soțul neghiob (3650—3693) ; B. Nevasta neghioabă (3695—3760) ; C. Tînărul prostănac (3761—3799) ; D. Prostie (3805—4635)
2. Înțelepciune—istețime (4640—4672)
3. Ghidușie—șiretenie (4673—4854)
4. Laudă—îngîmfare (4856—4973)
A. Proastă educație (4891—4894) ; B. Ipocrizie (4895) ; C. Minciună (4896—4929) ; D. Înșelăciune—obicei prost (4930—4973)
5. Lăcomie—avariție (4974—5057)
6. Lene (5058—5158)
A. Bărbatul leneș (5058—5106) ; B. Femeia leneșă (5107—5158)
7. Murdărie trupească (5159—5163)
8. Arțăgos—certăreț (5164—5178)
9. Beție—hoție (5179—5306)
10. Hoțul iscusit (5307—5433)
11. Hoțul nepriceput (5434—5524)
12. Batjocură—limbaj regional (5525—5690)
13. Snoave explicative (cu caracter legendar) (5691—5737)
14. Ignoranță—naivitate (5738—5785)
15. Profesioniști necalificați (5786—5795)

16. Omul distrat (5796—5800)
17. Lașitate (5801—5862);

IV. *Defecte fiziologice*

Surzenie, bîlbîială, orbire (5870—5886);

V. *Snoave privitoare la armată*

Snoave privitoare la armată (5895—6029);

VI. *Glume*

1. Glume diverse (6036—6087)
2. Glume privitoare la școlari (6088—6188)
3. Glume și anecdote privitoare la copii (6189—6236).

Numerotarea tipurilor s-a făcut de la numărul 3000 înainte, într-o serie continuă, cu mici spații între grupe, cu rezerva adăugirii în viitor și a altor tipuri, care se vor mai ivi. Din confruntarea materialului românesc cu clasificarea Aarne-Thompson [1], care cuprinde 692 tipuri de snoave, numai 307 tipuri calchează tipurile internaționale, restul fiind tipuri probabil naționale. Pentru materialul românesc care este identificabil cu cel internațional și unde am avut corespondent, s-a trecut în paranteză și numărul din catalogul Aarne-Thompson: ex. tip 3006, *Trei păcale păcăliți pînă la moarte* (A. Th. 1539). Fiecărui tip național i s-a dat un număr, s-au arătat, în bibliografie, la sfîrșitul fiecărei piese a tipului respectiv, posibilele contaminări cu alte tipuri (ex. tip 3000), s-au indicat provinciile (cele trei provincii istorice: Muntenia — incluzînd Oltenia și Dobrogea; Moldova și Transilvania — cuprinzînd Banatul, Crișana și Maramureșul; s-a consemnat și localitatea de unde a fost culeasă piesa respectivă (sat, oraș, județ), această specificare permițîndu-ne o privire de ansamblu asupra răspîndirii geografice; s-a specificat numărul variantelor tipului respectiv în ordinea cronologică a apariției textelor în volume și periodice sau după data înregistrării lor. Dată fiind diversitatea tematică a textelor bibliografia orînduită cronologic se constituie în același timp și ca un indice tematic de cercetare a sumarului ediției de față. În stabilirea numărului variantelor sînt consemnate și variantele aflate la alte tipuri cu care se combină tipul analizat. Contaminarea poate fi efec-

---

[1] Stith Thompson: *Types of the folktale*, Helsinki, 1961 (F.F.C., p. 184).

tuată fie în cadrul unui episod[1] dintr-o snoavă sau numai în cadrul motivului[2]. Se consemnează titlul piesei ; cînd titlul lipsește, se specifică în paranteză, fără titlu (vezi varianta 19 a tipului 3006), urmează apoi numele autorului sau periodicului sau titlul volumului, anul, pagina ; cînd piesa provine dintr-un periodic, se dă titlul periodicului, anul, numărul, pagina (vezi varianta nr. 11 a aceluiași tip) ; cînd piesa din periodic poartă numele culegătorului, se trece în paranteză înaintea periodicului, urmat de anul de apariție, numărul, pagina (vezi varianta 4, tip 3006) ; cînd piesa provine dintr-un manuscris se consemnează titlul ; dacă titlul lipsește, se specifică (fără titlu), se trece numele culegătorului în paranteză și instituția căreia îi aparține manuscrisul, numărul manuscrisului și fila (vezi varianta nr. 12, tip 3006). Pentru culegerile întreprinse pe teren se indică titlul piesei, numărul informației sau bandei de magnetofon și localitatea (v. varianta nr. 20, tip 3001). Variantele urmăresc indicarea tuturor republicărilor piesei respective. În cadrul unui tip unde sînt episoade diferențiate s-au creat subtipuri, adăugîndu-se un indicativ (vezi tip 3008 A), tipul principal putînd să creeze mai multe subtipuri B, C, D etc, vezi tip 3470. Față de punctul de vedere al lui Antti Aarne[3]... „trebuie să notăm că poveștile separate, care în mod general apar ca părți dintr-un «naratif» mai lung, se găsesc singure, și în acest caz merită un loc independent", noi le-am trecut ca variante, considerîndu-le ca făcînd parte din același tip (vezi tip 3000 ș.a.). Snoava ca și legenda, are foarte adesea un singur motiv. Sînt totuși în literatura noastră populară unele snoave cu o structură tot atît de complexă ca și a poveștilor propriu-zise, unele avînd combinații multiple (vezi tip 3000 ca și alte piese din grupe di-

---

[1] Episod în sensul generalizat ca fragment de acțiune. Episodul este compus din motive care se grupează într-o entitate perfectă. Episoadele au formă fixă și se pot alătura între ele păstrîndu-se neschimbate, în felurite combinații, într-o înlănțuire logică, putînd da naștere la variante ale aceluiași tip de narațiune ori al unor tipuri diferite. Episodul este unitatea cea mai închegată a narațiunii și își păstrează mai bine forma fixă, ca și o independență mai mare. Totuși nici el nu poate singur determina specia și tipul decît prin înlănțuire cu alte episoade.

[2] Motivul este o reuniune de elemente într-o relație care îi dă un anumit conținut, determinat de mentalitatea colectivității creatoare. Numărul mare de variante și diversitatea lor relevă marea vitalitate a motivului, care subliniază nu numai aspectele de formă ale variantelor ci și pe cele de conținut, motivul avînd însemnătate deosebită în creația populară, polarizînd în jurul său o bogată semnificație ideologică. Variantele tipurilor de snoave din acest volum ilustrează marea sa răspîndire și intensitate a prezenței motivului în folclor.

[3] A. Aarne, *Verzeichnis der Märchentypen*, în „F. F. Communications", Helsinki, 1927, nr. 3, prefața.

ferite: cele privitoare la prostia omenească, la viclenia femeii sau snoavele privitoare la hoțul iscusit). Snoava îndeosebi este narațiunea populară care se adaptează foarte repede realităților sociale. Varietatea motivelor subliniază bogăția aspectelor vieții sociale, precum și schimbările în atitudinea ideologică a informatorilor[1].

În sistemul de trimiteri s-a indicat bibliografia completă a acestora pentru a ușura cercetătorului informația necesară. Piesele în limbi străine s-au transcris în original, dîndu-se și traducerea textului. Pentru piesele dialectale, meglenoromâne sau istroromâne s-a făcut transpunerea în dacoromâna curentă. S-au folosit paranteze drepte în cazul cînd s-a intervenit în titlul unor piese care ni s-a părut necorespunzător sau nu au avut titlul și am dat noi un titlu corespunzător conținutului piesei respective. Punctele de suspensie [...] din cuprinsul textelor înseamnează scoaterea unor pasaje neclare sau lipsite de sens.

Pentru unitatea stilistică a volumului, inclusiv bibliografia, transcrierea textelor s-a făcut în limitele normelor actuale ale ortografiei și punctuației, respectînd fonetismele regionale și evitînd folosirea semnelor diacritice din unele colecții precum și cele din culegerile efectuate pe teren.

Pentru a fi ușor utilizabilă, ediția se completează cu un indice tematic, un indice de nume de autori, un indice de numiri geografice, un glosar de cuvinte și expresii mai puțin uzitate astăzi.

*

Cu experiența căpătată după o îndelungată și migăloasă muncă în care am avut posibilitatea să cunoaștem în cele mai subtile amănunte aproape întreg materialul privitor la snoava populară, socotim că am izbutit să punem în mîna cercetătorilor preocupați de producerile culturii spirituale populare un instrument de lucru cu ajutorul căruia să se orienteze ușor într-un domeniu atît de complex.

SABINA-CORNELIA STROESCU

---

[1] L. Röhrich, *Märchen und Wirklichkeit.* Eine volkskundliche Untersuchung, Wiesbaden, 1956.

BIBLIOGRAFIE

A. PUBLICAŢII (VOLUME, BROŞURI)

1. Adam, *Glume*	Adam, Ioan, *Glume. (Vorbe de clacă)*, de... Edit. Librăriei şcoalelor, C. Sfetea, Bucureşti, 1912, 165 p. + cuprinsul.
2. Adam, *Glume ţărăneşti*	Adam, Ioan, *Glume ţărăneşti*. Edit. Libr. „Universala", Alcalay et comp., Bucureşti, [f.a.], 93 p. („Biblioteca pentru toţi").
3. Adam, *Pe lîngă vatră*	Adam, Ioan, *Pe lîngă vatră*. Pilde şi glume ţărăneşti. Stabilimentul grafic I. V. Socec, Bucureşti, 1900, 175 p.
4. Adam, *Vorbe de clacă*	Adam, Ioan, *Vorbe de clacă*. Tip. „Neamul românesc", Vălenii de Munte, 1911, 162 p.
5. Alexici, *Texte*	Alexici, Dr. Grigore, *Texte din literatura poporală română adunate de...* Tom I, *Poezia tradiţională*, Edit. autorului, Budapesta, 1899, XIV + 294 p. (I).
6. Apostoliu, *Poveşti alese*	Apostoliu, C., *Poveşti alese pentru copii*. Bucureşti, [f.a.], 96 p.
7. Apostoliu, *Poveşti şi povestiri*	Apostoliu, C., *Poveşti şi povestiri*. Edit. Schenk-Burbea, Galaţi, [f.a.], 32 p.
8. Arsenie, *Noua colecţiune de basme*	Arsenie, Theodor M., *Noua colecţiune de basme sau istorii populare*, culese şi prelucrate de... Ed. I. Tip. Theodor Michaiescu, Bucureşti, 1872, 172 p.
9. Baican, *Literatura populară*	Baican, E., *Literatura populară sau palavre şi anecdote*. Broşura I-a (100 subiecte), ed. I, Tip. Academiei Române (Laboratorii români), Bucureşti, 1882, 71 p.
10. Baican, *Palavre*	Baican, E., *Palavre şi anecdote*. Edit. Libr. Leon Alcalay, Bucureşti, [f.a.], 94—96 p. („Biblioteca pentru toţi", nr. 694).

11. Bârseanu [Pungă-Goală, Sandu], *Snoave*	Bârseanu, A., *Snoave, chiuituri, povestiri adunate de...* Edit. „Asociaţiunii", Sibiu, 1925, 71 p. („Biblioteca poporală a Asociaţiunii", an. XV, nr. 132).
12.	Biblioteca basmelor şi a tot felul de glume, Bucureşti, [f.a.], 32 p.
13. Bogdan, N. A., *Poveşti*	Bogdan, N. A., *Poveşti şi anecdote din popor, ed. II-a,* Edit. libr. Fraţii Şaraga, Iaşi, 1897, 222 p.
14. Bogdan, N. A., *Poveşti şi anecdote*	Bogdan, N. A., *Poveşti şi anecdote din popor,* Edit. libr. Fraţii Şaraga, Iaşi, [f.a.], 272 p. + II pl.
15. Bogdan, N. A., *Poveşti şi bazaconii*	Bogdan, N. A., *Poveşti şi bazaconii din Moldova,* ed. III-a adăogită, Edit. Socec, Bucureşti, 1923, 350 p.
16. Bolcu, A., *Din poveştile lui moş Toader*	Bolcu, Adam, *Din poveştile lui moş Toader şi alte povestiri pentru popor.* Edit. „Asociaţiunii", Sibiu, 1927, 72 p. (Biblioteca poporală a „Asociaţiunii", an. XVII, nr. 147).
17. Bota, I., *Culegere*	Bota, Ioan, *Culegere din cele mai fumoase poveşti,* ed. II-a, Braşov, 1910, 144 p.
18. Candrea, Densusianu, Ov., *Din popor*	Candrea, I. A., Ovid Densusianu, *Din popor.* Cum grăieşte şi simte ţăranul român. Texte publicate de... Edit. libr. Leon Alcalay, Bucureşti, 1908, 192 p. („Biblioteca pentru toţi").
19. Candrea, Densusianu, Speranţia, *Graiul nostru*	Candrea, I. A., Ov. Densusianu, Th. D. Speranţia, *Graiul nostru. Texte din toate părţile locuite de români publicate de...* Bucureşti, 1906—1908, 553 p. (I), 218 p. (II).
20. Candrea, Densusianu, Ov., *Poveşti*	Candrea, I. A., Ovid Densusianu, *Poveşti din diferitele ţinuturi locuite de români.* Edit. libr. Leon Alcalay, Bucureşti, 1909, 1 + 206 p. („Biblioteca pentru toţi").
21. Caraivan, *La şezătoare*	Caraivan, V., *La şezătoare. Poveşti şi snoave.* Edit. „Minerva", Bucureşti, 1907, 266 p.
22. Caraivan, *Poveşti*	Caraivan, V., *La gura sobii. Poveşti şi snoave.* Socec, Bucureşti, 1924, 168 p.
23. Catană, *Păcală şi Tîndală*	Catană, G., *Păcală şi Tîndală.* Tip. „Aurora", A. Todoran, Gherla, 1897, 16 p.
24. Catană, *Poveşti poporale*	Catană, G., *Poveşti poporale din Bănat.* Culese din gura poporului de..., Partea I—II, Edit. Libr. Ciurcu, Braşov, 1908, 105 p. (I), 109—111 p. (II).

25. Catană, *Poveștile Bănatului*	Catană, G., *Poveștile Bănatului*, culese din gura poporului bănățean. Tipariul, editura și proprietatea tipografiei „Aurora“, Gherla, 1893—1895, 127 p. (I), 150 p. (II), 118 p. (III).
26. Cazan, *Literatura populară*	Cazan, I., *Literatura populară de...* Institutul de Științe sociale, Institutul de cercetări sociale al României, București, 1947, IX + 90 p. („Biblioteca de sociologie, etică și politică“).
27. Chicoș, *Culegeri*	Chicoș, G., *Culegeri populare. Snoave.* Edit. libr. Steinberg, București, 1897, 96 p.
28. Coatu, Gr. N., *Din viața țărănească*	Coatu, Gr. N., *Din viața țărănească*, vol. II, București, 1905, 224 p.
29.	*Colecțiune de basme populare*, partea II-a, ed. III-a, Craiova, 1892, 64 p.
30. Costin, *Anecdote*	Costin, L., *Anecdote.* Din popor pentru popor. Atelierele „Cartea românească“, Timișoara, 1928, 16 p. („Biblioteca folcloristică a Banatului“, nr. 8).
31. Costin, *Anecdote, snoave*	Costin, L., *Anecdote, snoave, legende.* (Colecția Lucian Costin). Din popor pentru popor. Tip. „Unirea“, Craiova, [f.a.], 52 p. („Biblioteca folcloristică a Banatului“, nr. 9).
32. Costin, *Basme și istorioare bănățene*	Costin, L., *Basme și istorioare bănățene.* [Colecția Lucian Costin]. Din popor pentru popor. Tip. „Unirea“, Craiova, [f.a.], 38 p. („Biblioteca folcloristică a Banatului“, nr. 10).
33. Costin, *Snoave*	Costin, L., *Snoave* [Colecția Lucian Costin]. Atelierele „Cartea românească“, Timișoara, 1928, 16 p. („Biblioteca folcloristică a Banatului“, nr. 7).
34. Crăciunescu, *Copii de găsit*	Crăciunescu, Gh., *Copii de găsit.* Snoave, legende, povești. Caransebeș, 1898, 45 p.
35. Creangă, *Opere*	Creangă, Ion, *Opere complete.* Cu o prefață de Gh. T. Kirileanu și Il. Chendi. Tip. „Minerva“, București, 1909, 461—463 p. + 1 pl.
36. Dan, *Scrieri*	Dan, Dimitrie, *Din scrierile lui...* Cernăuți, 1902, 1 f. + 89 p.
37. Danilescu, Petre, *Alexandru I Cuza-Vodă*	Danilescu, Petre, *Alexandru I Cuza-Vodă în tradiția populară. Povești și anecdote de...* Tip. „Fulgerul“, Craiova, 1909, 64 p. („Biblioteca folcloristică“, nr. 4).

38. Danilescu, Petre, *Barbu-Vodă Știrbei*	Danilescu, Petre, *Barbu-Vodă Știrbei în tradiția populară.* Povești și anecdote de... Vol. I. Tip. „Fulgerul", Craiova, 1910, 60 p. + cuprinsul nenumerotat. („Biblioteca folcloristică", nr. 9).
39. Delapecica, *Din lit. pop.*	Delapecica (Ugliș), *Din literatura poporană,* vol. II. Povești din popor. Tip. Husvéth și Hoffer, Lugoj, 1911, 163 p. + cuprinsul.
40. Dogariu, *Moș Toma*	Dogariu, Dometiu, *Moș Toma Bădiceanu vestitul caraghios al economilor de vite (mocanilor) din Săcele.* Gherla, 1898, 32 p. (Din literatura poporală, nr. 1).
41. Duma, *Col. proverbe*	Duma, Th., *Colecție de proverbe (zicători), masime (pilde) și cîteva anecdote populare.* Craiova, 1905, 52 p.
42. Dumitrașcu, *Cine a albit pe dracu?*	Dumitrașcu, N. I., *Cine a albit pe dracu?* (Povestiri, snoave și legende românești), Arad, 1932, 63 p.
43. Dumitrașcu, *De-ale unui traistă-n băț*	Dumitrașcu, N. I., *De-ale unui traistă-n băț.* Snoave, pilde și glume. „Ale tale dintru ale tale". „Cultura românească", S.A.R., Institut de Editură și arte grafice, București, [f.a.], 117 p. („Căminul", „Biblioteca literară și științifică").
44. Dumitrașcu, *La moară*	Dumitrașcu, N. I., *La moară. Povești cu minciuni.* Edit. „Țărăncuța", Balș, Tip. „Victoria", Craiova, 1932, 80 p. („Cartea pentru toți", nr. 5).
45. Dumitrașcu, *La nămiaz*	Dumitrașcu, N. I., *La nămiaz, la umbra carului.* Snoave culese de... Edit. „Neamul românesc", Vălenii de Munte, 1912, 31 p. („Biblioteca poporală «Neamul românesc»").
46. Dumitrașcu, *La opaiț*	Dumitrașcu, N. I., *La opaiț.* (Povești cu o prefață de N. Iorga), București, 1929, VI + 94 p.
47. Fira, Gh., *Culegere de folclor din jud. Vîlcea*	Fira, Gh., *Culegere de folclor din jud. Vîlcea și împrejurimi cu un glosar.* București, 1928, 212 p. (Academia Română, „Din viața poporului român", XXXV).
48. Florini, *Povești*	Florini, Alex., *Povești populare.* Edit. autorului, București, 1904, 226 p.
49. Frîncu, *Românii din Munții Apuseni*	Frîncu, Teofil, G. Candrea, *Românii din Munții Apuseni* (Moții — Scriere etnografică cu 10 ilustrațiuni și 1 fotografie). Tip. Modernă, Gr. Luis, București, 1888, 303 p. + II + II.

50. Fundescu, *Lit. pop. Anecdote*	Fundescu, I. C., *Literatura populară, Anecdote, păcăliturì, basme, orații și ghicitori, adunate de...* Edit. libr. H. Steinberg et fiu, București, [f.a.], 126 p.
51. Fundescu, *Lit. pop. Basme*	Fundescu, I. C., *Literatura populară. Basme, orații, păcălituri și ghicitori adunate de...* Cu o introducere despre literatura populară de dl. B. P. Hajdeu, ed. III-a, revăzută și adăogită. Tip. Națională C. N. Rădulescu, București, 1875, 195 p.
52. Fundescu, *Lit. pop. Basme*	Fundescu, I. C., *Literatura populară. Basme, orații, păcălituri și ghicitori adunate de...* Cu o introducere despre literatura populară de dl. B. P. Hajdeu, ed. IV-a, revăzută și adăogită. Edit. libr. H. Steinberg, București, 1897, vol. I., 191 p. + tabla de materii ; vol. II, 164 p.
53. Furtună, *Cuvinte scumpe*	Furtună, D., *Cuvinte scumpe*. Taclale, povestiri și legende românești cu un glosar la sfîrșit. București, 1914, V + 144 p.
54. Furtună, *Firicele*	Furtună, D., *Firicele de iarbă* (Povestiri și legende românești). Edit. Libr. Alcalay, București, 1914, 115 p. + 9 p.
55. Furtună, *Vremuri înțelepte*	Furtună, D., *Vremuri înțelepte*. Povestiri și legende românești. Socec-Sfetea, București, 1913, VI + 93 p. (Academia Română, „Din viața poporului român". Culegeri și studii, XV).
56. Georgescu-Tistu, *Folklor Buzău*	Georgescu-Tistu, N., *Folclor din județul Buzău*. Cultura națională, București, 1928, 94 p. (Academia Română, „Din viața poporului român", XXXIV).
57. Gheaja, *Rîsete*	Gheaja, Titu-Vespasian, *Rîsete și zîmbete*, Gherla, 1897, 167 p.
58 Gheorghiță, *101 glume*	Gheorghiță, V. A., *101 glume de la Tîrgul-Neamț, culese și pieptănate de...* Tip. F. Ruckenstein, Tg. Neamț, 1922, 62 p.
59. Haneș, *Povești*	Haneș, P. V., *Povești din diferite ținuturi românești*. București, [f.a.], IV + 206 p.
60. Hîrnea, *Polojănii*	Hîrnea, S., *Polojănii din bătrîni*. Povestiri, legende, snoave și hazuri culese de... Tip. Cartea Putnei, Focșani, [f.a.], 48 p. („Biblioteca populară Comoara Vrancei", nr. 9—10).

61.	Hodoroabă, *Povestea proștilor*	Hodoroabă, Pr. N. A., *Povestea proștilor* de... Edit. română G. Iliescu, București, [f. a.], 15 p. (Colecția „Basmelor românilor“, nr. 3).
62.	Ionescu, *Povești*	Ionescu, I. S., *Povești, anecdote, impresii de călătorie, excursii, diverse,* Iași, 1905, 220 p.
63.	Ispirescu, *Basme*	Ispirescu, P., *Basme, snoave, glume, adunate din gura poporului, de P. Ispirescu culegător tipograf.* Edit. S. Samitca, Craiova, 1892, 143 p. + tablă de materii.
64.	Ispirescu, *Poveștile unchiașului*	Ispirescu, P., *Poveștile unchiașului sfătos.* Cu o precuvîntare de Al. I. Odobescu, „Minerva“, Institut de arte grafice și edit., București, 1907, 346 p. (*Opere complete,* vol. II, „Biblioteca scriitorilor români“).
65.	Ispirescu, *Snoave*	Ispirescu, P., *Snoave sau povești populare, adunate din gura poporului de un culegător tipograf,* ed. II-a cu multe adause. Noua tip. a laboratorilor români, București, 1889, 118 p.
66.	Jurescu, *Snoave*	Jurescu, D., *Snoave populare,* București, 1899, 129 p.
67.	Leandru, *De-ale lui Păcală*	Leandru, N. Al., *De-ale lui Păcală și Tîndală,* București, [f.a.], 30 p.
68.	Lungianu, *Povești*	Lungianu, M., *Povești,* ed. II-a, Buc., 1923, 220 p.
69.	*Magazia de veselie*	*Magazia de veselie sau Românul cel glumeț,* București, 1839, 46 p.
70.	Maican, *Glume*	Maican, G., *Glume.* Din lume adunate și în lume date. Culese de... Edit. Libr. Ciurcu, Brașov, 1907, 64 p.
71.	Mateescu-Movilă, N., *Chipăruș*	Mateescu-Movilă, N., *Chipăruș voinicul și alte povești românești cu conținut moral,* ed. II, Balș, Craiova, 1934, 56 p. („Cartea pentru toți“, nr. 9).
72.	Marian, *Insectele*	Marian, S. Fl., *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor.* Studiu folcloristic de... Institutul de arte grafice „Carol Göbl“ S-sor, București, (edițiunea Academiei Române), 1903, XIII + 595 p.
73.	Măldărescu, I. C., *Din șezători*	Măldărescu, Ioan C., *Din șezători. Basme culese de...* cu o prefață de Alexandru I. Șonțu. Edit. „Revista poporului“, București, 1889, 53 p.

74. Mihalache, D., *Sărbătorile poporului*	Mihalache, D., C. Rădulescu-Codin, *Sărbătorile poporului cu obiceiurile, credințele și unele tradiții legate de ele*. Culegere din Corbii Muscelului de.. București, 1909, 122 p. (Academia Română. „Din viața poporului român". Culegeri de studii VII).
75. Mircescu, G., *Făt-Frumos*	Mircescu, G., *Făt-Frumos cel viteaz și Frumoasa lumii*. Nuvele originale. Edit. Țicu I. Eșanu, București, [f.a.], 32 p.
76. Mirea, *Legende*	Mirea, I. I., *Legende*. București, 1937, 195 p.
77. Mironică, *Comoara*	Mironică, Th., *Comoara și socul* (Feciorul pămîntului). Tip. noastră, București, [f.a.], 31 p.
78. Mocanu, *Monografia Stălinești*	Mocanu, T. N., *Monografia comunei rurale Stălinești*. Imprimeria statului, București, 1905, 171 p.
79. Moldovan, *Lumea proștilor*	Moldovan, Silv., *Lumea proștilor*. Sibiu, 1886, 8 p.
80. Moldovan, *Păcală și Tîndală*	Moldovan, Silv., *Păcală și Tîndală*. Anecdotă de... Edit. Kraft și Drotleff s.a., Sibiu, 1928, 9 p. („Biblioteca poporală a «Tribunei»", ed. VII-a).
81. Morariu, T., *Material etnografic*	Morariu, T., *Materialul etnografic și folclor ciobănesc din munții Rodnei* de... Tip. „Minerva", Bistrița, [f.a.], 50 p. (Extras din revista *Vatra*, anul V, nr. 6—12, 1939).
82. Mrejeriu, L., *O șezătoare*	Mrejeriu, Leon, *O șezătoare țărănească alcătuită* de... Tip. și leg. de cărți Const. D. Lupașcu, Bîrlad, 1907, 55 p. (Petreceri pentru popor).
83. Muche, *Hazlii*	Muche, C., *Hazlii. Scene din răscoalele țărănești. Snoave*. „Minerva" Institut de arte grafice, București, [f.a.], 75 p.
84. Müller, *Siebenbürgische Sagen*	Müller, dr. Fr., *Siebenbürgische Sagen gesammelt und herausgegeben von...*, Zweite veränderte Auflage, Hermanstadt, Wien, 1885, XXXVII + 404 p.
85. Munteanu, *Povestiri*	Munteanu, N. I., *Povestiri și legende*. Tip. Lupașcu, Bîrlad, 1918, 18 p.
86. Murnu, *Poveștile Pindului*	Murnu, Iulia, *Poveștile Pindului de...* Fundația culturală regală, București, [f.a.], 203 p. + 1 pl. („Cartea satului", 38).

87. Mușlea, *Cercetări*	Mușlea, I., *Cercetări folclorice din Țara Oașului*. „Anuarul Arhivei de folclor", Cluj, București, 1932, 254 p. + cuprinsul nenumerotat.
88. Mușlea, *Variantele românești ale snoavei, despre femeia necredincioasă*	Mușlea, I., *Variantele românești ale snoavei, despre femeia necredincioasă*. Monitorul oficial și Imprimeriile statului. Imprimeria națională, București, 1933, cuprinsul nenumerotat + 250 p.
89. Nădejde, I., *Năzdrăvăniile lui Păcală*	Nădejde, I., *Năzdrăvăniile lui Păcală*. Povestiri populare prelucrate de... „Librăria universală" Leon Alcalay et comp., București, [f.a.], 116 p.
90. Niculiță-Voronca, *Datine*	Niculiță-Voronca, El., *Datinele și credințele poporului român, adunate și așezate în ordine mitologică de...* Tip. Isidor Wiegler, Cernăuți, 1903, XV + 1296 p.
91. Novacoviciu, *Folclor*	Novacoviciu, Em., *Din comoara Banatului. Folclor.* Partea II-a. Tip. E. Desits „Progresul", Oravița, 1926, 87 p. + cuprinsul numerotat.
92. Novacoviciu, *Folclor*	Novacoviciu, Em., *Folclor pornografic bănățean*. Oravița, 1930, 91 p.
93. Novacoviciu, E. și Ecaterina Cărălina, *Folclor bănățean*	Novacoviciu, Em. și Ecaterina Cărălina, *Folclor bănățean*. Partea III-a, Oravița, 1933, 55 p.
94. Obert, *Aus Siebenbürgens Vorzeit*	Obert, Fr., *Aus Siebenbürgens Vorzeit und Gegenwort*. Hermannstadt, 1857, 84 p.
95. Obert, *Rumänische Märchen*	Obert, Fr., *Rumänische Märchen und Sagen aus Siebenbürgen*. Gesammelt und ins Deutsche übertragen. Mit vergleichenden Ammerkungen von Adolf Schullerus. Commisions-verlag W. Kraft, Hermannstadt, 1925, 125 p.
96. Pamfile, *Carte pentru tineret*	Pamfile, T., Mihai Lupescu, Leon Mrejeriu, *Carte pentru tineretul de la sate*. Cuprinzînd : Rugăciuni, cîntece de stea, irozi, urături, povești, glume, frămîntări de limbă, colinde, rostiri de nuntă, cîntece, bocete, gîcitori, zicători și felurite sfaturi și învățături pentru viață. Alcătuită de... Tip. și leg. de cărți Constantin D. Lupașcu, Bîrlad, 1907, 285 p. + cuprinsul nenumerotat.

97. Pamfile, *Cartea povestirilor hazlii*	Pamfile, T., *Cartea povestirilor hazlii*, ed. II-a, „Ramuri", Institut de arte grafice, Craiova, [f.a.], 121 p. (Biblioteca populară «Ramuri»", nr. 1).
98. Pamfile, *Firișoare de aur*	Pamfile, T., *Firișoare de aur*. Povești și legende din popor, Edit. Libr. Leon Alcalay, București, [f.a.], 80 p. („Biblioteca pentru toți", nr. 670).
99. Pamfile, *Jocuri de copii*	Pamfile, T., *Jocuri de copii*, Bîrlad, 1903, 96 p.
100. Pamfile, *Pov. pop. rom.*	Pamfile, T., *Povești populare românești*. Tip. C. D. Lupașcu, Bîrlad, 1920, 160 p.
101. Pamfile, *Văzduhul*	Pamfile, T., *Văzduhul după credințele poporului român*, București, 1916, III + 180 p. (Academia Română. „Din viața poporului român". Culegeri și studii, XXVIII).
102. Pamfile, *Un tăciune și-un cărbune*	Pamfile, Tudor, *Un tăciune și-un cărbune. Povești*, București, [f.a.], Edit. libr. „Universala" Alcalay et co., 188 p. + cuprinsul („Biblioteca pentru toți", nr. 896—897).
103. Papahagi, P., *Basme aromâne*	Papahagi, P., *Basme aromâne*. Institutul de arte grafice „Carol Göbl", București, 1905, XXVII + 748 p.
104. Papahagi, N. P., *Românii din Meglenia*	Papahagi, N. P., *Românii din Meglenia*. București, 1900, 72 p.
105. Papahagi, T., *Antologie aromânească*	Papahagi, Tache, *Antologie aromânească*. Tip. „România nouă", Teodor I. Voinea, București, 1922, XLVII + 519 p. (Din publicațiile Casei școalelor).
106. Papahagi, T., *Grai Maramureș*	Papahagi, T., *Graiul și folclorul Maramureșului*. Prefață, introducere, texte, muzică populară, apendice, toponimie, onomastică, glosar, hartă, XXII planșe, București, 1925, 240 p.
107. Păsculescu, *Povești*	Păsculescu-Orlea, pr. Em. *Povești*, vol. I, ed. II-a, Edit. ziarului „Universul", București, 1936, 127 p. (I), 127 p. (II).
108. Petrovici, *Folclor de la moții din Scărișoara*	Petrovici, Em., *Folclor de la moții din Scărișoara, Anuarul Arhivei de folclor*, V, București, 1939.
109. Petrovici, *Folclor din Valea Almăjului*	Petrovici, Em., *Folclor din Valea Almăjului*, „Anuarul Arhivei de folclor", București, 1935, 215 p. + cuprinsul numerotat.

110. Pinath, *Femeia care a speriat pe dracu*	Pinath, J., *Femeia care a speriat pe dracu sau Satana păcălită*, București, 1900, 16 p.
111. Plopșor, *Toiagul priotesii*	Plopșor, N., *Toiagu priotesii.* Craiova, 1930, 104 p.
112. Pop-Reteganul, I., *Opșaguri*	Pop-Reteganul, I., *Opșaguri cît cioplite, cît pilite și la lume împărțite,* de... Proprietatea Edit. și tip. Tipografiei „Aurora", A. Todoran, Gherla, 1897, 181 p.
113. Pop-Reteganul, I., *Povești din popor*	Pop-Reteganul, I., *Povești din popor* de... Tiparul tip. arhidiecezane, Sibiu, 1895, 216 p. (Premiate și publicate de „Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român").
114. Pop-Reteganul, I., *Țiganii*	Pop-Reteganul, I., *Țiganii.* Schiță istorică lucrată pentru petrecere după mai mulți autori. Edit. autorului, Blaj, 1886, 96 p.
115. Pop-Reteganul, Șt., *Domnișoara Broască*	Pop-Reteganul, Șt., *Domnișoara Broască și alte povești,* Cluj, 1934, 31 p.
116. Pop-Reteganul, Șt., *Povești și snoave*	Pop-Reteganul, Șt., *Povești și snoave* de... Edit. foii „Lumea și țara", Cluj, 1927, 64 p. („Biblioteca poporală «Lumea și țara»"),
117. Pop-Reteganul, Șt., *Snoave*	Pop-Reteganul, Șt., *Snoave.* Cluj, [f.a.], 32 p.
118. Popa, *Inelul de izbîndă*	Popa, Dim., *Inelul de izbîndă,* București, 1897, 157 p.
119. Popa, D., *Anecdote*	Popa, Dochin, *Nuvele, anecdote, poezii populare.* Tip. „Munca", București, [f.a.], 41 p.
120. Popescu-Ciocănel, *Basme*	Popescu-Ciocănel, Gh., *Basme, snoave, ghicitori.* Culese direct din gura poporului. Tip. fabricei „Progresul", Ploiești, 1893, 189 p.
121. Popescu-Ciocănel, *Brașoave*	Popescu-Ciocănel, Gh., E. I. Patriciu și Gh. P. Salviu, *Brașoave,* Edit. Steinberg, București, 1905, 288 p.
122. Popescu, N. D., *Basme*	Popescu, N. D., *Basme și multe altele.* Tip. Concurența, Osias W. Klein, București, [f.a.], 64 p.
123. Popescu, N. D., *Basme multe*	Popescu, N. D., *Basme multe și mărunte.* Tip. Concurența, Osias W. Klein, București, [f.a.], 64 p.

124. Popescu, N. D., *Carte de basme*	Popescu, N. D., *Carte de basme*. Culegere de basme și legende populare, ed. II-a. Edit. Libr. H. Steinberg, București, 1892, 132 p. (I), 134 p. (II), 159 p. (III), 159 p. (IV).
125. Popescu, N. I., *Basme*	Popescu, N. I., *Basme*. Tip. Concurența, București, [f.a.], 96 p.
126. Popescu, N. I., *Basme. Dumnezeu și muierea*	Popescu, N. I., *Basme. Dumnezeu și muierea, Oglinda fermecată, Diavolul și negustorul, Dracul și soldatul, Împăratul și vrăjitorul și multe altele*. Tip. Concurența, București, [f.a.], 96 p.
127. Popescu, N. I., *Basme și snoave*	Popescu, N. I., *Basme și snoave* de... București, 1922, 147 p.
128. Popescu, N. I., *Colecțiune cu basme*	Popescu, N. I., *Colecțiune cu basme populare. Pădurea diavolilor, Coțofana, Salcia și tufa, Părintele și copilul rătăcit și multe altele*. Tip. Concurența, București, 1913, 96 p.
129. Popescu, N. I., *Snoave*	Popescu, N. I., *Snoave picante*. București, 1923, 92 p.
130. Precup, *Păstoritul*	Precup, dr. Emil, *Păstoritul în munții Rodnei*, Institutul de arte grafice „Ardealul", Cluj, 1926, 57 p. (Biblioteca *Dacoromaniei* condusă de Sextil Pușcariu, nr. 3).
131. Rădulescu-Codin, *Cal de zmeu*	Rădulescu-Codin, C., *Cal de zmeu, Leu-Paraleu și alte povești, legende, pilde, snoave din popr*, Edit. „Aurora", [f.a.], [f.l.], 157 p. („Biblioteca universală").
132. Rădulescu-Codin, *Comorile*	Rădulescu-Codin, C., *Comorile poporului*. Literatură, obiceiuri și credințe. Edit. tipografiei G. N. Vlădescu, Cîmpulung, 1906, 151 p.
133. Rădulescu-Codin, *Dăfii*	Rădulescu-Codin, C., Șt. Tuțescu, *Dăfii, snoave și povești*. Craiova, 1904, 55 p.
134. Rădulescu-Codin, *Ghiță Bondoc*	Rădulescu-Codin, C., *Ghiță Bondoc*. Schițe și povești din popor. Edit. Libr. H. Steinberg et fiu, București, [f.a.], 103 p. + cuprinsul nenumerotat („Căminul", „Biblioteca literară și științifică").
135. Rădulescu-Codin, C., *Îngerul*	Rădulescu-Codin, C., *Îngerul românului, povești și legende din popor*. Socec, București, 1913, XXXI + 384 p. (Academia Română „Din viața poporului român". Culegeri și studii, XVIII).

136. Rădulescu-Codin, *Nevasta leneșă*	Rădulescu-Codin, C., *Nevasta leneșă și alte povești, legende, pilde.* „Snoave din popor", Edit. „Ancora", [f. l.], 1926, 173 p. („Biblioteca universală", nr. 135—137).
137. Rădulescu-Codin, *Pentru tinerime*	Rădulescu-Codin, C., *Pentru tinerime.* Povești, cîntece și sfaturi alese. Tip., libräria și legătoria de cărți Gh. N. Vlădescu, Cîmpulung, 1912, 102 p. (Biblioteca Societății culturale și de ajutor „Sf. Spiridon", nr. 1).
138. Rădulescu-Codin, *Povești*	Rădulescu-Codin, C., *Povești, cîntece și sfaturi alese,* de... Tipografia, librăria și legătoria de cărți Gh. N. Vlădescu, Cîmpulung, 1912, 102 p. (Biblioteca Societății culturale și de ajutor „Sf. Spiridon", nr. 1).
139. Rădulescu-Codin, *Vine roata*	Rădulescu-Codin, C., *Vine roata la știrbină.* Povești, legende și snoave din popor. Edit. Alcalay, București, [f.a.], 94 p.
140. Rito, *Judecata*	Rito, *Judecata.* Despre bărbatul care a știut limbi multe și despre pățaniile lui cu nevastă-sa. Sibiu, 1906, 16 p.
141. Rito, *Petrea Pățitul*	Rito, *Petrea Pățitul, Cercilă, două povești culese de...* Edit. și tip. lui W. Krafft, Sibiu, 1980, 18 p. („Biblioteca poporală a «Tribunei»", nr. 51).
142. Rusu, *Povești ardelenești*	Rusu-Cîmpeanu, Simeon, *Povești ardelenești adunate de...* Tip. „Aurora", A. Todoran, Gherla, 1928, 39 p.
143. Sala, V., *Zîmbete*	Sala, pr. Vasile, *Zîmbete populare.* Edit. noastră, București, [f.a.], 32 p. (Biblioteca Vașcăului, nr. 24).
144. Sandu Pungă Goală, *Anecdote*	Sandu, *Anecdote,* Edit. Libr. Ciurcu, Brașov, [f.a.], 151 p.
145. Sandu Pungă Goală, *Din traista lui Moș Stoica*	Pungă-Goală, Sandu, *Din traista lui Moș Stoica.* O sută și una de minciuni poporale din țara Ardealului date la iveală de... Edit. Mărcuș, Sibiu, 1930, 146 p. (Biblioteca poporală „Cartea noastră", nr. 6—7).
146. Savin, *Mîndrul florilor*	Savin, Petru Gh., *Mîndrul florilor.* Povești publicate în 1914—1919 în diferite reviste: *Ramuri, Semănătorul, Neamul românesc literar, Albina, Ion Creangă* ș.a., iar altele inedite. „Cugetarea", București, [f.a.], 144 p.

147. Savin, *Povești*	Savin, Petru Gh., *Povești,* Tip. D. Lupașcu, Bîrlad, 1914, 129 p.
148. Savin, *Snoave*	Savin, Petru Gh., *Snoave din popor* de... Tip. „România nouă“, Theodor A. Voinea, București, 1926, 101 p. + tabla de materii nenumerotată (din publicațiile Casei școalelor).
149. Sbiera, *Povești poporale*	Sbiera, Ion a lui Gh., *Povești poporale românești* — Din popor luate și poporului date Tip. arhiepiscopală, Cernăuți, 1886, VI + 324 p.
150. Schott, *Walachische Märchen*	Schott, Artur und Albert, *Walachische Märchen.* Herausgegeben von... Mit einer Einleitung über das Volk der Walachen und einem Anhag zur Erklärung der Märchen. J. G. Gottascher Verlag, Stuttgart und Tübingen, 1845, XVI + 384 p.
151. Schullerus, A, *Siebenburgische Märchenbuch*	Schullerus, A., *Siebenburgische Märchenbuch.* Honterus, Hermannstadt, 1930, 164 p.
152. Schullerus, A., *Verzeichnis der rumänischen Märchen*	Schullerus, A., *Verzeichnis der rumänischen Märchen und Märchenvarienten nach dem System der Märchentypen Antti Aarnes,* Helsinki, 1928, 99 p. + 9 p.
153. Schullerus, P., *Archiv des Vereins*	Schullerus, P., *Rumänische Volksmärchen aus dem mittleren Harbachtale.* Gesamelt, übersetzt und eingellstet von... *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landenskunde.* Hermannstadt, 1906, 692 p.
154. Sevastos, *Povești*	Sevastos, Elena D., *Povești.* Edit. Libr. Frații Șaraga, Iași, 1892, IV + 204 p.
155. Sex Till [Pușcariu], *Snoave*	Sex Till [Pușcariu], *Snoave. Din literatura populară.* Edit. Libr. Nicolae I. Ciurcu, Brașov, 1897, 35 p. „Din literatura populară“.
156. S. F. (M. Petrescu), *Întîmplările lui Păcală*	S. F. (M. Petrescu), *Întîmplările lui Păcală. O istorioară veselă în 25 capuri întocmită astfel de...* Frank et Dressnandt, Brașov, [f.a.], 48 p.
157. Sima, *Ardeleanul glumeț*	Sima, Ioan al lui Gr., *Ardeleanul glumeț sau 101 anecdote poporale, alese pe sprinceană și întocmite din glumele lui Nenea Stan ce-și rîde de toți.* Tip. și Edit. lui W. Krafft, Sibiu, 1889, 108 p.

158. Slavici, *Păcală în satul lui*	Slavici, Ioan, *Păcală în satul lui.* Poveste de... Edit. și Tip. Institutului tipografic, societatea pe acții, Sibiu, 1888, 26 p. („Biblioteca poporală a «Tribunei»").
159. Slavici, *Povești*	Slavici, Ioan, *Povești,* vol. I, București, [f.a.], 195 p.
160.	*Snoave și povești hazlii.* Cercul „Deșteptarea" sătenilor, Fălticeni, [f.a.], 63 p.
161. Sperantia, *Introducere în lit. pop. rom.*	Sperantia, Th. D., *Introducere în literatura populară română.* Studiu comparativ de... Tip. „Clemența", București, 1904, 415 p. + V.
162. Sperantia, *Proză*	Sperantia, Th. D., *Proză,* vol. I, ed. I, București, 1893, 301 p.
163. Stahl, *Nerej*	Stahl, H. H., *Nerej. Un village d'une région archaïque.* Monographie sociologique dirigée par... II, Manifestations spirituelles. Institut de sciences sociales de Roumanie. Bucarest, [f.a.], 322 p. (Bibliothèque de sociologie, éthique et politique sous la direction de D. Gusti).
164. Stăncescu, *Alte basme*	Stăncescu, D., *Alte basme culese din gura poporului.* București, 1893, XXXVI + 208 p.
165. Stăncescu, *Basme*	Stăncescu, D., *Basme culese din gura poporului.* Edit. Ig. Haimann, București, 1892, XX + 363 p.
166. Stăncescu, *Cerbul de aur*	Stăncescu, D., *Cerbul de aur și alte basme pentru copii...* culese din gura poporului de... Edit. Ig. Haimann, București, 1893, 169 p.
167. Stăncescu, *Glume*	Stăncescu, D., *Glume și povești.* Cu o scrisoare de la Al. Vlahuță. Craiova, 1895, 236 p. — 239.
168. Stăncescu, *La gura sobei*	Stăncescu, D., *La gura sobei. Snoave și basme.* Edit. Libr. Carol Müller, București, [f.a.], 111 p. + cuprinsul.
169. Stăncescu, *Popa Cinzeacă*	Stăncescu, D., *Popa Cinzeacă* de... Tip. Romano-italiană, București, 1886, 14 p.
170. Stăncescu, *Snoave*	Stăncescu, D., *Snoave.* Edit. Ig. Haimann, București, 1893, 118 p.
171. Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*	Sudițeanu, N.C., *Din satul lui Cremene. Anecdote.* Edit. școalelor, București, 1928, 187 p.
172. Șandru, *Enquêtes linguistiques*	Șandru, D., *Enquêtes linguistiques du laboratoire experimental de la Faculté des Lettres de Bucarest.* Lăpujul-de-Sus — Hunedoara. Edit. Cultura națională, București, 1935, 195 p. (Bulletin linguistique publié par Al. Rosetti).

173. Teodorescu-Kirileanu, *Cuza-Vodă*	Teodorescu-Kirileanu, S., L. Mrejeriu, Gh. Popescu, *Cuza-Vodă*. Istorisiri pentru popor. Piatra Neamț, 1909, 190 p.
174. Teodorescu-Kirileanu, *Păcală*	Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală. Întîmplări din viața sa*, ed. II-a. Edit. Libr. Ciurcu, Brașov, 1923, 48 p.
175. Teodorescu-Kirileanu, *Povești morale*	Teodorescu-Kirileanu, S., *Povești morale*... Vol. II, București, 1928, 195 p.
176. Teodorescu-Kirileanu, *Povești poporale*	Teodorescu-Kirileanu, S., *Povești poporale de cuprins moral*. Fălticeni, 1909, 79 p.
177. Torouțiu, *A fost odată*	Torouțiu, I. E., *A fost odată. Povești și cîntece poporale*. Tip. Carmen Petru P. Barițiu, Cluj, 1912, 163 p.
178. Tuțescu, *Din Boureni*	Tuțescu, St. Șt. și N. I. Dumitrașcu, *Din Boureni pînă-n Catane*. Făgăraș, 1923, 48 p.
179. Tuțescu, *Din văi și vîlcele*	Tuțescu, St. Șt., *Din văi și vîlcele*. Glume, legende, snoave și povești. Edit. Alcalay, București, 1911, 102 p. + 11 pl. („Biblioteca pentru toți", nr. 701).
180. Tuțescu, *Taina ăluia*	Tuțescu, St. Șt., *Taina ăluia, proză, snoave și povești hazlii*. Edit. Gheorghiu, P. Neamț, 1906, 113 p. — 166.
181. Țapu, *La clacă*	Țapu, Hristian N., *La clacă*. Schițe din popor de... Tip. „Ramuri", Craiova, [f.a.], 23 p.
182. Urechia, V. A., *Legende*	Urechia, V. A., *Legende române*. Reminiscențe de..., ed. a IV-a. Edit. Libr. Socec et Comp., București, 1904, 516 p.
183. Urechia, V. A., *Popa care știe carte*	Urechia, V. A., *Popa care știe carte și Ion Istețul. Povești poporale*. Edit. Libr. Ciurcu, Brașov, 1911, 56 p.
184. Vissarion, *Ber Căciulă*	Vissarion, I. C., *Ber Căciulă. Povestiri. Ber Căciulă, Ion Cepeleag, Vițeii Domnului, Mătușa Dana, Zapis împărat, Ion Istețul*, ed. II-a, Edit. „Cartea românească" S. A., Institut de arte grafice Göbl-Rasidescu, București, 1923, VIII + 343 p.
185. Vlahuță, *File rupte*	Vlahuță, Al., *File rupte*. Edit. „Minerva", București, 1909, 260 p.

186.	Wartic, *O sută și una de mici istorii*	Wartic, Th., *O sută și una de mici istorii și anecdote amuzante cele mai multe culese din gura țăranului nostru român de...* Noua Tipografie națională, București, 1893, 94 p.
187.	Zaharescu, *Anecdote*	Zaharescu, Th., *Anecdote sau petreceri populare*, Buzău, 1907, 46 p. („Biblioteca Buzăului", nr. 1).
188.	Zanne, *Proverbele românilor*	Zanne, I. A., *Proverbele românilor* din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia. București, 1895—1903, LIX [+778], (I), XVIII [+939], (II), XXVII [+759], (III), XXII [+778], (IV), XXVI [+740], (V), XXVI [+772], (VI), XXVI [+949], (VII), 739 (IX), XXVI [+424], (X).
189.	*12 Basme ale românilor*	*12 Basme ale românilor*. Povești populare din Transilvania. Edit. libr. H. Zeidner, Brașov, [f.a.], 24 p.

B. PERIODICE

1. ACTIV. — *Activitatea.* Foaie politică, economică, socială și literară, Orăștie, 1901—1904.
2. ADEV. — *Adevărul,* Focșani, 1881—1882 ; 1885—1888.
3. ADEV. SAT. — *Adevărul la sate,* București, 1925—1926.
4. AGRIC. — *Agricultorul.* Organ oficios al Consiliului cultural al țării pentru ducatul Bucovina, Cernăuți, 1904—1912 ; 1914 ; 1920—1923.
5. ALB. Buc. — *Albina.* Revistă enciclopedică populară, București, 1897—1916 ; 1922—1928 ; 1933—1940.
6. ALB. Buz. — *Albina Buzăului,* foaie politică, literară și comercială pentru toate clasele societății, Buzău, 1885—1892.
7. ALM. ADEV. — *Almanahul „Adevărului“,* București, 1902.
8. ALM. AD. IL. — *Almanahul administrativ ilustrat...* București, 1905—1906.
9. ALM. COOP. — *Almanahul cooperativ...* Iași, 1929.
10. ALM. DEM. — *Almanahul ziarului „Democrația“,* București, 1889.
11. ALM. GAZ. ȚĂR. — *Almanahul „Gazetei țăranilor“,* Mușetești, 1895.
12. ALM. IL. — *Almanahul ilustrat al ziarului „Adevărul“* pe anul... București, 1898 ; de la 1899, *Almanahul ziarului „Adevărul“ ;* de la 1900—1902 ; *Almanahul „Adevărului“ ;* de la 1909—1917, *Almanah ;* de la 1923—1926 ; 1928—1933 ; 1937, *Almanahul ziarelor „Adevărul“ și „Dimineața“ ;* de la 1938, *Almanahul calendar „Adevărul“ și „Dimineața“.*
13. ALM. ȘC. — *Almanahul școlarilor* pe anul... București, 1924—1938.
14. AMIC. COPII. — *Amicul copiilor.* Calendar pe anul... București, 1925—1926.

15. AMIC. POP.	*Amicul poporului.* Foaia poporală, Pesta, 1867—1868.
16. AMIC. POP. CAL.	*Amicul poporului.* Călindariu pe anul comun, Sibiu, 1861—1869 ; 1871—1884 ; 1886—1889 ; 1893 ; 1895—1898 ; 1900—1903 ; 1919 ; 1921—1940.
17. AN. ARH. FOLC.	*Anuarul Arhivei de folclor,* Cluj, București, 1932—1933 ; 1935 ; 1937 ; 1939.
18. ANAL. LIT.	*Analele literare,* București, 1885—1886 ; 1888.
19. APĂR.	*Apărarea.* Organ al opoziției din Craiova, Craiova, 1889—1890.
20. APOST.	*Apostolul.* Revista didactică și literară, Piatra Neamț, 1934—1940.
21. ARH. OLT.	*Arhivele Olteniei,* Craiova, 1922—1940.
22. „ASTRA" BIHAR.	*„Astra" Bihariei.* Organul Asociației „Astra", Oradea, 1932.
23. „ASTRA" MAR.	*„Astra" Maramureșului.* Organul săptămînal al Despărțămîntului Maramureș, al Astrei, Sighet, 1927—1928 ; 1933—1934 ; 1937.
24. BABA SAT.	*Baba satului.* Foaie umoristică, poporală, literală, glumeață, Timișoara, 1908—1912.
25. BĂRĂGAN	*Bărăganul.* Revistă pentru cultura sătenilor, București, 1931—1940.
26. BIBL. BASM.	*Biblioteca basmelor și a tot felul de glume,* București, 1910 ; 1912.
27. BIBL. FAM.	*Biblioteca familiei,* București, 1890—1891.
28. BIBL. POP.	*Biblioteca poporală a „Tribunei",* Cluj, 1885—1887 ; 1903—1906.
29. BIBL. SOC. „VRANCEA"	*Biblioteca societății „Vrancea",* Filiala Turnu-Severin, 1922—1923.
30. BRAZDA	*Brazda.* Revistă de îndrumare agricolă, economică și socială, Satu Mare, 1937—1939.
31. BUCIUM	*Buciumul.* Foaie pentru strîngerea folclorului. Organ al cercului folcloristic „Buciumul", Brădiceni-Gorj, 1924—1925 ; 1935—1936.
32. BUCURIA	*Bucuria noastră.* Revistă școlărească, Constanța, 1935—1936.
33. BUL. „ASTRA"	*Buletinul pentru literatura română și cultura poporului român „Astra",* Sf. Gheorghe, 1929 ; 1938—1940.
34. CAB. LECT.	*Cabinetul de lectură,* Iași, 1878.
35. CAL. AGRIC.	*Calendarul agricultorului român,* Lugoj, 1936—1938.

36. CAL. Arad — *Calendariu* pe anul... Arad, 1882—1883 ; 1885—1904 ; 1908 ; 1912 ; 1918 ; 1920 ; 1923—1924 ; 1926 ; 1928—1935.

37. CAL. „ASOC." — *Calendarul „Asociațiunii"* pe anul... Sibiu, 1912—1914 ; 1916—1919 ; 1921—1927 ; de la 1928—1935, *Calendarul pentru popor al „Asociațiunii"* (Calendarul „Astrei").

38. CAL. AUR. — *Calendarul „Aurorei"*, Gherla, 1891 ; 1893—1894 ; 1896—1899 ; 1902 ; 1928—1929.

39. CAL. BAN. — *Calendarul Banatului* pe anul... Timișoara, 1922 ; 1935—1936.

40. CAL. BASM. — *Calendarul basmelor*, Craiova 1893.

41. CAL. BASME, BAL. — *Calendar pentru basme, balade, cîntece populare, tradițiuni, povești, păcăliturі, ghicitori* etc., București, 1877.

42. CAL. BASM. CÎNT. — *Calendarul basmelor, cînturilor populare* pe anul... București, 1874—1877.

43. CAL. BASM. LEG. — *Calendarul basmelor și al legendelor populare române*, București, 1881—1883, 1895.

44. CAL. BIBL. FOLC. — *Calendarul Bibliotecii folcloristice* pe anul... Craiova, 1913.

45. CAL. BIHOR — *Calendarul Bihorului*, Beiuș, 1922—1927.

46. CAL. Blaj — *Calendarul de la Blaj* pe anul... Blaj 1925—1926 ; de la 1927, *Calendariul de la Blaj ;* de la 1928—1940, *Calendarul de la Blaj.*

47. CAL. Buc. — *Calendar* (pentru romano-catolicii de ritul latin în Moldova), Bacău, 1903—1912 ; de la 1912—1920, *Calendarul catolic „Pius al X-lea"* apoi *Calendarul catolic* ; de la 1920—1922, *Calendarul catolic „Presa bună"*, Iași ; de la 1922, *Presa bună ;* 1930, *Calendarul almanah ;* 1931, *Almanahul „Presa bună"*.

48. CAL. BUN. CREȘT. — *Calendarul bunului creștin* pe anul... Bixad (Satu Mare), 1933—1936.

49. CAL. BUN. CREȘT. Sibiu — *Calendarul bunului creștin* pe anul..., Sibiu, 1923—1936.

50. CAL. CALIC. — *Calendarul calicului sau calendar humoristic și satiric cu ilustrațiuni*, Sibiu, 1886—1890 ; 1894—1895.

51. CAL. CAR. — *Calendarul caraghiosului* pentru anul... Iași, 1890.

52. CAL. Cern. — *Calendariul* pe anul bisect... Cernăuți, 1888.

53. CAL. CLAPON — *Calendarul claponului.* Almanah hazliu și popular pe anul... București, 1878.

54. CAL. COCOȘ. — *Calendariul cocoșului roșu* pe anul... Brașov, 1876.

55. CAL. COOP. ROM. — *Calendarul cooperatorului român* pe anul... Sibiu, 1931—1932.

56. CAL. COPII. — *Calendarul copiilor* pe anul... Cernăuți-Suceava, 1909—1910; 1912—1914; 1920—1922.

57. CAL. CULT. — *Calendarul cultural al județului Covurlui* pe anul... Bîrlad, 1913.

58. CAL. CULT. ÎNV. — *Calendarul cultural al învățătorilor* pe anul... București, 1913.

59. CAL. CURIER. — *Calendarul Curierului* pe anul... Iași, 1870.

60. CAL. CURIER. Iași — *Calendarul Curierului,* foaia intereselor generale pe anul... Iași, 1874—1882; 1884—1888; 1890—1893.

61. CAL. EPARH. — *Calendarul eparhiei ort.-române* pe anul... Oradea, 1929—1931; 1934—1940.

62. CAL. FAM. — *Calendarul familiei* pe anul... București, 1887; 1892; 1896.

63. CAL. F. „LUMEA" — *Calendarul foii „Lumea și țara"* pe anul visect... Cluj, 1924; de la 1926—1927; 1929—1930, *Calendarul „Lumea și țara".*

64. CAL. F. LUMINA SAT. — *Calendarul foii „Lumina satelor"* pe anul... Sibiu, 1927—1931; de la 1933, *Calendarul satelor;* de la 1937—1940, *Calendarul oastei Domnului.*

65. CAL. FR. CAL. — *Calendarul fruncea calendarelor,* Timișoara, 1938—1939.

66. CAL. FUNCȚ. — *Calendarul funcționarilor financiari,* Bîrlad, 1916.

67. CAL. GLAS. BUCOV. — *Calendarul „Glasul Bucovinei"* pe anul... Cernăuți, 1920—1940.

68. CAL. GOSPOD. — *Calendarul gospodarilor* pe anul... București, 1921—1922; 1924—1934; de la 1935—1940, *Calendarul gospodarilor din sate și orașe.*

69. CAL. GURA — *Calendarul „Gura lumii"* pe anul... Oravița, 1928.

70. CAL. I. CREANGĂ — *Calendarul revistei de limbă, literatură și artă populară „Ion Creangă",* pe anul... Bîrlad, 1911—1912; de la 1913, *Calendarul revistei „Ion Creangă";* de la 1914, *Calendarul revistei de limbă, literatură și artă populară „Ion Creangă".*

71. CAL. IL. Arad	*Calendarul ilustrat* pe anul... Arad, 1937.
72. CAL. IL. BIBL. TOȚI	*Calendarul ilustrat al „Bibliotecii pentru toți"* pe anul... București, 1896—1897 ; 1910 ; 1926 ; la 1930, *Calendarul „Bibliotecii pentru toți".*
73. CAL. IL. Buc.	*Calendarul ilustrat bucureștean,* București, 1889 ; de la 1891—1894, *Calendar bucureștean ilustrat.*
74. CAL. IL. ROM.	*Calendarul ilustrat România mare,* pe anul... Timișoara, 1924.
75. CAL. ISR.	*Calendar pentru israeliți* pe anul... Bacău-București, 1877—1891 ; de la 1891—1893 ; 1895—1899, *Anuar pentru israeliți.*
76. CAL. IST. LIT. POP.	*Calendarul istoric, literar și popular,* București, 1885—1887.
77. CAL. IZVORAȘUL	*Calendarul revistei de muzică, artă națională și folclor „Izvorașul",* Bistrița-Mehedinți, 1932—1934.
78. CAL. ÎNV.	*Calendarul învățătorilor* din orașul și județul Iași, Iași, 1933.
79. CAL. ÎNV. Fălt.	*Calendarul învățătorilor* pe anul... Fălticeni, 1928 ; de la 1929, *Calendarul ilustrat al învățătorilor ;* de la 1931—1932 ; 1938, *Calendarul învățătorilor.*
80. CAL. KIKIREZ.	*Calendarul Kikirezului* pe anul... București, 1896—1897.
81. CAL. L. CULT.	*Calendarul Ligei pentru unitatea culturală a tuturor românilor,* București—Vălenii de Munte, 1894—1895 ; 1895, *Calendarul patriotului român;* 1908, Calendarul Ligei ; 1909—1912 ; 1920—1934, *Calendarul Ligii culturale.*
82. CAL. LIPOV.	*Calendarul lipovan* pe anul... Lipova, 1936.
83. CAL. LIT. HUMOR.	*Calendarul literariu și humoristic,* București, 1865—1866.
84. CAL. LUM. IL.	*Calendarul „Lumea ilustrată",* București, 1903.
85. CAL. LUMINA POP.	*Calendarul „Lumina poporului"* pe anul... Bocșa-Montană, 1934—1938.
86. CAL. MIN.	*Calendarul Minervei.* Mică enciclopedie populară a vieții practice, București, 1899—1916 ; 1925—1926.
87. CAL. MIȘC. BAN.	*Calendarul „Mișcarea Banatului",* Timișoara, 1936.
88. CAL. NASTRATIN	*Calendarul lui Nastratin Hogea,* Iași, 1872.

89. CAL. NAŢ. F. INT.	*Calendarul național al „Foii interesante“* pe anul... Orăştie, 1911—1913 ; 1923—1926 ; *Calendarul național al „Foii interesante“ de la Orăştie* ; 1927—1930, *Calendarul național al „Foii interesante“ de la Orăştie.*
90. CAL. NAŢ. IL.	*Calendarul național ilustrat* pe anul... Lugoj, 1921.
91. CAL. NAŢ. ZIAR. AMERICA	*Calendarul național al ziarului „America“* pe anul... Cleveland-Ohio, 1912 ; 1914—1916 ; 1919—1930 ; de la 1931—1934, *Calendarul ziarului „America“* ; de la 1935—1938, *Anuarul național ilustrat al ziarului „America“.*
92. CAL. NĂD.	*Calendarul nădejdii* pe anul... Vîrşeţ, *1929* ; 1935.
93. CAL. NEAM. ROM.	*Calendarul „Neamului românesc“* pe anul... Vălenii de Munte—Iaşi, 1908—1913 ; 1917—1918.
94. CAL. NOSTRU	*Calendarul nostru* pe anul... Arad, 1918—1919.
95. CAL. OLT.	*Calendarul Olteniei* pe anul... Craiova, 1900.
96. CAL. PART. NAŢ.	*Calendarul Partidului național român,* Arad, 1913—1914 ; 1916—1917 ; 1918.
97. CAL. PLUG. Buc.	*Calendarul plugarilor,* Bucureşti, 1921—1926 ; 1928 ; 1930—1940.
98. CAL. PLUG. ROM.	*Calendarul plugarului român,* Lugoj, 1921 .
99. CAL. POP.	*Calendar popular* întocmit pentru săteni, Vălenii de Munte, 1912.
100. CAL. POP. Buc.	*Calendar popular pe anul...* Bucureşti, 1887.
101. CAL. POP. IL.	*Calendar popular ilustrat* pe anul... Bucureşti, 1904.
102. CAL. POP. ROM.	*Calendariu poporal român* pe... Braşov, Oravița, 1882 ; de la 1883, *Călindariu Iulian Gregorian şi poporal român.*
103. CAL. POP. ROM. Buc.	*Calendarul poporului român* pe anul... Bucureşti, 1874.
104. CAL. POP. ROM. IL.	*Calendarul poporului român ilustrat* pe anul... Timişoara, 1924.
105. CAL. POP. Suc.	*Calendarul poporului,* Suceava, 1920—1921 ; de la 1925, *Calendarul poporului creştin.*
106. CAL. PRIM.	*Calendarul Primăvara* pe anul... Sînnicolaul Mare, 1923—1924 ; 1926 ; 1928—1929 ; 1934.
107. CAL. PROF.	*Calendaru pentru toți ; profetic, amuzant şi popular,* Bucureşti, 1862—1867 ; 1869—1894.
108. CAL. REV. „DOINA“	*Calendarul revistei „Doina“* pe anul... [f. l.], 1930.

109. CAL. REV. LUMEA IL. — *Calendarul revistei „Lumea ilustrată“*, București, 1894—1903; 1905—1907; 1909—1918; 1921—1935.

110. CAL. RÎS. — *Calendar pentru rîs* pe anul... București, 1885.

111. CAL. ROM. — *Calendarul românilor* pe anul... Lugoj, 1938; de la 1939, *Călindarul românilor.*

112. CAL. ROM. Car. — *Calendariul românului,* Caransebeș, 1889—1890; 1892—1905; 1907—1917; de la 1918—1936, *Calendarul românului.*

113. CAL. ROM. Timiș. — *Calendarul românilor* pe anul... Timișoara, 1926.

114. CAL. SAT. — *Calendarul satelor* pe anul... Timișoara, 1938.

115. CAL. SĂT. — *Calendarul sătenilor* pe anul... București, Fălticeni-Vălenii de Munte, 1907—1914; 1916; 1924—1931; 1935—1938.

116. CAL. SAT. Brad — *Calendarul satelor* pe anul... Brad, 1934.

117. CAL. SĂT. Bihor — *Calendarul sătenilor din Bihor* pe anul... Oradea, 1926.

118. CAL. SĂT. ROM. — *Calendarul săteanului român* pe anul... Gherla, 1924; 1927.

119. CAL. SĂT. Sibiu — *Calendariul săteanului,* Sibiu, 1895; 1900; 1908—1909; 1919—1924; 1926—1940.

120. CAL. Sibiu — *Calendariu* pe anul... Sibiu, 1858.

121. CAL. T. B. — *Calendarul „talmeș-balmeș“*, București, 1875.

122. CAL. T. LUMEA — *Calendarul pentru toată lumea* pe anul... Timișoara, 1940.

123. CAL. TOȚI ROM. Buc. — *Calendarul pentru toți românii din țară,* București, 1887.

124. CAL. TOV. SAT. — *Calendarul tovărășiilor sătești,* București, Vălenii de Munte, 1909—1910; 1913.

125. CAL. TUT. — *Calendarul Tutovei,* Bîrlad, 1888.

126. CAL. ȚĂR. — *Calendarul țăranului,* Deva, 1926.

127. CAL. ȚĂR. BOT. — *Calendarul țăranilor botoșăneni,* Botoșani, 1937.

128. CAL. ȚĂR. ROM. — *Calendarul țăranului român* pe anul... Gherla, 1923.

129. CAL. ȚĂR. ROM. Deva — *Calendarul țăranului român,* Deva, 1926.

130. CAL. ȚĂR. Or. — *Calendarul țărănesc,* Oradea, 1935—1937.

131. CAL. ȚĂR. ROM. Timiș. — *Calendarul țăranului român* pe anul... Timișoara, 1924.

132. CAL. UMOR. — *Calendarul umoristului* pe anul... Pesta, 1865—1866.

133. CAL. V. BAN. *Calendarul „Viața Banatului“* pe anul... Timișoara, 1934—1936; 1940.

134. CAL. ZIAR. ACȚ. *Calendarul ziarului „Acțiunea“*, Lugoj, 1935—1936.

135. CAL. ZIAR. UNIV. *Calendarul popular al ziarului „Universul“*, București, 1886; de la 1887, *Calendar al ziarului „Universul“*; de la 1890—1895; 1897—1899, *Calendarul ziarului „Universul“*; de la 1900—1903, *Almanahul ziarului „Universul“*; de la 1920—1926, *Ziarul „Universul“. Almanah*; de la 1927, *Calendarul pe anul... al ziarului „Universul“*; de la 1928; 1932—1937, *Calendarul ziarului „Universul“*; de la 1939—1940, *Calendarul „Universul“*.

136. CĂL. *Călindariu lui Tănase Călpac* pă anu... Timișoara, Lugoj, 1925—1931; 1939—1940.

137. CĂL. BĂN. *Călindarul bănățanului* pe anul... Lugoj, 1931; 1935—1939.

138. CĂL. CARAȘ. SEV *Călindariul Caraș Severinului* pe anul... Lugoj, 1882.

139. CĂL. CLUJ. ROM. *Călindarul „Cluju românesc“* pe... Cluj, 1923; de la 1924—1929; 1931—1940, *Clujul românesc. Calendarul eparhiei ortodoxe române a Clujului.*

140. CĂL. F. N. SEC. *Călindarul foii noastre „Secerișul“* pe anul... Cluj, 1928.

141. CĂL. GOSP. SĂT. *Călindariul gospodarilor săteni* pe anul... Bîrlad, Fălticeni, 1904, de la 1905, *Calendarul gospodarilor săteni*; de la 1906, *Călindarul gospodarilor săteni.*

142. CĂL. HAZ. *Călindarul hazliu a lu Niță Pitpălac* pe anul... Lugoj, 1936; 1939.

143. CĂL. POP. *Călindarul poporului* pe anul... Sibiu, 1886; 1898—1899; 1902—1903; 1907; 1910; 1912—1913; 1924; 1926; 1928—1937; 1940.

144. CĂL. POP. BUCOV. *Călindarul poporului bucovinean* pe anul... Cernăuți, 1891; de la 1897; 1899; 1900—1906; 1910; 1912, *Călindariul poporului bucovinean.*

145. CĂL. POP. ROM. *Călendarul poporului român* pe anul... Budapesta, 1903—1904; de la 1905, *Călindarul poporului român*; de la 1906, *Calendarul poporu-*

	lui român. de la 1907—1909, *Călindarul poporului român.*
146. CĂMIN.	*Căminul. Foaie culturală a Căminului* „Unirea" din Focșani, Focșani, 1925—1935.
147. CĂMIN. Buc.	*Căminul.* Revistă literară naționalistă, Iași, București, 1900.
148. CĂR.	*Cărindariu a lu Juăn Nojiță* pă anu... Arad, 1939—1940.
149. CĂRȚ. SĂT. ROM.	*Cărțile săteanului român.* Scriere periodică pentru trebuințele poporului român, Gherla, Sibiu, Brașov, 1876—1879.
150. CASA N.	*Casa noastră.* Foaie populară, București, 1916 ; 1919 ; 1925—1930.
151. CASA N. Buc.	*Casa noastră.* Foaie populară lunară, București, 1916—1930.
152. CASA RUR.	*Casa rurală,* revistă enciclopedică, Grindu-Urlați, Focșani, Ploiești, București, 1890—1891 ; 1895 ; 1898.
153. CAV.	*Cavalu.* Focșani, 1886—1887 ; de la 1888—1890, *Cavalul.* Foaia intereselor locale.
154. COLINDA	*Colinda.* Revistă literară-culturală, Galați, 1928—1929.
155. COL. TR.	*Columna lui Traian,* București, 1870—1874 ; 1875—1877 ; 1882—1883.
156. COM. LIT.	*Comoara literară,* București, 1889—1890.
157. COM. SAT. Buc.	*Comoara satelor.* Revistă populară pentru răspîndirea sfaturilor folositoare, București, 1905—1916 ; 1919—1920.
158. CONST.	*Constituționalul,* București, 1889—1891.
159. CONTR.	*Controla.* Foaie culturală, socială și economică, Timișoara, 1895—1899 ; 1905—1906.
160. CONV. LIT.	*Convorbiri literare,* Iași, București, 1867—1916 ; 1919—1940.
161. CRIN. SAT.	*Crinul satelor.* Organ al societății educative „Tribuna", Tîrgu-Jiu, 1920—1921 ; 1923—1924.
162. CRON.	*Cronica* (de dimineață ; de seară ; cronica), București, 1901 ; de la 1902, *Cronica* (de seară); de la 1903—1907, *Cronica.*
163. CUCU	*Cucu.* Foaie umoristică poporală, Budapesta, 1905—1906.
164. CUGET CLAR	*Cuget clar.* Revistă de cultură și literatură pentru școli și tineret, a comisiunii biblioteci-

lor Casei școalelor, București, Vălenii de Munte, 1928—1936.

165. CULT. POP. — *Cultura poporului.* Gazeta societății „Cultura poporului", Cluj, București, 1921—1931.

166. CURIER. — *Curierul Putnei,* ziar politic, literar, comercial, industrial etc., Focșani, 1889.

167. CURIER. LIC. — *Curierul liceului.* Publicație școlară enciclopedică, Ploiești, 1908—1910.

168. CURIER. ROM. — *Curierul român.* Organ politic, comercial, agricol și literar, Botoșani, 1886—1891.

169. CUVÎNT. SAT. — *Cuvîntul satelor,* Lugoj, Timișoara, 1927—1930; 1934; 1937—1939.

170. DACIA TR. — *Dacia Traiană.* Ziar național independent, Sibiu, 1920—1921.

171. DAT. — *Datina.* Foaia societății culturale „M. Eminescu", Turnu-Severin, 1920; 1924—1931.

172. DOINA — *Doina.* Foaie pentru popor, Stănești de Cerna, jud. Vîlcea, Craiova, 1935—1936; de la 1937, *Doina literară și artistică*; de la 1938, *Doina.*

173. DOINA D. — *Doina doinelor.* Revistă săptămînală, Mărgineni, Munteni, jud. Bacău, 1902.

174. DOINA Jor. — *Doina.* Revistă de limbă, literatură și artă populară, Jorăști (Covurlui); Braniștea (Covurlui), 1928—1930; 1935.

175. DUM. POP. — *Duminica poporului,* București, 1914; 1916; 1918—1933.

176. EDUC. — *Educatorul.* Ziar pedagogic și literar. Organ al corpului didactic din Azilul „Elena Doamna", București, 1883—1884.

177. EMBRION. — *Embrionul.* Revista științifico-literară a studenților școalei superioare de agricultură Herăstrău, București, 1899—1902.

178. ERA NOUA — *Era nouă.* Organ al Asociației învățătorilor din jud. Trei-Scaune, Sf. Gheorghe, 1933—1940.

179. ERA NOUĂ Iași — *Era nouă,* Iași, 1889—1900.

180. FAM. — *Familia.* Foaia enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni, Pesta, Oradea, 1865—1906.

181. FĂT. FR. — *Făt-Frumos.* Revistă literară, Bîrlad, București, 1904—1906; 1909.

182. FĂT. FR. Suc. — *Făt-Frumos.* Revistă de literatură și folclor, Suceava, Cernăuți, 1926—1940.

183. FEM. SAT. — *Femeia satelor,* Timișoara, 1935—1939.

184. F. ÎNT. — *Foaia interesantă.* Revista săptămînală ilustrată, București, 1897.

185. FLAC. — *Flacăra. Literară, artistică, socială,* București, 1911—1916 ; 1921—1923.

186. FL. ALB. — *Floarea albastră.* Revistă literară săptămînală, București, 1898—1899.

187. FLUIER. — *Fluierașul.* Revistă ilustrată pentru copii, București, 1910 ; 1912—1913.

188. F. MINTE — *Foaia pentru minte, inimă și literatură,* Brașov, 1838—1865.

189. F. POP. — *Foaia poporului,* Sibiu, 1892—1904 ; 1906 ; 1910—1916 ; 1918—1940.

190. F. SĂT. — *Foaia săteanului.* Supliment al „Gazetei Bucovinei", Cernăuți, 1891.

191. F. TOȚI — *Foaia pentru toți.* Revistă enciclopedică populară și pentru familie, București, 1896—1899.

192. F. ȚĂR. ROM. — *Foaia țăranului român,* Letea-Veche (jud. Vlașca), 1912—1915.

193. FOIȘ. RĂSP. CUN. — *Foișoară pentru răspîndirea cunoștințelor folositoare și a iubirei de carte între popor,* Sibiu, 1886.

194. FREAMĂT. — *Freamătul.* Revistă literară și științifică, Tecuci, 1911—1912.

195. FRÎNG. — *Fringurele.* Revistă școlară și cercetășească a Soc. de cultură „C. N. Iancu" de pe lîngă Șc. Normală „Al. Vlahuță", Șendriceni, Dorohoi, 1927—1940.

196. FUNCȚ. — *Funcționarul.* Administrație, literatură, economie, agricultură, industrie etc., București, 1883—1887 ; 1889—1891.

197. GAZ. NOUĂ — *Gazeta nouă,* București, 1890—1891.

198. GAZ. OLT. — *Gazeta Olteniei,* Craiova, 1885.

199. GAZ. POP. — *Gazeta poporului,* Suceava, 1918—1921.

200. GAZ. SAT. — *Gazeta satelor.* Organ lunar cultural pentru luminarea poporului, Galați, 1926—1928.

201. GAZ. SĂT. — *Gazeta săteanului.* Foaia cunoștințelor trebuincioase poporului, Rîmnicu-Sărat, 1884—1892.

202. GAZ. TRANS. — *Gazeta de Transilvania (Gazeta Transilvania, Gazeta Transilvaniei),* Brașov, 1838—1873 ; 1879—1880 ; 1881—1883 ; 1884—1940.

203. GAZ. ȚĂR. — *Gazeta țăranului.* Foaia Org. din Banat a partidului țărănesc, Timișoara, Lugoj, 1924—1926.

204. GAZ. ȚER.	*Gazeta țăranilor.* Organ al Societatei pentru „Cultura țăranilor", Mușetești-Argeș, Curtea de Argeș, București, 1892—1899 ; 1901—1905 ; 1907 —1916 ; de la 1924—1925, *Gazeta țăranilor ;* de la 1926—1930, *Gazeta țăranilor.*
205. GEN. NOUĂ	*Generația nouă.* Revistă științifico-literară, București, 1889—1891.
206. GHILUȘUL	*Ghilușul.* Revistă folcloristică, Balota, Craiova, 1912—1914.
207. GÎND.	*Gîndul.* Foaie pentru popor, Iași, 1933.
208. GÎND. BUN.	*Gînduri bune.* Foaie de publicațiune a Cercului „Gînduri bune" din Huși, Huși, 1914—1916.
209. GLAS. BUCOV.	*Glasul Bucovinei,* Cernăuți, 1918—1940.
210. GLAS. SUC.	*Glasul Sucevii.* Gazetă pentru luminarea poporului, Suceava, 1923.
211. GLAS. ȚĂR.	*Glasul țăranului,* organul claselor muncitoare, București, 1888—1889 ; 1895.
212. GRAI. MAR.	*Graiul Maramureșului.* Cultural-social, Sighet, 1932—1940.
213. GRAI. NEAM.	*Graiul neamului.* Foaie poporală, Bătătești-Prahova, 1911.
214. GRAI. ROM.	*Graiul românesc,* Pancevo, 1923—1925.
215. GRAI. SAT.	*Graiul satului.* Revistă de cultură și îndrumare pentru popor, București, 1931—1932.
216. HAZ. SAT.	*Hazul satelor.* Revistă glumeață (Supliment gratuit la *„Gazeta țăranilor")*, Mușătești-Argeș, 1901—1910 ; de la 1911, *Supliment literar la „Gazeta țăranilor" ;* de la 1912—1916, *Hazul satelor.*
217. HOȚUL	*Hoțul,* București, 1887—1888.
218. I. CREANGĂ	*Ion Creangă.* Revistă de limbă, literatură și artă populară, Bîrlad, 1908—1921.
219. IZVORAȘUL	*Izvorașul.* Revistă muzicală populară, Bistrița-Mehedinți, București, 1919—1921 ; de la 1922—1940, *Izvorașul.*
220. ÎNV. PRIM.	*Învățămîntul primar,* Revistă pedagogică, culturală și socială, Făgăraș, 1924—1938 ; 1938—1940.
221. JAHRESBERICHT	*Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache* (I—XXVI).
222. JUN. LIT.	*Junimea literară.* Revistă literară, științifică, Cernăuți, Suceava, 1904—1914 ; 1923—1933 ; 1935—1939.

223. LIB.	*Liberalul.* Ziar național-liberal, Focșani, 1890—1891.
224. LIGA DEȘTEPT.	*Liga Deșteptarea,* București, 1912—1916.
225. LIGA LIT.	*Liga literară,* București, 1893—1895 ; 1898.
226. LUCEAF.	*Luceafărul.* Revistă literară, Budapesta, Sibiu, București, 1902—1914 ; 1919—1920.
227. LUCEAF. LIT.	*Luceafărul literar,* București, 1927—1940.
228. LUMEA COPII.	*Lumea copiilor.* Publicațiune săptămînală pentru copii, București, 1922—1927 ; 1939.
229. LUMINA	*Lumina.* Foaie politică, socială și economică, Budapesta, 1905—1910.
230. LUMINA P. T.	*Lumina pentru toți.* Revistă ilustrată de enciclopedie și de pedagogie pentru luminarea poporului, București, 1885—1890 ; de la 1891—1893, *Revista pedagogică „Lumina pentru toți"* ; de la 1894—1895, *„Lumina pentru toți".*
231. LUMINA POP. Tul.	*Lumina poporului.* Foaie de merinde pentru săteni, Tulcea, 1932.
232. LUMINA SAT.	*Lumina satelor.* Revistă populară a unui mare comitet de învățători și preoți, Tg. Jiu, 1899—1900.
233. LUMINA SAT. Cr.	*Lumina satelor* (Organ al Federației naționaliștilor-democrați din Oltenia), Craiova, 1920.
234. LUMINA SAT. Sibiu	*Lumina satelor.* Foaie săptămînală pentru popor, Sibiu, 1922—1940.
235. LUMINAT.	*Luminatoriul.* Organ pentru politică și literatură etc., Timișoara, 1880—1890 ; 1893—1894.
236. LUMINIȚA	*Luminița.* Revista copiilor brăileni. (Luminița copiilor brăileni), Brăila, 1935—1939.
237. MUGUR.	*Mugurul.* Revistă culturală a elevilor liceului „Mihai Viteazul", București, 1930—1940.
238. NAȚ.	*Națiunea,* București, 1882—1891 ; 1923.
239. NEAM. ROM. LIT.	*Neamul românesc literar,* Vălenii de Munte, București, 1908—1912 ; 1925—1926.
240. NEAM. ROM. POP.	*Neamul românesc pentru popor,* Vălenii de Munte-Prahova, București, 1910—1916 ; 1920—1940.
241. N. REV. ROM.	*Noua revistă română* pentru politică, literatură, știință și artă, București, 1900—1902 ; 1908—1916.
242. NOUL CĂL.	*Noul călindar de casă,* București, Brașov, 1881—1898.

243. NOUL VEAC	*Noul veac.* Revistă literară și științifică tratînd și despre : artă, industrie, agricultură, comerț și gospodărie casnică, București, 1900.
244. OBSERV.	*Observatoriulu.* Ziar politic, național-economic și literar, Sibiu, 1878—1885.
245. OP. SAT.	*Opaițul satelor.* Foaie lunară pentru zidire sufletească și luminare a minții pe căile adevăratei înțelegeri a vieții, Bistrița (Mehedinți), 1927—1930.
246. OPINCA	*Opinca.* Foaia pentru interese culturale și economice ale poporului român, Reșița Montană, 1885.
247. OPINIA	*Opinia.* Ziar conservator cotidian, Iași, 1897—1900 ; 1906—1914.
248. PAG. LIT.	*Pagini literare,* București, 1899—1900.
249. PAL. LIT.	*Paloda literară,* Bîrlad, 1904.
250. PARÎNG.	*Parîngul.* Organ al corpului învățătoresc din Gorj-Jiu, Pojogeni, Tîrgu-Jiu, 1891.
251. POP.	*Poporul.* Foaie economică, Budapesta, 1894 ; 1897—1904 ; 1910—1911.
252. POP. ROM.	*Poporul român,* Budapesta, Arad, 1901—1906 ; 1911—1914.
253. POP. ROM. Lugoj	*Poporul românesc.* Gînduri și îndemnuri de la sat, Șoșdea, Lugoj, 1922—1923.
254. POP. ROM. Buc.	*Poporul românesc.* Foaie pentru folosința păturilor muncitoare de la sate și orașe, Chitila, București, 1932—1940.
255. POȘTA ROM.	*Poșta română.* Foaie pentru poporul român ; organ politic, social, financiar, literar etc., Brașov, 1888—1889.
256. PRESA	*Presa.* Ziar politic, literar și comercial, București, 1868—1881.
257. PRIC.	*Priculiciu.* Ziar umoristic, satiric, Pesta, Timișoara, 1872—1875.
258. PRIETEN. NOSTRU	*Prietenul nostru.* Revistă pentru popor, Cîmpulung, 1911—1916 ; 1923—1925.
259. PRIETEN. SĂT.	*Prietenul săteanului,* Crăcăoani, jud. Neamț, 1935—1936.
260. PRIM.	*Primăvara.* Ziar politic, cultural, independent, Sînnicolaul Mare, 1921—1929.
261. PRIV.	*Privighetoarea.* Foaie poporală română pentru luminare și distracție, Bocșa-Montană, Reșița, Viena, 1882—1883.

262. RAM.	*Ramuri.* Revistă literară, Craiova, 1905—1915 ; de la 1916—1917 ; 1919—1926 ; 1928—1929 ; 1934 ; 1938, *Drum drept.*
263. RĂS.	*Răsăritul.* Gazeta intereselor generale, Bîrlad, 1912—1915.
264. RĂS. Const.	*Răsăritul,* Constanța, 1939—1940.
265. RĂS. Pal.	*Răsăritul.* Revistă pentru popor și școală, Palanca-Bacău, 1905—1906.
266. RESB.	*Războiul,* București, 1877—1892.
267. REV.	*Revista.* Ziar săptămînal pentru interese generale, Reșița-Montană (Bănat), 1884.
268. REV. ALECS.	*Revista „Alecsandri".* Științe-litere-arte, București, 1891.
269. REV. COP. TIN.	*Revista copiilor și a tinerimii,* București, 1914—1916.
270. REV. CRIT.	*Revista critică,* Iași, 1927—1940.
271. REV. CRIT. LIT.	*Revista critică-literară,* Iași, 1893—1896.
272. REV. ECONOM.	*Revista economică și culturală,* Bacău, 1909—1910.
273. REV. GEN.	*Revista generală,* București, 1886.
274. REV. IL.	*Revista ilustrată.* Foaie enciclopedică literară lunară, Bistrița, 1898—1902.
275. REV. NOUĂ	*Revista nouă,* București, 1887—1895.
276. REV. POL.	*Revista politică,* Cernăuți, Suceava, 1886—1891.
277. REV. POP. Buc.	*Revista poporului.* Litere-științe-arte, București, 1888—1891.
278. REV. SOC. TIN. ROM.	*Revista Societ. „Tinerimea română",* București, 1882—1892 ; de la 1893—1898, *„Tinerimea română" ;* de la 1898—1902, *Revista „Tinerimea română" ;* de la 1920—1940, *Revista societății „Tinerimea română".*
279. REV. TIN.	*Revista tinerimii* (Moldova literară). Organ de cultură al Soc. „Tinerimea", Mihăileni, jud. Dorohoi, 1927—1932.
280. REV. T. PAMFILE	*Tudor Pamfile.* Revistă de muzică, artă populară și folclor, Dorohoi, 1923—1928.
281. REV. V. SAT.	*Revista viața satelor,* Cornești-Dîmbovița, 1932 ; de la 1932—1935, *Viața satelor,* revistă pentru popor.
282. RÎND. Sibiu	*Rîndunica.* Foaie literară beletristică, Sibiu, 1894—1895.
283. ROM.	*Romånul,* Arad, 1911—1916 ; 1918—1922 ; 1927—1932 ; 1935—1938.

284. ROM. Buc.	*Românul.* Ziar politic, comercial, literar, București, 1857—1864 ; 1866 ; 1867—1869 ; 1871—1905.
285. ROM. LIT.	*Românul literar.* Revistă săptămînală publicată de Clubul literar al Românului, București, 1891—1893.
286. ROM. REV.	*Romänische Revue,* Budapesta, Reșița, Viena, Hermannstadt, 1885—1896 ; de la 1887, *Romaenische Revue ;* de la 1888—1892, *Romänische Revue ;* de la 1893, *Romanische Jahrbücher.*
287. SAT.	*Satul.* Revistă de cultură pentru popor, București, 1930—1940.
288. SĂPT.	*Săptămîna,* R. Sărat, 1915—1916.
289. SCÎNT.	*Scînteia.* Revistă științifică, literară și de folclor a societății de lectură „Ion Creangă" a elevilor liceului „Petru Maior" din Gherla, Gherla-Cluj, 1924—1929 ; 1935—1940.
290. SEM.	*Semănătorul.* Revistă literară săptămînală, București, 1901—1902 ; de la 1903—1910, *Sămănătorul.*
291. SOC. ROM.	*Sociologie românească.* Revista secției sociologice a Institutului social român, București, 1936—1940.
292. SOL.	*Solia* (Foaie de cultură pentru săteni scoasă de societatea culturală „Al. Vlahuță"), Roman, 1934—1939.
293. SOL. MOLD.	*Solia Moldovei.* Foaie de propagandă culturală scoasă de Ateneul popular Tătărași, Iași, 1927—1930.
294. SOL. SAT.	*Solia satelor,* Cluj, 1912—1913 ; 1919—1920.
295. STRAJA	*Straja,* Iași, 1922—1926.
296. SUFLET OLT.	*Suflet oltenesc* (Culegeri și cercetări folcloristice), Plenița, 1927.
297. ȘC. MOD.	*Școala modernă.* Revistă a învățămîntului de toate gradele, București, 1897—1899.
298. ȘC. NOASTRĂ	*Școala noastră.* Revistă pedagogică, culturală. Organul oficial al revizoratului școlar al Comitetului școlar județean al Asociației învățătorilor din județul Sălaj, Zalău, 1924—1940.
299. ȘEZ.	*Șezătoarea.* Foaia poporului român, Budapesta, Oradea, 1875—1881 ; de la 1882, *Șezătoarea.*
300. ȘEZ. Fălticeni	*Șezătoarea.* Revistă pentru literatură și tradițiuni populare, Fălticeni, 1892—1895 ; 1897—

1899; 1901—1905; 1907—1908; 1910; 1912—1916; 1922—1929.

301. ŞEZ. SĂT. *Şezătoarea săteanului.* Revistă a societăţii culturale „Luminarea săteanului", Tg. Jiu, 1898—1899; de la 1900—1901; 1903—1904, *Şezătoarea săteanului.*

302. TIMIŞ.-GAZ. POP. *Timişana.* Foaia pentru trebuinţele poporului român, Timişoara, 1885; de la 1886—1892, *Gazeta poporului.*

303. TIMP. *Timpul.* Ziar politic, comercial, industrial şi literar, Bucureşti, 1876—1884; 1889—1900; 1923—1924.

304. TREI CRIŞ. POP. *Cele trei Crişuri pentru popor.* Revistă de cultură pentru săteni, Oradea Mare, 1923—1926; de la 1927—1929, *Revista satelor „Cele trei Crişuri".*

305. TRIB. *Tribuna* (Foiţa „Tribunei"), Sibiu, 1884—1903.

306. TUN. *Tunul,* Iaşi, 1887—1888.

307. ŢARA FAGI. *Ţara fagilor.* Revistă de literatură şi folclor, Soloneţ, jud. Suceava, 1931—1932.

308. ŢARA NOUĂ. *Ţara nouă.* Revista ştiinţifică, politică, economică şi literară, Bucureşti, 1884—1887.

309. ŢARA OLT. *Ţara Oltului.* Ziar săptămînal, social-economic, Făgăraş, 1907—1910.

310. ŢĂRĂNISM. *Ţărănismul* (Foaie săptămînală, a partidului naţional-ţărănesc), Bucureşti, 1926—1940.

311. UMORIST. GURA SAT. *Umoristul.* Foaia glumeaţă, Pesta, Arad, Gherla, 1863—1866; de la 1867—1881, *Gura satului,* Arad, Gherla.

312. UNIV. *Universul,* Bucureşti, 1884—1891.

313. UNIV. LIT. *Universul literar-săptămînal,* Bucureşti, 1888—1892.

314. VAS. *Vasiova.* Foaie literară, Oraviţa, Timişoara, 1929—1940.

315. VATRA *Vatra.* Tipăritură pentru popor, Craiova, 1929—1930; 1937—1940.

316. VEST. SAT. *Vestitorul satelor.* Foaie scoasă de două ori pe lună de cercul „Deşteptarea sătenilor", Fălticeni, Bogdăneşti, jud. Suceava, 1912—1916; 1918—1923.

317. VICE STRIG. *Vice strigoiul.* Calendar umoristic, satiric cu ilustraţiuni pe anul... Pesta, 1862.

318. VIIT. *Viitorul,* Focşani, 1886—1890.

319. VLĂST.	*Vlăstarul* (Publicaţie şcolară), Tîrgoviște, 1919—1926.
320. V. LIT. ART.	*Viaţa literară şi artistică,* București, 1907—1908.
321. V. NOUĂ	*Viaţa nouă.* Organ naţional, politic, Caransebeş, Lugoj, 1925—1929.
322. V. SAT.	*Viaţa satelor.* Foaie pentru îndrumări și sfaturi bune, Focșani, 1933—1934.
323. V. SĂCELE	*Viaţa săceleană.* Revistă literar-culturală, Satulung, Săcele, Brașov, 1930—1932.
324. VOC. PUTNEI	*Vocea Putnei.* Organul intereselor generale, Focșani, 1891.
325. VOINŢA BAN.	*Voinţa Banatului.* Organ săptămînal al partidului naţional-român, Timișoara, 1921—1932 ; 1935—1940.
326. VORBE BUNE	*Vorbe bune.* Revistă lunară pentru cultura poporană și viaţa practică, Balș, Craiova, 1904—1910 ; 1919—1920.
327. ZORI LUM.	*Zorile luminei,* Tomești-Iași, 1925—1929.
328. ZORI. ROM.	*Zorile Romanaţului.* Revistă de cultură generală, Caracal, Celaru, Celei-Romanaţi, 1927—1940.

C. MANUSCRISE

3473 Hasdeu, B. P., *Răspunsuri la chestionarul juridic al lui...* I, 1878, B.A.R.S.R., București.

4555 Densusianu, Nicolae, *Răspunsuri la chestionarul istoric al lui...* (1895), Partea II-a, Dolj, Gorj, Romanați, Mehedinți, Vîlcea, B.A.R.S.R., București.

5088 Pamfile, Tudor, *Mărunțișuri etnografice* [f. l.], [f. a.], B.A.R.S.R., București.

5091 Pamfile, Tudor, *Culegeri de folclor* [f l.], [f. a.], B.A.R.S.R., București.

5092 Pamfile, Tudor, *Legări și dezlegări*, 1915, B.A.R.S.R., București.

5093 Pamfile, Tudor, *Povestiri populare românești* [f. l.] ,[f. a.], B.A.R.S.R., București.

5094 Pamfile Tudor, [fără titlu], [f. l.], [f. a.], B.A.R.S.R., București.

116 Nițescu, Dumitru, *Din traista cu povești și snoave culese de moș Ion Dranița*, I, II, [f. a.], A.I.E.F., București.

121 Precup, Emil, *Basme, anecdote, glume, diferite legende*, I, II, Cluj [f. a.], A.I.E.F., București.

86 Ștefănescu, Dobre, *Culegeri de...* I [f. a.], A.I.E.F., București.

ABREVIERI

A.I.E.F., i	— Arhiva Institutului de etnografie și folclor. Culegere fără document sonor.
A.I.E.F., mg.	— Arhiva Institutului de etnografie și folclor. Culegere cu document sonor.
A.I.E.F. Cluj, mg.	— Arhiva Institutului de etnografie și folclor. din Cluj. Culegere cu document sonor.
ed.	— ediție
edit.	— editură
f.	— filă
[f. a.]	— fără an
[f. l.]	-- fără locul de apariție
libr.	— librărie
ms. A.I.E.F.	— manuscris al Institutului de etnografie și folclor București
pl.	— planșă
tip.	— tipografie
tip	— tipul (snoavei)
Typol. bibl.	— *La typologie bibliographique des facéties roumaines.*

I

RELAȚII SOCIALE

1. CICLUL PĂCALĂ

ISTORIA LUI PĂCALĂ

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti ; de cînd se potcovea purecile cu nouăzeci și nouă oca de fier la un picior și zbura în cer de ne aducea povești ; de cînd umbla calu pe perete, mai mincinos cine nu crede.

A fost odată un moș bătrîn căruia-i murise soția ; de la ea-i rămăsese trei fii, dintre care, cel mai mic se numea Păcală. Murind acest bătrîn, nu rămase altă stare de la el decît o singură vacă. Feciorii neștiind cum să împartă această moștenire și nevoind a vinde vaca, frații cei mai mari propuseră ca fiecare din frați să facă cîte o coșare și să dea drumul vacii în mijlocul curții și în a cui coșare va intra vaca a aceluia va fi.

Această propunere se primi de toți și făcură toți cîte o coșare ; frații cei mari făcură coșarele lor de lemn acoperite cu șindrilă, însă Păcală făcu coșarea sa de nuiele verzi acoperită cu iarbă verde ; îndată ce deteră drumu vacii ea intră în coșarea lui Păcală și începu să mănînce iarbă și frunză după nuiele. Prin urmare vaca deveni proprietatea lui Păcală în ciuda fraților săi.

Păcală din copilăria lui fiind zburdalnic nu-i venea să se facă văcar, se hotărî a vinde vaca ; legă dar o funie de coarnele vacei și plecă cu ea la tîrg ca să o vînză. Trecînd printr-o pădure, legă vaca de un arbore bătrîn și se culcă să se odihnească, dar fiind un vînt mare, arborele se clătina și făcea zgomot ; lui Păcală i se păru că arborele-l întreba dacă vinde vaca. El răspunse da. Arborele iar făcu zgomot. Păcală socoti că-l întreba cu ce preț ; el răspunse cu 2 lei. Arborele iar făcu zgomot ; lui Păcală i se păru că zice 20 lei ; se mulțumi cu acest preț și îi ceru banii, însă arborele iar făcu zgomot ; lui Păcală i se păru că arborele zice că-i va da mîine banii ; se mulțumi și plecă acasă. Sosind acasă frații-l

întrebară cu ce preț a vîndut vaca. Cu 20 lei răspunse el și că a vîndut-o unui arbore care mîine-i va plăti banii. Frații-i ziseră că a înnebunit, cum se poate un arbore să cumpere o vacă ?! El tăcu.

A doua zi Păcală se duse la arborele căruia îi vînduse vaca și nu văzu decît funia legată de arbore, căci vaca o rupsese și fugise în pădure. „Am venit să-mi dai banii pentru vacă" zise Păcală, dar arborele liniștit nu răspunse nimic. Păcală necăjit că nu-i răspundea și nu-i da banii, luă săcurea și începu să-l taie din rădăcină, dar ce să vază ? Arborele căzînd, sub rădăcina lui era un cazan plin cu bani. Din acești bani, Păcală luă numai 20 lei prețul vacii și plecă acasă. Frații săi văzîndu-l că a adus banii, se mirară foarte mult cum se poate ca un arbore să cumpere și să plătească o vacă ; îl întrebară și el le spuse toată șiretenia și că arborele are mulți bani și se mirară mult de prostia fratelui lor, cum n-a luat toți banii și cum le spune lor astfel de lucru. Frații-l rugară deci a merge cu ei spre a lua toți banii din acea comoară. El se supuse bucuros și se duse cu ei la comoara de sub arbore, luară tot cazanu cu bani și-l aduseră acasă. Voind frații a se împărți cu banii și fiind foarte mulți bani, se gîndiră ca să-i împartă cu un vas ; dar neavînd vas, trimiseră pe Păcală să ceară un vas de la preotul satului. Ducîndu-se la popa să ceară vasul, popa-l întrebă pentru ce-i trebuie vasu ; el răspunse : „Îmi trebuie să măsor banii". Popa-i dete vasul, dar fiind curios să vadă ce face cu el, se luă pe furiș după Păcală și pe cînd frații măsurau banii în casă, popa băgase capu pe fereastră să vadă ce fac. Frații văzînd pe popa, se speriară să nu-i afle cineva și ziseră lui Păcală : „Du-te de împacă pe popa, fă-l să tacă". Păcală ieși iute afară și dete o lovitură preotului încît căzu mort, apoi îl aruncă într-un lac care era dinaintea casei și se întoarse liniștit în casă zicînd : „Popa nu se va mai uita prin fereastră". Lor nici că le dete prin gînd că Păcală îl omorîse, credea că i-a dat ceva să tacă. Ieșind unu din frați afară și văzînd barba popii deasupra apei, întrebă pe Păcală ce înoată acolo ? Dar el rîzînd răspunse că înoată un țap, dar frații văzură că nu este țap, ci este cadavrul popii care înota. Cu spaimă mare întrebară pe Păcală ce a făcut de a omorît pe popa. El răspunse : „Nu mi-ați zis voi să-l fac să tacă ? va tăcea cît lumea". Frații începură să se vaiete neștiind cum să scape din această primejdie ; iar Păcală le zise : „Ce vă văitați ca muierile, pe popa să-l pitulăm și noi să fugim că aci nu e de șezut". Pă-

cală luă pe popa în spinare și-l duse în grădina vecinului, îl sui într-un măr și-l așeză acolo. Vecinul intrînd în grădină văzu pe popa pe măr și socotind că s-a suit să fure mere, strigă : „Ce cauți acolo părinte, nu ți-e rușine să furi merele altuia ?“ Dar popa nu răspundea ; atunci luă un retevei de lemn și aruncîndu-l, lovi așa de tare pe popa în cap încît căzu jos. Omul crezînd că l-a omorît el, se sperie tare, îl luă și-l ascunse pînă seara, cînd vecinul său gătise caru să plece la tîrg cu pește. El luă pe popa și-l puse în caru vecinului cu fața în jos și-i băgă mîinile în pește. Vecinul plecînd pînă în ziuă, nu băgă de seamă că popa era în car, dar luminîndu-se de ziuă, țăranu văzu pe popa în car și cu mîinile în pește. El începu să strige : „Dă-te jos din car, nu ți-e rușine să furi ?“ dar popa nu-i răspundea. Atunci îl apucă de picioare și îl trînti jos. Cu mare spaimă văzu pe popa mort. Socotind că el l-a omorît, îl puse în car și-l înveli cu țoale. Ajungînd la o baltă, îl puse pe o blană sprijinit pe un toiag și-i dete drumul pe apă. Niște vînători care veniseră să vîneze rațe, văzîndu-l înotînd pe apă strigară : „Fugi de acolo să nu sperii rațele“. El însă plutind mereu pe apă, rațele se speriară și zburară, atunci de necaz vînătorii deteră cu pușca în el și popa căzu în apă.

Cei doi frați ai lui Păcală, după ce scăpară de popa, luară cu sine cîți bani putură duce și fugiră în lume, iar Păcală nu luă decît o rîșniță și plecă și el. Ajungînd seara într-o pădure mare, se sui într-un copac mare să doarmă, dar niște mămulari cu căruța cu marfă trăseseră să doarmă subt acest copac, dar peste noapte Păcală nemaiputînd ține rîșnița în spinare, o lăsă să cadă jos, iar în căderea sa prin ramuri făcu atîta zgomot încît se speriară negutătorii și fugiră lăsînd căruța singură. Păcală se dete jos și din toată marfa ce era în căruță, el luă numai un sac cu tămîie și plecă.

Păcală după ce fugi cu sacu cu tămîie, se gîndi că în biserică se aprinde numai nițică tămîie și Dumnezeu este mulțumit, dar dacă va aprinde el tot sacul de tămîie, ce bucurie va face lui Dumnezeu ! Se hotărî dar și făcu un foc mare și aprinse toată tămîia și sta de se uita la cer cum se ducea fumul în sus ; deodată ceru se despică și văzu pe Dumnezeu palid, stînd între îngerii săi și care cu bucurie primi jertfa lui Păcală și făcînd semn îngerilor, îndată Păcală fu transportat în cer înaintea lui Dumnezeu care-i zise :

— Păcală tu mi-ai făcut mare bine, căci mirosul tămîiei tale m-a făcut sănătos, prin urmare cere de la mine ce vei voi.

Păcală se gîndi nițel și văzînd la un colț al ceriului un cimpoi vechi, zise :

— Dă-m Doamne acel cimpoi care e aruncat colea.

Dumnezeu se miră că cere așa lucru de nimica, dar ce era să facă, îi dete cimpoiu și-l trimise înapoi. Păcală nu mai putea de bucurie că căpătase cimpoiu, lucru la care dorea de mult.

Păcală neavînd nici o ocupație, se băgă la un avut ca să-i păzească caprele ; dimineața pleca cu ele la pășune și seara le aducea acasă. Într-o zi stăpînul întrebă :

— De ce caprele nu sînt vesele, de ce nu sar și nu rîd ?

El îi răspunse că de voiește vor fi și așa.

A doua zi venind cu caprele de la pășune, frînse la toată capra cîte un picior și le tăie buza de sus ; stăpînul văzînd caprele astfel îl întrebă :

— Da ce ai făcut caprelor ? El răspunse :

— N-ai zis că vrei ca caprele să saie și să rîză ?...

Stăpînul nu-l mai trimise cu caprele ci-l puse la alte lucruri. Într-o zi stăpînul plecă cu toate slugile la cîmp și pe el îl lasă acasă, zicîndu-i să facă și el ceea ce va vedea că face vecinul. Vecinul se apucă să dezvălească casa de coceni care putreziseră, ca să puie alții. El imită pe vecinu și se apucă de aruncă jos toate olanele noi după casă, de se făcură toate bucățele ; de nu venea stăpînu era să scoață și stîlpii casei cum făcu vecinu, dar stăpînul veni la timp și-l goni din serviciul său.

După ce plecă Păcală, avînd cu sine un sac gol îl umplu cu oase vechi și mergînd înainte, se întîlni cu Tîndală, care purta și dînsu un sac în spinare. După ce se salutară, se învoiră a schimba sacii, voind a înșela unul pe altul ; dar îndată ce se depărtară și deschiseră sacii începură amîndoi a rîde văzîndu-se amîndoi înșelați. Se întoarseră și se îmbrățișară jurîndu-și frăție și plecă fiecare în altă parte.

După despărțirea de Tîndală, plecă înainte și merse pînă ajunse într-un sat ; acolo se duse la casa popii unde auzise că se purta foarte rău cu slugile. Popa întrebîndu-l ce voiește, el răspunse că caută a se băga păstor unde va găsi ; popa avînd trebuință de un păstor îl întrebă ce cere. Păcală răspunse :

— Eu nu prea caut la preț, caut numai stăpîn bun și mă mulțumesc să am haine și de mîncare.

— Atunci poți rămînea la mine zise popa.

— Sînt mulțumit zise Păcală, dar trebuie să facem înscris.

— Bine zise popa, să facem, dar ce condițiune vrei să pui în scris ?

Păcală răspunse :

— Să vezi sînte părinte, eu sînt un om foarte supărăcios, mă mînii foarte iute și aș voi ca să mă scap de acest nărav, prin urmare voi o condițiune în contract că dacă mă voi supăra să-mi jupoi o fășie de piele din spinare ; astfel însă și sînției tale cînd te vei supăra pe mine, altfel nu mă bag la sînția ta. Popa deși se sperie de această condiție, însă nevoind să scape de o slugă de pomană, primi condițiunea și după stăruința lui Păcală, făcură contract subscris cu martori și legalizat de primărie în toată forma. Păcală rămase dar în serviciul popii. Popa-l trimise să pască oile la cîmp, dar Păcală începu să cînte din cimpoi și oile îndată se puseră pe joc împrejurul său. Păcală de bucurie că oile jucau, cîntă toată ziua încît oile nu puseră gura pe iarbă. Aducîndu-le acasă ele de-abia mergeau, erau lihnite de foame și ostenite. Popa-l întrebă de ce sînt oile așa lihnite și ostenite ? Păcală răspunse că n-au mîncat de căldură. Popa se mulțumi de nevoie cu acest răspuns și văzînd că oile mănîncă fîn, se convinse că nu sînt bolnave.

Mai multe zile trecură și oile venau tot ostenite și nemîncate acasă. Popa vrînd să vază ce fac oile, de ce vin așa de ostenite și nemîncate, se luă într-o zi după Păcală și se ascunse între niște mărăcini, dar Păcală văzîndu-l acolo, începu a cînta din cimpoi și nu numai că oile începură a juca și a sări, dar și popa ; atunci Păcală nemaiputînd de bucurie, se apropie de popă și cîntă mereu încît popa-și smulse barba și-și rupse hainele de mărăcini jucînd și începu să înjure pe Păcală ; dar Păcală-i aduse aminte că nu trebuie să se supere, că calcă contractu și va suferi mai mult, atunci popa tăcu și Păcală ostenit tăcu și el.

Popa venind acasă și văzîndu-l preoteasa în astfel de stare, începu a-l înjura și a-l întreba ce însemnează asta, de este așa jupuit și trențuit ? (căci preoteasa era mai rea decît popa). Popa-i spuse toată șiretenia că dacă Păcală cîntă, joacă și oile și oricine se află acolo, dar preoteasa îl ocărî și mai

mult, zicînd că astea sînt fleacuri, minciuni d-ale popei. Dar cînd Păcală veni acasă popa-i zise :

— Mă, Păcală, ştii că preoteasa nu crede că tu cînţi aşa de bine cu cimpoiu, prin urmare te rog să cînţi, niţel ca să auză, să mă crează. Popa se apucă de un stîlp şi se ţinu bine ca să nu joace, dar preoteasa fiind în podul casei, îndată ce începu Păcală să cînte ea începu să joace în pod, dar Păcală auzind că preoteasa joacă în pod, el din ce în ce cînta mai tare cu mare bucurie, iar preoteasa juca aşa de tare şi de dusă încît căzu jos pe gura podului şi rămase moartă acolo.

După ce muri preoteasa, popa nu se putu supăra pe Păcală, fiindcă el îl pusese să cînte şi al doilea din cauza contractului ce avea cu el şi al treilea că scăpase şi el de Neaga-rea.

Plecînd popa la biserică, ca să înmormînteze pe soţia sa şi ca să facă pomană după obicei, puse la foc trei oale cu carne spre a găti de mîncare pentru pomană şi porunci lui Păcală să îngrijească de ele, să puie pătrunjel, mărar şi ceapă, apoi să ia copilul din leagăn să-l spele, cînd va veni acasă să-l găsească curat.

După ce plecă popa, Păcală luă şi tăie coadele la cîteşitrei cîinii ce avea popa, care-i chema pe unul Pătrunjel, pe celălalt Mărar, şi pe al treilea Ceapă, şi puse coadele în oalele cu carne, să fiarbă, apoi luă copilul din leagăn îl tăie, îl spintecă, scoase toate măruntaiele din el le curăţi bine, spălă copilul pe dinăuntru şi pe din afară frumos şi-l atîrnă într-un cui.

Popa venind de la biserică-l întrebă dacă a făcut ce i-a poruncit. El îi arătă ce a pus în oale. Popa cînd văzu că pusese coadele cîinilor se supără foarte, dar Păcală îi zice „n-am făcut alta decît ce mi-ai zis sînţia ta", şi aducîndu-i aminte de contract arătîndu-i la spinare, popa fu nevoit să tacă. Apoi întrebînd popa de copil, Păcală-l arătă atîrnat în cui. Popa începu iarăşi a striga şi înjura, dar Păcală îi zise să nu se supere, căci a făcut ceea ce i-a poruncit şi nu trebuie să se supere, deoarece are contract şi-i arată spatele. Popa nemaiştiind ce să facă, după ce înmormîntă şi copilul, chemă pe fiul său cel mai mare care-l avea şi-i zise :

— Vino fiul meu să fugim în lume de ăst Păcală, că ne va omorî pe toţi.

Dar Păcală care era ascuns după sobă auzise şi şopti :

— Nu scapi tu aşa de lesne de mine.

Popa strînse cărțile într-un sac și se duse în altă odaie să puie hainele sale într-un alt sac ca să fugă. Păcală să băgă în sac cu cărțile, apoi veni popa și legă sacu și-l puse pe cal cu celelalte lucruri și fugi ca să nu-l vază Păcală. Ei trecînd printr-o apă, sacul ajunse de apă și Păcală începu a striga din sac :

— Sus părinte că se udă cărticelele !

Popa se uită înapoi și întrebă pe fiul său dacă el a grăit ceva, dar el răspunse că ba.

Dar fiindcă sacu tot ajunge de apă, Păcală iar zise încet :

— Sus părinte că se udă cărticelele.

Popa se uită înapoi și întrebă pe fiul său dacă a auzit ceva ? El răspunse că a auzit cuvintele : „sus părinte că se udă cărticelele". Popa se miră foarte că ce carte să fie aceea care vorbește. Mult îi fu popii pînă ajunse la mal și îndată dete jos sacu. Păcală sări iute afară din sac cu bucurie și zise :

— Iată-mă, stăpîne, ce poftești, sînt gata a te sluji bunul meu stăpîn. Popa l-ar fi dat la o mie de draci, dar n-avea ce face, era contractul la mijloc și-i era frică de spinare. Se vorbi dar cu fiul său ca seara să se culce la malul apei și pe Păcală să-l culce lîngă mal și noaptea să-i dea brînci în apă să scape de el. Dar îndată ce adormiră bine popa cu fiul său, Păcală trecu de cealaltă parte și popa în loc să arunce pe Păcală în apă aruncă pe fiul său care se înecă îndată. Păcală se sculă și începu a striga :

— Ce făcuși părinte de înecași băietu, popa înlemni de groază că pierdu și pe fiul său.

Popa nemaiputîndu-și ține mînia uită de contract și tot și începu a blestema și a înjura pe Păcală cît putu de mult și sări și asupră-i să-l bată. Dar Păcală foarte liniștit zise popei scoțînd contractul din sîn :

— Stăi, hoțule, sînția ta omorîși băiatu și tot pe mine mă înjuri și vrei să mă omori ? Pune-te jos să-ți belesc o fîșie din spinare cum glăsuiește contractu, eu nu voi să te omor cum vruseși tu. Popa neputîndu-se opune fu silit a se supune, și Păcală-i beli spinarea, îl lăsă jos amețit și plecă cu sacu cu cărțile zicînd că popa tot nu mai poate duce cărțile.

Apoi Păcală plecînd se duse cale depărtată. Ajungînd la o pădure, lepădă cărțile din sac și umplu sacu cu gogoși de stejar ; mergînd mai înainte întîlni o nuntă și fiind toți nun-

tașii beți îl întrebară ce are în sac? el răspunse că are ouă și că le-a cules din această pădure unde sînt foarte multe. Ei îl crezură și alergară toți în pădure să caute ouă, lăsînd mireasa singură în car; Păcală văzînd că mireasa era foarte tristă, o întrebă de ce este așa de tristă poate că nu iubește pe ginerică al ei. Ea răspunse că așa este. El întrebînd-o dacă voiește să fugă, ea răspunse că voiește. Atunci zise el:

— Îmbracă hainele mele și mie dă-mi pe ale tale și du-te unde vei vedea cu ochii.

Mireasa îndată dete hainele lui Păcală și ea îmbrăcă pe ale lui și fugi; iar Păcală îmbrăcă hainele miresei și se așeză în car. Nuntașii după ce căutară în zadar ouă în pădure, se întoarseră înjurînd fără a mai băga în seamă că mireasa se schimbase, ci merseră chefuind cu nunta. Seara, după masă, după ce se chefuiseră și mai bine și după ce mireasa (Păcală) mîncase și băuse bine și ginerile se îmbătase bine, îi duseră în camera nupțială; dar mireasa (Păcală) se prefăcu că are nevoie să iasă afară, dar ginerile nu prea voia a o lăsa. Atunci mireasa (Păcală) îi zise:

— Dacă te temi că nu viu iute înapoi, na, leagă-mă cu această frînghie de picior, că dacă voi zăbovi mult să mă tragi înăuntru. Păcală legă frînghia de picior și dete frînghia în mîna ginerelui, dar îndată ce ieși din casă legă frînghia de coarnele unui țap bătrîn ce dormea lîngă ușă și el se îmbrăcă în niște haine bărbătești ce găsise acolo și p-aci ți-e drumu, o șterse iute.

Ginerile adăsta să vie mireasa înapoi dar ea nu mai venea; atunci începu să tragă de frînghie, dar țapu începu să zbiere și să se zbenguiască, nevoind a intra. Ginerile ieși afară, dar ce să vază! în loc de mireasă era un țap și mireasa caut-o de unde nu e!

Păcală după mai multe ce făcuse i se urî singur și se hotărî să se însoare. După multă căutare-și găsi și el nevastă și se însură. Nevasta îl trimise în tîrg să-i aducă un ac de cusut și cînd veni acasă nevasta îl întrebă:

— Unde e acu bărbate.

Dar el răspunse:

— Să vezi nevastă ce mi s-a întîmplat. Cumpărai acu și spre a-l aduce acasă l-am pus într-un car cu fîn și nu l-am mai găsit.

— Dar nu puteai nărodule să-l înfigi în piept sau în haină?

— Așa voi face altă dată nevastă răspunse Păcală.

Într-o zi se duse Păcală la tîrg și cumpără un fier de plug; se puse și-l înfipse în haină, dar fiind greu unde-l înfigea haina se rupea, încît își sfîșie toată haina. Văzînd că nu se ține de haină îl lepădă și veni acasă cu mîinile goale și cu hainele sfîșiate.

Nevasta văzîndu-l în astfel de stare, îl întrebă că ce a pățit de este așa zdrențuit? dar el răspunse:

— Cumpărai un fier de plug și vrusei să-l înfig în haină cum m-ai învățat tu și nu se ținu în haină, cercai de mai multe ori și el rupse haina și căzînd jos, l-am lăsat acolo.

— Nărodule, strigă nevasta dar fieru de plug nu se înfige în haină ci se ia la spinare.

Păcală răspunse:

— Așa voi face altă dată nevastă.

Altă dată se duse Păcală la tîrg și întorcîndu-se, un cîine se dete la el, dar el îi dete cu bîta în cap și-l omorî, apoi îl luă de coadă îl aruncă la spinare și îl duse acasă. Nevasta văzînd începu a striga:

— Ce făcuși nebunule, ce-ți trebuie cîinele mort.

— Vezi nevastă, zise el, cîinele vru să mă muște și i-am dat una și bună și l-am luat la spinare cum m-ai învățat tu.

— Dobitocule și nebunule, zise nevasta, dar n-ai putut să-i zici cuciu! cuciu! și să-i arunci nițică pîine că nu-ți făcea nimica.

Păcală răspunse:

— Lasă nevastă că altă dată voi face așa.

Apoi ducîndu-se Păcală iar la tîrg și cumpărînd o jumătate de porc îl legă cu o funie de cap și-l tîrî pînă acasă strigînd: cuciu! cuciu!, aruncîndu-i cîte o bucățică de pîine.

Nevasta chemă toți vecinii și le arătă prostiile bărbatului ei, apoi îi zise:

— De acum înainte nu te vei mai duce tu la tîrg, ci vei îngriji de toate în casă ca mine și eu mă voi duce după tîrguieli.

Bine răspunse Păcală.

A doua zi nevasta plecînd la tîrg, zise lui Păcală:

— Eu mă duc la tîrg, dar tu să mături în casă, să deretici toate, să bați putineiu, să scalzi copilul și să-l adormi, să găsesc toate gata.

— Lasă, nevastă, zise Păcală că atîta lucru doară voi ști eu face.

Cînd femeia se întoarse din tîrg, ce să vezi? Toate în casă erau pe dos. Nevasta începu să-l întrebe:

— Ce ai făcut în lipsa mea, eu am adus toate, dar tu n-ai făcut nimic! Păcală răspunse:

— Dar ce vrei să zici că am lucrat puțin? Eu nu am stat de loc. Putineiul l-am legat de gît ca alergînd prin casă să se bată, apoi am făcut focul, am pus căldarea pe foc și îndată ce a fiert apa am turnat-o în albie și am muiat copilul într-însa să-l scald; dar ce să vezi îndată ce-l băgai în apă începu a țipa așa de tare parcă l-ar fi ars cineva. Începui a căuta să văd ce-i lipsește și aflai că are o bubă în cap, în creștet era moale, luai sula și o băgai bine în acea bubă și sparse. Curse multe puroaie și adormi copilu, nu mai zise nimica și doarme și acu.

Nevasta începu a-și smulge păru din cap și a se văita:

— Vai de mine omorîși copilul, ucigașule și nebunule, pleacă de aci Iasma năibii, că cu tine casă nu mai țin.

Nevasta plecă să înmormînteze copilul, în timpul acesta Păcală își luă sacul și plecă.

Păcală umblă toată ziua, zi de vară pînă seara, pînă intră în curtea unui avut. Acesta îl întrebă ce caută. Păcală îi răspunde că caută stăpîn. Acesta îi răspunde că-i trebuie o slugă și-l poate primi în slujbă, însă de se va supăra îi va tăia nasul, dar și el are voie a tăia pe al său dacă se va supăra și cînd va cînta cucul în nuc, va împlini anul.

Păcală se mulțumi și rămase în serviciul său.

Dimineața la mîncare nu chemară pe Păcală care era la aria cu grîu, dar Păcală luă o traistă de grîu și o dete pe demîncare. Stăpînu după ce mîncă întrebă pe Păcală:

— Ești supărat?

Păcală răspunse că nu.

La prînz iar nu-l chemară, însă el iar luă o traistă cu grîu și o vîndu, cumpărîndu-și demîncare îndestul, iar stăpînul după masă iar îl întrebă:

— Ești trist? Oare ești supărat, socotind că îți voi tăia nasu ca la mai mulți?

Dar Păcală răspunse:

— Ce, pentru o nimica de prînz să fiu supărat?

— Nu!

Seara nu-l chemară la cină, dar el iar luă o traisă de grîu și o vîndu și mîncă bine. Aflînd stăpînul, zise nevestei:

— Să-l chemăm d-aci înainte la masă, că nărodul ăsta ne vinde tot grîul.

Dimineața îl chemară la masă, dar Păcală întrebă pe stăpînu-său :

— Ce ești supărat pe mine ? El îi răspunse :

— Cum pentru nițel grîu să mă supăr.

Isprăvindu-se de treierat, stăpînu zise lui Păcală :

— Du-te acum și cară bălegaru pe cîmp.

— Dar unde să-l pui zise Păcală ?

— Du-te cu cînele meu și unde va sta jos acolo să pui gunoiul.

Păcală încărcă caru și plecă cu cîinele și mearsă cîinele și șezu jos lîngă porumbiștea stăpînului lîngă o mocirlă ce era acolo. Păcală în loc să puie bălegaru pe cîmp îl puse în acel lac lîngă care ședea cîinele și așa făcu toată ziua, de cîte ori aduse bălegaru, tot în lac îl aruncă. Pe seară stăpînul se duse să vază dacă a resfirat bine bălegarul pe cîmp, dar ce să vază ? Tot bălegaru era lepădat în mocirla de lîngă porumbiștea sa. El începu a striga și a înjura pe Păcală, dar Păcală zise :

— N-ai zis ca să arunc bălegarul unde o sta cîinele, el aci mi-a arătat și aci l-am pus. Oare ești supărat pentru aceasta ? Stăpînul răspunse că nu, că pentru așa lucru de nimica nu se supără — de frică săracu să nu-i taie nasul.

Stăpînu se gîndi, se vorbi cu nevasta că ce lucru să-i dea ca să se supere, să-i taie nasul ca să scape de el ; îl chemă și zise :

— Băiete, în grădina mea este o mocirlă și trebuie să faci o punte peste ea, însă să faci o podină să fie tare și alta moale și să fie gata peste trei zile.

Păcală zise nu-i așa lucru mare, dimineața va fi gata. După ce se culcă stăpînu-său și stăpînă-sa și ciobanul de la oi, el se duse în tîrla oilor și tăie la toate oile capul și picioarele și le puse peste noroi una cu spatele în sus alta cu burta în sus, zicînd că așa-i place stăpînului, una tare și alta moale și acoperindu-le cu pămînt să nu se vază că sînt oi, iar capetele și picioarele le îngropă să nu se vază nimic, apoi se culcă.

Dimineața stăpînul și stăpîn-sa îl întrebară dacă a făcut puntea ; el răspunse că e gata de azi-noapte și că a mai dormit mult pînă la ziuă ; apoi îl duse la punte și cînd trecură puntea era așa cum ceruse, căci cînd călca pe spinarea oii era tare și cînd călca pe burtă era moale. Stăpînul îi mulțămi

că este foarte vrednic; cînd însă se duse ciobanu la tîrlă să scoață oile să plece cu ele la cîmp, ia-le de unde nu sînt. Ciobanu începu a striga: dar unde sînt oile? Păcală răspunse că sînt toate în grădină, una cu burta în sus, alta cu burta în jos, altfel nu puteam face puntea, ca să fie o călcătură moale și alta tare.

Înmărmurit strigă stăpînu:

— Dar ce ai făcut! mi-ai prăpădit toate oile, ce ai de gînd cu mine, vrei să mă sărăcești? Păcală răspunse liniștit:

— Am făcut ceea ce mi-ai poruncit, oare ești supărat?

— Ba nu, răspunse stăpînu, voi cumpăra alte oi.

Stăpînu se vorbește seara cu nevasta că ce să facă să scape de Păcală, căci pînă la anu îi va prăpădi de tot. Nevasta răspunse:

— Știi ce, bărbate, dimineața pe cînd va fi încă întuneric eu mă voi sui în nuc și voi cînta ca cucu, tu atunci să-i dai socoteala și să-i dai drumu, să zici că s-a împlinit anul și vom scăpa de el.

Dimineața femeia se sui în nuc și începu a striga „cucu! cucu! cucu!“ Atunci stăpînul îndată chemă pe Păcală și-i zise:

— Vino să-ți dau socoteala că cîntă cucu în nuc, ți s-a împlinit anu. Păcală luă un retevei de lemn, se duse la acel nuc și zise:

— Huși, cucu dracului, că din pricina ta trebuie să plec de la bunul meu stăpîn și cînd dete o dată o lovi la mir și căzu moartă jos.

Stăpînul văzînd aceasta, începu a se văita și a înjura pe Păcală; dar Păcală îl întrebă:

— Ce ești supărat?

— Dar cum să nu fiu supărat după ce-mi prăpădiși tot, îmi omorîși și nevasta.

Atunci Păcală scoase cuțitu de la brîu și hîrși îi tăie iute nasul; așa ai vrut să-mi faci mie cum ai făcut la alții mulți, dar ți-ai găsit nașul.

După ce plecă Păcală vesel de răzbunarea asupra stăpînului său, se duse, se duse, pînă ajunse într-un sat depărtat de tot; acolo se băgă slugă la o văduvă bogată și fiindcă el era chipeș și tînăr, stăpînă-sa se îndrăgi de el și îl luă de bărbat. Țăranii pizmuindu-l fiind el străin venise și luase femeia cea mai bogată din sat, se vorbiră să omoare nevasta și astfel va fi silit să dea toată averea ca să o îngroape. Dar

Păcală luă nevasta cea moartă și o așeză drept în car, parcă ar fi vie, și plecă cu ea la oraș, cu gînd să pîrască pe aceia care o omorîse; pe drum întîlni un boier mare, cu trăsură cu patru cai și surugiu. Surugiul strigă ca să dea în lături, dar el neascultînd, trăsura stătu în loc și boieru se dete jos mînios și trase o palmă nevestei, încît căzu lungită în car. Păcală începu a striga că i-a omorît nevasta, că se va duce să se jeluiască la domnitor.

Boierul speriat începu a-l ruga să nu-l bage în primejdie, că îi dă o sumă mare de bani. Păcală se învoi, îngropă nevasta în cîmp și se întoarse cu bani la țară și arătă banii țăranilor. Ei îl întrebară:

— De unde ai luat atîți bani? el răspunse:

— Am vîndut-o la un boier mare, căci acolo plătesc mult pentru o țărancă moartă.

Auzind țăranii, îl crezură și omorîră toți muierile și le duse la tîrg, dar în loc să le dea bani le-a dat la toți cîte o sfîntă de bătaie de or fi pomenit.

Întorcîndu-se țăranii de la tîrg bătuți ca măru și cu nevestele moarte, alergară la Păcală și înjurîndu-l, îl întrebară de ce i-a înșelat, de i-a făcut să omoare nevestele și să mănînce și bătaie? El le zise:

— Dar voi de ce mi-ați omorît nevasta mea?

Țăranii de necaz îl luară și-l băgară într-un sac și îl duseră la un lac mare și adînc ca să-l arunce în el, să-l înece, să se scape de el, dar ajungînd acolo să gîndiră și-l puseră jos pe mal, alergînd acasă la Păcală să se împartă cu averea sa.

Păcală auzind acolo văcarul satului cu vacile, începu a striga din sac:

— Nu vreau să fiu primar, ei voiesc a mă arunca în apă fiindcă nu voiesc să fiu primaru satului.

Auzind văcaru aceasta alergă la Păcală și zise:

— Eu voiesc să fiu primar. Și dezlegînd sacu ieși Păcală din el și văcarul se băgă în locul lui și Păcală legă bine sacul la loc și se pitulă în mijlocul vacilor. Întorcîndu-se țăranii după ce burdușiră tot la Păcală acasă, luară sacu să-l arunce în apă, dar văcaru striga din toate puterile:

— Eu voiesc să fiu primaru satului".

Țăranii răspunseră:

— Îți vom arăta noi primar de te vei sătura! și-l aruncară în apă.

Nu trecu mult după ce credeau că aruncaseră pe Păcală în apă și iată că se pomeniră cu el venind cu mare cireadă de vite. Ei alergară la el și-l întrebară cum a ieșit din baltă și de unde a luat atîtea vite ? El răspunse :

— Cînd m-ați jefuit de averea mea și m-ați aruncat în baltă, ce să vezi acolo ? lume ca și aci, dar mai buni decît voi, căci, cînd le spusei că m-ați jefuit, ei mi-au zis ca să-mi iau de la ei cîte vite îmi va plăcea, căci au vite nenumărate, de toate soiurile, luai dar cît putui și venii acasă.

Auzind țăranii aceasta, alergară toți și se aruncară în baltă și acolo le fu sfîrșitu, iar Păcală scăpă de ei.

Păcală întîlnește odată un soldat foarte supărat. El îl întrebă de ce e așa de supărat, ce nevoie are ? Soldatul răspunse :

— Nu mă mai întreba, că dacă n-aș avea nevastă și copii m-aș îneca.

Păcală îl întrebă :

— Vrei tu să scapi din miliție ?

— Cu toată inima răspunse soldatul.

— Atunci, zise Păcală, dă-mi mie hainele tale soldățești și spune-mi numele tău și tu pleacă acasă, că voi servi eu în locu-ți. Soldatul îi dete hainele și plecă vesel acasă. Păcală să duse la cazarmă și servi sub numele celuilalt, dar făcu atîtea năzdrăvănii, încît ofițerii îl goniră și-i dete biletu de expulziune.

El luă biletul și-l duse celui în drept, pe care-l scăpase.

Păcală îmbătrînind și neavînd ce mînca, se împrumutase de la mulți și nu avea să plătească, se făcu mort, îl luară și-l spălară, îl îmbrăcară îl puseră în tron, apoi îl duseră la biserică, dar fiindcă înserase îl puseră în biserică ca să stea noaptea acolo și a doua zi să-l îngroape. Un creditor al lui care avea să ia de la el 3 lei se pitulă în biserică, ca noaptea să-i ia căciula pentru cei 3 lei ce avea să ia de la el.

Dar îndată ce înnoptă niște hoți intrară în biserică ca să împartă o sumă mare de bani ce furaseră de undeva.

Păcală văzînd aceasta se ridică în sus și începu să strige :

— Ajutor ! veniți toți morții de-mi ajutați, că hoții îmi fură banii.

Hoții se înspăimîntară și deteră fuga afară din biserică lăsînd banii, care îndată îi luă Păcală. Dar creditoru lui care era pitulat în biserică văzînd aceasta, veni la Păcală și ceru

să-i dea și lui parte. Păcală începu a striga că numai trei lei ți se cuvine atîta-ți dau, mai mult nu.

Hoții de afară auzind aceasta, socotiră că se adunară atîțea morți, încît partea unuia este numai 3 lei și fugiră fără a se uita înapoi. Păcală dete 3 lei creditorului și cu restu trăi bine pînă la moarte.

Colecțiune de basme populare, p. 1

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3 000; cf. 559, 3458, 3696. Este atestat în Transilvania, Moldova și Muntenia.

Variante:

2. *Cum Bakâla a obținut moștenirea tatălui său și a lăsat frații săi să plece goi*, Schott, *Walachische Märchen*, p. 223.
3. *Păcală și frații săi*, GURA SAT, XIV (1876), nr. 15—16, p. 49.
4. *Păcală devine moștenitorul tatălui său și frații săi mai mari nu capătă nimic* (S. Mangiuca), CAL. POP. ROM., 1882, p. 67.
5. *Păcală moștenește o vacă de la tatăl său*. Teodorescu-Kirileanu S., *Păcală*, p. 3.
6. *Cum și-a vîndut Bakâla moștenirea unui copac și cum s-a făcut plătit de acesta*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 223.
7. *Păcală vinde vaca unui pom, și ia de la acesta bani* (S. Mangiuca), CAL. POP. ROM.. 1882, p. 68.
8. *Păcală*. Schullerus, *Rumänische Volks Märchen*, p. 670.
9. *Păcală vinde vaca unui copac*. Teodorescu-Kirileanu S., *Păcală*, p. 4.
10. *Păcală vinde vaca unui copac*, LUMINIȚA, V (1938—1939), nr. 3, p. 21.
11. *Cum Bakâla, la ordinul fraților săi, omoară pe popă*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 225.
12. *Păcală omoară după porunca fraților săi pe popă* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 69.
13. *Păcală omoară un popă*. Teodorescu-Kirileanu S., *Păcală*, p. 7.
14. *Păcală cu frații lui*, A.I.E.F., i. 11011 (Cerbăl—Hunedoara)

15. *Ce se întîmplă mai departe cu popa omorît* (S. Mangiuca), CAL. POP. ROM., 1882, p. 70.

16. *Ce s-a mai întîmplat cu popa.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 10.

17. *Der getotete Pope.* Obert, *Rumänische Märchen,* p. 14.

18. *Cei trei frați,* A.I.E.F., i. 10897 (jud. Vrancea ?).

19. *Cum fuge Bakâla cu frații într-un copac și cum ajung la un sac cu tămîie.* Schott, *Walachische Märchen,* p. 226.

20. *Păcală fuge cu frații săi pe un pom și devine în posesiunea unui sac cu tămîie* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 71.

21. *Păcală și cu frații fug din sat.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 12.

22. *Cum Bakâla însănătoșează pe Dumnezeu și e răsplătit cu un cimpoi vechi.* Schott, *Walachische Märchen,* p. 228.

23. *Păcală face pe iubitul Dumnezeu sănătos și acesta îi dă în dar un cimpoi* (S. Mangiuca) CAL.POP. ROM., 1882, p. 72.

24. *Păcală însănătoșează pe Dumnezeu.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 14.

25. *Păcală se întoarce acasă.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 48.

26. *Păcală și Tîndală,* A.I.E.F., i. 11004 (Cerbăl—Hunedoara).

27. *Păcală capătă un loc de slugă* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 7.

28. *Păcală argat.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 16.

29. *Der dumme Knecht.* Obert, *Rumänische Märchen,* p. 11.

30. *Păcală înveselește niște capre,* LUMINIȚA, V (1938—1939), nr. 2, p. 17.

31. *Păcală,* A.I.E.F., i. 11024 (Cerbăl-Hunedoara).

32. *Cum găsește Păcală un tovarăș și nu se mai aude de el.* Schott, *Walachische Märchen,* p. 238.

33. *Păcală și Tîndală,* Ș.E.Z., I (1875), nr. 1, p. 8.

34. *Păcală se-ntîlnește cu Tîndală* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 81.

35. *Păcală se întîlnește cu Tîndală.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 32.

36. *Unde te împinge nevoia,* ROM.LIT., I (1891), p. 107.

37. *Cum face Bakâla contract cu un popă și cum îl slujește ca cioban.* Schott, *Walachische Märchen,* p. 229.

38. *Păcală face cu un popă un contract miraculos și se face păstoriul lui* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 73.

39. *Povestea lui Păcală* (I. Adam), GAZ. TRANS., LXXIII (1910), nr. 5, p. 1. Republicată : LUMINA, VI (1910), nr. 10, p. 3.

40. *Păclă face o învoială cu popa și se tocmește cioban la oi.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 18.

41. *Cum suflă Bakâla din cimpoi, pînă ce preoteasa moare jucînd.* Schott, *Walachische Märchen,* p. 230.

42. *Păcală zice în cimpoi, pe cînd femeia popii joacă pînă moare (S. Mangiuca),* CAL.POP.ROM., 1882, p. 74.

43. *Păcală omoară pe preoteasă.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 20.

44. *Povestea cu popa în spini,* A.I.E.F., i. 5333. (Mocod-Bistrița Năsăud).

45. *Păcală și popa.* Cazan, *Literatura populară,* p. 73.

46. (Fără titlu) Cazan, *Literatura populară,* p. 73.

47. (Fără titlu) Cazan, *Literatura populară,* p. 73.

48. *Cum Bakâla la o pomană înlocuiește carnea cu trei cozi de cîine și cum omoară și usucă copilul cel mic al popii.* Schott, *Walachische Märchen,* p. 231.

49. *Păcală pune la pomană lîngă carne trei coade de cîini și la porunca domnului său curăță și usucă copilul cel mic al acestuia* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 75.

50. *Păcală pune în mîncare trei cozi de cîini și omoară copilul popii.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 22.

51. *Cum a însoțit Bakâla stăpînul în sac și vorbește ca o carte.* Schott, *Walachische Märchen,* p. 232.

52. *Păcală însoțește într-un sac pe stăpînul său, care o luă la fugă și vorbește ca o carte* (S. Mangiuca), CAL. POP.ROM., 1882, p. 76.

53. *Păcală într-un fund de sac, însoțește pe stăpînul său.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 24.

54. *Cum vrea să înece popa pe Bakâla, dar își omoară fiul.* Schott, *Walachische Märchen,* p. 234.

55. *Popa vrea să înece pe Păcală, dar omoară pe fiul său* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 77.

56. *Popa îneacă băiatul.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală.* p. 26.

57. *Cum execută contractul Bakâla și cum fuge cu sacul lui.* Schott, *Walachische Märchen,* p. 235.

58. *Păcală beleşte în urma contractului pelea stăpînului său și fuge cu sacul lui* (S. Mangiuca), CAL.POP. ROM., 1882, p. 78.

59. *Păcală jupuiește pielea popii.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 27.

60. *Cum devine Păcală mireasă și duce mirelui un țap.* Schott, *Walachische Märchen,* p. 236.

61. *Păcală se face o mireasă și duce mirelui un țap* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 79.

62. *Păcală-păcălici,* CUCU, I (1905), nr. 16—17, p. 7.

63. *Păcală se face mireasă.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 29.

64. *Bakale.* Obert. *Rumänische Märchen,* p. 116.

65. *Păcală,* A.I.E.F., i. 11118, Cerbăl—Hunedoara).

66. *Bărbatul mut,* A.I.E.F., Cluj, mg. 472c.

67. *Păcală ia o nevastă și aceasta îl sfătuieşte cum să se poarte* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 81.

68. *Păcală se însoară.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 33.

69. *De-ale lui Păcală.* Furtună, *Vremuri,* p. 14 (Săveni-Botoșani).

70. *Păcală ăl unguresc.* LIGA DEȘTEPT., IV (1916), nr. 27—29, p. 4.

71. *Păcală se desparte de femeie.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 35.

72. *Țiganul Păcală.* Sbiera, *Povești poporale,* p. 291.

73. *Păcală se despărțește de femeia sa* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 82.

74. *Tîndală gospodar,* LUMINIȚA, IV (1937—1938), nr. 1, p. 13.

75. *Păcală călătorește mai departe în lume* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 85.

76. *Păcală călătoreşte în lume.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală,* p. 40.

77. *Păcală intră în serviciul stăpînului amintit* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 85.

78. (Fără titlu). Șandru, *Enquêtes linguistiques,* p. 165.

79. *Păcală slugește mai departe stăpînul său* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 86.

80. *Păcală iarăși argat.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 41.

81. *Sluga popii și cucu,* REV. I I., IV (1901), nr. 1, p. 7.

82. *Păcală face stăpînului un pod frumos* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 86.

83. *Păcală face un pod frumos.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 44.

84. *Păcală răzbună pe cei doi fii de țăran, cărora le-a tăiat nasul stăpînul său* (S. Mangiuca), CAL.POP. ROM., 1882, p. 87.

85. *Păcală taie nasul stăpînu-său.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 46.

86. *Păcală se însoară a doua oară și se face om avut* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 83.

87. *Păcală se însoară a doua oară.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 37.

88. *Păcală se dă de jude în sat* (S. Mangiuca), CAL. POP.ROM., 1882, p. 84.

89. *Păcală nu vrea să fie primar.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 38.

90. *Păcală-și răzbună asupra inimicilor săi, țărani* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 84.

91. *Păcală scapă de dușmani.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 39.

92. *Păcală mîntuiește pe o catană de serviciul militar supărător* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p.88.

93. *Păcală, necăjit pentru nedreptățile cele multe ce i-a făcut lumea, și pentru că a ajuns de nu avea ce mînca s-a făcut mort, ca să vadă ce zice lumea de el* (S. Mangiuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 89.

94. *Păcală prefăcut mort.* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 47.

95. *Es nimmts ihm noch von Herzen ab wie der Fotoscher dem Martonoscher.* Müller, *Siebenburgische Sagen*, p. 389.

96. *Pepelea sperie furii dintr-o biserică și le ia averea răpită,* ȘEZ, XX (1912), p .62.

97. *Pepelea,* Apostoliu, *Povești și povestiri*, p. 30.

98. *Trii frați,* A.I.E.F., i. 11140 (Cerbăl-Hunedoara).

99. *Povestea celor trei feciori.* Cazan, *Literatura populară*, p. 72.

100. *Intîmplările lui Păcală.* Ş.F., *Intîmplările lui Păcală,* p. 4.

101. *Păcală, Tîndală şi frati-so Ion,* A. I. E. F., mg. 1245b (Albeşti-Argeş).

102. *Doi fraţi,* A.I.E.F., i. 13188 (Dorna Cîndreni — Suceava).

103. *Păcală şi popa,* A.I.E.F., i. 11223 (Poiana Răchiţele-Hunedoara).

104. *Popa şi Tîndală,* A.I.E.F., i. 11004 (Cerbăl-Hunedoara).

105. *Păcală.* Arsenie, *Noua colecţiune de basme,* p. 133.

106. *Intîmplările lui Păcală,* CAL. BASME BAL., 1877, p. 90.

107. *Pepelea şi popa cu barba roşie* (E. Baican), TIMP., VI (1881), nr. 273, p. 2.

108. *Pepelea.* Sbiera, *Poveşti poporale,* p. 1.

109. *Bun ar fi, rău n-ar fi,* A.I.E.F., i. 10678 (jud. Vrancea ?).

110. *Păcală,* A.I.E.F., i. 14086 (Turţ — Satu Mare).

111. *Năzdrăvăniile lui Păcală.* Nădejde, I. *Năzdrăvăniile lui Păcală,* p. 3.

112. *Popa şi sluga,* A.I.E.F., i. 14047 (Turţ-Satu Mare).

113. *Păcală,* A.I.E.F., i. 16930 (Bătrîni-Prahova).

114. *Povestea lui Păcală,* A.I.E.F., i. 11050 (Cerbăl-Hunedoara).

115. *Poveste,* A.I.E.F., i. 6303 (Hălăuceşti — Iaşi).

116. *Cu Păcală, cu popa cu barba roşie,* A.I.E.F., mg. 1283 (Burghea de Sus-Argeş).

117. *Ianoş slugă la popă,* A.I.E.F., i. 11274—11275 (Cerişor-Hunedoara).

118. *Cu omul care mînca două mierţe,* A.I.E.F., i. 14174 (Racşa — Satu Mare).

119. *Popa şi sluga,* A.I.E.F., mg. 318 a Turţ-Satu Mare).

120. *Popa şi sluga,* A.I.E.F., i. 14045 (Gherţa Mare-Satu Mare).

121. *Păcală în satul lui,* (I. Slavici), TRIB., III (1886), nr. 210—214, p. 837 ş.u.; republicată; *Păcală în satul lui,* p. 1; *Poveşti,* I, p. 111.

122. *Cu pielea de vacă,* A.I.E.F., i. 13186 b (Dorna Cîndreni — Suceava).

123. *Petrea prostul.* Slavici, *Povești*, I, p. 133.

124. *Petrea prostul,* A.I.E.F., i. 16937 (Bătrîni—Prahova).

125. *D-ale lui Păcală,* (I. Gr. Sima), FAM., XXIV (1888), nr. 31, p. 349.

126. *D-ale lui Păcală* (I. Gr. Sima), FAM., XXV (1889), p. 109.

127. *Păcală,* ROM. Buc., XXXV(1891), p. 740 (Coșmești — Galați).

128. *Un nebun aruncă o piatră în baltă și o sută de cuminți nu pot s-o scoată* (El. Sevastos), F.SĂT. I (1891), nr. 6, p. 47.

129. *Pepelea.* Sevastos, *Povești*, p. 117.

130. *Basmul lui Păcală.* Popescu-Ciocănel, *Basme*, p. 152.

131. *De-ale lui Păcală,* ALB. Buc., I (1897), p. 668.

132. *Petre Păcală,* A.I.E.F., i. 14162 (Racșa — Satu Mare).

133. *Păcală și Tîndală,* A.I.E.F., mg. 42 b (Brașov).

134. *Păcală,* A.I.E.F., i. 14085 (Turț — Satu Mare).

135. *Păcală slugă la popa,* A.I.E.F., mg. 1241 a (Albești-Argeș).

136. *Povestea lui Păcală,* ALB. Buc., II (1898), nr. 37, p. 1178.

137. *Pepelea și popa* (N. Mateescu), PAG.LIT., I (1899), nr. 11, p. 7.

138. *Pepelea și popa,* A.I.E.F., i. 10726 (jud. Vrancea ?).

139. *Tămîea și fluierul.* Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 1223.

140. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine,* p. 1227.

141. (Fără titlu). Niculiță-Voronca. *Datine,* p. 628.

142. *Păcală și Tîndală.* Sperantia, *Introducere în lit. pop. rom.*, p. 405.

143. *Tot Păcală...* Rădulescu-Codin, *Dăfii,* p. 42.

144. *Norocul,* ȘEZ., XII (1904), nr. 3—5, p. 49. (Boroaia—Suceava).

145. *Păcală și popa,* ȘEZ., XII (1904), nr. 3—5, p. 57.

146. *Păcală.* Florini, *Pov. pop.*, p. 15 ; republicată : LUMINA, V (1909), nr. 51—52, p. 34.

147. *Păcală* (T. Pamfile — Fără titlu), B.A.R.S.R., 5094, f. 284 (Sălcuța — Dîmbovița).

148. *Păcală* (I. Pop-Reteganul), POP.ROM., V (1905), nr. 26, p. 6.

149. *Der verruckte Knecht.* Schullerus, *Archiv des Vereins,* p. 599.

150. *Der Knecht mit der Flote.* Schullerus, *Archiv des Vereins,* p. 349 (Alțîna-Sibiu).

151. *Pepelea și popa,* COM.SAT. Buc., III (1907—1908), nr. 9, 10—11, p. 136, ș.u.

152. *Păcală și Tîndală.* Candrea-Desusianu, Ov., *Povești,* p. 137.

153. *Păcală prăpădește un sat,* BABA SAT., 1909, nr. 26, p. 6.

154. *Păcală* (Chr. N. Țapu), ȘEZ., XVIII (1910), nr. 7, p. 110 (Urechești-Vrancea).

155. *O altă poveste,* ȘEZ., XVIII (1910), nr. 7, p. 102.

156. *Omul năzdrăvan,* GAZ. TRANS., LXXIV (1911), nr. 208, p. 3.

157. *Păcală prăpădește un sat.* Delapecica, *Din lit. poporană,* II, p. 93.

158. *Păcală* (D. Ștefănescu), A.I.E.F., ms. 86, IV.

159. *Păcală,* ȘEZ., XVIII (1910), nr. 7, p. 110 (Urechești-Vrancea).

160. *Păcală,* A.I.E.F., i. 10670 (jud. Vrancea ?).

161. *Păcală* (D. Ștefănescu), A.I.E.F., ms. 86, IV.

162. *Bakale.* Obert, *Rumänische Märchen,* p. 117.

163. *Bakale.* Obert, *Rumänische Märchen,* p. 118.

164. *Vom Pfarrer mit dem roten Bart und seinem Knecht.* Obert, *Rumänische Märchen,* p. 110.

165. *De-ale lui Păcală,* CAL. Arad, LIX (1926), p. 81.

166. *La prouesse du bohemien,* Stahl, *Nerej,* p. 253.

167. *Neculai și Neculuță.* Cazan, *Literatura populară,* p. 74.

168. *Povestea cu Păcală.* Cazan, *Literatura populară,* p. 74.

169. *Păcală,* A.I.E.F., mg. 318 b (Turț-Satu Mare).

170. *Păcală,* A.I.E.F., mg. 315 b (Turț-Satu Mare).

171. *Nastratin Hogea,* A.I.E.F., i. 10720 (jud. Vrancea ?).

172. *Omul sărac,* A.I.E.F., mg. 37 b (Boșorod-Hunedoara).

173. *Cu purcelu,* A.I.E.F., i. 16943 (Bătrîni-Prahova).

174. *La prouesse du bohemien.* Stahl, *Nerej,* p. 250.

PÎCALĂ ŞI TÎNDALĂ

Cică a fost odată, ca niciodată; cică de nu era, nu se povestea. Aceasta era pe cînd ningea pe miriște și se prindea pește pe brazdă.

A fost odată un om pîcîlici, Pîcală, ce-l fugăreau oamenii din casele lor afară. De ce? Pentru că pe toți îi pîcîlea. iar pe el nimenea nu-l putea. Dar vorba ceea: „Ulciorul nu merge de multe ori la fîntînă".

După ce Pîcală colindase toată lumea, se întîlni cu Tîndală.

Ce mai faci frate Tîndală? zise Pîcală.

— Rău, frate, răspunde Tîndală. Înțeleg că nici tu nu gîndești de lucru; hai să ne apucăm argați la popa, poate că vom duce-o bine.

Se duseră amîndoi la popa și se tocmiră argați. Pe Pîcală l-a pus să sape un beci, cu tocmeală ca la fiecare zvîrlitură de lut să-i deie cîte o prescură; iar pe Tîndală l-a pus să-i pască o vacă și putea să doarmă toată ziua, fiindcă vaca era foarte blîndă. A doua zi fiecare era la lucrul său. Dar ce li să-ntîmplă? Pîcală, de cîte ori azvîrlea lut din groapă, popa care sta pe mal cu cîrja în mînă, în loc de prescură, îi da cîte o cîrjă în cap. Sara, bietul Pîcală, era cu totul măcelărit de trudă și bătaie. El să gîndea la Tîndală, că e fericit că s-au dus cu vaca la pășune.

Dar nici bietul Tîndală nu era mai fericit, căci vaca era mai îndrăcită decît popa; ea mergea în fuga mare nouă hotare, și de stat nu mai stătea, ci iarba din fugă o păștea.

Sara, cînd s-au întîlnit amîndoi, au început a se întreba cum au petrecut ziua.

— Ei, zise Pîcală, ai dus-o bine?

— Da, răspunse Tîndală, toată ziua am dormit, fiindcă vaca a păscut singură pe lîngă mine. Dar tu cum ai dus-o cu popa?

— Foarte bine! De cîte ori azvîrleam cu hîrlețul lutul afară din groapă, popa îmi da cîte o prescură, și iată vezi, pîntecele meu e doldora, ba am dat și de pomană, căci n-am mai putut mînca. Pftiu, bată-te să te bată am uitat să-ți las și ție ceva, dar nu-i nimic, dacă vrei, rămîi mîine în locul meu și te vei sătura.

— Bine, primesc.

Acuma fiecare rîdea în gîndul său că s-a înșelat unul pe altul.

A doua zi Pîcală s-a dus cu vaca, iar Tîndală a rămas la săpat.

— Of ! of ! of ! se văita Tîndală în gîndul său, cînd a văzut că popa în loc de prescuri îi da cîrjă.

— Vai ! vai ! vai ! zicea Pîcală, cînd a văzut că fuge după vacă toată ziua, fără măcar să mănînce, căci nu mai avea vreme.

— Ah ! tîlharul, cum m-a înșelat, zice Tîndală. Dar las, că-mi va pica el în palmă !

— Ah ! înșelătorul, cum m-a amăgit, zice Pîcală. Ei, da îl voi coace eu !

Ce se întîmplă însă ? Sara cînd popa a lăsat pe Tîndală în groapă, ca să mai sape el singur, pînă ce popa va face mîncarea, Tîndală săpînd, dă de un poloboc pe jumătate cu galbeni.

După ce vine și Pîcală, mîncă cu toții, apoi să culcă ei pe prispă afară, și popa în casă.

— Știi una frate ? zise Tîndală, în groapa unde am săpat, am găsit o comoară, și popa nu știe de ea ; hai să luăm banii, cîți vom putea, și să fugim.

Luară un sac, se duseră la poloboc, dar fiindcă groapa era adîncă și polobocul pe jumătate, a trebuit ca unul din ei să se vîre în poloboc, să pună banii în sac și să-l dea la celălalt, apoi să-i ajute a ieși și el.

S-a vîrît Tîndală, a pus banii cît putea să ducă, dar s-a vîrît și el în sac, și a dat funia ce era la sac lui Pîcală să tragă sacul afară.

Pîcală, cum a pus mîna pe sac, tuleo băiete, și lasă pe Tîndală în poloboc, așa gîndea el.

Umblînd toată noaptea cu sacul în spate, a ajuns la marginea unei păduri, s-a pus să se odihnească, dar de oboseală a adormit.

Atunci Tîndală iese din sac care nu era legat la gură ; ia sacul în spate și tuleo băiete în pădure. Cînd să trezește Pîcală, era ziua mare ; se uită să vadă sacul, dar ia sac dacă ai de unde.

Ce să facă, cum s-o întoarcă, să-l poată iar înșela să aibă și el parte din bani ?

Se gîndește, se răzgîndește și a găsit. Se apucă și jupuește un tei, face un bici, începe a pocni și a mîna caii pe drum prin pădure, de gîndeai că vine un poștalion.

Tocmai pe la mijlocul pădurii, iată că-i iese înainte Tîndală cu sacul în spate. El săracul, fiind rupt de foame, venea cu socotință că fiind un drumeț, poate are vreo bucată de pîne să i-o dea, pentru care era în stare să dea și un galben.

— Bună dimineața, frate Tîndală.

— Mulțămesc, frate Pîcală.

— Eiiii !!!!

— Eiii !!!

— Ai mai găsit ca mine ?

— Ai mai văzut ca mine ?

— Am găsit pe popa !

— Așa-i frate că nu m-ai putut înșăla ?

— Văd, frate, că nu m-ai putut nici tu pe mine, nici eu pe tine.

Numai afurisitul de popă
ne-a pus pe copcă,
amar ne-a înșălat,
multe cîrje am mîncat,
sfințite, blagoslovite,
de nu le puteam înghite.

Împăcîndu-se Pîcală cu Tîndală, cu condiția de a nu se mai înșăla unul pe altul, făgăduind încă ca nici pe alții să mai înșale, s-au pus și au împărțit banii, și s-au dus fiecare în lumea lui, și de atunci și pînă astăzi le-a rămas numai numele.

Și cînd cineva dă peste un înșălător de-l înșală, atunci zice că a dat peste Pîcală sau Tîndală.

Și eu încălicai pe o strună și vă spusei o minciună. Încălicai pe o poartă și v-o spusei toată.

ȘEZ., III(1895), nr. 7, p. 129 (Drăgușeni — Iași)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3001; cf. 3000. Este atestat în Moldova, Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. *Păcală și Tîndală* (Ap. D. Culea), CUVÎNT. SAT., 1893, nr. 6, p. 2.

3. *Păcală și Tîndală* (D. Ștefănescu, *Culegeri),* A.I.E.F., 86.

4. *Păcală și Tîndală* (Gr. N. Coatu), I. CREANGĂ, II (1909), nr. 6, p. 145 (Banca — Vaslui).

5. *Frați de cruce.* Rădulescu-Codin, *Îngerul,* p. 241 (Priboeni-Argeș).

6. *Păcală și Tîndală.* Furtună, *Vremuri înțelepte,* p. 75 ; republicată : SOL. MOLD., I(1927), nr. 10—11, p. 7 ; GLAS BUCOV., X (1927), nr. 2500, p. 2.

7. *Păcală și Tîndală.* Sudițeanu, *Din satul lui Cremene,* p. 108.

8. *Păcală și Tîndală,* NEAM. ROM. POP., 1931, nr. 18, p. 390.

9. *Frați de cruce.* ȚĂRĂNISM., VII (1932), nr. 13, p. 13.

10. *Păcală și Tîndală,* A.I.E.F., i. 10705 (jud. Vrancea ?).

11. *Păcală și Tîndală,* A.I.E.F., i. 11109 (Cerbăl — Hunedoara).

CU PETREA LU PĂCALĂ

A fost odată ca niciodată, că de nu va fi, nu s-a pomeni : era un om care se chema Petrea lu Păcală. Eh, el ce-a făcut ? S-a dat și a umplut un sac cu pietre. Dac-a-umplut un sac de pietre, să întîlnea cu un alt om cu un sac de mușchi (de copac).

— E, păi, da ce-ai în sac ?

— Eu, zice, am nuci ! Petrea lu Păcală. Da tu ?

— Eu, zice, am lînă ! Dar în sac era mușchi.

— Hai să schimbăm !

— Să schimbăm, dară.

Și-a schimbat. Hee ! a văzut că acolo cela, Păcală, caută, a văzut că nu-i lînă în sac, că era mușchi.

„Ei ! că amu nu m-a putut păcăli !"

Cela caută-n sac ; era pietre, nu era nuci.

„Aai !“

No, a fugit după el înapoi.

— Mă, hai, dacă noi, și vom fi tovarăși, laolaltă. Că nici te-am putut eu păcăli pe tine, nici tu pe mine.

— Ei bine ! Nu, pe noi nu ne poate să ne păcălească nimeni !

E, s-a dus și s-a băgat la o babă de slugă. Baba ce-a făcut ?

— De nu mi-ți putea sluji, v-om tăia capu, zice baba, și l-om pune acolo în par.

He, ce-o făcut ? Lui Păcală i-a dat să rînească-n poiată. Celalalt a mînat ca să grijească de-o vacă în goz. Apoi Petrea și-a rînit în poiată. Tot a rînit, tot a rînit : nu s-a mai gătat ! Dar celalalt iară cu vaca, cînd a ieșit în goz, a și adormit și s-a cam dus vaca.

Aaa ! amu i-a păcăli baba, d-apoi amu ce-am ști face ? C-amu uite îi bai !

Cela nu a gătat de rînit, cela nu a putut griji de vacă. Eh ! ș-în aceeași zi !

— No, amu, zice, amu oi merge eu, zice Păcală-n ceea zi. Ș-oi griji de vacă, oi rîni. Apoi ție mă, cum ți-o umblat ?

— Apoi, zice, celalalt către cela, îți du scaun, zice, că vaca tare bine șade.

— D-apă eu, zice, am rînit în poiată, tare bine mi-a fost.

No, îi bine ! Să duce Păcală cu scaunu gol. Așa a grijit de vacă că ședea pe scaun. Celuia iară-i da baba să rînească ; nu mai poate rîni, atîta gunoi este acolo ! Oricît gunoi mai țîpă afară din grajd, tot în locu-i altu. Apoi Petrea lu Păcală, săracul, iese cu vaca la pășune. Atîta fuge după vacă, săracu, cu scaunu în spate după vacă !

— Au ! mînce-te-ar lupii ! Și asta, și aia... D-apîi. Ai de mine și de mine !

Ce să facă ? Nu-i vaca nicăieri, că o pierde : numai vede ca nu-i ! Apoi umblînd Petrea acolo să-și caute vaca, s-adună cu un lup. Încă și vrea să-l împuște.

— E, zice, frate, zice, să nu mă împuști, zice, că ți-oi prinde bine oricînd, zice. Na flișcoaia asta, apoi, zice, suflă-n ea.

No bine. Acum iară n-a putut ; acum a zis că or merge și-n acea zi. Acum a mers celalalt iară la vacă.

— No, apăi cum ai petrecut ?

— Dac-apăi... rău ! D-apăi ?

— Mie mai bine ! zice cela.

No, se duce iară cela cu vaca.

— Mă, zice, acum tare bine-o șezut vaca azi, da grijă să nu o pierd. Îs cu două scaune, zice, că acum, zice, că pe unu, zice, îi pune și picioarele, zice, că acum, zice, șade mai bine! Păcală către cela.

No, își ia două scaune. Cînd iese cu vaca, cu vaca săracu: haida vaca la fugă! Acela cu scaunele-n spate, săracu peste hotar!

Heei! că i-o pierde vaca. Vine acasă. Acea era fata babii, vaca. Nu-i bine! Bine! Apoi vede pe-acolo o vulpe și vrea să o împuște.

— E, zice, să nu mă împuști, zice! Na flișcoaia asta și cînd ți-a fi de mine, zice, suflă-n ea, zice, în flișcoaia asta.

No-i bine! Apoi pierde vaca cela iară-n acea zi. Apoi umblă după vacă în sus și-n jos: n-o află. Suflă în flișcoaia lupului. Vine lupu.

— No, da ce-i, frate?

— He, zice, mi-a dat, zice, baba, zice, să grijăsc de o vacă, zice, și nu am putut, și am pierdut-o.

— He, zice, ti-i duce, zice-n casă, zice. Apăi, zice, na căpăstru ăsta, zice, apoi zice, pune-i în cap. Scaunu cel ce-i cu trei picioare, zice, în casă, aceea-i fata babei. Apăi, zice, să șezi pă scaun, zice, și să-i pui căpăstru-așa, zice, pă cap, zice, ș-atunci, zice, aceea-i vaca babei.

— No bine!

Așa a făcut. Odată s-a dus fără vacă acasă și a mers acolo-n casă, ș-a căzut pă scaun, și-a și pus căpăstru.

— Hăă, tu ești, zice, fata babei!

No, acum, cum le-a fost tîrgu că de-or putea sluji, să-i dea trei care de bani. S-a dus celalalt, iară cu vaca. Păcală nu i-a spus nimica, celuilalt că ce-a pățit. Acum a văzut că baba, nu-l poate păcăli nicicum pe Păcală, nu-l poate. E, ce să facă? S-a dat și s-a dus cela cu vaca în goz. Apoi numai umblă-n sus în jos, pierde vaca, iară. Dacă o pierde, suflă-n cimpoaie, să vină vulpea:

— E, da ce-i frate?

— Hee! zice, da m-am băgat eu aicea la o babă, zice, de îngrijit o vacă, zice, și-a, pierdut-o!

— E, zice, nu-i bai, zice, frate, zice. Te du, zice, în casă, zice-acolo, zice, caută, zice, scaunu ăla, zice, cu trei picioare, apoi pune căpăstru-n cap (și) zi: „E, tu ești fata babei".

— No, îi bine!

Acum nu i-a putut păcăli baba nicicum. Acum, e musai să le

dea ale trei care de bani, ce le-a făgăduit. Ei, bine! Ce se mai întîmplă ? Să duce cu alea trei care de bani la ei, Păcală. Şi s-a dus pe la orice fată. Dacă s-a dus, a zis că are orice babă, fata a zis că are de cosît un rît. Şi de nu va putea cosi atîta cît o putea pişa fata ei, atunci rămîn cele trei care de bani acolo.

Apoi s-a dus la coasă şi le-a dus fata de mîncat acolo. E, n-a putut cosi atîta, că fata a putut pişă încă pe-atîta. Ei bine, ce să-ntîmplă ? A rămas cele trei care de bani acolo. Acum i-a păcălit baba cu fata. E, s-a dus acasă. Dacă s-a dus acasă, Petrea lu Păcală, a avut un frate mai mic. Ca să-i dea şi lui trei care de bani, că s-a duce şi el, acolo, unde-o auzit că l-a păcălit pe frate-său, pe Petrea lu Păcală. Ala era Cenuşer-Petre. Ala toată viaţa lui, n-a şezut numai tot în cenuşă, acolo în unghet aşa în cuptor, lîngă cuptor.

— De la cine sărăcia ta, zice, îi mere tu, zice, mă ? Că eu, zice, mă, zice, Păcală, şî nu m-o putut păcăli nimeni pînă-acum baba !

— No, nu-i bai !

Apoi s-a dus acela acolo la babă :

— Babă !, zice, am auzit că ai de cosît.

— Am ! Da caută, zice, că de nu-i putea cosî tot rîtu aiesta, zice, să nu poată pişa fata mea,. zice, peste el, rămîn aceste trei care de bani.

Zice : — Om prăbălui.

No, s-a dus acolo la rît. Şî dacă s-a dus, acela n-a cosit numai un pic aşa, la umbră, şi s-a culcat. S-a dus fata şi i-o dus de prînz. Dacă i-o dus de prînz.

— Eee, se uita fata. Zice :

— N-ai cosit mai nimic, zice, către el.

— E, că bogat-îi.

. . . .

Ş-apoi dacă nu a putut mirui pe babă, Cenuşer Petre şi-a miruit cele şase care de bani de la babă şi s-a dus acasă.

— N-o, tată ! zice. Aieştea-s, zice, n-or făcut nemică.

— Eee, du-te-n sărăcia ta, i-a zis acela că aşa, şî tu Cenuşer, tu mut, tu prost nu ştiu ce !

Ş-apoi atîta, că s-a suit pe un cui şi alta nu-i.

A.I.E.F., i. 14105 (Racşa — Satu Mare)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3001 ; cf. 3000. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ

A fost odată un preot, a cărui prioteasă sta în strînse legături amoroase cu pîrcălabul satului. Preotul avea o slugă credincioasă, la care ţinea foarte mult. Prioteasa băgase de seamă c-o simţise sluga cu pîrcălabul, care venea mereu în lipsa preotului ; deci, se puse prioteasa pă capul preotului, să gonească sluga, căci altmintrelea nu mai mănîncă pîine şi sare amîndoi. Preotul, după multă stăruinţă a priotesei, dete drumul slugei şi plecă în oraş să-şi găsească altă slugă. Acolo nu mai găsi decît unul numit Păcală. Se tocmiră şi se înţeleseră. Păcală ceru, ca plată, o pereche de boi, pe care să-i dea, cînd vor urla lupii în casa popii. Popa se gîndi şi zise în sine : „N-am eu zile să trăiesc pînă să aud lupii urlînd în casă : bravo ! bun chilipir mi-a ieşit înainte pe ziua de azi". Pe lîngă toate acestea, Păcală îi mai spuse popii că el are un pîrţag ; cînd va zice : „Strechia părinte", să-i dea drumul să-şi facă treaba lui, pentru un ceas sau două. Popa se învoi. Plecară amîndoi acasă şi servi, Păcală, popii, vreo 2—3 săptămîni fără ca să-i zică vreodată „Strechia părinte !"

Într-o zi pe cînd popa şi cu Păcală erau la cîmp, se pomeneşte popa că Păcală strigă : „Strechia părinte" ! Popa răspunse : „Strechia tată !" Păcală fugi, şi se duse drept acasă. Pîrcălabul venise. Prioteasa, văzînd pe Păcală venind, ascunse pe pîrcălab într-un butoi cu lînă. Păcală tace, aprinde focul, pune o căldare mare cu apă pe foc şi îi dă foc să fiarbă. Apa fierbînd bine, Păcală ia căldarea s-o toarne în butoi zicînd că popa i-a poruncit să opărească lîna. După aceea plecă la plug şi s-apucă de treabă făr-a spune popii nimic. Pîrcălabul opărit, fugi acasă ca vai de el. După vreo două luni, cînd îşi mai vindecase rănile de friptură, veni iar la prioteasă.

Păcală se afla la secerat cu popa, lepădă secera cît colo şi strigă iar : „Strechia părinte !" Popa cam supărat : „Strechia tată, bătu-o-ar Dumnezeu, că mai aveam un peticel şi isprăveam locul". Păcală fugi acasă. Prioteasa, văzîndu-l că vine iar, sui în podul casei pe pîrcălab. Păcală ia vreo cîteva braţuri de araci ascuţiţi, i-aduce în sală şi-i urcă în pod, zicînd că popa i-a poruncit, să-i aşeze bine în pod. Făcîndu-se că aşează aracii, înţepă pe bietul pîrcălab de-i face corpul numai răni, pînă ce pîrcălabul, apropiindu-se de gura podului, îşi dete drumul jos şi fugi. Păcală se duse la cîmp şi tăcu.

După cîtva timp, pîrcălabul vindecîndu-se spuse priotesei că nu mai vine la ea acasă; se înțeleseră apoi pentru a doua zi ca ea să vină la el la plug. Prioteasa, neștiind locul, el îi spuse că numai după boi se poate îndrepta; unde o vedea doi boi negri la corp și albi la cap, acolo să tragă, căci acolo e dînsul. Păcală, pricepînd gîndul lor, ceru pentru popa doi boi negri la un locuitor din sat, zicînd că ai popei sînt bolnavi, ș-are nevoie. Omul îi dete boii. Dimineața, cînd plecă popa la cîmp, prioteasa se făcu bolnavă. Bietul preot luă ca mîncare, ce-i mai rămăsese de seara. După plecarea popii, prioteasa se sculă, tăie un curcan din cei mari, îl găti și plecă la cîmp după pîrcălab. În timpul acesta, Păcală zise popii, să-i dea voie a se dezbrăca, că moare de cald. Dezbrăcîndu-se, puse izmenele în coarnele unui bou și cămașa în ale celuilalt bou.

Prioteasa, din depărtare, văzu boii negri și capetele albe și trase, cu mîncare și băutură, pregătite pîrcălabului, la bărbatul ei. Cînd o văzu popa, se minună. Se puseră și mîncară, dar mai rămăsese încă multă mîncare. Popa zise că restul o să se strice de căldură, să cheme pe cineva să mănînce.

Prioteasa zise să cheme pe bietul pîrcălab, că n-are cine-i găti. Popa trimise pe Păcală să-l cheme de la plug. Păcală se duse și spuse pîrcălabului, să fugă, că vine popa cu securea, să-l taie. Venind Păcală, spuse popii că pîrcălabul îl roagă să se ducă cu securea la el, să-i ajute să-și dreagă nu știu ce la plug, ș-apoi vine. Popa luă securea și plecă; se luă după el și prioteasa. Păcală dete mîncarea la cîini și plecă și el. Văzînd pîrcălabul pe popă cu securea la spinare, o rupse la fugă pe cîmp de se părea că zboară, nu altceva. Popa striga: „Stai mă...ăă... că viu cu securea!“ Pîrcălabul fugea de moarte. Popa începu a se închina crezînd că pîrcălabul a înnebunit și s-a întors înapoi cu prioteasa și cu Păcală. Cînd colo mîncarea nicăirea. Cîinii se săturaseră.

Prioteasa și pîrcălabul, văzîndu-se păcăliți și stînjeniți în relațiunile lor amoroase, se hotărîră să otrăvească și pe popa și pe Păcală. În una din zile, vine prin sat un om cu miere de vînzare. Păcală se duce la el și-i spune să nu strige la miere, ci la otravă, că, astfel făcînd își va vinde toată marfa repede și pe preț bun. Acel om făcu așa. Prioteasa auzind că strigă la otravă, ieși repede și cumpără o jumătate oca, pe care dete o sumă nemaiauzit de mare. Păcală tocmai acum spuse popii planul priotesei și-l sfătui să facă ce va face și el. Venind acasă găsiră miere într-un vas pe masă. Popa zise

priotesei să mănînce și ei. Prioteasa le zise s-o mănînce toată. Ei mîncară mierea toată. După aceea Păcală ieși afară, tăie un dovleac mare în două, dete popei jumătate și lui jumătate, pe care jumătăți le puseră fiecare în pantaloni, în dreptul șezutului. Se duseră în casă se culcă Păcală pe un pat, se culcă și popa pe celalt pat. Păcală se văita că moare, popa de asemenea. Se văitară ei cît se văitară și de pe la o samă de vreme se făcură morți. Prioteasa ca să-i cerce dac-au murit de tot, înfierbîntă o sucală în foc și-i înțepă la șezut, dar ei nu se mișcară, fiindcă sucala înțepa în dovleac. S-a încredințat ea c-au murit de tot și s-a dus la pîrcălab, să-l cheme să-i vadă și el. Venind amîndoi, veseli c-au scăpat de popă și de Păcală, au intrat în casă unde erau morții. Prioteasa, spre batjocură pentru cei morți zise pîrcălabului să se despoaie în pielea goală amîndoi și în loc de a-i plînge, să le urle ca lupii. Așa și făcură. Se puse prioteasa într-un colț al odăiei și pîrcălabul în alt colț și începură : hau ! hau... u... u... hau ! Celalt : hau !... hau... uu... u... u... hau ! Atunci Păcală sări drept în sus și strigă :

— Scoală-te, părinte ! au urlat lupii în casă, hai de dă-mi socoteala că mă duc !

Popa :

— Ți-o dau, tăiculiță, dar ajută-mi întîi să dau lupii afară din casă.

Apoi amîndoi au dat afară pe cei doi amorezați, așa cum erau ei, goi, asmuțîndu-i cu cîinii pe ulițele satului. După aceea Păcală și-a luat boii și a plecat sănătos în calea lui.

Gh. Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, p. 138

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3002 (A. Th. 1725) cf. 3000, 3436, 3469. Este atestat în Muntenia și Moldova.

Variante:

2. *Zgîmboi* (N. D. Popescu), CAL.BASM.LEG., 1882, p. 67 ; republicată : *Carte de basme*, III, p. 136.

3. *Hargatul năzdrăvan.* Sbiera, *Povești populare*, p. 238.

4. *Zgîmboi* (N. Mateescu), PAG.LIT., I (1899), nr. 15, p. 6.

5. *Șotii de-ale lui Nastratin cînd era băiet*. Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, p. 183.

6. *Pepelea se tocmește argat la un român, numit Vasile Răuț*, ȘEZ., 1912, p. 54.

7. *Pînă cînd a cînta și a juca capra pe masă*, I. CREANGĂ, VI (1913), p. 115 (Valea Hogei — Bacău).

8. *Păcală*, A.I.E.F., i. 10626 (Bătrîni — Prahova).

9. *Popa și Păcală*, A.I.E.F., mg. 1076 a (Bătrîni — Prahova).

10. *Păcală slugă la cantor*, A.I.E.F., i. 11297 (Cerișor — Hunedoara).

11. *Cu un popă care-a mîncat pîine amară*, A.I.E.F., i. 14138 (Racșa — Satu Mare).

DE-ALE LUI PĂCALĂ

I

Într-o vreme Păcală apucase slugă la un boier.

Vorbăreț cum era, odată îl ia gura pe dinainte și dă a se lăuda că el e în stare să-ți fure doar și cămeșa din spate.

— Hm ! zice boierul, care-l asculta. Dacă nu te strîng curelele, hai de ! să-mi furi pe Cheșa din jug. De-i face-o, bine, al tău să fie ; de unde nu, să mă slujești în dar trei ani încheiați. Ai grație un an și o zi. Te-apuci ?

— M-am apucat ! răspunse Păcală.

A fura tu boul omului tocmai din jug, mai ales cînd zi și noapte e tot sub pază, nu e lucru de-a glumirea.

P-acasă nu vrea să meargă, dar dă Dumnezeu de vine primăvara, cînd Cheșa trebuia scos la cîmp afară, să brăzdeze țarina boierului, înjugat alăturea cu Viron, soțul său la nevoile traiului.

Face Păcală ce face și te miri de unde pune brînca p-o vrașcină de pui de găină. Pe aieștea îi moaie mai dintru-ntîi în clei moale, apoi îi scaldă în pulbere de aramă galbenă, de luceau în soriște ca ales aur. Se pune în urmă și-i vîră pe mîneca de la cămeșă și se ia la cîmp pe urma lui Cheșa ș-a lui Viron.

Mai pe pîntece, mai în genunchi, mai cum poate, se trage el tîrîș-grăpiș pînă la răzorul din capătul arăturii, făr' ca

lucrătorii să-l poată ochi. Aci deșartă mîneca de pui și se adună și se lipește de pămînt, încît numai semn rămîne de el.

Puii naibii, cum se văd afară la largul lor, se împrăștie pe brazde care-ncotro, ca fărina orbului, și hai la rășciat după rîme și gîndăcei.

Cînd colea plugarii numai ce văd, că arătura e bătăturită cu ținte mișcătoare de aur, ce le fură vederea. Ei uită de Cheșa și s-apucă de prins la pui de aur, care mai de care.

Dar puiții sprintenei aleargă, sar, o cotesc și ici și colea, încît bieții voinici la cîteva aruncături se depărtează de țarină.

În răstimpul acesta Păcală s-aridică repede, taie fuiorul din coadă de la Cheșa și-l împinge pe gură la Viron de numai vîrful se mai vede, apoi scoate resteiul, dă drumul la bou și hai cu el către casă.

De la o vreme puii, parte erau prinși, parte se făcuseră apă și slugile se rentorc la arătură.

Cînd la adecă să nu-ți crezi ochilor : Cheșa ca-n palmă.

— Foc și pară pe capul tău Viron ! zic ei cu mînile trăgîndu-se de cap, că mîncași pe Cheșa ! Dar te bate Dumnezeu, că-ți stă coada lui în gît și strigă : Răsplătire ! Răsplătire ! îndulci-s-ar lupii și ciorile din hanțul tău...!

Sosind acasă spun, c-a fost așa și pe dincolea, mărturie nemincinoasă este fuiorul din coada lui Cheșa, pe care Viron n-a putut să-l înghită !

— Auzi vorbă ! zice boierul, roșu la față ca un rac copt pe jaratic, cine a mai auzit ca să se mănînce bou pe bou ?! V-au șters Păcală pe Cheșa dinaintea nasului, deși vă bătusem capul din destul, să fiți numai ochi și urechi, găgăuți ce sînteți... !

Păcală, fiind p-acolea, rîdea, rîdea de nevoia omului, încît sta să crepe.

II

— Știi una Păcală ? zice boierul păgubaș. Dacă te ții, hai de ! șterge-mi Roibul din grajd și al tău să fie ; de unde nu, să mă slujești trei ani în capăt fără leac de simbrie. Ai grație un an și-o zi. Te apuci ?

— Și de ce nu ?! Am pe Cheșa, voi să am și pe Roibul.

— Să ! răspunde boierul.

Din ziua aceea Roibul era păzit măiculiță, de puiu de pasăre nu putea să s-apropie de el.

La ușa grajdului stau doi inși, față către față, cu topoarele amînă, gata să lovească în numele Tatălui p-oricine ar fi cutezat să-și pună piciorul înăuntru, afară de însuși boierul. Apoi unul ținea calul de căpăstru, un al doilea de coadă, iar un altul ziua, noaptea sta tot călare pe cal.

Lasă Păcală să treacă o bucată bună de timp, făr' să miște ceva. Cugeți, că n-are nici o prinsoare.

Cînd într-o zi de către seară numai că-l vezi, că se îmbracă în niște zdrențe de haine muierești, petece înșirate în ață, nu altceva. Agață o traistă părăsită în osul umărului, pune în ea două ulciorașe pregătite de el mai dinainte vreme : unul cu băutură omenească, altul cu de cea ținută pe buruiene amețitoare, încît să bei un strop și pînă în ceea zi să nu te mai deștepți.

În chip de cerșitoare intră el la boier și, după ce-și blăstemă soartea ce l-a adus la atît, cu prefăcătorie se roagă de el să-l îngăduie peste noapte la curtea sa.

— Sînt numai de urgie în lumea asta zice hoțul de Păcală, de abia pot să-mi trag slăbiile, ziua însă tot mai merge, dar, cum vine seara, am sfeciit-o, că sufăr de orbul găinilor. Mi-am frînt gîtul de o sută de ori, că nu văz de-o șchioapă în cale-mi. Undeva pe niște paie, boier dumneata, săracul, unde înserează, acolo-și așterne.

— Caută-ți așezămînt în curte undeva, că toate-s a lui Dumnezeu și ale noastre numai de azi pe mîne, răspunde boierul.

Se trage Păcală sub streașina grajdului, pe niște paie puse în aretul ușii.

Nu stă mult și-l vezi numai cu ulciorașul la gură.

Trage o dușcă și face ca și cînd l-ar fi uns pe gîtlan, pe ceia vrea să-i apuce dorul, se vede.

Peste puțin mai trage una și încă una, firește din ulciorașul cu beutură omenească și nu din cel cu de cea dreasă bine.

Și cum soarbe, ulciorașul pe loc e pus la locul său în traistă.

De la o vreme ceia nu se mai pot răbda.

— Și cu ce te lupți acolo, măi muiere ? întreabă unul.

— Da cu ce să mă lupt ? Ia cu niște păcătoasă de țuică, ce-i bună al dracului, de cugeți, că altă aia o duce pe gît în jos, știi vorba :

Lic ! lic ! lic la-nghițitoare,
Că nici capul nu mă doare,
Fie zece,
Toate-or trece !

— Închină încolo cătră mine, se roagă cela, că dusu-i-am destul dorul, de cînd străjuim nevoia asta de cal, ca să nu-l șteargă nenea Păcală.

— Puțin și cu voie bună, că multul e la cei ce-l au, zice Păcală, în vreme ce le întinde udătura cea dreasă.

Aiesta trage una și-l dă mai departe, al doilea așa, al treilea pe aia urmă și astfel a trecut ulciorașul din mînă în mînă, pîn ce toți ș-au stropit măseaua.

N-a trecut, să zic, cît ai merge pînă în vecini și drăguții de voinici erau beți tun și-n nemișcare, cugeți că-s pe altă lume.

Atunci Păcală se scoală, taie căpăstrul în două, o parte o lasă la cela în mînă, o parte de capul calului. Tot așa face și cu coada. Pe cel de-a călare l-a legat cu șălămînturi cu tot de podul de deasupra, ca el tot călare să rămînă.

Apoi își ia noapte bună de la ușeri și du-te nene pîn' ți se vede.

Cînd în revărsat de ziuă, boierul, ca de obicei, hai să vază, ce mai e cu Roibul.

Adecătele Roib ca în palmă, iar păzitorii într-o stare de să te dai de-a dura de rîs, bineînțeles, cînd ar fi vorba de nevoia altuia.

Boierul însă cît pe ce să-și macine măselele din gură.

— Sus măi ! muți cu toarte, ce v-a lăsat Dumnezeu, zice el, c-a furat Păcală pe Roibul !

Apoi să fi văzut lume întoarsă !

Cel cu capătul de căpăstru în mînă, dimpreună cu nenea codaș, smîcesc una, ca și cînd Roibul ar fi între ei, și peste cap bădică, de le sună oala capului. Numai stele și luceferi verzi văd înaintea ochilor.

Cel de pe călare, dînd călcîie vîntului, se încurcă în scări și rămîne agățat cu capul în jos și picioarele în sus, curat ca un liliac.

Mai rău le-a umblat însă ușerilor, cari, pîn' să-și vină în fire, se pisează unul pe altul cu toporul, de s-a fost trecut de glumă !

Păcală tocmai sosea atunci și rîdea, rîdea mișelul de să-și dea sufletul.

— Am pe Cheșa, am pe Roibul, să-ți fur inelul cel mare din deget, ca și acela să fie al meu, boier dumneata! zice hoțul de Păcală umflîndu-se-n pene.

— Bine, zice boierul. Ai grație un an și-o zi și, de cumva te vei înfunda, precum cred, trei ani ai să mă slujești fără pic de simbrie.

— Să! răspunde Păcală.

Din ziua aceea grijea boierul de inel ca de lumina ochilor, nici tu ziua, nici tu noaptea, nu-i ieșea de pe deget.

Lasă Păcală să treacă o bună bucată de timp, făr' să cerce da de cumva.

Cînd îi vine lui voia, se pune într-o noapte, după ce s-așează toți, îi dă foc la o clăiță de paie, pusă de el însuși, mai la o parte în ogradă, anume ca s-o aibă la îndemînă.

Apoi dă a striga: „Foc! Foc! Foc!" de să-și frîngă coșul pieptului.

Cît ai număra pîn' la zece, întreaga curte e în talpe și aleargă la stîns.

Boierul sare din pat, își aruncă în spate o manta și, înainte de a ieși, scoate inelul din deget și-l dă la boierească să-l țină pîn' la rentoarcere.

El de-abia se va fi depărtat, și Păcală, care sta pitulat într-un unghet, intră înăuntru și zise chitineluț către boiereasă:

— Nu-i nimic, acum dă-mi inelul, că stă mai bine la mine, decît la tine.

Boiereasa tace și face, de unde să-i treacă ei prin minte, mă rog, c-are față-i pe nenea Păcală.

Acesta nici una, nici două, făr' o ia pe ușă afară.

Nu trece mult și boierul e aci.

— Iac-așa, zice el, nimica toată. A dat cineva foc la cîteva brațe de paie, aflătoare tocmai la margine de ogradă. De aci nu putea să vină nici un rău, daună că mi-am stricat somnul.

Dar adă inelul, ca să pot dormi făr' de grije.

— Ce inel să-ți dau? răspunde ceea.

— Da inelul meu, pe care ți l-am dat să-l păstrezi pînă mă rentorc.

— Că p-acela ți-l dedei mai nainte, răspunde boiereasa, cînd intrași anume de mi-l cerusi și te-ai întors apoi din nou la foc, făr' să-mi zici negri ți-s ochii.

— Al dracului Păcală, zice boierul năcăjit — uite, că-mi are și inelul, n-a fost destul Cheșa și Roibul.

Ce a urmat mai departe, nu se știe, se crede însă că Păcală în ceea zi a rîs de sta să crepe.

(Gr. I. Sima), FAM., XI (1890), p. 109

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3003. Este atestat în Transilvania.

Variante.

2. *Păcală slugă la boier*, A.I.E.F., i. 11293 (Cerișor — Hunedoara)

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ

Păcală și Tîndală, călătorind tot laolaltă, într-o seară sosiră la capătul unui sat.

Acolo, lîngă drumul țării, ei zăriră un foc mare. Se apropiară mai tare, și văzură, că la foc șed niște oameni de pe la Beiuși, care viniau de la Ciaba cu bucate și peste noapte desprinseră acoalea.

Românii noștri din părțile Beiușilor au obiceiul de a duce cu sine și un cimpoi, dacă se duc mai mulți laolaltă în călătorie mai lungă.

Ei dară, după ce făcură foc, scoaseră cimpoiul, și unul dintr-înșii îl umflă și la sunetul acestei muzici naționale începură a-și petrece toți.

Văzîndu-i Păcală și Tîndală, numaidecît le plesni prin minte, că aice vor putea face o treabă bună. Deci zîse acela către acesta:

— Tu te dă cu carul într-o lature de drum. Io m-oi duce la foc să joc. Dar ia seama bine la descîntecele mele!

— Bine, răspunse Tîndală, și ei se despărțiră.

Păcală merse la oameni și le dete „sara bună!“ Aceia îi mulțumiră, și îl chemară să șadă cu ei la foc.

Păcală nu se îmbia mult, ci șezu și el între ei. Dar nu peste mult sări în picioare și zise cimpoieșului să-i cînte una.

Apoi Păcală începu a juca și descînta :

Măi Tîndală,
Om cu fală,
Ian te cară
Pe la cară
Încărcăte
Cu bucate
Minunate,
Du-ți și ție,
Ia-mi și mie !

Oamenii ascultînd cu cea mai mare plăcere descîntările lui Păcală, părăsiră toți carele încărcate cu grîu curat și se adunară în jurul lui, rugîndu-l să mai cînte.

Într-aceste Tîndală merse pe la cară, și pe dinapoi fură vro zece saci, și-i puse în carul lor.

Păcală tot cînta și juca. De la o vreme însă el prinse a descînta :

Dar te du și nu vini,
Căci am prins a mă uri !

Tîndală dete bici cailor și plecă cu carul încărcat. Mai apoi se lăsă și Păcală de cîntat și de jucat și, zicînd „noapte ușoară" — se duse și dînsul p-aci-ncolo.

Dimineața cînd bieții oameni se pomeniră, mai că încremeniră, văzînd, că cineva le-a furat 10 saci de grîu.

ȘEZ., I (1875), nr. 12, p. 94

Vezi *Typol bibl.* ; tip 3004 (A. Th. 1525 Q*). Este atestat în Muntenia.

DE-ALE LUI PĂCALĂ

Păcală ăsta a fost și el om ca și noi.

Din toată munca și osteneala lui și a nevestei avea și el un bou și o vacă cu o mînzată după ea. Așa, ce-i vine lui poftă într-o bună dimineață, se scoală de noapte, se încalță, se îmbracă, își pune ceva merinde la traistă și cere de la nevastă o sfoară, că-i trebuie să lege boul, că pleacă cu el la tîrg.

Nevasta îl întreabă :

— Da bine mă, creștine, de ce vinzi tu boul, că n-o să mai ai ce pune la jug ?

— Ce-ți pasă ție ? răspunse el. Știu eu ce am să fac.

Nevasta, îi știa firea, că dacă s-o-ntinde mai mult la vorbă, apoi ține-te, drace ! Mi-ți-o înșfăca de coade și da cu cărămida în ea, ca să nu-l doară pumnii. Ea a tăcut sărmana, i-a dat sfoara, i-a ajutat de a legat boul, și p-aci ți-e drumul la tîrg. Ajuns la tîrg, veniră negustori, tocmi și vîndu boul cu șapte galbeni, cu cari și plecă repede acasă, căci de altfel, se ținea și de vorba nevestii, să nu cheltuiască banii.

Ieși din tîrg și cînd era aproape de sat, în dreptul unui lac mare, ce era în marginea drumului, auzi broaștele de baltă făcînd : „oc ! oc ! oc ! oc !!!"... după cum le e obiceiul, mai ales primăvara, cum era și atunci. Dînsul se oprește în loc. Ascultă mai mult timp la broaște, cari ziceau mereu : „oc ! oc ! oc ! oc !"

— N-am luat opt zise el ; zău nu ! ci numai șapte. Ele însă își vedeau de frumosul lor cîntec. Păcală se jură pe soare, pe lună, pe stele, pe nevastă, pe copii și pe tot ce are mai scump, că a luat numai șapte galbeni, pe bou. Broaștele nici nu băga în seamă vorbele lui.

Necăjit el peste fire, unde mi-ți scoate legătura cu banii de sub brîu și zvrrr ! cu ea în mijlocul bălții, zicînd :

— Na-vă, ticăloaselor, de-i numărați, dacă nu vă încredeți, și dați-mi-i afară, că mi-i degrab.

Broaștele săriau una peste alta, cum e obiceiul lor, cîntîndu-și cîntecul.

— Ce ? adicătelea voi nu știți număra, ticăloaselor ! Numărați bine, proastelor, și luați seama că-s numai șapte !

Scos el din fire, începu a le blestema. Apoi ceru să-i dea banii afară, să-i numere el de față cu ele. Ți-ai găsit, să mai vadă el ceva afară adus de broaște. A așteptat el pe lîngă baltă, sărăcuțul, pînă l-a prins noaptea, și broaștele nu i-au mai adus banii. Supărat plecă acasă și zise către broaște :

— Numărați-i acum, nemintoaselor, pînă mîine, că aveți timp destul ; dor v-o ieși tot șapte. Eu mă duc acasă și vin dimineață să-mi dați banii. Bună seara !

Veni dimineața, află tot aceleași răspunsuri de la broaște, dar banii nu-i mai văzu nici în ruptul capului. Își luă deci gîndul de la bani.

Nevasta l-a cicălit și dojenit destul, dar fără folos.

Nu trecu mult timp și Păcală zise nevestei :

— Fă, nevastă, știi tu una ? Eu o să tai vaca, să mîncăm carnea și să mai și vindem din ea ; iar pielea s-o facem opinci, că n-o mai vînd eu ca pe bou, de mă înșelară broaștele și-mi opriră banii.

Taie dar vaca, ia un sfert și pleacă cu el să-l vîndă la tîrg. Cînd ajunse în tîrg, se întîlni cu un cîine de cei mari al măcelarului Marinică, pe care îl cunoștea.

Cîinele făcu către el : „ham ! ham ! ham !"...

Păcală zise : „Ce vrei ? să ți-o dau ție ?"

Cîinele, iar : „ham ! ham !"...

Păcală zise : „Ce vrei ? Să ți-o dau ție ?"

Cîinele iar : „ham ! ham !"...

— Bine ! Eu ți-o dau, dar să spui lui jupîn Marinică că dimineață vin să mi-o plătească ; face tocmai un galben.

Cîinele, iar face : „ham ! ham !"...

— Care va să zică ne-am înțeles, zise Păcală, aruncă carnea la cîine, și plecă vesel către casă, că desfăcu carnea repede ; iar zăvodul se trase cu carnea deoparte și se sătură frumos.

A doua zi dis-de-dimineață, Păcală se duse la jupîn Marinică și ceru plata pe carne.

— Ce carne ? îl întrebă măcelarul.

— Carnea care ți-am trimes-o ieri prin zăvod. I-am spus și prețul, făcea tocmai un galben.

Și fiindcă el tot cerea la măcelar întruna, unde mi se întoarce măcelarul la el și hîrșt ! îl arde p-o parte și hîrșt ! și pe cealaltă. Și așa îi repetă vro cîteva perechi bune de palme, de-i crăpau ochii, și l-a dat pe ușe afară.

În orașul unde s-a-ntîmplat istoria asta, locuia și împăratul țării aceleia, care avea o fată ca un înger de frumoasă, și pe ea n-o făcuse nimenea să rîdă de ceva în toată viața ei.

Împăratul promisese jumătate din împărăție și pe fiica sa de soție aceluia care o va face să rîdă, oricine ar fi, făcînd legătură cu jurămînt față de toți boierii săi și cu împărăteasa.

Ce-i vine lui Păcală al nostru, să se ducă la împăratul și să se plîngă de pagubele suferite de la broaște și de la cîine.

Așa a și făcut. Cînd a ajuns la curtea împărătească, spunea, înainte de a-i veni voia să intre la împăratul, la toți ai curții pățaniile sale.

Toți rîdeau de se prăpădeau. În sfîrșit îl cheamă împăratul înăuntru și-l întreabă :

— Ce vînt te-a adus pe la curtea împărătească ? Aci erau de față boierii și cu împărăteasa cu fata.

Păcală începu a povesti istoria cu boul și cu vaca, cu broaștele și cu cîinele, cu bătaia de la măcelar și că s-a plîns la toți boierii și nimenea nu i-a făcut pic de dreptate.

— De aia am venit și la măria-voastră, zise el, să-mi faceți dreptate. Și dacă nici măria-voastră, zise el, nu-mi veți face nici o dreptate, apoi să fim toți ai dracului.

Auzind fata împăratului aste bazaconii și așa prostii, cum era de tăcută și cum nu rîsese în toată viața ei, unde mi ți-o răzbi rîsul și rîse, și rîse, și iar rîse, așa încît se minună și împăratul și împărăteasa și cu toți boierii de rîsul și veselia ce cuprinsese pe fată.

— Măi Păcăluță, zise împăratul, tu n-ai pierdut nimic, dimpotrivă ai cîștigat de la mine un dar prea mare. Fata mea în viața ei n-a rîs și eu am făgăduit cu jurămînt, față cu împărăteasa și boierii mei, cari sînt aci, că oricine ar face-o să rîdă, i-o voi da de soție și jumătate din a mea împărăție. Se vede că norocul a fost al tău, căci au venit tot felul de oameni, și mari și mici, și nici unul n-a făcut-o să zîmbească cel puțin, deși spuneau tot felul de năzdrăvănii ; iar cînd începuși tu a povesti, eu care aveam ochii țintă la fată, o văzui *rîzînd așa cum n-a rîs niciodată în viața ei ; și, fiindcă țin foarte mult la jurămîntul ce l-am făcut*, ți-o voi da ție de soție. Față sînt aci împărăteasa și toți boierii și știu că orice am făgăduit, am împlinit cu prisosință. Bine ai venit dar sănătos ; logodna e făcută, haidem să regulăm despre nuntă.

Păcală, care ascultase fără să zică ceva, venindu-i rîndul la vorbă, zise :

— Știi ce, luminate împărate ? Eu am venit să mă plîng împotriva cîinelui și broaștelor, care m-au sărăcit, n-am venit să mă plîng de muiere, că muiere am eu acasă !... Prin urmare, dacă îmi faci vreun drept, bine ! Dacă nu, p-aci mi-e drumul.

Văzînd împăratul că toate stăruințele lui sînt zadarnice și fiindcă și împărăteasa cu boierii îl sfătuiră să nu facă legături cu un astfel de om, zise către Păcală :

— Dacă tu te lipsești de darul meu, vino mîine de dimineață să-ți dau 500...

Mulțumi deci Păcală și plecă, iar împăratul cu ai lui rîseră mult de cele petrecute.

În curtea împărătească era un ovrei și un vizitiu, cari stau la ușă, să vadă cele ce s-ar întîmpla lui Păcală. Cînd ieși Păcală de la împăratul, ovreiul îl sprijini la ușe și îl întrebă :

— Ce zise împăratul ?

— Ce să zică ? răspunse Păcală : să viu mîine, să-mi dea 500.

— Te rog, vinde-mi mie 300, zise ovreiul, pe care ți le plătesc cu 300 lei, poftim. Păcală luă banii și-i așeză la chimir.

La capul scării îl opri vizitiul, și-i ceru și el cele 200 rămase, dîndu-i 200 lei, pe cari Păcală îi așeză lîngă ceilalți în chimir.

A doua zi de dimineață Păcală veni la curtea împărătească. Ovreiul îl aștepta grozav. Spuse împăratului c-a venit Păcală. Împăratul îl chemă înăuntru.

După ce Păcală intră, își făcu cuvenita ploconeală, apoi zise :

— Vezi luminate împărate, că mă țiu de vorbă și venii.

— Bine, răspunse împăratul ! Apoi strigă la aprozi, să aducă nuiele și să dea 500 lovituri lui Păcală.

Iute aprozii veniră și erau gata să pună pe Păcală jos. El zise :

— Luminate, împărate ! Cu mine n-ai treabă, că eu le-am vîndut.

— Cui ?

— Ovreiului 300 și vizitiului 200. Chemați-i pe ei să și le primească, că ei m-au rugat, nu eu pe ei.

Chemară repede pe ovrei, care spuse că a dat 300 de lei lui Păcală, însă nu pentru lovituri, ci pentru 300 galbeni, ce are a primi. Vorba nu se încăpu. Puseră jos pe ovrei și-i deteră 300 lovituri. Aduseră și pe vizitiu și-și primi și el cele 200 ce cumpărase.

— Mergi sănătos, zise împăratul către Păcală.

Păcală mulțumi și p-aci-i fu drumul.

Ovreiul necăjit, intră la împărat repede și îi spuse :

— Înălțate împărate ! te-a înjurat Păcală, cînd ieși pe poartă, că nu-i făcuși nici un drept.

— Cheamă-l înapoi ! zise împăratul.

Fugi ovreiul după Păcală, îl ajunse și îi spuse că-l cheamă împăratul înapoi, că uită să-i facă un dar.

Păcală răspunse :

— Cum să merg la împăratul, așa îmbrăcat, eu care mă țin și eu om ; am și parale în pungă și să merg în fața împăratului îmbrăcat în zdrențe, e rușine pentru mine.

— Poftim hainele mele, zise ovreiul, dacă ți-e rușine cu ale tate și hai degrab, că te așteaptă împăratul.

Se dezbracă ovreiul de haine, se îmbracă Păcală frumușel și merge față la împăratul.

— De ce m-ai înjurat, Păcală, cînd ai ieșit pe poartă, întrebă împăratul ?

— A mințit, cine ți-a spus, luminate împărate. Eu să vă înjur pe măria-voastră ?

— Ovreiul te auzi și mărturisește.

— Nu-i adevărat, luminate împărate ! Ovreiul poate să zică că și hainele după mine sînt ale lui. Măria-voastră să mă dezbrăcați, să le dați lui ; apoi ce dreptate o mai fi și aia ?

— Da ! da ! zise ovreiul. Sînt ale mele hainele, mă rog, că n-a vrut să vie aci, zicînd că este neîmbrăcat și-i este rușine mă rog să vie așa la împărăția d-voastră.

— Poftim, luminate împărate ! vedeți minciuni adevărate ? Auzi să se facă el stăpîn și pe hainele de pe mine !

Împăratul dete drumul lui Păcală și, pentru dibăcia lui, îi dărui și o sută galbeni ; iar ovreiul rămase păcălit și de astă dată.

ALB. Buc., I(1897), nr. 10, p. 311

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3005 (A. Th. 1642), cf. 3000, 3828, A. Th. 559. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. *Der Dumme mit seinem Hund*. Schullerus, *Archiv des Vereins*, p. 516 (Alțîna — Sibiu).
3. *La prouesse du Bohemien*. Stahl, *Nerej*, p. 250.

TREI PĂCALE PĂCĂLIȚI PÎNĂ LA MOARTE

În satul P. se făcuse popă feciorul popii Ilie cu numele Nicolae. Împrejurările au fost de așa, că Nicolae luă de soție pre o fată de țăran de acolo din sat ; de almintrelea dintr-o familie foarte cinstită. Și Irina era preuteasă vrednică, dar

avea o smintă, zicea ea, că nu poartă haine ca doamnele, dupre cum apucaseră deja toate preutesele din satele vecine. Vanitatea femească, acest moloh, ce seca toate combinațiunile economice ale bărbaților, se încuibă și în inima preutesei Irina și aceasta nu mai dedea pace popii, ci tot îl ruga și-l mai huiduia ca să-i facă haine domnești. La urma urmelor se înmoaie popa și zîse către muiere :

— Apoi bine ! iată aici o ciută, du-te cu ea la tîrg, vinde-o și cumpără-ți ce-ți place !

În satul acela, dar și prin satele vecine, erau pre atunci mulți păcale. Cu deosebire însă trei inși erau foarte isteți și nime nu scăpa de dînșii nepăcălit. Se înțeleg deci și acum, ca să păcălească pe preuteasă. Spre scopul acesta ei se duc la tîrg și-și propun să cumpere vaca de la preuteasă, dar așa ca fiecare să zîcă către preuteasă : „Ce ceri pe capra asta“ ? În tîrg o întreabă întîiul, ca mai sus. Preuteasa zîce :

— Da bat-o Paștile, doară vezi că-i vacă !

— Ba e capră, reflectă tîrgovețul și se cam mai duse pre ici încolea.

Cam preste un patrariu de oră altcineva întreabă pe preuteasă :

— Ce ceri pe capră ?

— Da că doară vezi că-i vacă, mînce-o binele ! răspunse preuteasa.

Tîrgovețul reflectă :

— Da cum să fie vacă, doară vezi că-i capră, și se cam duse și acesta.

Preuteasa noastră acum se puse pre gînduri ; se uită la vacă mai de aproape ca să se convingă, dacă într-adevăr este vacă ori capră. Din contemplațiunea profundă o conturbă altcineva cu întrebarea :

— Ce ceri pe capră ?

— D-apoi că doară asta-i vacă, și nu capră, reflectă preuteasa.

— Ba-i capră, zîse tîrgovețul : iară preuteasa moindu-se și crezînd și ea că e capră răspunse :

— Bine, bine ! Acum ori capră, ori vacă, să-mi dai opt zloți pre ea !

Tîrgovețul îi dă banii și se cam mai duce cu capra, respectiv cu vaca.

Ajungînd preuteasa acasă, începe a se certa cu popa, că de ce i-a dat să ducă la tîrg capra și nu vaca. Popa Nicolae

era om cu minte și îndată vede că aici numai atare păcală a meșteșugit.

În joia următoare, căci joia era zî de tîrg, popa Nicolae se suie călare pre un mînz cam de trei ani, la păr sur șî încolo bine făcut. Se duce în tîrg șî se plimba călare, ca șî cînd a lui ar fi întreg tîrgul. Cei 3 păcale, ce făcuseră capră din vaca preutesei, ba în fine șî din preuteasă, iată-i înaintea mînzului.

— Ce ceri pre mînz părinte, întreabă unul dintre dînșii ?

— Nu mi-e de vîndut răspunse popa !

— Da, de ce nu ? întrebă al doilea.

— D-apoi nu, că eu de după acest mînz trăiesc, replică popa.

— Cum așa, întrebă al treilea.

— D-apoi iată-așa că mînzul meu face bani, cînd îmi trebuie ; n-am decît să-l strîng în pinteni șî banii-s gata.

Călărețul nostru lasă în pace pre tîrgoveți și se cam mai duce, dar în momentul de despărțire strînge una din pinteni șî mînzul face un taler. Tîrgoveții se iau atunci după popa carele pre sub coada ochiului îi observa destul de bine. La o distanță anumită iar strînge în pinteni și mînzul mai lasă un taler șî astfel apoi și pre al treilea, dar popa se făcu a nu observa banii șî-i lăsa acolo.

Văzînd negutătorii noștri, că nu e glumă cu calul popei, se hotărîră să-l cumpere cu orice preț.

Alergă șî ajungînd pre popa iar îl întrebă, cît cere pre mînz ?

— Dar v-am spus că nu mi-e de vîndut !

Oamenii noștri se puseră pre lîngă popa șî acesta după multă rugăminte, în fine li răspunse :

— Apoi bine, că mai am eu acasă din soiul acesta ! Dați-mi 500 bune, și fie al vostru !

Oamenii noștri plătiră banii, dar cerură de la popa șî instrucție cum trebuie grijit de mînz, ca să li facă mai mulți bani. La aceasta li răspunse popa :

— Duceți-l acasă, băgați-l în grajdi, puneți-i de înainte ovăz mult și lîngă iesle un ciubăr cu apă.

Așa făcură, mă ! preste noapte prietenii nici că putură dormi temîndu-se unul de altul, ca nu cumva careva să meargă pre ascuns și să iaie din bani. Demineața tustrei pînă în ziuă se duseră la bani ; dau să deschidă ușa, dar nu pot. Se uită unul pre o crăpătură a ușei și vede ceva sclipind.

— Ah! zîse el, că e plin grajdiul de bani, de aceea nu se poate deschide ușa. Dau năvală și sparg ușa. Ce surprindere neașteptată pre dînșii cînd observară, că mînzul a crepat și zăcea pre spate cu picioarele în sus, firește că potcoavele sclipeau.

Dar popa Nicolae știa ce are să urmeze. Fără amînare își cîștigă doi iepuri ; unul îl dă preutesei, iar dînsul cu al doilea se cam mai făcu dus de acasă. Instruise întru aceste pre preuteasă că, dacă vor veni acei trei oameni, atunci să spună că el e la cîmp departe, dar vine îndată, căci iepurele ei fuge iute și îi spune să vină acasă. Păcalele văzîndu-se atît de păcăliți cu mînzul, hai la popa să li deie banii, dar află numai pe preuteasă cu un iepure în brațe. Întrebînd ei după popa, preuteasa își joacă bine rola și lăsînd iepurele în grădină îi ține cu vorba puțin pînă cînd veni popa în brațe avînd iepurele său, pre care-l netezea și-l ștergea de asudori.

Păcalele surprinși de istețimea iepurelui popii uitară de mînz și de cele 500 și numaidecît intrară în tîrg pentru iepure.

— Ce ceri pre iepure părinte ?

— Da nu-l vînd, că eu am multe alergături și pînă ce vine sluga după mine, iată că mă servesc bine cu el !

— Ba că încoace, încolo, dar să ni-l dai nouă !

— Apoi bine ! bine !

Și după multă socoteală pentru 200 bune li dete iepurele și se cam mai duseră. Păcalele noastre făcură proba cu poștașul patruped, îi deteră drumul să cheme de la cîmp pre unul dintre dînșii, care se dusese departe ; dar așteptară pînă seara, fără să vină nici ortacu nici iepurele. Cum vor fi înghițit și acest necaz, e treaba lor.

Întru aceste popa Nicolae știa de nou că nu o să scape în pace. Și procură o beșîcă de bou, o împlu cu sînge și o legă de grumajii preutesei, pre care o instrui bine ca să se certe cu dînsul, cînd vor veni păcalele ; dînsul o va străpunge cu cuțitul în beșîcă, ea să cadă jos ca moartă, iar la sunetul violinei să învieze.

Pre cînd veniră păcalele, popa se certă, Doamne ! cu preuteasa pe moarte ; cearta devine vehementă, iar păcalele rămîn uimiți văzînd că popa a junghiat pe preuteasa și aceasta a căzut moartă la pămînt. Atunci popa începe a liniști pre bieții păcăliți și li zîce să fie pre pace, că o învie dînsul îndată. Luă deci violina și numai una trase pre dînsa și iată că preuteasa cea moartă începu a juca înaintea lor !

— Dar ce-i oameni buni, întrebă popa pre oaspeţii încremeniţi?

— D-apoi nu-i nemic părinte, zîse cel de-ntîi! Cu mînzul ne-ai păcălit, iar cu iepurele ne-ai fript! Ca să fie pace între noi, dă-ne nouă această violină!

— Ei dragii mei, asta n-o pot face, că eu sînt om iute la mînie şî dacă mai o dată îmi voi omorî preuteasa, atunci fără violină sînt cel mai nefericit om de pre lume. La urma urmelor, ca să fie dară bine în ţară, li dete violina, pentru o sumă de 300 bune şî oamenii noştri se cam mai duseră.

Plini de bucurie că în fine şi ei păcăliră pre popa şi făcură păcalele planuri preste planuri. Se întîmplă odată de petrecură în ospătărie pînă tîrziu noaptea. Soţia primului păcală veni să-l cheme acasă, dar el bazat pre violină se repezi cu un cuţit, o străpunse şi biata pică moartă. Tragedia se repetă cu soţia celui de al doilea şî cu a celui al treilea. Ei însă îşi petreceau nejenati sî se coteau, cum vor rîde cînd or să joace femeile lor. Într-un tîrziu apucă unul violina, dar nefericitele dorm somnul cel adînc. Atunci sări al doilea şî rîzînd zîse către celălalt să meargă în lături că el nu ştie zîce în violină. Spre nefericire însă tot acel rezultat avură şî ceştilalţi doi păcale, iar femeile lor fură înmormîntate în zîua următoare. Acum ţine-te popa!

Popa Nicolae născoci acum altă păcală. Se făcuse mort şî intră în copîrşeu. Către preuteasă zîse dînsul ce avu de zîs şî preuteasa şî de astă dată îşi făcuse bine datorinţa. La copîrşeu lăsă popa o apertură, cam atît de mare, cît ar putea intra într-însa bine nasul.

Cînd veniră păcalele înfuriaţi, aflară pe preuteasă plîngînd cu amar, căci popa ei murise.

— Dar de mult a murit, întrebă unul?

— De alaltăieri, răspunse preuteasa, că a început deja a mirosea. Iată că am trebuit să facem şî o apertură la sicriu, ca să mai iesă mirosul cel greu, doară va sta încă pînă mîne, ca să poată fi la înmormîntarea lui şî sora-sa cea măritată de aici al treilea sat!

— Eu nu cred, zîce primul păcală; iar ne păcăliţi, mă duc să mă conving!

Punînd păcala nasul să miroase, popa cel din copîrşeu cu nişte foarfeci îi taie nasul, şî bietul păcală, punînd mîna la nas ca să-şi oprească sîngele fugi la o parte. Atunci ceilalţi crezînd, că acesta într-adevăr se ţine de nas pentru mirosul cel greu, în curiozitatea lor încă mirosiră, dar păţiră

asemenea. Pînă cînd se spălară şî se mai reculeseră păcalele, pînă atunci popa ieşi fuga din copîrşeu şî punînd într-însul un lemn greu o luă la sănătoasa. Păcalele înfuriaţi apucară sicriul şi-l aruncară în apă, ca să devină şî popa, dacă nu alta, barem nutrimentu peştilor. Întru acestea popa se transformase în păcurar şî păştea oile pre ţărmurile rîului. Păcalele văzînd păcurariul recunoscură cu toţii într-însul pre popa şî mirîndu-se îl întrebară, cum de a scăpat de moarte.

Popa apropiindu-se de ţărmure cu oile sale arătă la păcale că pe fundul apei sînt oi tare frumoase şî acelea l-au mîntuit de moarte, drept ce dînsul de acum înainte spre mulţumire va rămîne tot păstor. Bieţii de ei, şi aşa fără de nas, cugetară că în modul arătat de popa se vor ferici şi dînşii. Deci tustrei săriră în apă şî într-adevăr se feriсiră, căci se înecară, iar popa Nicolae întorcîndu-se acasă, mulcomi preuteasa pentru păcala cu vecia. Irina însă nu mai căpătă pofta după haine domneşti, rămase şi de aici înainte tot în haine ţărăneşti.

CAL., Arad, IX (1888), p. 90

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3006 (A. Th. 1539), cf. 3000. Este atestat în Transilvania, Muntenia şi Moldova.

Variante:

2. *Cui cu cui,* CAL. BASME, BAL., I (1877), p. 29 (Mehadia — Caraş Severin)
3. *Cei trei şalviri.* Sbiera, *Poveşti poporale,* p. 273.
4. *Păcală şi Amăgeală şi-au găsit omul* (M. Pompiliu), FAM., XXIII (1888), nr. 2, p. 13.
5. *Ţapul babii.* Stăncescu, *Alte basme,* p. 191 ; republicată : *La gura sobei,* p. 97.
6. *Nastratin Hogea* (N. I. Mateescu), F. INT., I (1897), nr. 28—29, p. 6.
7. *Păcală şi Tîndală,* Adam, *Pe lîngă vatră,* p. 157 ; republicată ; *Glume ţărăneşti,* p. 68.
8. *Păcală şi Tîndală,* CUCU, I (1905), nr. 16—17, p. 3 (Slatina — Olt).
9. *Die Kappe, Taube, Stockhen.* Schullerus, *Archiv des Vereins,* p. 471 (Vărd — Sibiu).

10. *Chivăra trăiește, chivăra plătește,* ALB., Buc., XI (1907), nr. 45—46, p. 1182.

11. *Chivăra trăiește, chivăra plătește,* LUMINA, IV (1908), nr. 38, p. 2.

12. *Uncheșul cel poznaș* (T. Pamfile — Fără titlu), B.A.R.S.R., *5094*, f. 403.

13. *Trei năzdrăvănii* (T. Pamfile — Fără titlu), B.A.R.S.R., *5094*, f. 289. Publicată : *Un tăciune și-un cărbune,* p. 59.

14. *Păcală și Tîndală,* BABA SAT., IV (1911), nr. 9, p. 2.

15. *Prostia țigănească,* CAL. „I. CREANGĂ", VI (1913), p. 77 (Ghermănești — Vaslui).

16. *Țiganul la cumătru-său* (N. I. Munteanu), NEAM. ROM. POP., VI (1916), nr. 18, p. 279.

17. *Răzbunarea lui Nastratin Hogea,* GLAS. BUCOV., V (1922), nr. 1070, p. 2.

18. *Cei trei hoți,* LUMINIȚA, I (1935—1936), nr. 5, p. 25 (Brăila).

19. (Fără titlu) LUMINIȚA, III (1937—1938), nr. 7—8, p. 17 (Oancea — Brăila).

20. *Doi bătrîni și negustorii,* A.I.E.F., i. 11014 (Cerbăl — Hunedoara).

21. *Moșneagul și baba,* A.I.E.F., i. 13252 (Fundu Moldovei — Suceava).

22. *Vaca babei și a moșneagului.* Apostoliu, *Povești alese,* p. 43.

*[PĂCĂLEALA]

Un domn călare întîlnind pe un om, îl întrebă cine-i ?

— Păcală, răspunse omul.

— Bine, că tot am auzît de un așa păcală, că știe bine păcăli oamenii ; ia-ncearcă, păcălește și pe un domn învățat !

— Hei, domnule, se vede că ai noroc, că mi-am uitat păcalele acasă, altcum și de domn ș-ar rîde lumea.

— Du-te, adă-le !

— Sînt cam departe și d-ta nu poți aștepta pînă vin; numai dacă îmi vei da calul, [mă] voi putea rentoarce îndată cu păcalele.

Domnul i dă calul, dar sărmanul așteaptă și azi după Păcală să vină cu păcalele să-l păcălească.

ȘEZ., VI (1880), nr. 1, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3007 (A. Th. 1542 A); cf. 3000.

Variante:

2. *Păcală și sculele sale.* Catană, *Poveștile Bănatului,* I, p. 52.
3. *Wie Bakale einen Popen anfuhrt.* Obert, *Aus Siebenburgens Vorzeit und Gegenwart,* p. 68.
4. *Sculele lui Păcală,* TIMIȘ. — GAZ. POP., II (1886), p. 12.
5. *Gavrilaș Păcală și țiganii,* TIMIȘ. — GAZ.POP., XII (1896), p. 11 (Jadani — Timiș).
6. *Păcală și sasul,* F. POP., IX (1900), p. 530.
7. *Scăpat.* Zaharescu, *Anecdote,* p. 43.
8. *Păcală și nuntașii,* CUCU, I (1905), nr. 16—17, p. 2.
9. *Păcală și sasul,* LUMINIȚA, V (1909), nr. 24, p. 6.
10. *Popa și Păcală,* HAZ. SAT., IX (1909), nr. 4, p. 3.
11. *Minciună pe negîndite,* „I. CREANGĂ", V (1909), nr. 9, p. 241.
12. *Păcală cu sculele sale,* BABA SAT., III (1910), nr. 3, p. 1.
13. *Păcală și nuntașii,* BABA SAT., IV (1911) nr. 5, p. 1.
14. *Boierul și Păcală.* Pamfile, *Cartea poveștilor hazlii,* p. 115.
15. *Boierul și Pîcală,* „I. CREANGĂ", VII (1914), nr. 2, p. 61 (Bogdănești — Suceava).
16. *De-ale lui Păcală.* CULT. POP., II (1922), nr. 61, p. 3.
17. *Wie Bakale einen Popen anfuhrt.* Obert, *Rumänische Märchen,* p. 118.
18. *Bakale.* Schullerus, A., *Siebenburgisches Märchenbuch,* p. 157.
19. *De-ale lui Păcală,* CĂL. POP., 1926, p. 129.

20. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM., IV (1929), nr. 2, p. 11.
21. *Din isprăvile lui Păcală*, CAL. F. LUMEA, V (1930), p. 37.
22. *Minciună pe negîndite* (Ap. D. Culea), CAL. GOSPOD., XVI, (1936), p. 98.
23. *Celăile*. Novacoviciu, *Folclor bănățean*, p. 16.
24. *Păcală și sasul*. Cazan, *Literatura populară*, p. 75.
25. *Nastratin Hogea și deșteptul*, LUMINIȚA, IV (1938—1939), nr. 6, p. 9.
26. *Păcală și boierul*, A.I.E.F., i. 13186 a (Dorna Crîndreni — Suceava).
27. *Păcală*, A.I.E.F., i. 11385 (Meria—Hunedoara).

RAȚA DESCOPERITOARE

A fost un ficior de împărat și el nu știa ce-i nevoia ; a cerut la tatăl său să-i dea bani de drum și cal de călărie, să se ducă în lume, să dea peste nevoie.

Se duce păn la un iaz ; da un om legase la gîtul unei rețe o pungută deșertă și tot o alunga prin iaz s-o prindă.

— Ce faci d-ta acolo ? îl întrebă ficiorul de împărat.

— I-a vreu să prind rața asta, că are la gît o pungă de bani, și nu pot.

— Stăi că ț-o prind eu !

Și iute se scoboară de pe cal, se dezbracă și intră în apă — și după rață... Celălalt a ieșit, i-a apucat straiele de pe mal și calul și tiulea la sănătoasa. Cînd se întoarce aista să se-mbrace : tufă ! A stat în niște păpușoaie păn ce-a înserat, apoi a apucat-o înainte spre un sat.

Mergînd prin grădini, ajunge la o casă, unde era cumătrie înlăuntru. Ce a făcut, ce a dres, c-a intrat în casă și s-a vîrît sub pat. Dar sub pat mai era și popa, ibovnicul femeiei ; și ea tot una-i da acolo mîncare, rachiu, friptură ; dar totul ce da ea, apuca aistalalt — că era și el destul de flămînd. După ce-a mîncat ș-a băut bine zice către popă :

— Eu de-amu cînt !

— Ba mă rog d-tale, nu face asta !

— Dă-mi straiele d-tale și voi tăcea, zice ficiorul de împărat. Popa s-a dezbrăcat și i-a dat. El după ce s-a văzut

îmbracat a ieșit afară, nebăgat în seamă. Toți erau beți și nu știau nimic. A început a striga la poartă — omul de casă a ieșit. El s-a rugat să-l primească la dormit. Omul l-a poftit, l-a cinstit.

— Mulțămesc d-tale, toate ar fi bune și-mi plac la d-voastră, văd că ești om cuprins, numai casa d-tale nu e curată — ai pe dracul în casă, și, pe cît timp va fi, vai de zilele d-tale. Dar ce-mi dai mie să ți-l scot ?

— Îți dau 400 de lei, zice omul.

— Bine. Puneți o căldare mare de uncrop la foc...

Cînd a fost uncropul gata, el a început a stropi, de la ușă spre fundul casei, tot descîntînd : „Ieși drac necurat, de la om din casă"... păn ce a ajuns la pat, atunci a turnat toată oala și cînd a ciușnit popa, parcă era un drac gol. Da omul s-ațînea c-o măciucă bună la ușă, căci așa i-a spus descîntătorul, că să-i deie cît va putea, cînd va veni în dreptul lui ; i-a dat și el cîteva ș-a fugit dracul că nu se va mai fi apropiat cît va fi trăit. Ficiorul de împarat ș-a luat banii și s-a dus — amu văzuse cum e nevoia.

Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 1025

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3008 (A. Th. 1415). Este atestat în Moldova.

V a r i a n t e :

2. *Cînd a căpătat Păcală minte.* Catană, *Poveștile Bănatului*, I, 68 (Soceni — Caraș Severin).

3. *Lipitura casei* (P. Ispirescu), GAZ. TRANS., IL. (1888), nr. 47, p. 2. (Tîrganu-Mehedinți) ; republicată : HOȚUL, II (1888), nr. 59, p. 50 ; REV. NOUĂ, 1887—1888, p. 99 ; ROM. REV., VI (1890), p. 410.

4. *Păcală și notarul.* Popescu, N. D., *Basme multe*, p. 61.

5. *Țiganul vrăjitor*, CAL. Arad., XIII (1892), p. 89.

6. (Fără titlu) Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 1026.

7. (Fără titlu) Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 1026.

8. *Nevoia.* Pamfile, *Pov. pop. rom.*, p. 140.

9. *Der ausgetriebene Teufel.* Obert, *Rumänische Märchen*, p. 12.

PĂCALĂ

Era odată un om care avea o casă de copii, și la casa lui nu avea altă avere decît o vițică. Omului acesta i-a venit în gînd să-și vîndă vițica, și în una din zile a plecat cu ea în tîrg. În tîrg s-a întîlnit cu un om care avea o capră, tot de vîndut. A zis cel cu capra :

— Măi omule, hai să facem schimb amîndoi ; dă-mi vițica să-ți dau capra.

— Ți-o dau.

Și fac ei schimb amîndoi. Apoi omul pleacă acasă cu capra și zice în gîndul lui : „Măi, da bine l-am potcovit. Vițica are să fete numai un vițel, da de acum peste doi ani și mai bine, da capra acuși, în primăvară, fată doi iezi, și iaca am trei capete de vită. D-apoi pînă în doi ani, cînd are să fete vițica lui, eu poate am peste zece capre, și iaca m-am făcut bogat, cît ai bate din palme."

Și gîndind așa, merge înainte. Pe drum se întîlnește cu un om care avea un cucoș.

— Măi, omule, zise cel cu cucoșul, hai să facem tîrg amîndoi : dă-mi capra să-ți dau cucoșul.

— Ți-o dau.

Și fac schimb amîndoi. Apoi omul pleacă la drum și zice : „Bine l-am înșelat și pe celalalt, da pe acesta și mai bine ; capra are să-i roadă toți pomii din livadă, și are să-l nebunească cu zbieratul ziua, da noaptea nu mai aude el nimic. De acum cînte-i capra și mai scoale-se de dimineață, cum se scula cînd îi cînta cucoșul. Și apoi cucoșul meu scurmă și își caută singur de mîncare, pe cînd capra lui, nu, ci trebuiește s-o hrănescă el din țăpoi."

Apoi merge înainte și se întîlnește cu un om care avea o batistă și se ștergea la nas.

— Măi omule, zise cel cu batista, dă-mi cucoșul și na-ți batista.

Și fac schimb amîndoi. „Măi, da tot de noroc să se plîngă omul ; bine îl mai înșelai și pe acesta ; de acum lui trebuie să-i înghețe mînele de frig pînă a ajunge acasă cu cucoșul, pe cînd eu pun batista în buzunar și merg acasă. Și apoi unde mai pui că cucoșul lui are să-i facă pene prin ogradă, da eu cu batista am să-mi șterg nasul, și habar n-am."

Apoi se întîlnește cu un om care avea un băț în mînă.

— Măi omule, da bun băț ai.

— Ce-mi dai pe dînsul?

— Îţi dau o batistă.

Scoase batista şi o dă pe băţ; îşi iau ziua bună unul de la altul, şi pleacă cu băţul în mînă. „Măi, da nici n-am crezut că l-oi potcovi aşa de bine şi pe aista. Ia să văd, el cu batista are să se apere de cîni? Cîte garduri n-are să sară el de frica cînilor, pe cînd eu, cu băţul, nici nu gîndesc."

Şi merge omul înainte, ajunge într-un sat şi trece pe dinaintea unei case. O femeie ştergea un copil care se feştelise, şi chema cînii să mănînce scîrnăvia copilului. Da prostul nostru, de pe drum, strigă la femeie, că de ce strigă cînii.

— Ia, s-a feştelit băietul ista şi strig cînii să mănînce.

Da nişte geambaşi de flăcăi de la o casă, strigă:

— Nu da scîrnăvia copilului la cîni, leliţă, că-i bună de făcut de ursită la fetele cele mari.

Atunci drumeţul nostru strigă:

— Dacă-i bună de făcut de ursită, dă-o la mine, că tot am eu o fetişoară şi are să-şi facă şi ea de ursită, cînd a fi de măritat.

Da femeia atunci a zis:

— Da ce-mi dai în schimb?

— Îţi dau băţul ista, că altă avere n-am.

Îi dete băţul, luă scîrnăvia copilului, o învăli într-o hîrtie şi o puse în brîu.

În acel timp era frig tare, aşa că mai să îngheţe drumeţul nostru. De atîta zăbavă a înnoptat pe drum. A tras în gazdă la o crîşmă, şi s-a rugat să-l primească. L-a primit crîşmarul şi l-a suit pe cuptor, pentru că avea să mai vie nişte boieri în acea sară. Se culcă drumeţul pe cuptor şi iaca vin boierii. Drumeţul a adormit, însă scîrnăvia din brîu s-a dezgheţat şi a început a puţi. Boierilor nu le venea la socoteală, şi zic crîşmarului:

— Măi, da ce pute în casă la tine? ia vezi, poate a adus cineva vreo scîrnăvie pe picioare. Caută crîşmarul, nu găseşte nimic.

— Măi, de cîte ori am fost aici, nu ni s-a întîmplat aşa, zise un boier.

Scîrnăvia de ce se dezgheţa, de ce puţea mai tare.

— Ia mai vezi, măi, zic boierii, că nu mai putem suferi.

— Oameni buni, zise crîşmarul, eu mai am pe cuptor un om năcăjit şi înmărmurit de frig; poate l-a fi trecut spurcatul.

— Ia dă-l jos, zise boierii.

— Măi, ia vezi nu te-ai scăpat în izmene, de puți așa de tare.
— Nu, cuconașilor.
— Ia leapădă de pe tine.
Și cînd leapădă brîul, iată cade jos scîrnăvia din brîu.
— Da ce-i asta, măi ? zic boierii.
— Leac de făcut de ursită la fete mari, răspunde omul.
Îl întreabă boierii de unde-l are, și el îi spune tot de-a fir a-părul cum s-a petrecut, de cînd s-a dus cu vițica la tîrg, și cum a tot schimbat, pînă a venit vremea de-a dat bățul pe scîrnăvia aceea.
— Măi ticălosule, zic boierii, ce are să zică femeia ta cînd te-i duce tu acasă la copii ? În loc să le duci ceva de hrană sau de îmbrăcat, tu ai dat și vițică, și te duci acasă cu scîrnăvia asta.
— Femeia mea are să zică că-i bine.
— Măi, zic boierii rîzînd, ba are să te ia pe fugă, măi ticălosule !
— Ba are să vă ia pe dumneavoastră pe fugă.
— Măi, de va zice femeia ta c-ai făcut bine, noi îți dăm jumătate din moșia noastră.
Și plecară cu toții la casa prostului. Intră în casă, dau boierii bună ziua, și spune prostul :
— Am dat vițeaua, măi femeie.
— Bine, omule.
— Am dat-o pe o capră.
— Bine ; capra are să ne fete doi iezi, zice femeia.
— Am dat și capra pe un cucoș.
— Bine, zice femeia ; că la toți oamenii cîntă cucoșul, numai la noi nu.
— Și cucoșul l-am dat, măi femeie.
— Pe ce l-ai dat, omule ?
— Pe o batistă, măi femeie.
— Bine, măi omule, că de cîte ori te-ai duce undeva, trebuia să te ștergi pe la nas cu mînica sumanului ori a cămeșei.
— Și batista am dat-o, măi femeie, pe un băț.
— Bine, măi omule, că dacă te duceai undeva trebuia să te acați și să rupi din garduri, și se putea întîmpla că uneori, noaptea, bîjbîind pe lîngă garduri, după cîte un băț, să dai cu mîna în vreo scîrnăvie.
— Și bățul l-am dat, mai femeie, pe o scîrnăvie de copii.

— Da bine, măi omule, că mai odinioară am trimes băieții la cumătra să li dea ceva de mîncare, și ea a spus ca să aștepte pînă se vor duce copiii ei afară, și apoi le-a da scîrnăvia lor ; decît om mînca noi scîrnăvia altora, mai bine s-o avem pe-a noastră.

Atunci boierii n-au avut încotro cîrni și au dat jumătate din moșie lui Păcală. Iar Păcală, după ce a primit moșia pe samă, cînd s-a întors acasă, a tras în gazdă tot la crîșmarul la care se întîlnise cu boierii. Crîșmarul avea o fată, și peste noapte, s-a culcat într-o odaie cu Păcală. Acolo în odaie erau niște cîrnați de porc umpluți, un cap de porc și cîteva bucăți de slănină, toate aninate de un cui cu o bucățică de ață. Înainte de a se culca, crîșmarul cu femeia și cu fata au luat la rîs pe Păcală, că cum s-a spurcat el cu scîrnăvia ce avea cînd s-a întîlnit cu boierii. Păcală tăcu și înghiți gălușca.

După ce s-au culcat, Păcală se uită la cîrnați și întrebă pe fată ce-s aceia. Fata zice că-s sfinți. Se uită la bucățile de slănină :

— Da acele ce sînt ? zice Păcală.

— Icoanele, răspunde fata.

Se uită și la capul de porc și zice : da acela ce este ?

— Dumnezeu, răspunde fata.

Și adorm amîndoi. Peste noapte Păcală se trezește se scîrnăvește în mijlocul odăiei, încuie binișor ușa la odaia în care dormea crîșmarul, o încuie și pe aceea în care dormise el cu fata și, pînă a nu ieși din odaie, ia bucățile de slănină, le pune lîngă capul fetei, și ia și cîrnații și capu de porc, și după ce încuie ușile, se dă la fereastră și zice :

— Mai rămîneți sănătoși cu icoanele, că eu mă duc cu sfinții și cu Dumnezeu.

Apoi se face Păcală iar drumeț, și merge ziua prin sat ; da crîșmarul ședea încuiat și nu știa ce să facă.

Mergînd prin sat, Păcală dă de niște oameni strînși la sfat. Acolo era și popa și primarul. Păcală dă bună ziua la oameni, sărută mîna popii și începe a spune că crîșmarul la care a dormit el, a adus astă-noapte o mulțime de avere, a pus-o în mijlocul casei și s-a încuiat în odaie cu nevasta.

Se duc oamenii cu toții, să vadă ce-i acolo. Se duce și Păcală. Pe drum, popa cu primarul se iau la sfadă : primaru zicea că averea ce vor găsi-o la crîșmă să fie a primăriei, iar popa zicea ca să fie a bisericei. Și cînd au ajuns acolo, popa și primarul nu mai puteau de rușine că s-au pîcîlit și de ciudă suduiau pe crîșmar. Iar crîșmarul a zis :

— Nu mă mai batjocoriți, că nu sînt eu de vină ; un afurisit de român care a mas la mine astă-noapte, mi-a făcut-o asta. A mai fost o dată și avea la el în brîu o scîrnăvie ; acum a lasat-o în crîșmă.

Da Păcală, dintre oameni, auzea ce spune crîșmarul și îndată iese și zice :

— Eu, cu bucățica ce aveam în brîu, am cîștigat o moșie, iar tu, cu bucățica ce ți-am lasat, ai cîștigat rîs și batjocură. Îți aduci aminte cum ai rîs tu asară de mine ? Lâs să rîdă acu și alții de tine.

Și unii dintre oameni rîdeau de crîșmar, alții de popă, și alții de primar.

Iar Păcală s-a păcîlit întîi pe el, și pe urmă a păcîlit el pe alții.

„I. CREANGĂ" XI (1910), nr. 8,
p. 113 (Siliștea — Neamț)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3008 A. Este atestat în Moldova.

TOMA PĂCALĂ

Într-un sat aproape de orășelul L... trăiau nu de mult doi oameni, un bărbat și o muiere, amîndoi oameni neaoși din tălpi pînă-n creștet. Bărbatul a primit prin botez numele Toma, iar muierea : Domnica.

Domnica era atît de harnică, încît se mira satul de hărnicia ei ; Toma însă, era primul leneș și bețiv în jurul acela, amicul cel mai devotat al jupînului Ițig din sat.

Avuseră dînșii o frumoasă moșioară rămasă de la părinții lor, dar bărbatul nesățios o prăpădi mai toată cu datoriile ce le făcuse la jidan, adăpîndu-se încă din tinerețe cu răchiul otrăvitoriu al acestei lipitori afurisite. În zadar se încercară preotul și învățătorul să dezrădăcineze din dînsul această patimă ruinătoare de corp și de spirit, spunîndu-i că dacă va mai continua cu beția în scurt timp își va pierde și căsuța și ce îi mai rămase, și pe lîngă aceea își va scurta și viața, căci dînsul era surd la toate sfaturile. Ba ! dacă cineva se încumeta a-i zice mai de multe ori ca să se lase de bătură, se pomenea cu următorul răspuns dur : „Cine mă poate opri pe mine să nu-mi astîmpăr sufletul cu cîte oleacă de rachiu, acum

pînă sînt pe lumea lacomă, căci dacă voi merge pe ceea lume, știu că am destul de ajunat!“

Continuînd dînsul astfel, în scurt timp nu-i mai rămase din moșioara sa nici un pas de pămînt ci trecu toată în posesiunea afurisitului jude. Toma acum fu silit a răbda și a flămînzi ca zece. Jidanul îl părăsi, nime nu-i mai da nimic pe credit; muierea încă îl părăsise și astfel dînsul rămase ca vai de el. În această poziție fiind, el nu se întristă nimic; iar cînd cineva îl întreba că ce mai face și cum o mai duce, răspundea că nu e mai mult pe lumea lacomă, ci pe cealaltă lume!

Într-o zi des-de-dimineață, pănă a nu se lumina de ziuă, se lua Toma pe drum și merse încotro îl duceau ochii, cu scop de a-și afla undeva vreun adăpost și de a-și mai umple rînza, carea ajunase acuma de trei zile, și ca urmare a acestei împrejurări îi făceau mațele un vuiet asemenea celui de la iazul morii. Merse cît merse, cînd pe la amiazăzi ajunse într-un sat nemțesc, unde intră în o casă ce se afla la capătul satului. În odaie era nemțoaica singură.

„Aici e de mine“, gîndi Toma.

— Bună ziua să dea Dumnezeu! salutînd dînsul pe nemțoaică intrînd în odaie.

— Mulțămesc d-tale. Dar ce vînt te-a adus pe aici? îl întîmpină nemțoaica, carea vorbea binișor românește.

— Hei! începu Toma. Eu vin tocmai de pe ceea lume. Eu sînt omul cel ales al lui D-zeu. Drept aceea mi se dă voie a veni pe lumea lacomă tot la cîte doi ani; aici petrec o săptămînă, apoi mă reîntorc iarăși la D-zeu. Chiar mîne e ziua hotărîtă în carea am să plec.

— Cum? începu nemțoaica cu bucurie, d-ta ești de pe ceea lume? Dacă ești de pe acolo atunci, a bună seamă, vei fi văzut d-ta și copiii mei?

— Se poate, zise Toma prefăcut. Acolo însă sînt o mulțime de copii, unii mai mici, alții mai mari, și între aceștia poate vor fi și copiii d-tale. Spune-mi însă cum îi cheamă și-ți voi spune că îi cunosc sau ba!

— Pe cel mare: Sepp, iar pe cel mai mic: Pedăr! răspunse dînsa.

— T-i-i-i-i... creanga lor! Îți spun pe sufletul meu, că mă aflu chiar în mijlocul lor. Sepp e de-a drepta mea, iar Pedăr de-a stînga!

— Și ce fac dînșii acolo? întrebă nemțoaica.

— De o parte ar face bine, căci sînt îmbrăcați foarte frumos: au pantaloni noi, pălării noi, papuci frumoși; dar

zbiară săracii de foame ca niște huligani. De multe ori fiindu-mi milă de dînșii, le-am dat eu să mănînce de pe masa mea și să bea apă din izvorul meu !

— Și pote le-ai d-ta duce ceva de mîncare ? îl întrebă nemțoaica înduioșată.

— Cam cu greu, răspunse omul cel de pe ceea lume, căci am de a trece pe o punte îngustă ca dunga cuțitului, și dacă voi duce multă povară în spate sînt în primejdie de a poticni de pe dînsa și a mă pomeni în funul iadului. Totuși, de mila lui Sepp și Pedăr, pe lîngă toată greutatea, mă voi supune a le duce ceva de mîncare și lor.

Cînd auzi nemțoaica această știre, îl ospătă pe Toma cum numai se poate de bine ; apoi aduse iute din cămară : patru pîini, patru șonce, și aruncîndu-le într-un sac, le puse omului nostru în spinare. În fine îi mai dete și o sută de florini, ca astfeli, cînd se vor sfîrși bucatele, să-și poată cumpăra copiii ei altele din tîrgul de pe ceea lume.

Văzînd Toma că e bună la inimă nemțoaica îi zise :

— Jupîneasă dragă ! Sepp și Pedăr mi-au zis, de multe ori, că ar dori... să-i mai săruți cum i-ai sărutat cînd erau în viață ; deci ar fi bine de le-ai poate trimite și cîteva sărutări !

— Bine, cum pot eu face această ! întrebă nemțoaica.

— Foarte ușor, zise Toma, d-ta mă vei săruta pre mine, iar eu le voi duce sărutatele d-tale, precum voi face și cu celelalte lucruri ce mi le-ai încredințat mie.

Auzind nemțoaica aceasta, nu așteptă multă îmbiare, ci se slobozi și-l umplu pe românul nostru de sărutări de cele nemțești ; iar dînsul cu pita și șunca pe spate, cu banii în buzunariu și cu sărutări dulci pe buze porni mai departe. După ce ieși omul nostru din sat, sătul cum se cade, făcîndu-și voie bună, începu după datina românească a intona o doină de răsuna cîmpul !

În apropiere de sat era o pădure. Ajungînd Toma aici, puse sarcina din spate jos sub o tufă, și se întoarse înapoi în sat. Aci se puse el la gardul unui om, și fără ca cineva să-l fie năimit sau să fie zis măcar un cuvînt către dînsul, se puse să strice gardul și să arunce nuielele și spinii în cale oamenilor. Stăpînul gardului, din întîmplare nu era acasă ; și astfel dînsul lucra neconturbat de nimenea.

Bărbatul nemțoaicei, de la care a înșelat Toma mîncarea, banii și sărutările, în aceea zi era la plug ; și numai după ce s-a fost dus Toma de la casa sa, ajunse și dînsul de la plug.

Muierea îl întîmpină cu bucurie, povestind din fir în păr toată întîmplarea cu omul de pe acea lume.

— Foarte bine, zise neamțul supărat. Dacă va mai veni unul sau doi ca acela, sîntem prăpădiți. Se duce astfel toată averea noastră ce am cîștigat-o cu crunte sudori. Acela a fost, de bună seamă, un român blestămat carele, neavînd ce să mănînce, te-a înșelat pre tine de i-ai dat și mîncare, și bani, și încă, ce e mai mult, și o grămadă de sărutări. Plecat-a de mult ?

— Chiar... acum... pleca către pădure, răspunse nemțoaica spăriată.

— Trebuie să merg în urma lui, și dacă nu voi afla pînea și șuncile, să capăt cel puțin banii.

Zicînd neamțul acestea, încălecă calul cel mai bun, și se luă în urma lui Toma. Ajungînd la omul ce strica gardul, și neștiind că e acela pe carele dînsul îl caută, îl întrebă :

— Măi șogare ! N-ai văzut d-ta pre un om trecînd către pădure cu un sac în spate ? El a înșelat pre muierea mea de i-a dat patru pîni, patru șunce și o sută de florini bani, mințind dînsul că le duce copiilor noștri Sepp și Pedăr, carii sînt morți acum de cinci ani !

— Pe sufletul meu, chiar acum trecu omul către pădure cîntînd și fluierînd ! răspunse românul nostru.

— Și n-ai putea d-ta să-mi arăți drumul pe care a apucat acel om ?

— Nu, căci m-a năimit omul acesta să-i stric gardul, și pînă pe sară trebuie să fie gardul jos !

— Las că-l stric eu, zise neamțul, numai fă bine d-ta : ia calul meu și aleargă în urma lui, că doar îl vei ajunge să iai de la dînsul cel puțin banii, dacă nu poți și mîncarea.

Neamțul se puse să strice gardul, iar Toma încălecă armăsariul și plecă către pădure. Ajungînd aci, luă sacul cu mîncare, îl puse pe cal, și p-aci ți-e drumul.

Bietul neamț aștepta cu nerăbdare să sosească omul cu banii și mîncarea, dar așteptă în zadar, căci omul nostru nu era ca-n palmă. Gardul a fost stricat, și cînd veni stăpînul gardului acasă : află gardul jos, și pe neamț șezînd trist dinaintea casei sale.

— Cine te-a pus să-mi strici gardul prostule ? se răsti stăpînul casei.

— Ziuașul d-tale ? răspunse dînsul.

— Ce ziuaș ? Cătră cine am zis eu să-mi strice gardul cel nou-nouț ?

— Eu nu știu, dar...

— Ce dar? îl întrerupse stăpînul gardului. Ești un om blăstămat, ai voit să-mi faci pagubă, asta-i tot!

Zicînd acestea, nici una nici alta, ci îl luă pe neamț de piept, și haid cu el la judecată. Judecătorul aduse sentința, ca: neamțul și slovească, ca dezdaunare pentru gardul stricat, 50 fl. Cam încreți neamțul din frunte cînd auzi sentința, dar n-avu încotro, puse banii pe masă și se întoarse acasă — cu buzele drîmboiate. Nemțoaica îl aștepta acasă cu bucurie, cugetînd că a prins pe omul de pe ceea lume, dar cînd ajunse neamțul și-i povesti întîmplarea cu gardul mai c-a înmărmurit.

— Ai veh, ai veh! se văita neamțul. Într-o singură zi o pagubă atît de mare: o sută cincizeci de florini, patru pîni, patru șonce, calul nostru cel mai bun, ai veh!...

Pe cînd se lamenta neamțul astfel, Toma era ajuns acasă, cu calul, mîncarea și banii. Lucrul cel dintîi al său fu aflarea muierei sale. După ce o află pe aceasta, se ospătă cu dînsa cum se cade. În sfîrșit îi spuse în vreo două-trei cuvinte întîmplarea cu neamțul și nemțoaica. Domnica, apoi, bună la gură cum era, nu se putu răbda să nu spună și vecinei sale întîmplarea, mai adăugînd și dînsa cîte ceva. Vecina o spuse la cealaltă vecină, mai adăugînd și ea cîte ceva, și așa cutreieră povestea cu Toma mai tot satul.

În fine ajunse povestea la o văduvă tînără. Aci se opri. Mergea poate și mai departe, dar văduva, de frică că vor zice ceilalți oameni că dînsa poartă sacul cu minciunile, nu o trimise mai departe, ci o lăsa în forma aceasta, în care o vedeți scrisă.

Toma cu banii ce-i avea, își cumpără o căruță bunișoară, și își cîștigă puțină moșie. Ba! înființîndu-se în comună o societate de cumpătare, se înscrise și dînsul în lista celor cumpătați, legîndu-se a nu mai bea ci a munci, și astfel, prin hărnicia sa, și cu deosebire a muierei sale, își cîștigă atîta avere, încît în cîțiva ani era între cei dintîi oameni din sat. Jupînul Ițig îl invidia pe Toma neîncetat, dar cu atît mai buni amici i se făcură preotul, învățătorul și ceilalți oameni fruntași din sat.

GAZ. POP., III (1887), nr. 27, p. 5

Vezi *Typol. bibl.*; tip. 3009 (A. Th. 1540), cf. 3009 A, 3007. Este atestat în Transilvania.

ȚIGANUL PĂCALĂ

Un țigan umbla cu niște foi în spinare printr-un sat pe cînd oamenii erau la lucru în cîmp. Ajunse la o casă unde era numai femeia românului. Dinaintea casei la românul acela era un cireș și o scroafă ședea sub cireș și aștepta să pice cireșe pe cari le mînca.

— Jupîneasă, lasă-mă să mănînc și eu oleacă de cireși.

Și s-a suit în copac și s-a apucat a scutura la cireși — și el le scutura și scroafa le mînca, și el ia barosul s-o gonească, și scroafa cam blîndă nu se păzea, și el dă cu barosul și omorî scroafa românului. El dacă văzu c-a făcut pozna, își ia foile în spinare și vrea să plece. Tocmai atunci vede și femeia, dintr-o bojdeucă de unde făcea mîncare, scroafa moartă.

Sări la țigan :

— Stăi măi țigane, de ce mi-ai omorît scroafa ?

— Aoleo ! fa romănco, n-am omorît-o eu, a murit ea singură de jale.

— Ce jale, măi țigane ?

— Stai să-ți spui. M-am luat la vorbă cu dînsa și a spus că are neamuri în sat la noi, și cînd i-am spus că o duc bine și-s sănătoase ea a murit de jalea lor.

— D-apoi ce-i fac eu acum ?

— Păi ce să-i faci ? Dă-mi carul cu boi s-o pui în car și s-o duc la neamurile ei.

Femeia se amăgește și-i dă carul. Și țiganul pune scroafa în car și foile și o ia rara la drum.

Nu tîrziu după aceea vine și românul și întreabă de carul cu boi unde e ? Femeia îi spune că a dat carul cu boi unui țigan să ducă scroafa la neamurile ei, că murise de jalea lor. Românul începu a se scărpina în cap și a-i zice :

— Bată-te mama lui Dumnezeu, muiere năroadă, te-a amăgit țiganul. De mult a plecat ?

— Cam de multișor.

Încalecă românul pe cal și se ia pe urma țiganului. Țiganul vede venind unul repede în fuga calului și-i dete în gînd că o fi românul cu carul. Și cum era în marginea unui tufiș, trase boii cu carul în tufiș și el își ia foile în spinare și ieși iute la drum și pornește înainte. Românul ajunge :

— Măi țigane, n-ai văzut tu un car cu boi și cu o scroafă în car ?

— Ba am văzut.

— Da-l ajung eu călare degrabă.

— Păi, da, eu știu, călare l-i ajunge ? Că calul se mai baligă și te zăbovește, mai bine pe jos poți să-l ajungi.

Și înșală și pe român și-i zise să-i lase calul la țigan. Dar țiganul îl întreabă :

— Măi românico, da calul tău n-are vrun nărav ?

— N-are.

Și românul o ia pe jos, și țiganul rămase să-i ție calul.

S-apucă țiganul și taie coada calului după ce se duse românul, și pe cal îl dă în dos, și coada o înfipse cu rădăcina în pămînt în mijlocul drumului și se ținea cu mîinile amîndouă de coadă, și striga : „Săriți că-l scap în pămînt“. Românul pesemne se întorsese înapoi să-și ia calul, vedea că pe jos nu mai ajunge pe țigan cu carul. Țiganul cînd îl vede :

— Haide măi, că scap calul în pămînt. Ce ai zis că calul tău n-are nărav ?

Românul se repede să ajute pe țigan să tragă calul înapoi.

Și cînd apucă de coadă se opintesc, pică amîndoi cu cracii în sus.

— Vezi măi, că calul tău a avut nărav ? Că era să mă tragă și pe mine în pămînt.

Românul pornește văitîndu-se înapoi la femeie, c-a prăpădit și carul cu boi, și calul.

CAL. Blaj, II (1926), p. 180

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3009 A (A. Th. 1540 A*), cf. 3000. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ

Păcală plecînd pe drum cu Tîndală avea în disagi cinci pîini, Tîndală trei, dar în ploscă nici un pic de udătură.

— Știi ce, măi Tîndală ! zise Păcală, să facem o tovărășie !

— Ce fel de tovărășie ? întrebă Tîndală.

— Știu eu doi frați, cîrciumari, colea lîngă acel pîrău, au o țuică tare bună dar nici o fărimitură de pîine, căci mănîncă numai mămăligă. Acești frați mor după pîine, să mergem să-i îmbiem ca să mănînce cu noi împreună și, pentru fiecare pîine ce vom mînca cu ei împreună, să ne dea cîte o litră de țuică.

— Bună tocmeală, răspunse Tîndală.

Deci plecară la cei doi frați, cari îi primiră cu brațele deschise și se învoiră după cum știm, ba frații le spuseră că țuica ce vor bea pe vremea mîncărei nici nu o vor pune în socoteală, ci le vor da pentru cele opt pîini după ce le vor fi mîncat, două oca adică opt litre de țuică.

După cum făgăduiră așa și făcură. La plecare cei doi frați deteră lui Păcală patru litre iar lui Tîndală patru litre de țuică.

Cum se depărtară din cîrciumă Păcală se opri în drum și zise către Tîndală.

— Eu pui cele patru litre ale mele, dacă pui și tu ale tale.

— La ce? întrebă Tîndală.

— De-mi vei spune, răspunse Păcală, că dreaptă parte ne-a făcut frații, dîndu-mi și mie, care am avut cinci pîini, patru litre ca și ție, care ai avut numai trei pîini?

— Adă mîna, că se prinde! făcu Tîndală cu bucurie.

Deteră mîna, apoi zise Păcală.

— Spune da!

— Ție ți s-ar fi cuvenit cinci litre căci ai avut cinci pîini iar mie numai trei, căci am avut trei pîini. Așa este? Adă dară țuica încoaci.

— Nu-i așa. Ai pierdut. Trebuie să-mi dai tu țuica ta!

— Cum!

— Iată cum. Noi am mîncat toți deopotrivă. Dreptu-i?

— E drept.

— Tu două pîini, eu două, un frate două și celălalt frate iară două cu totul opt!

— Tocmai!

— Dacă am mîncat din cele cinci pîini ale mele două, cîte mi-au prisosit?

— Trei.

— Ține minte, trei. Iar dacă ai mîncat tu din ale tale trei pîini două, cîte ți-au prisosit?

— Una.

— Vezi : tu una, eu trei, deci fiindcă frații ne-au dat mie patru, ție patru, cu totul opt litre de țuică am avut cîte două litre de cîte o pîine, așa dară ți s-ar fi cuvenit ție două iar mie șase.

Al dracului Păcală, totdeauna el deasupra, zise Tîndală dîndu-și țuica, căci după drept, n-avea încotro.

NOUL CĂL., VII (1887), p. 67

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3010. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ

Plecînd Păcală și Tîndală în lume, ajunseră într-un sat. Înainte de a intra, zise Păcală lui Tîndală :

— Măi, frate de cruce, io mă bag în cas-asta, iar tu să te duci la crîșmă, și cînd vei vedea, că oamenii s-adună la casa satului, să vii și tu acolo, și să întărești că tu ai văzut ceea ce ei n-au văzut.

Așa și făcură. Tîndală merse la crîșmă, iară Păcală intră în o casă. Acolo muierea chiar ciupelea un pui de găină.

— Ce-i aceea jupîneasca ? o întrebă Păcală intrînd.

— Pui de găină, răspunse ea.

— Ce ? Pui de găină ! La noi nu-s așa puii de găină, zîse Păcală.

— Da cum ?

— Așa, dragă jupîneasă, că cîte douăzeci și patru de oameni se satură dintr-un pui, răspunse Păcală.

— Nu cred.

— Dacă nu crezi să ne prindem.

— Nu-mi pasă.

Și se prinseră în trei sute de florini, și se duseră la biraielele satului și, și aceștia adunară tot satul și întrebară : „Cine a mai văzut așa mare pui de găină, precum zîce omul acesta ?“

Atunci Tîndală, care încă vinise acolo, sucindu-și mustețile, răspunse :

— Io de văzut n-am văzut pui așa mare, dar odată m-am vîgit la tîrg la Oradea Mare, și acolo am văzut, că într-o ju-

mătate de găoace de ou s-au măsurat 24 de chibele (un chibel 4 vici) de grîu.

— Auleo! strigară toți, și judecară lui Păcală cele 300 florini.

ȘEZ., I (1875), nr. 3, p. 23

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3011, cf. 3000, 3009. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Păcală și Tîndală*, ȘEZ., I (1875), nr. 4, p. 31.
3. *De-ale lui Păcală și Tîndală* (P. Gh. Savin), NEAM. ROM. POP., XVI (1915), nr. 117, p. 419.
4. *Păcală și Tîndală*. Frîncu, *Românii din Munții Apuseni*, p. 236.

ISTORIA LUI TÎNDALĂ

Într-o comună era o femeie văduvă foarte cuminte și care avea un singur fecior care se numea Tîndală. Acest Tîndală se ținea numai de nebunii și năzdrăvănii încît întrecea în multe pe Păcală.

Într-o zi mă-sa chemă pe Tîndală și îi dete un sul de pînză și-i zise :

— Du-te la boiangiu și dă-i pînza asta s-o văpsească verde frumos.

El plecă cu pînza și trecînd pe un cîmp, văzu o grămadă de pietre pe care sta o șopîrlă frumoasă verde cum îi spusese mumă-sa. El crezu că aceasta este boiangiul la care îl trimisese ; îi zise dar :

— Mă boiangiule, na-ți pînza asta, ți-a trimis-o mama să o văpsești întocmai, ca haina ta ; puse pînza pe grămada de pietre și plecă acasă. Cum veni acasă mă-sa-l întrebă ce a făcut cu pînza. El răspunse, că pe drum a văzut o grămadă de pietre și un boiangiu care purta o haină verde frumoasă cum îi place ei și că a lăsat pînza acolo pe pietre spre a o văpsi.

Mumă-sa la aceste vorbe se necăji și zise :

— Nebunule, dar cum ai lăsat tu pînza în mijlocul drumului, du-te iute de-mi adu-o pînza ; fără ea să nu vii acasă.

Tîndală se duse iute acolo, dar ia-o de unde nu e ; pînza dispăruse. Însă șopîrla sta pe movila de pietre. Atunci Tîndală începu a striga la șopîrlă :

— Dă-m pînza că-ți dărîm casa. Dar șopîrla se sperie și dete fuga în gaura dintre pietre. Tîndală începu a risipi pietrele și striga mereu :

— Dă-m pînza că-ți fărîm casa boiangiule.

Cînd ce să vezi ? Dete de o oală care era plină cu bani de aur. Tîndală luă oala cu bani o puse în disagi, și în gura oalei puse spini ; luă disagii la spinare și plecă acasă. Pe drum cine-l întîlnea și-l întreba : ce ai acolo, el răspundea : „dureri". Dacă băga cineva mîna în disagi se ințepa în spini ; astfel se duse la mă-sa acasă și îi spuse :

— Iacă mamă ți-am adus o oală de bani pentru pînză.

Mă-sa luă banii și după ce se culcă Tîndală, mă-sa luă oala cu banii și-i îngropă ca să nu-i mai găsească ; apoi noaptea cînd sta Tîndală culcat pe vatră, mă-sa luă și umplu șorțu ei cu smochine, se sui pe casă și arunca cîte una, una, pe coș înăuntru, Tîndală le ridica și le mînca cu poftă. Dimineața, cînd se sculă, spuse mumă-si :

— Mamă astă-noapte mi se întîmplă o minune : Bunul Dumnezeu îmi aruncă pe coș o grămadă de smochine și le mîncai pe toate.

— Bine zise mă-sa dacă vei fi băiat de treabă, Dumnezeu îți va trimite multe altele.

Tîndală se lăudă în sat că a adus mă-sei o oală cu bani ; aflînd aceasta primarul veni la femeie și-i zise :

— Am aflat că fiul tău a găsit o comoară cu bani și tu nu mi-ai spus : nu știi că guvernul trebuie să ia parte din astfel de bani ? Dar ea răspunse :

— Nu este adevărat, nu știi că fiul meu este cam smintit ? Dar Tîndală începu să strige :

— Eu nu sînt smintit, ci ți-am adus o oală cu bani și bunul Dumnezeu mi-a aruncat pe coș smochine care le-am mîncat.

— Vedeți, zise femeia că este smintit, cum se poate ca Dumnezeu să-i arunce pe coș smochine.

Primarul o crezu și se încredință că Tîndală e smintit, o lăsă în pace și plecă.

Plecînd o dată mă-sa la tîrg să tîrguiască, zise lui Tîndală :

— Vezi să îngrijești de cloță să-i dai de mîncare să nu părăsească ouăle ca să nu răcească.

Îndată ce plecă mumă-sa, dete de mîncare cloței și văzînd că cloța mănîncă cu poftă i se făcu și lui foame ; taie cloța, o fiarsă și o mîncă toată, dar ca să nu răcească ouăle și să-l certe mumă-sa se așeză el pe ouă. Mumă-sa venind de la tîrg și nevăzînd pe nimeni în casă, începu să strige :

— Tîndală unde ești ?

Dar el răspunse :

— Cloc, cloc, cloc. Cînd băgă de seamă, el ședea pe cuibu cu ouăle.

— Dar unde e cloța ?

— Cloc, am mîncat-o răspunse el.

— Dar o să răcească ouăle, bătut de Dumnezeu, zise mumă-sa.

— Clonc, clonc, de aceea șed pe ele răspunse Tîndală.

— Dă-te jos după ouă, stricatule, zise mă-sa, tu nu vei fi om cît lumea.

Ducîndu-se mumă-sa odată la biserică, zise lui Tîndală :

— Vezi cînd vei pleca de acasă trage ușa după tine. Îndată ce plecă, scoasă ușa din țițîne, o luă la spinare și se duse după mă-sa la biserică ; mă-sa cînd îl văzu cu ușa la spinare încremeni.

— Ce mai făcuși, nerodule, zise mă-sa.

— Ce am făcut ? ce mi-ai zis am făcut, uite ușa îngrijește tu de ea că eu mă duc la cîmp.

Într-o seară muma zise lui Tîndală :

— Du-te de-mi adu un dobitoc care cîntă noaptea.

Mă-sa vrea un cocoș.

Tîndală plecînd întîlni un om care cînta, el se gîndi, acesta este pe care mi-a zis mama să-l duc ; tronc îi dă cu bîta în cap, îl omoară și îl duce mume-sei acasă. Mă-sa văzînd omul mort, se sperie și zise :

— Ce ai făcut nerodule, m-ai băgat în belea.

— Pe ăsta l-am întîlnit cîntînd noaptea și l-am adus cum mi-ai poruncit tu.

— Vino iute să-l aruncăm în baltă zise mă-sa, să scăpăm de primejdie. Ei luară mortul și-l aruncară în baltă ; dar după ce adormi Tîndală, ea se duse și scoase mortu din baltă și-l

lepădă încolo, și în locul lui aruncă un țap mort în baltă. Dimineața auzi Tîndală o muiere văietîndu-se că cineva i-a omorît bărbatu.

Tîndală auzind aceasta, o întrebă :

— Cîntat-a bărbatu noaptea ?

Ea răspunse :

— Cînta cîteodată.

— Atunci eu l-am omorît și l-am dus mamii acasă apoi l-am aruncat în baltă.

Muierea auzind aceasta se duse la primarul satului și-i denunță faptul. Primarul venind și luîndu-i la cercetare, Tîndală strigă :

— Dar eu l-am omorît, apoi l-am aruncat eu cu mama în baltă ; dar muma lui Tîndală zise :

— Ce credeți nerodului ăsta încă nu-l cunoașteți de nebun ? el mi-a adus un țap mort de la cîmp și mi-a fost teamă să nu zică cineva că l-a furat, l-am aruncat în baltă, cătați și veți vedea. Căutînd în baltă găsiră țapu mort și crezură ; iar Tîndală începu să întrebe femeia :

— Avut-a bărbatu-tău coarne ?

— Nu, răspunse ea.

— Avut-a barbă ?

— Nu.

— Avut-a 4 picioare ?

— Nu, răspunse femeia.

— Atunci nu e bărbatu-tău zise Tîndală. Iar lui Tîndală îi zise primarul :

— Pînă cînd te vei mai ține de năzdrăvănii ; trebuie să te lași odată de nebunii și plecară lăsîndu-i în pace.

Într-o zi muma zise lui Tîndală :

— Astăzi n-avem ce mînca, isprăvirăm banii toți, căci tu nu te-ai gîndit să muncești, ci ai mîncat pe de-a gata.

— Nu te teme, mamă, zise Tîndală, că ți-aduc eu destulă mîncare de te-i sătura și-ți va mai rămînea încă. Apoi Tîndală se duse la un măcelar și luă carne făgăduindu-i că i-o va plăti peste două trei zile, de la pitar pîine, de la băcan măsline, untdelemn, de la pescar pește și icre. Aduse acasă atît, să aibă să mănînce o lună de zile. Dar știind că toți vor veni să ceară banii ce le datora, zise mă-sei :

— Eu mă voi face mort să mă pui într-un coșciug și să vorbești cu popa să mă lase în biserică o noapte, apoi toate vor merge bine. Tîndală să făcu mort, mă-sa chemă popa, îl

puseră într-un coșciug, și-l duseră la biserică. Dar în sat s-a aflat că Tîndală a murit, atunci toți cîți aveau să ia bani de la el pe pîine și legume îl iertară, numai pescaru care avea să ia cinci lei pe pește zise :

— Eu nici mort nu-l iert, mă duc în biserică să-i iau imineii, dar venind în biserică, era încă dascălu aci care mai citea mortului niște molifte ; așadar el se pitulă în altar pînă ieși dascălul din biserică și se duse ; dar cînd voi să iasă pescaru din altar să ia imineii lui Tîndală, atunci iacă că întrară o ceată de hoți în biserică cu un sac cu bani și cînd voiră a se împărți cu ei, deodată sări Tîndală din coșciug și începu a striga :

— Săriți morților că au venit hoții.

Hoții se speriară și fugiră, iar îndată ce fugiră hoții, pescaru ieși din altar și ceru să-i dea partea sa de bani, dar Tîndală începu a striga :

— Nu ți se cuvine mai mult de cinci lei ; hoții auzind de afară crezură că sînt o mulțime de morți încît d-abia se cuvine unuia cinci lei și fugiră fără a se mai uita înapoi, Tîndală dete ceva pescarului și cu punga mare de bani se duse acasă la mumă-sa.

Muma lui Tîndală cumpărînd mult fuior, zise fiului său :

— Tu tot nu faci nici o treabă, învață-te să torci și tu, să nu mănînci de pomană.

Tîndală luă cîteva fuioare și făcu un caier mare pe o furcă de fîn, se sui seara pe acoperișul casei la lumina lunei și începu a încurca cu fușu, să zică că toarce, dar tocmai atunci trecea pe acolo trei zîne în zbor și văzură cum toarce Tîndală. Zîna cea mai mare zise :

— Vedeți ce harnic este Tîndală, eu îi dau darul că pe cîte fuioare va pune mîna de îndată să fie toarsă.

A doua zise :

— Eu îi dăruiesc că pe cît tort va pune mîna îndată să fie țesut.

Iar a treia zise :

— Eu îi dăruiesc ca pe cîtă pînză va pune mîna să fie îndată înălbită și frumos chitită. Tîndală auzind aceasta se dete jos și se duse în cămară cu fuioarele și pe care punea mîna îndată erau toarse, încît într-un ceas fu tors tot fuiorul. Apoi ducîndu-se cu tortul la război, cum îl puse pe război începu pînza a se întinde pînă isprăvi. Apoi luă apă și stropi pînza și îndată fu înălbită și chitită frumos. Dimineața Tîndală duse

trîmbele de pînză mume-si care se bucură foarte mult de vrednicia lui. Apoi ea vîndu pînza și avu de cheltuială și cînd isprăvea banii, Tîndală iar făcea alta.

Cît despre alte multe năzdrăvănii ale lui Tîndală nu se mai pot povesti de multe ce sînt.

Colecțiune de basme populare, p. 34

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3012, cf. 3014. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ LA MOARĂ

Cică, Păcală isprăvise mălaiu și pusese în gînd să ducă și la moară. Ajungînd acolo, moraru îl întrebă cîte bănițí are în sac ?

— Nu știu, zise el, că n-am pus eu porumbul în sac ci nevasta. Iacă mă duc să o întreb.

Lasă căruța pe zăgazul morii, sacu desfăcut la gură și pleacă. Cînd se întoarce de-acasă înspre moară, trecu pe lîngă un om care semăna grîu pe țarină, și el, cum îi spusese nevasta d-acasă că la moară a dus două bănițí, zicea mereu ca să nu uite :

— Două bănițí, două bănițí.

Cînd îl auzi omu care semăna, crezu că zice să nu facă mai mult de două bănițí. Se necăji foc și îl înhăță la bătaie și-i trase o chelfăneală de o ținu minte multă vreme.

— Să știi de la mine mațe-pestrițe, cînd îi mai vedea pe altu să zici și tu : „Sporește Doamne, sporește", iar nu să cobești așa.

Păcală mergînd mai nainte și văzînd pe doi inși trăgîndu-se de păr și întinzîndu-se de se făcuse una cu pămîntu, începu să zică :

— Sporește Doamne, sporește.

Ăi oameni ai mei, de unde pînă atunci se băteau între ei, săriră pe el ca niște zăvozi și-i dădură de cheltuială pînă peste graniță.

— Să știi mă frige-linte, îi ziseră ei, cînd ăi mai vedea pe alți ca noi, să le zici : „Desparte-i, Doamne", iar nu sporește, spori-ți-ar Dumnezeu păcatele.

Merse el ce mai merse și iacă îi ieși în cale o nuntă. Cum o văzu începu să zică, cum îl învățaseră oamenii ce să băteau :

— Desparte-i, Doamne, desparte-i.

— Despărți-te-ar Dumnezeu de suflet, să te desparță, îi răspunsră nuntașii mîniați foc pe el și mi-l luară pe Păcală al meu și-l învățară cum trebuie să vorbească altă dată.

— Zi și tu, teșmenitule, altfel de vorbe, nu așa cum ziseși, du-te la ginere și zi-i : „Ia-o-n brațe și-o sărută, dacă vrei să-ți mulțumească omul și să te cinstească“.

N-apucă să treacă vreme ca de cînd vă povestesc eu dv. și întîlni un om, ducînd tîrîși după el o mortăciune.

Păcală începu să-i zică :

— Ia-o-n brațe și-o sărută, ia-o-n brațe și-o sărută.

Ao...leo săracu Păcală, ce credeți dv. că i-a pățit oscioarele. Cît mi-i cîmpu de mare, mi l-a dat tava pînă nu mai putea să-și tragă nici sufletul.

— Să mai zici altă dată așa, dacă-ți mai trebuie. Om fără cap ce ești nu puteai să zici și tu : „Zvîrle-o-ncolo că pute“, dar nu așa. Hai te cară și ține minte.

Bietu Păcală, rupt de bătaie, abia își mișca picioarele ținîndu-se de șale, că-l cotonogiseră săracu. Mergea încet spre moară și cînd aproape să între în sat, văzu un om cu o slănină mare în spate.

— Zvîrle-o-ncolo nene că pute, îi zise el, iar omu începu să rîză :

— O fi vericule, că e lumea rea ; ți-ar plăcea s-o găsești plăcintă d-a gata în mijlocu drumului. Nu e vorba, rău nu ți-ar fi, dar pînă una alta ia mai pune-ți pofta-n cui.

Cînd ajunse Păcală la moară, ce să vezi dumneata ? toate păsările să strînseseră cicure pe sacul cu porumb și îl înjumătățise.

Își măcină și el biet pe ăl care-i mai rămăsese și apoi se întoarse liniștit și cotonogit acasă, iar pățitaniile lui rămaseră de poveste pînă în ziua de azi.

(I. C. Măldărăscu) REV. pop. Buc., I (1888), nr. 10, p. 319 ; republicată : LUMINAT., X (1889), nr. 42, p. 2

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3013 (A. Th. 1696) ; cf. 3599. Este atestat în Muntenia.

SUFLĂ ÎNCĂ O DATĂ!

Păcală, copil, mergea în tren cu tatăl său, la oraș, și, cum își scoase capul pe fereastra deschisă, tatăl său îi zise:

— Păcală, bagă capul înăuntru, căci vîntul o să-ți ia pălăria din cap!

Cum însă Păcală nu voia să asculte, tată-său îi smulse pălăria din cap, și i-o ascunse.

Păcală începu să plîngă.

— Vezi ce se întîmplă cînd nu asculți? îi spuse tatăl, voind să-l liniștească; hai, fii cuminte, căci eu am să suflu o dată, și ți-o voi aduce înapoi!

Și zicînd aceasta, fluieră o dată, trase pălăria de la spate și i-o dădu lui Păcală, care nu mai putu de bucurie. După ce își puse pălăria în cap, smulse pălăria tatălui său, și aruncînd-o pe fereastră îi zise:

— Suflă încă o dată, tată, ca să vie și asta înapoi!

AMIC. POP., LXXII (1937), p. 103

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3015. Este atestat în Transilvania.

DIN ISPRĂVILE LUI PĂCALĂ

Păcală, un popă și un dascăl, mergînd spre casă, i-a ajuns noaptea într-o pădure deasă, unde n-au putut înainta nici în dreapta, nici în stînga, căci întunerecul a fost atît de mare, încît n-au văzut cărarea.

Au fost siliți dară, să aștepte în pădure, pînă să va crăpa de zi.

Însă de întunerec n-ar fi fost așa năcaz mare, dar a fost mare năcaz, că i-a cuprins o foame, de era să amețească pe loc și din merindele aduse n-a mai rămas în desagii dascălului, decît un pui fript, care abia pentru unul ar fi fost de-ajuns.

Ce să facă dară? De ar mînca toți trei, tot așa de flămînzi ar rămînea.

— Știți ce? zice Păcală. Ca să se sature barem unul din noi, haidați, ne culcăm! Și cel ce va avea visul cel mai frumos, acela să mînce puiul.

Ideea a fost bună, așadară s-au învoit cu toții. S-au culcat, iar colea după miezul nopții să trezește popa și dascălul, palizi ca păretele, iar Păcală voios.

Și începe popa să-și povestească visul:

— Apoi dragii mei, visul meu e minunat. Am visat, că m-am suit în rai, unde m-au primit Sf. Petru cu îngerii cerului și m-au dus la masa, unde ședea și Dumnezeu și mi-au adus mîncări și bături, iar eu am început a mînca și m-am săturat într-atîta, încît abia m-am putut scula de la masă...

— Visul meu e cu mult mai frumos, zise dascălul. Și eu tocmai în rai am fost la masa aceea, dar eu ședeam tocmai lîngă Dumnezeu și după porunca mea se aduceau mîncările și pentru popa!...

— D-apoi tu ce ai visat măi Păcală întreabă popa și dascălul.

— Apoi să vă spun drept, visul meu n-a fost așa frumos. Și eu m-am suit în ceri și văzîndu-vă pe amîndoi mîncînd cu îngerii ceriului la o masă, am voit să întru în rai. Dar sf. Petru nu m-a lăsat. Ce era să fac?...

— Taci, nu mai continua cu visul tău prost, zice popa. Dați încoace puiul.

— Hoho, părinte, stăi, că visul meu e mai frumos. Al meu e puiul! strigă dascălul cu mînie.

Și să iniaptă amîndoi cătră desagi, să scoată puiul. Dar puiul ca-n palmă. Să uită amîndoi lung pe Păcală, care liniștit își continuă visul.

— Apoi știți oameni ai lui Dumnezeu, eu cînd am văzut, că voi amîndoi mîncați domnește la o masă cu îngerii, iar eu n-am putut ajunge la masă, crezînd că voi și așa vă săturați, ce să fi făcut? M-am sculat, am scos puiul din desagii dascălului și l-am mîncat...

LUMINA, II (1906), nr. 16, p. 11

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3016 (A. Th. 1626); cf. 3822. Este atestat în Transilvania.

CUIUL LUI PEPELEA

Am ispitit și eu pe mai mulți că ce-nsemnează „cuiul lui Pepelea“ și nu mi-au știut da răspuns frumos. De asta le spun eu acuma.

Pepelea a fost un om frumos și isteț iar cuiul lui Pepelea a fost cui de lemn bătut în păretele casei părintești, pe care Pepelea a vîndut-o unui om. Omul cela avea o fată cuminte și mîndră nevoie mare, să cumperi două lumînări de ceară curată și s-o cununi cu Pepelea. Pepelea ar fi vrut, nu-i vorbă ; și fata nu s-ar fi dat în lături, dar tatăl fetii, să nu fi auzit.

— Măi moșule, dă-mi pe fiică-ta de nevastă, zicea Pepelea.

— Mai pune-ți pofta-n cui, băiete, îi răspundea tatăl fetii.

— Atunci, dacă-i așa, am să-mi vînd și eu casa și-am să mă duc în lume.

— Ți-o cumpăr eu.

— Bine. Ți-o vînd toată din cheotoare-n cheotoare, fără numai un lucru, nu : cuiul din păretele din răsărit. Pe acela să mi-l lași mie.

— Ei, și de ce ?

— Să am și eu moștenirea asta de la părinți. Scoate banii și să facem hîrtiile.

Omul a scos banii, hîrtiile s-au fost întărit și omul cu fata cea frumoasă s-a mutat în casa lui Pepelea.

Și era bine acolo, în odăile celea încăpătoare, în casa cea împrejmuită cu livadă și acarete frumoase. Le era dragă casa lui Pepelea și lui Pepelea îi era drag încă mai mult cuiul de lemn bătut în păretele din răsărit.

A doua zi Pepelea la om :

— Ce vrei, Pepeleo ?

— Am venit să-mi pui căciula-n cuiul meu.

Omul cam strîmbă din nas, dar ce putea să facă, dacă așa a scris la învoială.

A treia zi iar :

— Ce vrei, Pepeleo ?

— Am venit să-mi iau căciula din cuiul meu.

Și azi așa, mîni așa, Pepelea avea întotdeauna cîte ceva de pus ori de luat din cuiul de lemn bătut în peretele din răsărit. Și vedeți, acestea se întîmplă mai întotdeauna cînd

omul lipsea de pe-acasă, cînd rămînea numai fata singură. Şi fata avea mare grijă să nu iasă cumva cuiul din părete şi să nu se piardă. Din ce pricină însă, tăieţi-mă, spînzuraţi-mă, că nu v-aş putea spune. Nu ştiu.

Lucrurile au rămas aşa; casa în picioare şi cuiul în părete; Pepelea îndrăgostit de cuiul de lemn şi fata tot aşa. Dar mult nu.

Că într-o zi auzind că Pepelea s-a însurat cu fata cea frumoasă şi cuminte şi că sta chiar în casa cea nu de mult vîndută, m-am dus la creştinul cela şi l-am întrebat:

— Bine omule: ce te făcu să-ţi măriţi fata tocmai cu unul de care nici nu vreai să auzi?

— Ce m-a făcut? Blăstămatul de cui al lui Pepelea, nepoate, mi-a răspuns omul.

Şi atît.

(T. Pamfile), I. CREANGĂ, II (1909), nr. 3, p. 57 (Tecuci-Galaţi); republicată: LUMINA, V (1909), nr. 17, p. 6; GAZ. TRANS., LXII (1909), nr. 51, p. 5; ALB. Buc., XXII (1923), nr. 31—32, p. 491; TREI CRIŞ. POP., II (1924), nr. 5, p. 7; *Firişoare de aur*, p. 5

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3017. Este atestat în Moldova şi Muntenia.

Variante:

2. *Cuiul lui Pepelea*, ŢĂRĂNISM., IV (1929), nr. 52, p. 13.

3. „Cuiul", A.I.E.F., mg. 1081 d (Bătrîni — Prahova).

[MESERIA FECIORILOR]

Un domn întîlneşte pe Păcală şi-l întreabă:

— Ce ţi-ai făcut cei trei fii ai tăi? Păcală răspunse:

— Pe unu l-am făcut hingher, pe al doilea palavragiu şi pe al treilea cerşetor.

— Ei cum aceasta? îl întrebă domnul mirat.
— Pe hingherul l-am făcut doctor, pe palavragiul, advocat, iar pe cerșetorul, popă.

COM. LIT., I (1889), nr. 1, p. 1

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3018. Este atestat în Muntenia.

SFATUL LUI PĂCALĂ

Păcală în drumul său dădu de un rîu, pe țărmul căruia se găsea un luntraș. Cum Păcală n-avea o para chioară la sine, zise luntrașului :

— Prietene, trece-mă dincolo ; bani nu-ți pot da, fiindcă n-am, dar în schimb îți voi da un sfat bun, care îți va aduce cîștig.

Cînd luntrașul auzi, că acel sfat îi va aduce cîștig, se hotărî să-l treacă. Ajuns dincolo, Păcală îl bătu pe umeri și-i zise :

— Să nu mai faci cu alții cum ai făcut cu mine, căci atunci n-ai să mai cîștigi nici un ban cu munca d-tale.

Și... plecă liniștit.

CĂL. POP., XVII (1902), p. 67

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3019. Este atestat în Transilvania.

Variantă:

2. *Sfatul lui Păcală*, CULT. POP., II (1922), nr. 62, 3

[DIACONUL PĂCĂLIT]

Amu, pe cînd Pepelea nu era încă dascăl, el tot era foarte evlavios ; așa, într-o vinere sacă merse la biserică ca să se închine.

Cînd veni rîndul să vie diaconul cu discul, Pepelea își aduce aminte că n-are nici o lețcaie chioară să deie disc. Amu, cum ține el lumînarea într-o mînă și căciula în cealaltă, cînd se apropie diaconul cu discul, Pepelea alăturează lumînarea de mîna care ținea discul, și pune căciula dedesubt. Diaconul simți deodată că-l frige rău, și scăpă discul cu toate părăluțele ce le strînsese în căciula lui Pepelea. Pepelea, ca om cuminte, cotește prin norodul pravoslavnic, și se face nevăzut.

(N. A. Bogdan) ERA NOUĂ —
Iași, III (1891), nr. 94, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3020. Este atestat în Moldova.

PĂCALĂ POPĂ

S-a-nsurat pe iarnă, după Bobotează, că de 24 ianuarie, era-ntr-o duminică, îl hirotonisea preot în satul Cîrligele, și-și găsise o nevastă coz de frumoasă și nevinovată.

Protopopul Tîndală i-a făcut slujba de preoțire.

Lume multă ; au venit toți sătenii din Cîrligele și din satele învecinate cu fel de fel de daruri. În sfîrșit a fost o sărbătoare cu alai, cum de mult nu se mai văzuse prin partea locului.

*

Doar și sub haina preoțească bate o inimă și trăiește un suflet !

Din toate fetele și femeile cea mai frumoasă, ca o zînă din povești, era preoteasa lui Păcală.

...Și prea cucerniciei sale protopopului Tîndală îi căzu preoteasa cu tronc, a prins cîrlig de ea și-a plecat la tîrg cu dorul aprins în suflet.

Venea în inspecții mai des decît se obicinuia, potrivind așa ca să-nsereze în sat și de... să fie poftit să odihnească la preot.

Numai iată că preoteasa spune lui Păcală :

— Părinte, îmi tot dă tîrcoale părintele protopop și nu-mi dă pace, zice că o să te trimeată în puterea nopții în

cătunu Broșteni să faci niște masle și să-i făgăduiesc că m-oi îndrăgosti cu el în lipsă-ți, vezi să nu care cumva să te duci, dar nici să-i spui ce ți-am spus, știi dumneata cum s-o scoți la capăt, că de nu fug acasă, mă duc la părinți.

Iară Păcală-i răspunse :

— Preoteasa mea scumpă și cinstită, ascultă-mă, dă-i nădejde ! Eu am să mă prefac că plec și de rest mă privește.

Peste noapte, ascunzîndu-și fața c-o durmea albă, pîș-pîș se bagă-n pat lîngă protopop. Și cum e obiceiul în asemenea împrejurări dau să se alinte unul pe altul și numai, ce să vezi, se trăgeau vîrtos de bărbi... Nici o vorbă alta !

Văzînd protopopul una ca asta, de rușine, s-a îmbrăcat și pe timp de iarnă, pe-ntuneric beznă și-a luat tălpășița.

Au trecut luni și n-a mai venit în inspecție !

Dar Păcală-i tot Păcală, pe vară, și-a făcut drum la oraș anume ca să-l întîlnească pe protopop. Și iată-l că chiar trecea prin centrul orașului.

— Sărut mîna și blagoslovește i se adresează Păcală, iar protopopul Tîndală căutîndu-și de drum îi răspunde :

— Blagoslovit să fii frate.

Dar Păcală așa depărtați cum erau, îi strigă :

— Nu mai poftiți pe la noi, cinstite părinte ?

Iar protopopul, mergînd îi răspunde :

— Păi, ce să fac ?

— Cum ce să faci, părinte protopop, să ne mai tragem de cele bărbi, îi răspunde diavolul de preot Păcală ! Iar protopopul s-a strecurat printre lume și s-a făcut nevăzut.

Unii povestesc c-avea o tinichea de coadă, iar alții că chiar l-au văzut cu coada-ntre picioare !

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 15

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3021. Este atestat în Muntenia.

CAUTĂ NAN IAPA, ȘI EL CĂLARE PE EA

Cică un om avea șase cai, vrînd odată să-i numere ca să se încredințeze dacă nu s-a pierdut vreunul, nu-și putea găsi socoteală, căci tot uita să numere și iapa pe care sta călare. A trebuit ca un călător să-l scoată din nedumerire.

Zanne, *Proverbele românilor*, VI (1901), p. 216

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3022; cf. 3751 (A. Th. 1288 A). Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. *Șase măgari*. Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 35.
3. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM, IV (1929), nr. 5, p. 11.
4. *Șase măgari*, NEAM ROM. POP., XX (1929), nr. 13, p. 235.
5. *Șase măgari*, AMIC. POP., LXXVII (1937), p. 129.

ȚIGANUL ADVOCAT

Pe vremea moșilor și strămoșilor noștri nici pomană nu era de căi ferate prin țara noastră. Dacă erai silit să întreprinzi o călătorie la vreun loc depărtat, aceasta ținea zile și săptămîni întregi. Pe vremea aceea plecase dintr-un colț de țară departe, la una din episcopiile noastre, un biet de cleric absolvat, sărac lipit pămîntului, să se hirotonească de preot.

Pe lîngă băț, tovarăș credincios și nedezlipit al omului călător, și-a fi luat el cu sine și traista, și în ea ceva de ale mîncării, dar, în călătoria lungă, cuprinsul ei se deșertă și așa sosi clericul nostru cu traista goală, cu nici o lețcaie și flămînd ca vai de el într-un oraș săsesc. Aici trase de gazdă la un ospătar de sas pe care-l cunoștea de mai nainte. Sasul, după ce-și dădură binețele și se întrebară de sănătate, îl întreabă dacă nu poftește ceva de gustare.

— Să-ți spun drept, ospătare, îi zîse clericul, sînt flămînd, mort de foame, dar n-am o para frîntă...

— Nu face nimic, zîse sasul, vei plăti cînd îți va da Dumnezeu, și porunci numaidecît să i se fiarbă zece ouă.

Clericul mîncă, mulțumi, și după ce se odihni puțin, se duse mai departe.

Trecură mai mulți ani la mijloc și clericul nostru, care acum era preot, uitase de ouăle sasului. Într-o bună dimineață însă se pomeni că sasul l-a pîrît pentru cele zece ouă și cere pentru ele o mie de zloți. Sasul adică zîcea așa: din cele zece ouă ar fi ieșit zece pui; aceștia în anul viitor ar fi

ouat o grămadă de ouă, din cari ar fi ieșit alți pui și așa mai departe, socotind din an în an, datoria lui se suia tocmai la o mie.

Bietul preot, care în vremea aceasta abia se înfiripase, nu-i prea venea la socoteală să plătească o sumă atît de mare pe vremile acelea numai așa de-a fetea și era foarte necăjit.

În ziua de judecată, cum mergea el așa trist și ofilit spre orașul, unde era chemat, iată, că întîlnește de o lature a drumului un țigan, „prefetusiu" de la o curte grofească, care ieșise cu iobagii curții la lucrul cîmpului. Țiganul, milos din fire, cum este, văzînd pe preot așa de întristat, îi ieși în cale și-l rugă să-i spuie ce necaz și gînduri îl muncesc, dacă el i-ar putea ajuta.

— Lasă-mă la păcatele mele, om de omenie, îi zîce preotul, fiindu-i acum și rușine să-i spună pricina. Am și eu necazurile mele, ca toți oamenii de sub soare și degeaba ți le-aș spune d-tale, tot nu mi-ai putea ajuta.

Țiganul însă nu, da una, să-i spuie și să-i spuie, și să-i spuie. În sfîrșit preotul, ca să scape de el, îi povesti întîmplarea.

— Numai atîta-i, zîse țiganul nu te supăra părinte, că-i fac eu sasului una nefăcută. Întoarce-te acasă fără grijă, de-ți vezi de casă și copii și lasă, că mă duc eu la judecătorie în locul dumitale.

Preotul se întoarse acasă, iar țiganul se duse la oraș, dar nu se înfățișă, la judecătorie decît într-un tîrziu. Acolo erau de față toți judecătorii, sasul cu martorii, și așteptau sosirea preotului.

Țiganul intră și-i înștiință că el vine în locul lui.

— D-apoi pentru ce vii așa de tîrziu și ne faci să pierdem atîta vreme, așteptîndu-te, se răstiră judecătorii ?

— Mă rog de iertare, răspunse țiganul, eu sînt „prefetus" de curte și, ieșind cu iobagii la cîmp, a trebuit să stau pînă au fiert păpușoiul de sămînță, că nu cumva să-l semene nefiert.

— Auzi minciuna, zîseră mai mulți judecători : cine a văzut să semeni păpușoiu fiert !?

— Mă rog de iertare, eu voi semăna de aci înainte păpușoiu totdeauna fiert.

— Omul acesta sau este nebun, sau ne ia pe noi drept nebuni, zîseră judecătorii de mai nainte, pierzîndu-și din ce în ce răbdarea. Bine bre, om de omenie, păpușoiul acela nu va ieși nicicînd.

— Ba va ieși...

— Ba nu, răspunseră judecătorii, niciodată.

— Așadar d-voastră credeți că din păpușoiul fiert nu va ieși alt păpușoi ?

— Negreșit, că nu va ieși.

— D-apoi din ouăle fierte, ce le-a dat domnul (arătînd pe sasul preotului), cum ar fi ieșit pui ?

— Așa-i, n-au putut să iese, ziseră judecătorii unanim și convingător.

Și sasul se depărtă cu buzele drîmboiate.

CĂRȚ. SĂT. ROM., IX (1884), nr. 5, p. 70

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3023. Este atestat în Muntenia, Transilvania și la macedoromâni.

V a r i a n t e :

2. *Țiganul avocat*, GAZ. TRANS., LIII (1890), nr. 107, p. 6.
3. *Păcală advocat*, ALB. Buc., II (1898), nr. 2, p. 55.
4. *De-ale lui Nastratin* (N. I. Munteanu), I. CREANGĂ, IV (1911), nr. 7, p. 222 (Chilia Veche — Tulcea).
5. *Din isprăvile lui Nastratin*, CĂL. CLUJ. ROM., 1935, p. 105 (Trifești — Alba).
6. *Păcală advocat* (C. N. Mateescu), ALB. Buc., 1937, nr 36, p. 566.
7. *Nastratin Hogea avocat*, CĂL. POP., 1937, p. 115 (*Antologia aromânească*, de T. Papahagi).

PĂCALĂ LA JUDECATĂ

Președintele îi ia interogatoriul :

— Cum te cheamă ?

— Cum să mă cheme, fietișcare mă cheamă după placul său.

— Nu vorbi în papainoage, răspunde cum te cheamă !

— Păcală ?

— De unde ești ?

— De pe lumea asta, cînd mi-o veni sorocul o să fiu de pe lumea cealaltă.

— N-o face pe Tănase, să-mi răspunzi unde locuiești ?

— În comuna Cotonoagele, satul Sperieți, cătuna Sgîrciții.

— Cîți ani ai ?

— Cine poate ști cîți ani are omul de trăit.

— Ia vezi nu te-ntrece cu de-deochiul, răspunde la ce te-ntreb, ce vîrstă ai ?

— Treizeci și doi de ani.

— Gîndește-te bine că din dosar rezultă că ai 34 ani !

— Atîția ani am trăit cîți am declarat.

Sare procurorul de colo și-l acuză că face mărturii mincinoase, c-ascunde cei doi ani pe care i-a trăit în închisoare.

— Hm ! nu-i ascund, răspunde Păcală, ci nu-i socotesc că numai viață n-a fost aceea.

— Cum, da i-ai trăit se cheamă, zise procurorul.

— Așa trai, să-l trăiești dumneata, domnule procuror, măcar de-o prubă, că poate te-i mai dezbăra să tot cauți pricină oamenilor.

Leandru, *De-ale lui Păcală,* p. 20

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3024. Este atestat în Muntenia.

Variantă:

2. *Omiși din socoteală.* Jurescu, *Snoave,* p. 44.

[PĂCALĂ JUDECĂTOR]

Se duce odată o babă la tîrg ca să vîndă un tălbăltoc cu făină. Și-n piață desface legătura, punîndu-se jos ca s-aștepte mușterii...

Deodată însă se stîrnește un vînt-vîrtej, umflă legătura babei în sus și-i împrăștie făina în toate părțile !

Atunci baba, care era cam zăludă la minte, fuga la judecătorie ca să facă proces vîntului spre a fi despăgubită.

— Nu putem judeca procesul d-tale, mătușă, zise judecătorul, cine a mai auzit una ca asta?

— Vai de mine și de mine! Să rămîn eu păgubașă de făină? Numai unul Dumnezeu mă știe în ce sărăcie mă zbat eu!

Și unde nu începe a se sclifosi și a se văicăra biata babă, de ți s-ar fi rupt inima auzind-o!

— Hai, du-te mătușă! se răsti judecătorul. Ce să-ți fac, dacă aduci un proces ce nu se poate judeca?

— Pot eu ca să judec acest proces, domnule judecător, zise un tînăr chipeș la față și cu plete lungi pe spate (era Păcală). Să mă lăsați pe mine să judec, și de n-a ieși baba împăcată, plătesc eu făina!

A fost lăsat mai mult de haz, să judece el procesul babei.

Lume multă venise la judecată — ba era acolo, se zice, și mai-marele peste judecători, ca să vadă și el cum are să se judece procesul cu vîntul...

— Ție, măi morare, cu moara de apă, cînd ți-i bine? cînd plouă, ori cînd bate vîntul?

— Cînd plouă, mi-i bine, d-le judecător că atunci am apă, îmi umblă moara și așa am folos!

— Dar ție, întrebă pe ista cu moara de vînt, ție cînd ți-i bine?

— Mie, d-le judecător, atunci mi-i bine și am folos, cînd a bate vîntul cît de tare...

— Așa? Atunci tu ai să plătești babei făina!

— Așa, bravo! D-ta să plătești făina, strigă mulțimea, căci numai d-tale vîntul ți-aduce folos!...

Și — spune povestea — cică ar fi rămas Păcală ca judecător în tîrgul acela...

CĂL. BAN., II (1935), p. 65

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3025. Este atestat în Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) ALB., 1923, nr. 25—28, p. 427.
3. (Fără titlu) ALB. Buc., 1934, nr. 34, p. 6.

PĂCALĂ ÎNAINTEA JUDECĂTORULUI

— Cine te-a pus la închisoare? zise judele.
— Doi epistați.
— Din cauză de beție, poate?
— Da, d-le judecător, amîndoi erau beți.

GAZ. OLT., I (1885), nr. 18, p. 4.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3026. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ

Doi mucaliți se întîlniră odată în drum și ca să mai stea de vorbă trase și ei la cîrciumă că se întîmplase chiar lîngă ei. Se așezară la o masă și începură a se cinsti, după obiceiul locului, cu băutură. Ce aveau, aveau între ei, căci tot ciocnind pahar după pahar, începură a se ciocni și din vorbe.

Unul din ei ridicînd paharul plin ca să cinstească ură celuilalt:

— Măi, frățicule, să te văd drept ca cobilița, sănătos ca cobza, gras ca scripca, tare ca fluierul și din tălpi pînă în vîrful capului să poți trece prin urechile acului.

Dar celălalt nu se lăsă mai pe jos și-i răspunde mai frumos:

— Mulțumesc de urătură,
Sări-ți-ar dinții din gură.
Să te faci lung ca Oltul
Și subțire ca tortul,
Cînd te-o apuca
Să nu te poți scula
Și cînd te-ai scula
Din nou să te ia!

SAT., IX (1938), nr. 93, p. 30

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3027. Este atestat în Muntenia.

DE-ALE LUI PĂCALĂ

De unde pînă unde Păcală ajunsese slugă la un ovreu, nici el nu știa s-o spuie. Destul că se tocmise cu leafă bună și, în schimb, îi făcea pe fiecare zi cîte o poznă.

Odată, într-o sărbătoare, cînd toți evreii postesc de dimineață pînă seara, stăpînul lui Păcală poruncise bucătăresei ca în ziua aceea să nu gătească nimic, și pentru ca să nu intre copiii prin bucătărie, să se spurce cu ceva, o încuiase și luase cheia cu dînsul.

Păcală, nemaiputînd de foame, vru să intre în bucătărie să găsească ceva d-ale mîncării, dar o găsi încuiată.

— Stați voi, dacă e așa, zise el! și se pregăti să-și răzbune.

Luă un ciocan zdravăn și înțepeni cu vro douăzeci de cuie ușa comodității.

Ovreiul avea vro 12 copii, bez balabustă și două cumnate. Cu toții veniră să i se plîngă că nu le era cu putință să intre undeva, unde aveau treburi foarte grabnice.

Dintr-una într-alta, se află că Păcală bătuse ușa cu cuie și habotnicul tată de familie, îl chemă îndată să-l certe :

— Bine, moi Pucală, ci ai butut puron la ușe de la ușa de plumbătoare ?

— Păi, jupîn stăpîne, răspunse Păcală, fiindcă nimeni nu mănîncă astăzi, am crezut că nu e de trebuință.

GAZ. ȚER., II (1893), nr. 25, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip. 3028. Este atestat în Muntenia și Transilvania

V a r i a n t ă :

2. *De-ale lui Păcală,* POP. ROM., 1911, nr. 48, p. 11.

STĂPÎN ȘI SLUGĂ

Stăpînul către vizitiu :

— Ți-am spus de atîtea ori, Ioane, cînd îți dau vreo poruncă, să nu faci niciodată treaba pe jumătate ci s-o faci

întreagă ! Așa de pildă dacă-ți spun să pui caii la trăsură, trebuie să ai grije să faci tot ce se cere, adică să scoți trăsura, să înhami caii, să vii cu biciul și toate cele de trebuință !

Puțin după aceasta i se face cucoanei rău și domnul trimite pe Ion după doctor. Trec însă vreo două ceasuri și vizitiul nu se mai ivește. În sfîrșit sosește.

— Unde ai zăbovit atîta ? îl întreabă stăpînul furios.

— Apoi de, cucoane, mi-ați spus să nu fac niciodată treaba pe jumătate. D-aia n-am chemat numai pe d. doftor ci am adus și pe popa, și pe dricar !

CAL. LUM. IL., 1909, p. 140

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3029. Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM., III (1928), nr. 50, p. 11.
3. *De-ale lui Păcală*. Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, 52.
4. *Păcală slugă*, CUGET CLAR, II (1929), nr. 1, p. 48.
5. *Păcală și boierul*, CĂL., V (1929), p. 108.
6. *Păcală slugă*, ȚĂRĂNISM., VI (1931), nr. 36—37, p. 14.

DIN ISPRĂVILE LUI PĂCALĂ

Păcală, îmbrăcat cătană, în căile sale s-a abătut seara la o casă să ceară conac. Stăpîna casii din întîmplare chiar atunci scosese din cuptor o gîscă friptă și văzînd pe Păcală, căzîndu-le din senin, nu-i prea veni la socoteală să pună gîsca pe masă pentru cină, că de, o bucăturică bună cum e o gîscă friptă nu se cîștigă așa ușor și, prin urmare, nici nu se cam îndură omul s-o împartă cu lumea, de aceea se și grăbi de o înfundă într-o oală din buduret, ca să-i rămînă căldura.

Dar era ic, că Păcală întrat undeva, nu era om să-l mai scoată. Așa și aci, deși stăpînii casei se codeau de-al primi în conac de noapte, îndepărtîndu-l cu vorbele, totuși pe Păcală nu-l putură clăti de la vatra focului unde-și luase stăpînirea.

În urmă, o noapte nu-i cît anul, și pentru un biet cătană de ce să nu te strîmtorești cînd și el a suferit atîtea pentru țară..., îi făcură și lui culcuș în ungheț și se culcară.

Ostenit Păcală ar fi tras odihna mîțului, la căldurică, numai îl găta, vedeți, un fel de miros ce ieșea dintr-o oală astupată lîngă el... și-i creștea năcazul mai tare că auzea horcăiturile stăpînilor, în vreme ce el n-avea somn...

S-a pus deci a pipăi la oală și ce să vezi colo : sărmana gîscă friptă !... Să scape de acel miros nesuferit, că nu putea ațipi mac, a mîncat carnea cugetînd că prin aceea doar i se va mai pierde acel miros dinaintea nasului...

Norocul i s-a împrietenit, că mîncînd gîsca a ațipit pe loc... Lungă cale mai avînd înainte s-a pomenit cam de dimineață și cu graba încălțîndu-se a uitat neîncălțat un plotog de opincă, și ca să nu-l mai ieie greumînt la drum l-a băgat în oala unde fusese gîsca.

În toiul lui Păcală se pomeniră și stăpînii casei și unde nu dau a-l opăci cu întrebări de cătănie și treburi împărătești. Dornic văzîndu-l Păcală pe stăpîn de noutăți din țară se dete vorbei.

— Eram să plec, jupîne gazdă, și pe aici să uit a-ți lăsa o veste mare. De curînd m-am războit groaznic. Bocicorod împărat, la care am slujit eu, crîncenă bătaie a ținut cu Liborod împărat străin, pe care tot l-a dumicat scoțîndu-l afară chiar și din Fozic, cetatea unde era ascuns...

— Vai de mine ! ce spui, jupîne cătană ? da putut-ai scăpa teafăr ?

— Întreg cum mă vezi, de ai noroc, ai, și-i pace.

— D-apoi bine fătul meu, mulțumește lui Dumnezeu că ești viu, zise gazda pe care adînc îl străbătură vorbele lui Păcală.

În zori Păcală plecă mai departe ducîndu-și traista cu păcalele. În urma lui se scuturară și stăpînii, care aflînd plotogul în locul gîscuței fripte numai atunci își limpeziră mințile cu bătaia împăraților Bocicorod și Liborod în cetatea Fozic și cunoscură că au avut val cu cinstita barbă lui Păcală, care le lăsase și lor o păcălitură din traista cea plină cu ele.

F. POP., I (1892—1893), p. 292

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3030. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) ROM. Buc., XI (1896), nr. 354, p. 2.
3. *Revanşa*. Jurescu, *Snoave*, p. 107.
4. *Gîscăneşti de la Stăneşti*, PRIETEN. NOSTRU, I (1911—1912), p. 27.
5. *Din isprăvile lui Păcală*, CAL. BIHOR, II (1922), p. 125.
6. *Băgai obielele mele*. Popescu, N.I., *Basme şi snoave*, p. 18 .
7. *Cetatea de oală şi împăratul opincilor* (A. Bolcu), DAT., II (1924), p. 241.

TÎNDALĂ SE-NSOARĂ

Pe Tîndală l-a apucat ferbinţelile însurătoarei!

Tînjea, de parecă era bolnav şi era necăjit foc că-n satul lui nici o fată nu-l voia de bărbat, deoarece i se dusese vestea ca de popă tuns, ba că-i poznaş, ba că-i tîrîie-brîu...

Se ofilea văzînd cu ochii şi devenise nătîng.

Numai iată că Păcală vine în peţit la el.

— Dragă Tîndală s-a terminat şi cu aşteptarea ta, ţi-am găsit o fată taman ca pentru tine. Îi frumoasă, ochioasă, vrednică şi are stare bună atîta că e tocmai din al treilea judeţ.

Ca zestre are o casă cu livadă, un car cu boi voinici, o vacă cu mînzat, o iapă cu mînz, cinci hectare de pădure cu iemaş; iar de-ale casei îi dă tot ce trebuie ca pentru o gospodărie nouă.

— Adică cum vine asta Păcală, te-ai găsit tocmai tu să rîzi de mine, eu mă ţineam că sîntem prieteni şi văd c-am ajuns şi de batjocura ta, mă păcăleşti, că de unde să cadă pe mine asemenea berechet. Vezi bine c-aşa o fată nici nu-i de nasul meu, ori poate o fi avînd niscaiva beteşuguri.

— N-are, bre, nici o meteahnă.

— O fi vreo sluţenie ?...

— Ţi-am spus doar că e frumoasă.

— O fi purtînd vreo gheabă-n spate ?

— Da de unde !

— O fi-ncrucişată sau vreo buboasă ?

— Nici vorbă !

— O fi șchioapă, cotonoagă ?

— Ce glumești !

— O fi-ngreunată ?

— Nu e bre, a fost ea, da a lepădat de curînd !

— Asta o-nghit eu față de cîtă zestre are, zise Tîndală, dar tot trebuie să mai aibă ceva, că observ eu c-ai mai avea ceva de spus, nu-i așa ?

— Ce să-ți mai spun, are toate simțurile ; vede bine, aude bine, da-i tăcută. Cînd mă gîndesc cît e de tăcută fata asta parcă sînt gelos pe tine, că traiul meu de-acasă, ce crezi, e un iad, mă omoară gura nevestei și mai ales a soacrei.

— Adică cum tăcută, bre, e chiar mută, întrebă Tîndală ?

— Mută-n lege, îi răspunde Păcală !

— Ei bate palma, s-a făcut, mă-nsor cu ea... dar să vii la nuntă.

— O să viu, se poate să nu viu, răspunse Păcală, dar am să vin cînd m-o invita mireasa cu gura ei.

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3031. Este atestat în Muntenia.

CÎND ERA PĂCALĂ MIC...

Cînd era Păcală mic și atunci era dat naibii. La 13 ani rămînînd orfan de părinți, fu dat în îngrijirea unei mătușe care avea un cusur : vorbea numai în proverbe.

Cum se sucea, cum se învîrtea bietul Păcală, mătușa, hop ! cu proverbul...

— Stai că-ți arăt eu proverbe, mătușică dragă, să mă pomenești !

Într-o zi mătușa îl dojenea pe Păcăluță :

— Ascultă, Puiule, niciodată să nu faci un lucru zadarnic, căci găina care cîntă seara, dimineața n-are ouă. Ai înțeles ?

— Înțeles, sărut mîna...

A doua zi, Păcăluță ronțăia cu plăcere niște susan de la turc.

— Ascultă, împelițatule, îl întrebă mătușa : cînd a cîntat moțata aseară și o ouat, tu i-ai luat oul și l-ai dat pe acadele ?

— Moțata n-a ouat aseară !

— Ba da, a ouat, se înfurie mătușa... Crezi că n-am auzit-o eu cîntînd ?

— Daa ? zîmbi obraznic Păcăluță. A cîntat moțata aseară și a avut ouă ? Hm ! Apăi nu mi-ai spus tot alde matale că găina care cîntă seara dimineața n-are ouă ? Iaca moțata n-a avut. Ce ? era să i le fac eu oule ? atît mai lipsea...

Mătușa se cruci și grăi :

— Tu ai furat oul moțatei, tartore. Dar, cine fură azi un ou, mîine va fura un bou. Ai priceput ?

— Priceput sărut mîna...

A doua zi mătușa se pomeni cu Păcăluță pe poartă trăgînd un bou de funie.

— Dar asta ce mai este, gheavole ?

— Ce să fie ? n-ai spus matale că cine fură azi un ou, mîine va fura un bou ? Poftim boul și dă-mi pace. Mătușa înghiți în sec și clătinînd din cap, grăi cu milă :

— Vai, vai, nepoțele ! Cu poznele tale, o s-ajungi o haimana. Faci azi una, mîine alta, pînă cînd vei da de Aghiuță căci dragul meu, ulciorul nu merge de multe ori la apă ! Priceput-ai ?

— Mda...

— Așa ! acum du-te și adu-mi un ulcior cu apă de la puț. Păcăluță aduse.

— Bun ! mai adu unu. Îl aduse și p-ăsta, dar cam bolborosind.

— Haide, încă unu...

Păcăluță luă ulciorul și foarte liniștit, îl făcu țăndări.

— Ce făcuși, talpa iadului ?

— Ce să fac ? N-ai spus matale că ulciorul nu merge de multe ori la apă ? De, dacă așa-i proverbul eu sînt de vină ?...

— Hai, piei din ochii mei, se oțărî mătușa, supărată lucru mare... Ce mai stai ? spală putina mai repede, că de nu...

Păcăluță plecă oftînd d-a dreptul în cămară unde mătușe-sa îl găsi spălînd de zor, o putină veche.

— Dar aici, ce mai faci, împelițatule ?

— Ce să fac ? Iacă îți spăl putina, ca să nu-mi aud vorbe mai pe urmă.

— Uf, Doamne, Doamne...

Și cîte pozne d-astea n-a mai făcut Păcăluță pînă-i dădură tulei în barbă, ca apoi să le facă tot mai boacăne...

BĂRĂGAN., II (1932), nr. 4, p. 6

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3032. Este atestat în Muntenia.

[CONSTATARE]

— Tu, cîne ! zise Păcală către un om.

— De-aș fi cîne, aș ști lătra, răspunse omul.

— Dar știi, zise iarăși Păcală, și apoi întrebă : Cum se cheamă unealta aceea în care trag caii ?

— Ham ! răspunse omul.

— Vezi că știi lătra, încheie Păcală.

ȘEZ., VI (1880), nr. 1, p. 8

Vezi *Typol bibl.*; tip 3033. Este atestat în Transilvania.

RĂSPUNS

Păcală era adesea invitat la un bogătaș, ca să veselească musafirii cu ghidușiile lui. Într-o zi, însă, bogătașul, fiindu-i rușine de sărăcia hainelor lui rupte îi zise :

— De ce nu-ți pui o altă haină ?

— Dar ce crezi d-ta că eu nu mai am alta.

— Tocmai de asta, cu atît mai bine.

— Da, răspunse Păcală, dar vezi d-ta că aceea e mai ruptă decît asta...

F. TOȚI, II (1898), nr. 25, p. 313

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3034. Este atestat în Muntenia.

EL CREDE

Într-o zi Păcală ducea un porc să-l vîndă la tîrg. Pe drum nu știu ce-i vine porcului că nu voia nici în ruptul capului să meargă înainte.

Trage Păcală, încoace, trage încolo, înjură dar porcul să se miște : neam !

Văzînd că nu o poate scoate la cap cu animalul, îi veni lui Păcală o idee.

Începu să se învîrtească împrejurul animalului și, luîndu-l apoi de frînghie, porni la drum. De astă dată porcul îl urmă supus.

Pe drum se întîlni cu Tîndală, care-l întrebă :

— Dar unde duci porcul, Păcală ?

— Vorbește mai încet, răspunse Păcală în șoapte, el crede că-l duc înapoi acasă !

CAL. SĂT. Sibiu, XLVI (1937), p. 105

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3035. Este atestat în Transilvania.

PARCĂ EU SÎNT MORT ? !...

Pleacă într-o zi Păcală și Tîndală și cu un vecin de-al lor la tîrg.

Din vorbă în vorbă, nu știu cum dracu se făcu, că aduse vorba de morți și de moarte. Tot discutînd așa, zise Tîndală :

— Eu cînd o fi să mor vreodată aș vrea să mă așeze alături de nevasta mea Ioana, căci mult am mai iubit-o cît a fost în viață.

Vecinul, la rîndul său, spuse și el :

— Pe mine, după moarte aș fi bucuros să mă așeze lîngă maică-mea, căci, cît a trăit, mult s-a mai îngrijit de mine !

Păcală însă își vedea de drum înainte și tăcea din gură. Văzînd asta, îl întrebă Tîndală.

— Dar tu, unde ai vrea să te așeze ?

— Eu, răspunse Păcală, tare aș vrea să mă așeze lîngă Pachița, fata preotesei !

— Dar bine, mă, răspunse Tîndală aia trăiește !

Însă Păcală de colo îi răspunse supărat :

— Parcă eu sînt mort ? !

Mircescu, *Făt-Frumos*, p. 31

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3036. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ ȘI FINANȚII

Vînturînd țara dintr-un colț în celălalt, de unde, de unde nu, fișticase Păcală un sac de duhan și-acuma era în drum către casă cu el, cînd necuratul îi scoate un finanț în cale.

— Ce duci în sac, omule ?

— Lînă, să nu-ți fie cu supărare.

— O fi, dar dacă aș vedea-o ?

— Că-i vede-o, dacă mi-i ajunge, răspunse Păcală. Zicînd acestea o ia la tălpășiță de pîrîiau cele nojițe.

Finanțul simți mirosul duhanului și-l luă în goană și mi-l goni tot într-un suflet pînă în satul cel mai aproape, care era chiar sub un deal. Păcală cum ajunge în casa cea dintîi grăiește, ce grăiește, așează duhanul, ia țundra stăpînului casei și ieșind la uliță se pune pe vetrița de sub gard. Încă nu apucase să șază bine, cînd și vede pe finanț pe deal coborînd în fuga mare către sat. Nu trecură două minute, finanțul țop lîngă el.

— Bună hodina de Dumnezeu.

— Noroc și sănătate.

— N-ai văzut trecînd pe-aci un om cu un sac în spate ?

— Ba văzui unul chiar adinte ; pasă-mi-te numai pasă pe cărărușa asta către pădure, că îndată-l ajungi.

Finanțul o întinde mai departe, iar Pălacă luîndu-și lîna, își văzu de cale, care era chiar în partea potrivnică de ceea ce o arătase finanțului.

GAZ. TRANS., LIII (1890), nr. 17, p. 6

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3037. Este atestat în Transilvania.

FRICA DE MOARTE !

Tîndală înstărise, era putred de bogat, în timp ce Păcală ducea targa pe uscat. Ce se gîndi el, să se ducă la prietenul lui Tîndală să-l roage ca să-l ajute frățește, așa după cum se prinsese ei din copilărie că se vor ajuta unul pe altul.

Tîndală nu-l recunoscu, cu toate cîte-i amintea Păcală, se prefăcea că nu-l cunoaște.

Atunci Păcală-i povestește că fiind bolnav la spital a văzut cu ochii lui cum unul care zăcea în patul vecin a început să nu mai cunoască și a doua zi a murit.

— Pînă mîine mai ai de trăit Tîndală ! Am zis... adio !

— Stai, măi, Păcală, n-o face pe nebunul că mă bagi în lichituri, ce mă condamni așa dintr-o dată la moarte.

Ia stai colea să ne mai depănăm din amintiri și să-ți ajut la nevoile tale, că doar mai mult prețuiește viața decît gologanii.

— Ei, așa te vreau, frate Tîndală !

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 27

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3038. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ — CLOȘCĂ SAU SECRETUL FEMEIEI

Erau însurățel, de vreo două săptămîni, și ce-i dă prin minte lui Păcală ca să-și încerce nevasta de poate ține vreun secret.

S-a prefăcut că e bolnav, s-a așezat la pat, avînd grije să dosească sub plapomă un ou de pichere.

Într-a treia zi dimineață se pune pe-un țipet, că-l taie la burtă, îu ! îu !... of ! și răsuflînd adînc scoate oul de pichere, pe care-l arată neveste-sei.

— Iată ce făcui !... dar m-am răcorit. Fă Ileano, îi spuse el, dacă ne-am luat se cheamă că noi ne-am legat viața pîn la moarte și cu cele bune și cu cele rele ?

— Așa-i bărbate !

Ileano dragă, tu fuseşi martoră la întîmplarea aceasta nemaiauzită că făcui un ou de pichere, bagă-ţi minţile-n cap şi ţine secret, că de-o afla careva mă fac de rîs în tot satul.

— Desigur, dragă bărbate ! Cum îţi închipui că s-ar putea altfel, că doar la o chestie ca asta n-oi fi limbută.

Se duce Ileana la fîntînă s-aducă un ulcior cu apă şi-ntîlneşte pe mătuşa-sa Varvara, care-o întreabă de sănătatea lui Păcală ?

— Ce să facă, leliţă Varvară, acuma s-a răcorit, dar dacă-mi făgăduieşte că aici rămîne ţi-oi spune o minune : ştii ce urla Păcală că parc-avea tăieturi de facere şi deodată a ouat două ouă de găină.

— Adevărat minune, ei şi... ?

— După asta i-a încetat durerile şi-arată om sănătos.

Se duce Varvara la coana preoteasă c-avea de aranjat năvoadele la război. Şi din una din alta îi povesti cum nepotu-său Păcală a ouat două ouă de raţă.

Pînă-n seară zvonul s-a dus ca fulgerul, ştiau şi copiii din sat că Păcală clocește pe nouă ouă de gîscă.

Secretul femeiei îi secret şi foaie verde lobodă, gura lume-i slobodă.

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 18

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3039 (A. Th. 1381 D) ; cf. 3111. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ JELEŞTE

Păcală, care era cam scurt de vedere, se duce la o prăvălie cu ochelari.

— Dă-mi o păreche de ochelari negri, cere el.

— Mai buni ar fi pentru dumneata nişte ochelari vineţi, zice negustorul.

— Ştiu, aşa mi-a spus şi doctorul, dar vezi, că jelesc, răspunde Păcală.

CĂL. POP. XIII (1898), p. 60

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3041. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ LA DOFTOR

Păcală era șustăr de meserie și într-o zi se duse la doftor cu ceva durere de pept. Doftorul îl vizită și după vizită îi spuse că „n-are nimic". Pentru vizită Păcală plăti 20 de lei și plecă spre casă cam cătrănit că doftorul îi luase 20 de lei pentru că-i spusese că „n-are nimic".

În cealaltă zi, doftorul își trimise ghetele să i le repare Păcală. „Pe mîne îs gata", zîse Păcală către slujnica doftorului, să vii după ele cu 20 de lei. În cealaltă zi Păcală luă cei 20 lei și dete ghetele așa cum le căpătase.

— Spune domnului doftor, zise Păcală, că m-am uitat pe de toate părțile la ghete, dar „n-au nimic".

CAL. F. „LUMINA SAT.", II (1928), p. 88

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3042. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ

Un om pîcălitoriu se îmbată într-o zi și cade într-un șanț adînc plin cu apă. El fu scos de timpuriu afară pînă ce nu s-a înecat.

Un prieten îl întreba că pînă unde s-a cufundat în apă?

— Pînă la nodeie fu răspunsul.

— Și nu ai putut să ieși singur afară?

— Nu pentru că căzusem cu capul în jos.

CAL. CARAȘ. SEV., I (1882), p. 51

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3043. Este atestat în Transilvania.

DE-ALE LUI PĂCALĂ

Într-o noapte intrară hoții în casa lui Păcală. Căutară peste tot, răvășind toate lucrurile, dar nu găsiră nimic. Nevastă-sa, auzind zgomot, îl trezi și îi spuse:

— Păcală ! n-auzi ? sînt hoţi în casă !

— Taci din gură ? Mie îmi crapă obrazul de ruşine că n-au ce găsi, şi tu ţipi în gura mare !

CAL. LUMINA POP. Tul., IV (1937), p. 74

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3044 (A. Th. 1341 C). Este atestat în Transilvania.

WIE BAKALE EINEM FUHRMANN ANTWORTETE[1]

Einst ging Bakale die Heerstrasse entlang, de führ rasch ein Fuhrmann an ihm vorüber und fragte:

— Kann ich wohl die Stadt vor Einbruch der Nacht erreichen?

— Ja, antwortete Bakala, wenn du nicht so rasch fährst.

Der Fuhrmann dacite, ist der aber dumm, und liess die Pferde laufen, dass die Strasse zitterte. Vor der Stadt aber, wo grosse Steine lagen, stiess der Wagen an einen derselben so heftig an, dass ein Rad brach und der Fuhrmann. Not hatte, den Schaden auszubessern. Mittlerweile ward es Nacht. Und als er eben weiter wollte, holte ihn Bakale ein und sagte:

— Siehst du, dass ich Recht hatte, wärest du nicht so rasch gefahren, so hättest du die Stadt bei hellem Tage erreicht.

Obert, *Rümanische Märchen*, p. 117; republicată : *Aus Siebenbürgens Vorzeit und Gegenwart*, p. 68

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3045. Este atestat în Transilvania.

---

[1] CUM I-A RĂSPUNS PĂCALĂ UNUI CĂRĂUŞ

Păcală mergea odată de-a lungul unei şosele largi. Un cărăuş trecu pe lîngă el în goană şi întrebă :

— Pot să ajung la oraş înainte de căderea nopţii ?

— Da, îi răspunse Păcală, dacă nu fugi aşa de tare.

Cărăuşul se gîndi că-i prost cel cu care vorbise şi dădu drumul la cai atît de repede de se zdruncina strada. Înainte de oraş însă, unde erau pietre mari, căruţa se lovi de una din ele atît de puternic încît roata se rupse iar cărăuşul se necăji mult pînă a putut înlătura paguba. Între timp, se înnoptă, şi cînd vru să pornească mai departe, îl ajunse din urmă Păcală şi zise :

— Vezi că am avut dreptate, dacă n-ai fi alergat aşa de tare, ai fi ajuns în oraş pe zi.

SE MIRA...

Tîndală îl întîlnește pe Păcală pe strada principală a orașului și îl oprește :

— Ascultă Păcală ! Nu ai putea să-mi spui unde este capătul celălalt al străzii ?

— Ia-o și tu la vale, îi spuse Păcală.

— Mă mir, adăogă Tîndală, eu vin de acolo, dar un domn mi-a spus că e în partea asta !

Și fără să mai aștepte răspuns, o luă la goană în partea aceea.

CAL. SĂT. Sibiu, XLVI (1937), p. 84

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3046. Este atestat în Transilvania.

UITUCI

Ședea odată Păcală și Tîndală de vorbă.

— Nu știu ce să mă fac, zicea primul, că nu mai pot ține minte un lucru de la o zi la alta.

— Nici eu nu mai țiu minte răspunse Tîndală. Dar cum ai simțit tu aceasta ?

— Uite cum, răspunse Păcală, uit mereu să-ți cer cei trei poli pe care ți i-am împrumutat acum un an !

— Tîndală se făcu că nu mai aude și nu-l mai întrebă nimic.

Mircescu, *Făt-Frumos*, p. 32

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3047. Este atestat în Muntenia.

LA UN PĂHAR DE BERE

La un păhar de bere, șade Păcală și Tîndală.

Păcală : — Ce fericit aș fi să am numai o fetiță.

Tîndală : — Și n-ai nici una ?
Păcală : — Ba din contră, am zece.

POP. ROM., XIII (1913), nr. 4, p. 7

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3048. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ CUMPĂRĂ RACI

La rîndul său lui Păcală i se făcuse poftă de raci și se duse-n pescărie.

Într-un coș erau raci mulți, mari și vii.

— Buni or fi racii ăștia, întreabă el pe negustor, sînt proaspeți ?

— Păi dumneata nu vezi că-s vii, chipeși și că mișcă ca dracii.

— De vii, văd eu că-s vii, dar te-ntreb așa prietenește că și eu vînd raci, nu cumva or fi împuțiți ?

Leandru, *De-ale lui Păcală,* p. 30

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3049. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ VINDE RACI

Păcală s-a apucat de negoț oltenesc. Vindea raci și striga cît îl lua gura : „Hai la raci, hai la raci, racii vii !"

O cucoană-l oprește :

— Ai raci, sînt vii, cum îi dai ?

Și fiind cam fricoasă, i-atinge c-un bețișor să vadă dacă-s vii.

— Nu-i zădărî cucoană, că te-or apuca ca-n clește !

— Ce să m-apuce, băiete, că sînt morți, gata.

— Hm ! morți ! sînt ei șmecheri, o fac pe morții, doar nu-i cumpăra, că le e groază de opăreală, dar v-asigur că au fost vii !

Leandru, *De-ale lui Păcală,* p. 29

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3050. Este atestat în Muntenia.

[TOT ĂL DE IERI]

Păcală e furios și istorisește unui prieten al său motivul.

— Închipuiește-ți că ieri, pe cînd mă plimbam liniștit pe drum, mă pomenesc cu un picior în mijloc. Mă întorc și văz pe unul care fuge din toate puterile și pe care mi-e cu neputință să-l recunosc, pentru că era departe.

— Așa că ?

— Azi-dimineață, pe cînd iar eram pe stradă, mă pomenesc cu un alt picior tot acolo. Mă întorc și văz pe unul care fugea din toate puterile. Totuși de astă dată l-am recunoscut.

— Cine era ?

— Tot ăl de ieri !

AGRIC., XII (1920), nr. 1, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3051. Este atestat în Moldova.

[REMEDIU]

Tîndală se duce într-o farmacie :

— Vă rog, domnule, zice către farmacist, voiesc un lucru care arată temperatura în cameră.

— Un termometru ? întrebă farmacistul.

— Da, acesta este, răspunde Tîndală, dar vă rog să-l puneți la 30 grade, căci doctorul a ordonat să ținem camera mamei la 30 grade temperatură, fiindcă suferă de aprindere de plămîni.

ALB. Buc., VII (1904), nr. 39, p. 968

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3052. Este atestat în Muntenia.

MIRAREA LUI PĂCALĂ

Păcală intră la 9 ore dimineața la unul din prietenii săi, pe care-l găsește în pat.

— Cum leneșule ! nu te-ai sculat încă ?...

— Cum vrei să mă scol cînd m-am culcat la două ore !...
— Aide de ! dar eu nu m-am culcat deloc, și cu toate acestea m-am și sculat !

GAZ. OLT., I (1885), nr. 22, p. 3

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3053. Este atestat în Muntenia.

DACĂ NU MUREA...

Trei oameni stau de vorbă. Unul dintr-înșii zice :
— Auzit-ați mă, că în Valea lungă a murit un om în vîrstă de 110 ani ?
— De o sută și zece ani ? ! Săracu moșneag !
— Ce te miri așa, frate ? zice al treilea, Păcală, nu-i mare minune. Că moșu-meu, dacă nu murea, ar fi acum de o sută cincizeci de ani...

SOL. SAT., I (1912), nr. 38, p. 5

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3054. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante :

2. *Viață lungă*, DUM. POP., 1914—1915, nr. 15, p. 2.
3. *Viață lungă*, ALB. Buc., 1937, nr. 24, p. 374.

CA LA UN PRIETEN

Tîndală prinde pe Păcală în grădină furînd mere, și-i zice :
— Bine, măi Păcală, nu ți-ar fi rușine obrazului, porc bătrîn ce ești ! D-apoi tocmai de la mine ți-ai găsit și tu să vii și să furi ?
— D-apoi de la cine, prietene, dacă nu de la tine ? Că ce mi-am zis : mă duc la unul străin, mă prinde, ia ciomagul

îmi dă una la boaghe și mă lasă lat — lucru care, de, să nu-ți fie cu supărare, nu-l aștept de la un prieten, bun și dulce ca tine!

(T. Pamfile) NEAM. ROM. POP., XXI (1920), nr. 39, p. 639; Republicată: *Cartea povestirilor hazlii*, p. 118

Vezi *Typol. bibl.*; tip. 3055. Este atestat în Moldova, Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. *Ca la un prieten*, CAL. BIHOR, III (1924), p. 115.
3. *Ca la un prieten*. Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 23.
4. (Fără titlu) PRIM., XI (1929), nr. 12, p. 2.
5. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM., IV (1929), nr. 42, p. 12.

[DEȘTEPTĂCIUNEA STĂPÎNULUI]

Păcală ajunse om bogat și ședea în odaie, lungit pe canapea. Și-a făcut și clopoțel pentru chemat servitorii. Numai apasă pe un bumb și clopoțelul sună în bucătărie, ca servitorul să vie! Așa cum se șade unui domn ca el!

Odată fiindu-i sete, sună clopoțelul. Sună o dată servitorul nu vine; mai sună, nimic.

Supărat, Păcală aleargă în bucătărie.

— De ce nu vii, cînd auzi clopoțelul?

— Păi... n-am auzit.

— Ești un prost, dragul meu. Cînd n-auzi, vino de-mi spune, ca să sun mai tare!...

AGRIC., V (1908), nr. 22—23, p. 207

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3056. Este atestat în Moldova.

Variantă:

2. (Fără titlu) AGRIC., XII (1920—1921), nr. 8, p. 63.

LEAC

Se întîlnesc Păcală și Tîndală la un colț de drum și, văzîndu-l Păcală pe celălalt supărat, îl întrebă :

— Dar ce-i cu tine Tîndală, căci după cît mi se pare nu-ți prea sunt boii acasă ? !

— Ce să fie răspunse Tîndală, ia și eu cu necazurile mele ! Aveam și eu o găină care-mi făcea ouă în fiecare zi și de vreo săptămînă nu-mi mai face nici unul, așa că am hotărît s-o tai.

— Și dacă o s-o tai crezi că va oua ? întrebă Păcală și fără să mai aștepte răspuns, plecă, înainte lăsîndu-l pe bietul Tîndală nedumerit în mijlocul drumului.

Mircescu, *Făt-Frumos*, p. 30

Vezi *Typol, bibl.*; tip 3057. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ

Tîndală : — Dragă, nu știam de nenorocirea ce ți s-a întîmplat. De cînd ești văduv ?

Păcală : — De la moartea sărmanei mele neveste.

ALB. Buc., X (1907), nr. 38, p. 1023

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3058. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ TOT LA DOCTORUL TÎNDALĂ

Venise la tîrg, își cumpărase o pereche de cai.

Și s-a dus la aldămaș.

Păcală era doar om bine legat și voinic, dar se vede că de oboseală, ori că prea pe nemîncate o luase cu țuicăreala, că i-a venit rău.

Da rău tare, nu glumă, așa un fel de sfîrșeală. Speriați, ce să facă tovarășii de aldămaș, l-au dus mai mult mort la doctorul Tîndală.

L-au așezat pe-o canapea, cînd iată că apare și doctorul ca să-l examineze. Îl ciocănește, îl ascultă și tocmai cînd îi număra cu atenție bătăile inimei simte doctorul o duhoare de rachiu.

Atunci îl împinge de cîteva ori ca să-l trezească din amorțeală și-l întreabă : „Da ce, d-ta bei rachiu ?"

Iară Păcală cu ochii întredeschiși și între două sughițuri îi răspunde : „Dacă faci cinste !"

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 18

Vezi *Typol, bibl.* ; tip 3059. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ ȘI VAMEȘUL

Plecase odată Păcală la tîrg să vînză un miel. Pe drum se tot socotea cum să treacă în oraș, fără să plătească vama. Luase cu sine și cînele din curte ducîndu-l legat de lanț.

Cînd ajunse aproape de vama orașului, luă mielul, îi legă picioarele și îl ascunse într-o tufă. Prinse apoi cînele și îl vîrî în sac.

Ajuns la vamă, vameșul îl opri să-l caute în sac. Păcală desfăcu sacul, iar cînele văzîndu-se slobod, sări din sac și o tuli la fugă.

— Vezi ce făcuși, zise Păcală. Am făgăduit unui domn din oraș, să-i duc un cîne și acum îl scăpași cu vămuirea ta.

— Du-te și-l prinde, zise vameșul, pentru cine nu dai vamă.

Păcală se întoarse, scoase mielul din tufă și îl vîrî în sac.

— Ai noroc, că l-am prins, zise Păcală vameșului, cînd veni iar la vamă, că, de nu l-aș fi prins, aveai de furcă cu mine.

Vameșul, în credința că Păcală duce cînele în sac, nu-i luă vamă, și Păcală intră în tîrg, bucuros de păcăleala vameșului.

CAL. F. „LUMEA", VIII (1931), p. 61

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3060. Este atestat în Muntenia.

Variantă :

2. (Fără titlu) CAL. GOSPOD., X (1930), p. 18.

PELINUL DE MAI

Era pe vremea pelinului de mai, Păcală a cam lăcomit și simțind că se-nvîrtea pămîntul cu el s-a culcat la umbră sub un copac. Pe cît dormise se trezise din amorțeala băuturei, dar tot mai stătea lungit acolo, cam toropit ca mahmurii.

Iată trece un gardist care ieșise din postul său, cinstise și el de i se cam împleticeau picioarele și s-a împiedicat de Păcală, pe care nici mai mult nici mai puțin l-a dus la poliție.

— Beția te-a adus aci, îi spune polițaiul ?

— Ba nu, m-a adus gardistul no. 333. Stați, stați c-aveți dreptate și beția m-a adus aci, deoarece gardistul era turtă de beat.

Leandru, *De-ale lui Păcală,* p. 22

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3061. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ CERȘETOR

Se făcu o razie și gardiștii cărară la poliție pe toți cerșetorii, că doar cerșetoria-i oprită.

I-a luat comisarul la descusut pe fiecare-n parte.

— Pe dumneata te văd chipeș și îmbrăcățel, de ce cerșești, cum te cheamă ?

— Mă numesc Păcală și uite, domnule comisar, am ajuns să cerșesc că mi-a ars casa, cu grajd, cu vite, cu tot.

— Păcat, spuse comisarul, dar te-ai apucat de o meserie care-i oprită și pedepsită de lege, așa că să te lași de ea.

— Mă las, domnule comisar !

— Ei, acuma, ca să nu-ți mai închei actele și să te iert pentru cît ai cerșetorit, să-mi faci dovada că într-adevăr ți-a ars casa, trebuie să ai niscaiva certificate de la primărie, de undeva.

— Am avut, să trăiţi domnule comisar, dar vedeţi — ba-tă-le pustia — mi-au ars odată cu casa !

Leandru, *De-ale lui Păcală,* 19

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3062. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. *Cerşitorul*, CAL. ROM. Car., I (1890), p. 106.
3. (Fără titlu) Gheaja, *Risete*, p. 128.

[PĂCALĂ ÎN TREN]

Un săcui să duse la casa unei gări şi ceru bilet pentru drumul-de-fier.

— Pînă unde ? îl întrebă funcţionarul.

— Ce-ţi pasă d-tale ! răspunse săcuiul.

POP. ROM., II (1902), nr. 41—42, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3063. Este atestat în Transilvania şi Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu) CAL. PRIM., VI (1928), p. 63.
3. (Fără titlu) ŢĂRĂNISM., III (1928), nr. 1, p. 11.
4. *De-ale lui Păcală*, Sudiţeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 52.
5. *Păcală în tren*, AMIC. POP., LXXVII (1937), p. 129.
6. *Un bilet de tren*, ALB. Buc., XXXVIII (1938), nr. 12, p. 502.
7. *Păcală în tren*, CAL. EPARH., VII (1940), p. 254.

PĂCALĂ PRIMITOR DE OASPEŢI

Păcală are o mulţime de musafiri la masă.
După masă îi întreabă :
— Aveţi obiceiul să luaţi cafea ?
— Da, răspunseră toţi.
— Dacă e aşa, puteţi pleca s-o luaţi, eu nu vă ţin deloc.

POP., IX (1902), nr. 1, p. 13

Vezi *Typol.bibl.* ; tip 3064. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ PĂCĂLIT

Păcală e puţin răcit ; şi întîlnind un doctor, cunoştinţă a sa, crede că-l va putea păcăli, căpătînd de la el o reţetă gratuită.

— Dragă doctore, începe el, ce faci tu cînd eşti răcit ?
— Ce fac ? Tuşesc, răspunse doctorul care-i pricepuse gîndul.

Suditeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 167

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3065. Este atestat în Muntenia.

Variantă:

2. *Păcală păcălit*, NEAM. ROM. POP., XXI (1929), nr. 18, p. 300.

PĂCALĂ ŞI ARITMETICA

Păcală a făcut un progres mare în studiul aritmeticii :
— Ştii bine, îl întrebă într-o zi unchiul său, cele patru operaţiuni ?

— Foarte bine.
— Atunci ascultă : dacă voi începe de astăzi să-ți dau cîte doi lei pe zi, cîți lei o să ai duminică ?
— Nici unul, pentru că o să-i cheltuiesc pe toți.

AGRIC., VI (1909), nr. 16, p. 142

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3066. Este atestat în Moldova.

HAZ

De ce nu te însori ? întreabă Păcală pe Tîndală.
— Fiindcă vreau să-mi pun condițiile.
— Care ?
— Femeia mea trebuie să fie frumoasă, bogată și proastă. Fiindcă dacă ar fi deșteaptă nu m-ar lua ea pe mine.

ACTIV., III (1903), nr. 43, p. 2

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3067. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ TINICHIGIU

Păcală era lucrător tinichigiu. Cineva îl întrebă într-o zi dacă a avut vreun accident.
— Negreșit, răspunse el. Odată am căzut de pe o casă cu două caturi, altă dată un coș s-a rupt cu mine, însă niciodată nu am murit.

ALB. Buc., X (1907), nr. 27, p. 731

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3068. Este atestat în Muntenia.

SOCOTEALA

Păcală și nevastă-sa mîncase la birt. După masă se plimbau.

— Nu știu de ce mi-e sete așa, zice nevastă-sa. Ce o fi pricina ?

— Socoteala... A fost grozav de sărată.

ALB. Buc., X (1907), 39, p. 1052

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3069. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ ȘI CERȘETORUL

Păcală vede un bătrîn cerșetor care-i întinde mîna.

— De mult cerșești, îl întrebă el ?

— De patruzeci de ani, răspunse cerșetorul.

— Atunci pare că-ți merge bine meseria ! Ș-apoi își urmă drumul.

GAZ. OLT., I (1885), nr. 35, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3070. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variantă:

2. *Păcală și cerșetorul,* POP., III (1902), nr. 13, p. 3.

A UITAT...

Păcală e lăptar. Într-o dimineață aducînd lapte unui mușteriu, acesta îi zise :

— Ascultă, Păcală ! Nu vezi că ceea ce îmi torni aci este apă curată ?

Păcală se uită în oală și lovindu-se cu mîna peste frunte, zise :

— Fir-ar al dracului de cap !... Am uitat să torn și lapte înăuntru ! ! !

CAL. SĂT. Sibiu, XLVI (1937), p. 81

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3071. Este atestat în Transilvania.

BARBĂ ALBĂ-N PĂR NEGRU

— Nu știu cum se face, întrebă Tîndală pe Păcală într-o zi, că barba mi-a albit, pe cîtă vreme părul din cap mi-e negru ca pana corbului ? !

— Se vede treaba că ai muncit mai mult cu fălcile, decît cu capul !

CAL. SĂT., Sibiu XLVI (1937), p. 104

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3072. Este atestat în Transilvania.

[PLÎNGE PLÎNSUL LUI PĂCALĂ]

Tîndală își găsește amicul chefuind și îl întreabă :

— Ce-ai pățit de chefuiești, ori ai cîștigat lozul cel mare la loterie ?

— Nu, răspunse Păcală, dar mi-a ars casa, și bea și tu... de te veselește. Soacră-mea era acolo, neputînd fi scăpată, a murit arsă de flăcări.

Zanne, *Proverbele românilor*, VI (1901), p. 250

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3073. Este atestat în Muntenia.

[DE-ALE LUI PĂCALĂ]

Păcală, lui Tîndală, servitorul său.

— Dacă o veni cineva astăzi să întrebe de mine să nu-i deschizi.

— Dar dacă nu vine nimeni ?

— Atunci, deschide și spune-i să m-aștepte.

GAZ. ȚER., IX (1902), nr. 14, p. 4

Vezi *Typol.bibl.*; tip 3074. Este atestat în Muntenia.

Variantă:

2. (Fără titlu) Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 90.

[PĂCALĂ LA PANORAMĂ]

Păcală vrea să intre într-o panoramă să vadă un uriaş.
— Cîte parale intrarea ?
— Zece bani.
— Şi eu n-am decît cinci.
După o pauză adaugă :
— Adică vrea să zică că voiesc să-l văz numai cu un ochi.

GAZ. ŢER., VII (1899), nr. 15, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3075. Este atestat în Muntenia.

[DE-ALE LUI PĂCALĂ]

Păcală : — Puiul ăsta numără şase primăveri.
Tîndală : — De unde ştii să ghiceşti vîrsta unui pui ?
Păcală : — După dinţi.
Tîndală : — După dinţi ? Dar puiul n-are dinţi.
Păcală : — Eu, însă, am.

GAZ. ŢER., IX (1902), nr. 22, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3076. Este atestat în Muntenia.

[PĂCALĂ LA VÎNĂTOARE]

Păcală istoriseşte una din aventurile sale de vînătoare.
— Plec, zice, de dimineaţă, şi după cîteva ceasuri mă aflu la locul de bătaie. Se ridică o mulţime de prepeliţe ; dar, din nenorocire, nu pot să trag.

— Se rupsese pușca ?
— Nu, o uitasem acasă.

AGRIC., VI (1909), nr. 16, p. 142

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3077. Este atestat în Moldova.

Variantă:

2. *Păcală la vînătoare*, CAL. COPII., I (1909), p. 20.

LA UN BIRT

Un mușterеu de la o masă, strigă :
— Băiete, adu-mi o căpățînă de miel !
Păcală de la masa de alături :
— Să nu-i aduci că o mănîncă !

IZVORAȘUL, IV (1922), nr. 1, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3078. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) GAZ. ȚER., III (1926), nr. 14, p. 3.
3. *De-ale lui Păcală*. Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 52.

CIOBANUL CEL BUN

— Dar rogu-te, că ce are de a face coliba aceea pe deal ? întrebă un călător pe păzitorul de vii arătînd spre coliba sa.

— Mă rog cu aplecare, răspunse Pătru Păcală, eu dorm acolo, cînd păzesc via.

POP., I (1894), nr. 2, p. 8

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3080. Este atestat în Transilvania.

DE-ALE LUI PĂCALĂ

Păcală citise într-un ziar că se bat soldații în armată. Întîlnind pe un ofițer îi zise :

— Cum se poate d-le să bateți soldații într-un mod așa de barbar ?!

— Ei bine, răspunse ofițerul, cîteodată cînd vrun idiot te scoate din răbdări...

— Ce idiot ? Află d-le că și idioții sînt oameni, ca și d-ta și ca și mine...

F. TOȚI, II (1898), nr. 25, p. 313

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3081. Este atestat în Transilvania.

[SÎNT BUNE]

— Ioane !

— Aud, cucoane !

— Du-te de cumpără chibrituri, dar vezi să iei de acelea cari se aprind.

Ion plecă, se întoarce cu chibriturile. Stăpînul său dădu să-și aprindă țigara.

— Bine, mă, chibriturile astea nu-s bune ; nu se aprinde nici unul !

— Mă mir, zise Ion, eu le-am încercat pe toate și toate s-au aprins !

FAM., XXXII (1896), nr. 7, p. 84

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3082 (A. Th. 1260 B*) ; cf. 3196. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. *Dintr-ale lui Păcală*, ALB. Buc., IX (1905), nr. 40, p. 1096.

3. *Sînt bune*, LUMEA COPII., IV (1925), p. 98.

SOCOTEALA LUI PĂCALĂ

Într-o zi întreabă Păcală pe Tîndală :

— Bre, după cîtă carte ai învățat tu, știi să-mi spui cîte cozi de pisică ar trebui de aicea și pănă la lună ?...

Tîndală stă și stă și se gîndește, și nu știe...

— Măi Tîndală, de aicea și pănă la lună trebuie o singură coadă de mîță, dar cu condiția să fie așa de lungă cît de aicea și pănă la lună !...

(V. A. Gheorghiță), NEAM. ROM. POP., XIV (1923), nr. 14, p. 275.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3083. Este atestat în Moldova.

DIN ISPRĂVILE LUI PĂCALĂ

Cum de după numele sfinților se cunosc și lucrurile lor, tot așa stă treaba și cu Păcală ; de după nume i se cunoaște breazda nasului.

Cum de-a pururea îi era năravul lui Păcală, în călătorie îl găsesc, și acum sfințise soarele și se făcuse seară, de ostenit și foame oasele îl lăsară pe bietul Păcală și, trăgînd la casa al cărei horn fumăia mai gros, nimeri la un bogătan zgîrcit. Stăpînii erau rotiți la o cină din cele boierești. Fața și häinetul lui Păcală nu miroseau a ceva om de dai Doamne, din care pricină gazdele căsii nu-l prea primeau cu multă cinste pe drumeț. Gol ca vasul fiind, Păcală trebuia să caute o cale de mîntuirea gîtlejului de uscăciune, căci noduri seci

îi lunecau pe gît în jos și gura-i lăsa apă cum ar fi limpit și el din cele bucate. Văzînd că i se trece de șagă deschise traista cu șofrenele și pînă în fund căutîndu-i găsi că numai prin o laudă bună ar putea scărița ceva din scumpenia gazdelor și zise :

— Hei, hei ! Dumnezeu norocească-te, jupîne gazdă, că în multe uși am dat cu nasul, dar așa frumoasă casă clădită în trăinicie mărturisesc că n-am aflat ca a dumitale.

Astă laudă, cugeta Păcală că va muia inimile împietrite ale gazdelor și le va deschide mînile către dînsul, dar amar se înșeală cînd nici rostul vorbelor nu și-l gătase în treabă bună și stăpînul îi taie vorba cu un glas aspru zicînd :

— Că nu-i asta casă, prietene !?

— D-apoi ce a fi dar, mă rog la jupînul gazdă.

— Asta-i hodina omului, măi, de vrei să știi.

— No, și mulțumim că muream de bătrîn și nu știam asta.

„Mă fripse cu una, gîndi Păcală în sine, dar oricum de foame nu mai pot, iar de alte nouăzeci și nouă de părți nu știu altă scăpare. Ian să mai încerc o dată."

— Dumnezeu vă aibă știrea și partea, jupîne gazdă, că ce mai drag de foc aveți, am căpătat putere de cînd stau la dînsul.

— He, he, he ! nici atîta nu știi tu, mă, că acela nu-i foc, îl taie gazda de la masă.

— Mai știe Dumnezeu, „să vă bată", era Păcală în cumpeni să zică, dar tot ținînd puțină nădejde o struni pe coardă : să vă știe, jupîne gazdă, că eu unul nu i-am dat de alt nume.

— Aceea e viața omului, fîrtate !

„Iară cu astă mă arsă, gîndi Păcală în sine, dar oricum, de flămînd nu văd lumea, caut să-mi încerc norocul și a treia oară." Gîndind așa, mîrtanul gazdei se și îndesă torcînd la el subsuoară.

— Ie foc, foc, jupîne gazdă și găzdăriță, ce mai odor de mîță v-a dat Dumnezeu, pe tîrg cu ochii închiși plătește o sută de zloți.

— Ho, ho, ho ! dacă ar fi cum o numești tu, fără aceea nu-i mîță, ci-i cucerniță, mă !

„Cu asta mă gătară, gîndi Păcală în sine", văzîndu-și nădejdile căzute baltă. Numai grămuzda nimic, ci se culcă în buduret pe o grămadă de cîlți și adurmi curînd ca și cînd toate bucatele ce le văzuse pe masă ar fi fost teasc la el în pîntece. Mîne-zi trezindu-se cu zorile în cap să strîngă și ca să lase

gazdelor o probă de mulțumită pentru cina ce nu-i dăduseră aseară, prinse mîța care-i fusese tovarăș de noapte și o înfășură cu cîlți, iar sub coadă îi puse o aprinjoară în flăcări și-i dete drumul pe coș în sus... După aceea strîngîndu-se de ducă strigă stăpînilor :

— Rămas bun, jupîne gazdă și găzdăriță, mulțumesc de sălaș și luați în știre că cucernița s-a suit cu viața omului în vîrful hodinelii !...

Stăpînii casei primiră zisele lui Păcală ca o stropitoare la vorbele lor de seară, și nici că le deteră preț. Tîrziu numai cînd se văzură cu casa în flăcări aflară că sînt trași pe sfoara lui Păcală.

F. POP., I (1893), nr. 39, p. 423

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3084 ; *cf.* 4685. Este atestat în Transilvania.

NESUPUNERE

Păcală era soldat, și cum într-una din zile avea liber și avea și ceva bani, se duse la teatru.

În timpul reprezentației, adormi. Cînd se trezi, un actor zicea pe scenă : „Iată cinci zile de cînd suntem aci !"

— Maică Precistă, strigă Păcală, sărind de la locul lui, și eu, care nu aveam decît o zi permisie... Să știi că m-a dat dezertor !

CAL. SĂT. Sibiu, XLVI (1937), p. 105

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3085. Este atestat în Transilvania.

2. STĂPÎN — SLUGĂ

[IARMAROCUL BOIERESC]

Se răzbună odată și țiganul pe român.

Plecară, boierul și țiganul, la tîrg. Pe drum, calea fiind lungă, vorbeau mai de una, mai de alta, ca drumeții. Țiganul nu mai fusese la tîrg și tot întreba, pe boier, cum e oare tîrgul ?

Pe la amiază poposiră, la umbra unor sălcii, lîngă un rîu, cum era pe vremea veche, cînd nu se pomenea de drumuri-de-fier, aeroplane, automobile, electricitate etc.

Boierul, ca să-l facă pe țigan să priceapă cum e tîrgul, puse într-o parte șeile, în alta păturile, dincolo căpestrele și căpețelele, ici bicele și, mai colo, priponiți, caii.

— Vezi, explică el, țiganului : aci se vînd curelării, dincoace ștreanguri, colo e oborul. Apoi vin : cîrciume cu băuturi și lăutari, unde oamenii fac chefuri...

Mergea boierul înainte, cu mîinile la spate, și țiganul îl urma. Deodată țiganul îi arde, pe la spate, o scatoalcă boierului, de nu putu cela să scoată o vorbă, cîtva timp. Cînd se mai dezmetici, boierul se întoarse la țigan și-l întrebă :

— La ce dai mă ?

— Eu ? făcu țiganul mirat. Să fiu al dracului dacă m-am gîndit !

— Dar cine mă lovi ?

— Iacă și d-ta ! Poate vreun om beat din hăst bîlci mare...

REV. COP. TIN., II (1914), p. 384

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3095 ; cf. 3134, 5248. Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Variante:

2. (Fără titlu) FAM., XIII (1877), nr. 22, p. 254.

3. (Fără titlu) Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 8.

4. *Țiganul la tîrg.* (Sandu), GAZ. TRANS., V (1889), nr. 91, p. 7.

5. *Pățania unui boier cu un țigan.* Popescu-Ciocănel, *Basme*, p. 132.

6. *Boierul și țiganul*, ROM. Buc., XXXVIII (1894—1895), nr. 42, p. 2.

7. *Boierul și țiganul.* Fundescu, *Lit. pop. Basme*, p. 16 ; republicată : *Lit. pop. Anecdote*, p. 12.

8. *Hapoi de...* F. TOȚI, II (1897), nr. 43, p. 340.

9. *Din hăl bîlci mare știi cine o fi dat ?* Zanne, *Proverbele românilor*, VI (1900), p. 31 (apud T. Bălășel, Ștefănești — Vîlcea).

10. *Țiganul la tîrg*, CUCU, II (1906), nr. 4, p. 5.

11. *Iarmarocul țiganului*, I. CREANGĂ, II (1909), nr. 8, p. 221 (Bîrlad — Vaslui).

12. *Cum a păcălit țiganul o dată pe boier*, DUM. POP., IX (1922—1923), nr. 49, p. 6.

13. *Răzbunarea lui*, DUM. POP., XVI (1929), nr. 49—50, p. 6.

14. *Românul cu țiganul în drum spre tîrg.* Novacoviciu, *Folclor bănățean*, p. 85.

15. *Boierul și țiganul la iarmaroc*, A.I.E.F., i. 10821 (jud. Vrancea ?).

[ARGATUL ISTEȚ]

Un boier vrînd să cerce pe sluga sa dacă are să mai șadă la el și peste iarnă, îi zise într-o zi, cînd prin curte era o mîță :

— Măi Ioane, ia uită-te în curte ce-i acolo ?

— Mîță, cucoane.

— Măi Ioane, da nu-i mîță, că-i urs.

— Da-i mîță, toată ziua, cucoane !

— Măi Ioane, nu-i mîță, și-i urs.

— Vai de mine cucoane, doar nu-s chior, îi mîță ca toate mîțele, îi răspunse servitorul, neștiind gîndul boierului.

— Măi Ioane, dacă nu-i urs și-i mîță, eu am să te dau afară în ies-toamnă, că nu ești ascultător.

— Bine zici, cucoane, că-i urs, da-i mic.

Boierul pricepu că argatul nu vrea să se ducă de la el, și-l tocmi și pe iarnă.

Pe la începutul primăverii, cînd muncitorii se plătesc bine, argatul voind să ispitească și el pe stăpîn, ce gînduri are cu el, stînd de vorbă cu dînsul, și văzînd aceeași mîță pe casă, zise către boier :

— Ia uită-te, cucoane ce mai urs pe casă !

— Ce ești beat, măi Ioane ? Acela nu-i urs, ci-i mîță.

— Ba-i urs cucoane, uită-te bine la el.

— Măi da nu-i urs, îi spuse boierul, uitîndu-se holbat la el.

— Cucoane, dacă nu-i urs și-i mîță, eu te las și mă duc.

Boierul care acum avea mare nevoie de servitor, îi răspunse :

— Bine zici, măi Ioane, că-i urs, da-i mic.

(M. Lupescu), BUCIUM., II (1926), nr. 8—10, p. 4 ; republicată : CAL. POP. Buc, 1902, p. 152

Vezi *Typol. bibl.* ; tip. 3096. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) CUCU, II (1906), nr. 6, p. 2.

RĂSPUNSURI CIOBĂNEȘTI

Vine odată stăpînul pe la tîrlă să vadă cum merg treburile pe acolo și dacă oile sînt grase și frumoase.

Găsind pe cioban la tîrlă, întrebă :

— Cum merg oile, baciule ?

— No, că ele merg înainte, tot ca noi oamenii.

— Dar lupii vin vreodată pe aici ?

— Că doar popa n-are ce căuta la noi, răspunse ciobanul scărpinîndu-se în cap.

— Și ți-a luat vreo oaie cumva ?

— Doar nu era prost s-aducă !

— Și din care ți-a luat, din cele albe, ori din cele negre ?

F. TOȚI, II (1898), nr. 39, p. 487

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3097 ; cf. 3263, 3299. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

V a r i a n t e :

2. *Cioban nou.* Stăncescu, *Snoave*, p. 77.
3. (Fără titlu) Zanne, *Proverbele românilor*, VI (1900), p. 428.
4. (Fără titlu) DUM. POP., XIII (1926), nr. 27—28, p. 6 (Orlea — Olt).
5. *Au dat lupii.* Rădulescu-Codin, *Nevasta leneșă*, p. 13.
6. *Într-o ureche,* DUM. POP., XVI (1929), nr. 15—16, p. 6.
7. *Între doi ciobani,* CAL. Blaj., XV (1939), p. 115.
8. *Telegrafie fără sîrmă,* ALB. Buc., XXXIX (1939), p. 446.

O POTRIVITĂ ASEMĂNARE

— Ce veste-mi aduci Ioane? întreabă stăpînul, mîncînd la masă, pe servitorul, ce tocmai intrase.

— Bună, stăpîne! Scroafa cea mare tocmai a fătat noauă purcei, dar de supt numai opt pot.

— Și ce face al noaulea?

— Ce fac și eu stăpîne, să uită cum sug ceilalți și înghite-n gol.

Sima, *Ardeleanul glumeț*, p. 100

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3098 (A. Th. 1567 F). Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

V a r i a n t e :

2. *Boierul grijuliu și vătaful isteț.* Sbiera, *Povești poporale*, p. 293.
3. (Fără titlu) AGRIC., XII (1920—1921), nr. 1, p. 8.
4. (Fără titlu) CAL. GOSPOD., XVII (1937), p. 65.
5. (Fără titlu) SOL. V (1938), nr. 49—50, p. 3.

[BOIERUL ȘI ȚIGANUL]

Un boier plecase din Iași cu trăsura și servitorul său să vie în București. Înainte de a trece Siretul, boierul se culcă

și zise slugii că, dacă va ajunge la malul rîului, să-l deștepte. El, ajungînd, trecu fără a-l deștepta, uitîndu-și de poruncă.

Cînd boierul se deșteptă, întrebă dacă mai este mult pînă la Siret.

— L-am trecut de mult, boierule, zise sluga.

— Cum ? Ticălosule ! exclamă boierul. Dacă mă-neœcam !!... Te-aș fi împușcat atunci.

— Ei ! Dacă m-ai fi împușcat, îmi ceream și eu socoteala și... p-aci mi-e drumul !

CAL. LIT. HUMOR., 1866, p. 83

Vezi Typol. bibl.; tip 3099. Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Nu mai stau.* Stăncescu, *Glume*, p. 75.
3. *Boierul și țiganul*, „I. CREANGĂ", IX (1916), nr. 1, p. 29.
4. *Boierul și țiganul.* Pamfile, *Cartea povestirilor hazlii*, p. 17 ; republicată : NEAM. ROM. POP., XXI (1920), nr. 20, p. 315.
5. *Boierul și țiganul*, LUMINA SAT. Cr., III (1923), nr. 8, p. 5.
6. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM., III (1928), nr. 11—12, p. 11.
7. *Nici un ceas nu mai rămîn.* Pungă-Goală Sandu, *Din traista lui Moș Stoica*, p. 47.
8. *De mă-mpuști nu-ți mai slujesc*, CĂL., V (1929), p. 106.
9. *Boierul și țiganul*, ȚĂRĂNISM., VI (1931), nr. 42, p. 12.
10. (Fără titlu) CAL. Arad., 1935, p. 93.
11. *Nici un ceas nu mai rămîi*, CAL. SĂT., 1938, p. 103.

AZÎNZAUR CU PĂRUL DE AUR

Într-o toamnă rece un țigan n-avea decît numai o cămașă ruptă. Dar ciobanii încă erau la munte cu oile lor. Ce să facă țiganul ? O luă așa la drum și se întîlni cu un boier,

care avea niște haine noi pe dînsul. Dar tremura și el de frig, iar țiganul cînta de frig.

— Bun noroc, măi țigane, da ce, nu ți-e frig ?

— Nu cucoane, la mine se bagă frigul pe o gaură și iese pe cealaltă. Dar la un boier, dacă se bagă, n-are pe unde ieși.

Și așa schimbă țiganul hainele cu boierul. După ce pleacă el, mulțumit că l-a păcălit pe boier, se tot gîndea cine să fie el, ce om mare e țiganul acum. Că să „hie sf. Petru", că e arhanghelul, că e Dumnezeu, tot la astea se gîndea acum țiganul. Și rămase că el e „Azînzaur cu părul de aur". Cine se șterge de părul lui, orb de-ar fi, că-i trece.

Și bombănind tot așa se suie pe o cărare. Un cioban îl auzi și se prefăcu că dînsul e orb.

Țiganul, cum ajunge la el, îl întrebă ce este. Ciobanul se văicărea că dînsul e orb, iar țiganul îi întinse părul ca să se șteargă, doar îl va lecui. Dar cînd își băgă mîna-n păr, începu să tragă și să tragă pînă i-a smuls toată podoaba toflogoasă a țiganului. Ehei, cum prinse țiganul la fugă și cum îi scăpărau picioarele ! Dar în fuga mare dete peste un iepure care fugea și el. Cînd țiganul de colo :

Da fugi mîncu-te,
Că la calea cocîrnită
Dădui de oarba pitită
De din sus de cărare
Mergea părul la vale.

Costin, *Anecdote, snoave*, p. 17
(Brebu — Caraș-Severin)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3100. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. *Țiganul și boierul pe drum de iarnă*. Dumitrașcu, *De-ale unui traistă-n băț*, p. 32 (Boureni — Dolj).

3. *Țiganul și boierul*, CAL. Blaj, VII (1931), p. 111.

[LĂMURIRE]

Un boier mergea alături de un țăran prin toiul iernei. Boierul era înfășurat într-o frumoasă și scumpă blană de samur, numai cît nasul îi era expus frigului, și tot se plîngea de ger iar țăranul era învălit numai cu un suman subțirel, pe cînd pieptul îi era descoperit și cu toate astea nici că se sinchisea de viscol.

Boierul mirat îl întrebă :

— Dar bine măi creștine, mă nedumerește un lucru, mă uit la tine și te văd subțirel îmbrăcat pe vremea asta rea și ție nici nu-ți pasă, pe cînd eu investmîntat peste tot corpul, numai cît nasul mi-e afară, și tot mi-e frig, cum se face asta ? ce zici tu Ioane.

— Apoi de, boierule, îi răspunse țăranul scărpinîndu-se în cap, se vede că trupul nostru al țăranilor îi făcut din piele de nas.

Pinath, *Femeia care a speriat pe dracu...*, p. 15

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3101. Este atestat în Muntenia.

[DEȘTEPT !]

Un om, avînd un urcior plin cu un vin de tămîioasă minunat, îl pecetlui ca să nu i-l bea feciorul. Acesta, făcînd o găurice dedesubtul urciorului, bea oricînd îi era sete, și vinul se împuțina în un mod simțitor.

— Cine dracului și cum îmi împuținează vinul, nu pot ghici, zicea el într-o zi, căci eu l-am pecetluit la gură.

— Dar bagă de seamă că poate să ți-l tragă prin fund, îi zise cineva.

— E ! mare neghiob ce ești ! răspunse el ; nu vezi că nu lipsește dedesubt, ci dasupra !

CAL. LIT. HUMOR., I (1865), p. 179

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3102. Este atestat în Muntenia și Moldova.

Variante:

2. (Fără titlu) NAȚ., II (1883), nr. 195, p. 3.
3. *Pe jos beam.* Popescu-Ciocănel, *Basme*, p. 59.
4. (Fără titlu) CAL. L. CULT., I (1894), p. 126.
5. (Fără titlu) HAZ. SAT., II (1902), nr. 3—4, p. 4.
6. (Fără titlu) RÂS., I (1912), nr. 3, p. 3.
7. *Stăpin deștept,* VEST. SAT., III (1914), nr. 12, p. 5.
8. *Stăpîn deștept,* CAL. GOSPOD., VI (1926), p. 52.
9. *Stăpîn deștept,* OP. SAT., I (1927—1928), nr. 8, p. 7.
10. *Înțelepciunea ungurului.* (T. Pamfile), POP. ROM., Buc., I (1932), p. 12.

PARTEA DREAPTĂ

Un jandarm vede un moș că trece c-o sticlă în mînă.
— Ce-ai în mînă ?
— O sticlă.
— Și ce e în sticlă ?
— Vin.
— Pentru cine ?
— Jumătate pentru mine. Jumătate pentru baba mea.
— Dă-mi mie partea babei d-tale.
— Cum ți-aș mai da cu dragă inimă, domnule jăndar, dar nu pot : partea babei e la fund !...

ALB., Buc., XXVII (1927), nr. 10, p. 378.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3102 A. Este atestat în Muntenia și Moldova.

Variante:

2. *Parte dreaptă.* Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 72.
3. *Partea dreaptă,* CAL. ȚĂR. BOT., I (1937), p. 144.

ȚIGANII FLĂMÎNZI, LA ISPRAVNIC

Cică înainte de dezrobire, un moșier mare avea o mulțime de țigani robi, pe cari însă îi ținea nemîncați cîte trei zile, și, a treia zi încă, nu le dădea de mîncat decît seara.

Țiganii, rupți de foame, făcură cislă și se sfătuiră, în mare taină, să meargă cu toții la isprăvnicie, să-i spuie că nu le dă mîncare decît „la trei zile o dată și atuncea sara", și să-i ceară dreptate. Zis și făcut; bulibașa porni înainte, și dancii toți după el.

Cînd ajunse laia în fața ispravnicului, care era om arătos și ciudos, lui bulibașa i se puse un nod în gît, cît o gălușcă de cele de la praznic.

— Da ce căutați aice, nespălaților? le strigă ispravnicul.

Cu mare greu bulibașa putu să înceapă cam așa:

— Apoi ia! cinstită fie fața mariei-voastre și v-am pupa genunchele și talpele... ia! am venit să ne jeluim de boiarul nostru!...

— Iaca bre! da cu ce vă nemulțămește boierul vostru? ha?

— Cu ce să ne nemulțumească cocoane ispravnice?! de! ...ne nemulțamești ca nu ne da mîncare decît... decît de trei ori pă zi ș-o dată sara... Faceți-ne dreptate maria-voastră ca piarim de fome.

— Ce ați zis, ucigă-vă toaca? Mîncați de trei ori pe zi ș-o dată sara, și tot nu vă mai săturați? Dar eu nu mănînc decît de două ori cîtu-mi-ți-i ziulica de mare, cu seară cu tot!... Ieșiți baragladine, că pun să vă tragă cîte cincizeci de harapnice de fiecare.

Bulibașa și ceilalți danci, văzînd c-au scrîntit-o, o șterse la sănătoasa.

ERA NOUĂ, Iași, 1891, nr. 92, p. 4;
republicată: N. A. Bogdan, *Povești și bazaconii,* p. 106

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3103. Este atestat în Moldova.

Variante:

2. *Tot cuminți țiganii.* Furtună, *Cuvinte scumpe,* p. 118.
3. *Țiganii la logofăt.* Bogdan, N.A., *Povești și bazaconii,* p. 107.

NU SE POTRIVEŞTE, DAR ÎI ADEVĂRAT

Un boier mergea odată — nu mai ştiu anume — cu trăsura, avînd vizitiu pe un ţigan. Ajungînd la un han, se opriră puţin. Boierul intră în han şi-i spuse ţiganului să-i aducă înăuntru pachetul din trăsură. Ţiganul execută ordinul. Boierul desfăcu pachetul, scoase un porumbel fript şi-l puse pe masă. Pe celălalt porumbel (căci erau doi) îl înveli şi-l dădu ţiganului să-l ducă iar în trăsură. Ţiganul execută ordinul... Tot şezînd ţiganul lîngă trăsură, îl apucă o mamă de foame, de-ar fi mîncat şi cremene. Se gîndi, se răzgîndi ţiganul, şi, în cele din urmă, luă şi mîncă porumbelul. Vorba aceea, ruşinea mai ocoleşte, dar foamea dă pe de-a dreptul.

După ce porniră iar la drum, boierul fiind bine dispus, începu să recitează o poezie. Apoi deodată îl întrebă pe ţigan dacă ştie el ce-i aia poezie. Ţiganul îi spuse că el ştie toate strumenturile lui tată-său, începînd de la foi şi pînă la pleaftură, da aşa ceva n-a văzut la tatu-său.

— Măi ţigane, poezie sau rimă, e o potriveală de cuvinte. Uite aşa :

Foaie verde de mohor
Măi ţigane tu eşti chior.

Vezi cum se potriveşte, măi ţigane ?

— Se potriveşte cucoane, da nu-i adevărat. Eu sînt încrucişăt, dar nu chior.

— Dar nu-i vorba de asta măi ţigane. Eu îţi arăt cum se potriveşte cuvîntul „mohor" cu „chior".

— Bine, bine, cucoane. Se potriveşte, da nu-i adevărat. Dar fiindcă zici mata de „pozîe" iacă am să fac şi eu na de astea — cum dracu îi mai spune — pozîe.

Foaie verde de mohor
Eu mîncai cel porumbel.

— Nu se potriveşte de loc măi ţigane !

— Hei cucoane, mînca-te-aş. Nu se potriveşte dar... îi adevărat. Caută şi vezi, mai găseşti porumbelul ?

CĂL. HAZ., III (1938), p. 60

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3104. Este atestat în Transilvania.

CU UN OCHI LA FĂINĂ, CU ALTUL LA SLĂNINĂ

Originea acestei ziceri românești se spune a fi următoarea întîmplare. Odată un domn a mers in piață să cumpere d-ale casei ; acolo văzu într-un colț un fecioraș român stînd fără treabă.

— Ce stai aici băiete ? îl întreabă domnul.

— Dar, ce să fac d-le ? îi răspunse băiatul.

— Ei, să te duci la lucru, să te bagi slugă.

— Slugă am fost, de m-am săturat ; am avut în anu ăsta pînă acuma numai șapte stăpîni.

— Și de ce ?

— Nu vrea nime să mă țină.

— De ce ?

— Fiindcă din întîmplare am și eu o slăbiciune ca toți oamenii : spun adevărul.

— Ei asta e bună slăbiciune, îi zice domnul ; dacă tu n-ai alte scăderi, apoi ești omul cel mai de omenie. Eu, din contră, trebuie să mă plîng, că toate slugile mi-au fost pînă acum mincinoase și cînd aș găsi o slugă iubitoare de dreptate și adevăr, i-aș da foarte mult. N-ai avea voie să te tocmești la mine ?

— Nu, domnule.

— Pentru ce ?

— Fiindcă, îți spun drept, noi n-o vom duce-o nice amîndoi. N-o să-ți placă așa nici d-tale adevărul.

Domnul începu a zîmbi și-i zice :

— Băiete, n-ai grijă, hai să ne tocmim.

— Apoi fie dară ! zice servitorul și se tocmiră îndată pe o lună.

După aceea domnul îl duce într-o haltă, cumpără d-acolo făină și slănină și îl trimisă să meargă înainte acasă la numărul cutare și cutare din strada cutare.

Servitorul să duse înainte, găsi numărul cu casa, intră în casă, cînd iată muierea domnului, adică stăpînă-sa, o muiere, care să uita chiorîș, stetea singură în casă. Sluga noastră nici nu intră bine pe ușă și cum o văzu i zisă :

— Bună zioa, doamnă chioară !

Doamna, firește, se înfurie groaznic, luă la mînă un făcăleț, i trase slugii cîteva pe după cap și-l dete pe ușă afară.

Sluga ieși, dar să opri la poartă, ca să aștepte pe domnu-so.

— Ce stai aici băiete? îi zice domnu-so venind.

— Mi s-au împlinit luna domnule; știi că, ți-am fost spus eu, că n-o ducem nici laolaltă?

— Dar ce e?

— Doamna m-a dat pe ușă afară, ba încă m-a și bătut, că ce i-am zis „doamnă chioară" cum și este, că cum stau înaintea ei, ea să uita c-un ochi la făină cu altul la slănină, pe care le aveam una într-o mînă, alta în cealaltă.

— Rău destul ai făcut fătu-meu, dacă i-ai zis tocma așa.

— I-am spus adevărul, domnule!

— Băiete, să-ți dau o învățătură: Mai lasă ceva din adevăr, dacă vrei să trăiești în lume.

AMIC. POP., IV (1864), p. 94

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3105 (A. Th. 1691 B*). Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova.

Variante:

2. *C-un ochi la făină și cu altul la slănină*, POP. ROM., III (1903), nr. 21, p. 6.
3. *Mai umblă și cu strîmbul, nu numai cu dreptu* (P. Gh. Savin), „I. CREANGĂ", VI (1913), nr. 11, p. 342.
4. *Dreptatea stă adeseori după ușă și în unghere* (M. Lupescu), „I. CREANGĂ", XIV (1921), nr. 7, p. 107.
5. *Și cu strîmbu trăiești mai bine decît cu dreptul* (P. Gh. Savin), ALB. Buc., XXVII (1928), nr. 7—8, p. 295.
6. *Omul care spune adevărul*, Apostoliu, *Povești alese*, p. 71.
7. *Gura păcătosului*, DUM. POP., XIII (1929), nr. 23—24, p. 7.
8. *Despre „adevărul" spus și nespus*, ȘC. NOASTRĂ, VI (1938), p. 358.

ȚIGANUL DOFTOR!

O baragladină de țigan era slugă la un doftor într-un oraș. Dar țiganul, văzînd că stăpîn-so trăiește ușor și cîștigă bani din gros fără osteneală, zise stăpîn-so:

— Cocoane doftor mînca-ți-aș... de acu nu te mai slujesc, am învățat și eu știința doftoriilor și vrau să mă fac și eu ca matale doftor.

— Bine măi, îi răspunse doftorul, dacă tu vei face ca mine la bolnavi, atunci în adevăr ai învățat meșteșugul doftoresc.

— Fac, cucoane, să trăiți.

Doftorul luă țiganul la spital la vizita bolnavilor și acolo îi zise :

— Măi, țigane, să bagi bine de seamă să vezi cum fac eu vizita bolnavilor azi, și mîine s-o faci și tu așa.

Doftorul îngrijise dinainte de se pusese la patul fiecărui bolnav cîte un vas cu miere. Și mergînd cu țiganul la fiecare bolnav, întrebă pe gardian că cum îi este bolnavului... Gardianul îi dă vasul cu miere și gusta și zicea : „Bine".

A doua zi veni rîndul țiganului să facă vizita bolnavilor, și cu doftorul la spital. Dar doftorul îngrijise dinainte de se pusese la patul fiecărui bolnav un vas cu alte cele... Începînd țiganul vizita după datorie cu doftorul lîngă dînsul. Merse la-ntîiul pat, întrebă pe gardian tot ce-ntrebase doftorul... Gardianul îi dete vasul să guste... Și cînd gustă cioroiul și văzu că nu-i miere, ci alte cele... zise :

— Mai bine slugă decît doftor că prea multe mănîncă doftorii...

(N. Mateescu) CASA RUR., IV (1898), nr. 9—10, p. 225 (Movilița — Vrancea)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3106 (A. Th. 1676 *). Este atestat în Moldova și Muntenia.

Variantă:

2. *Țiganul și doftor!* COM. SAT., XI (1915), nr. 17—18, p. 19.

[VIZITIUL VORBĂREȚ ȘI DOCTORUL]

Un doftor se ducea odată cu trăsura lui să facă inspecție prin plasă, adecă să vadă dacă nu cumva s-a mai iscat vreo molimă și dacă oamenii trăiesc în curățenie și după re-

gula cerută. Doftorul avea un vizitiu bun de gură, nevoie mare. N-avea decît optsprezece ani, dar era așa de meșter la vorbă și la născociri, încît doftorul adeseori îi zicea :

„Ia nu-mi mai bate capul cu palavrele tale !"

Atunci el se hotărî să-i pună o întrebare taman din cunoștințele cele doftoricești. Și-i zice :

— Domnule doftor, eu am auzit că omul poate trăi și fără creier în cap ; vă rog spuneți-mi și mie cîți ani poate trăi omul fără creier ?

Drept răspuns, doftorul îl întrebă :

— De cîți ani ești d-ta ?

— De optsprezece ani, răspunse vizitiul.

— Iaca optsprezece ani ai de cînd trăiești fără creier și cine știe cît mai poți trăi, zise doftorul.

Vizitiul a înțeles cum stă chestia și de atunci a început a o mai rări cu palavrele.

VEST. SAT, VII (1918—1919), nr. 3, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3107. Este atestat în Moldova.

[ÎNTRE SLUGĂ ȘI STĂPÎN]

Stăpînul : — Ioane !
— Aud cucoane.
— Aici ești ?
— Aici.
— Da ce faci ?
— Șed.
— Dar tu, Petre, acolo ești ?
— Aici, cucoane.
— Da ce faci ?
— Ajut lui Ion.
— Bine. Cînd veți isprăvi să veniți încoace.

UNIVERS., II (1885), nr. 308, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3108. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. *Între slugă și stăpîn,* CAL. REV. „DOINA“, XXXI (1930), nr. 1, p. 22 (Dedulești — Buzău).
3. *Cînd vor isprăvi lucrul,* DACIA TR., XVIII (1937), p. 88.

[PRICEPEREA STĂPÎNULUI]

— Mă Nicolae, de ce ai lăsat atît băligar în curte?
— N-am unde să-l pun boierule?
— Fă o groapă în curte și bagă-l înăuntru.
— Dar cu pămîntul din groapă ce să fac?
— Fă altă groapă și-l pune înăuntru.

ROM. Buc., XXV (1881), p. 63

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3109 (A. Th. 1255). Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante:

2. *Soldatul și căpitanul* (T. Pamfile — Fără titlu). B.A.R.S.R., *5094,* f. 227.
3. (Fără titlu) CAL. Arad., XLVIII (1926), p. 91.
4. (Fără titlu) LUMINIȚA, I (1935), nr. 2, p. 32.

PĂCĂLITURI ȚIGĂNEȘTI

Un țigan și un popă intrară deodată împreună în casa unui creștin unde văzură flacăra ieșind pe coș. Coșul ardea și nimini nu era în casă. Tot învîrtindu-se în loc, ei descoperiră pe vatră un purcel fript și pus într-o frigare care sta rezimată pe vatră.

— Aolică, ce mai purcel gras! zise țiganul rățoindu-se împrejurul frigării; ce mai purceluș grăscean și nu e nimenea să ne vază.

— Dar oare ce gînd ei fi avînd, țigane ? întrebă popa, care dorea din suflet să înhațe el purcelul.

— Ce gînd să am părinte ; eu n-am nici un gînd rău, să mă ferească Dumnezeu ! Gîndul meu ar fi să-ți las sfinției-tale frigarea, și eu mă mulțumesc cu ciutacu de purcel.

— Să nu te atingi de el, țigane, că, pre legea mea, orce ei face purcelului, să știi că-ți fac și eu ție.

— Apoi dacă e așa, ține-te de vorbă, părinte, să nu mă dai de rușine, zise țiganul.

Și într-o clipă și băgă degetul sub codița purcelului și apoi și-l linse cu limba.

— Acum fă-mi și sfinția-ta ce am făcut eu purcelului.

— Ptiu ! scuipă popa ; a dracului cioară cum m-a păcălit ! și ieși supărat lăsînd pe țigan stăpîn pe purcel.

CAL. BASME BAL., I (1877), p. 102

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3111 (A. Th. 1832 F*). Este atestat în Muntenia și Moldova.

Variante:

2. *Alta cu țiganul,* CAL. BASM. CÎNT., IV (1877), p. 76.
3. *Țiganul la masa boierească* (T. Pamfile — Fără titlu), B.A.R.S.R., *5094,* f. 92.
4. *Și un român păcălit de un țigan* (N. I. Dumitrașcu), NEAM. ROM. POP., VII (1916), nr. 6, p. 83.
5. *Boierul, țiganul și purcelul,* CAL. NAȚ. ZIAR. AMERICA, 1932, p. 94.
6. (Fără titlu) SCÎNT., 1936, nr. 10—11, p. 200.
7. Popa păcălit de țigan, A.I.E.F., i. 10887 (jud. Vrancea ?).

ȚIGANUL ISCUSIT

În zilele din bătrîni, cînd nu era poștă și telegraf și veștile soseau mai cu anevoie dintr-un loc într-altul, era într-un sat din Ardeal un grof, care avea la școalele cele mari din Cluj un fecior, dus de ani de zile de acasă.

Se întîmplă că grofului îi să grămădiră deodată mai multe nenorociri mari pe cap. Îi era groază să le scrie toate aceste în epistola feciorului și voia mai bine să le împărtășească cu grai viu, dar fiindcă el nu se putea smulge de acasă, trimise la fecior pe un țigan, care era poșta satului. Îi spuse însă să vestească pe domnișorul tare cu cruțare despre cele întîmplate acasă, ca să nu să sparie.

După ce sosi țiganul la Cluj, feciorul îl întrebă :

— Ce mai e nou pe-acasă, Martine ?

— Toate-s bune, domnișorule, grăi Martin, numai o pagubă a pățit măria sa groful : a murit cînele Bălan, știi cu care te jucai măria ta, cînd erai copil...

— Așa ? pagubă de el, era credincios dobitoc, dar cum de a pierit ?

— D-apoi, măria ta a pierit așa să fie cu iertare, că a mîncat prea multă carne de cal...

— Cum așa ? întrebă domnișorul mirat, doar a pierit la curte vreun cal ?

— Au perit toți caii... au ars de vii, cînd au ars grajdurile și grînarele și curtea toată...

— Auzi minune, zise domnișorul întristat, și cum s-a iscat focul ?

— D-apoi așa măria ta, să nu fie cu supărare, că la înmormîntarea măriei sale, a grofoaiei, s-a aprins casa înlăuntru din o lumînare...

— Cum, strigă domnișorul de tot prăpădit, a murit mama ?...

— Murit, săraca măria sa, Dumnezeu să o ierte și de aci s-a născut toată paguba...

F. POP., XIV (1906), p. 391

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3112. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu) Novacoviciu, *Din comoara Banatului,* p. 57.
3. *Na-ți-o frîntă, că ți-am dres-o* (D. Stăncescu) CĂL. POP. ROM., I (1903), p. 110.
4. *Cu cotigarul cu șase boi,* Hîrnea, *Polojănii,* p. 20.

UNA PENTRU ALTA

— Pentru ce nu cureți cizmele mele de tină, măi Ioane ? întrebă un stăpîn pe servitorul său.

— Lasă stăpîne, că pînă mîne iar să-întină, zise Ioan.

Veni vremea prînzului și stăpînul nu-i dete lui Ioan de mîncare, atunci acesta îi zise :

— Ar fi vremea să mai și mîncăm ceva.

— Lasă Ioane, zise stăpînul, că mîne și așa iar trebuie să mîncăm.

POP. ROM., II (1902), nr. 53—54, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3113. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu) Maican, *Glume*, p. 13.
3. *Pentru ce ?* CAL. Arad, XXIV (1902), p. 165.
4. (Fără titlu) POP. ROM., III (1903), nr. 51, p. 15.
5. *Una alta*, CAL. COPII., IV (1912), p. 18.

ARNĂUTUL FURDUESCULUI

Odată, de mult, pe cînd încă nu se pomenea în Țara Românească de trenuri, boierul oltean Furduescu mergea, de la una din moșiile lui, spre Craiova, cu arnăut pe capră și cu zurgălăi la cai — ca boierii.

La intrarea drumului într-o pădure din apropierea Craiovei, îi ies hoții înainte, opresc trăsura, îl dau jos, iau ce găsesc de luat la boier și-i dau și o bătaie — de pomină !...

În vremea aceea, arnăutul, armat pînă-n dinți, sta liniștit deoparte, privind la perpeleala bietului boier, ca și cum nici nu i-ar fi fost stăpîn, ori om al lui Dumnezeu, căruia să cădea să-i sară în ajutor. Dar, cînd să plece, hoții vor să pună mîna și pe el — îi venise rîndul. Atunci n-au mai fost în primejdie spetele boierului. S-a înfuriat arnăutul și-a început

să izbească în dreapta și-n stînga cu iataganul, să dea focuri de pistol... c-au luat-o hoții la goană.

Bietul boier îl privea încremenit.

De abia cînd s-a mai liniștit arnăutul și a mai rărit înjurăturile, a prins a-l întreba :

— Bine, măi omule, dacă puteai să faci ce-ai făcut, de ce nu te-a apucat voinicia mai-nainte și ai lăsat hoții să-mi ia banii și să-mi frîngă oasele în bătăi ?

— De ! puteam eu s-o fac și pe asta, da... dacă nu mă necăjisem încă ?...

Și-a rămas necazul arnăutului de pomină.

COM. SAT. Buc., V (1910), nr. 7—8, p. 118

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3114. Este atestat în Muntenia.

TE BATE DUMNEZEU, BOIARULE...

Un boier d-ăia ruginiți, de pe vremea robilor, avea între alții și pe un biet țigan, care îi făcea slujba de fecior în casă.

Acestui țigan îi dedea boierul de mîncare, cît îi cerea stomacul lui țigănesc, ori nu-i dădea ; dar de bătut știu că-l bătea săracul, de cîte patru-cinci ori pe zi și o dată seara, căci boierul era rău de fire nevoie mare și din lucru de nimic îl lua la bătaie ca pe hoții de cai, nu altceva ; iar de se întîmpla să-i scape din gură cuvintele : „Iartă-mă, boiarule !" apoi atunci al lui era dracul că îl lua din nou. Răbda gașperul că n-avea ce face și cui reclama, că s-ar fi dus și la Mama-pădurei cu jalba în proțap ; dar, vezi că, pe vremea aceea țiganii erau robi, n-aveau dreptul să se jeluiască stăpînirei de boierii lor nici măcar de le-ar fi tăiat mîinile ori picioarele. Într-o zi însă, spre norocul lui, i se puse capăt nenorocirii și iată prin ce împrejurare.

Boierul se sculă mai de dimineață ca altă dată și, după ce se spălă pe ochi, începu să-și facă rugăciunea care nu era alta decît recitarea *Tatălui nostru* de trei ori.

Țiganul asculta cînd se ruga boierul și cînd îl auzi în trei rînduri zicînd : „și ne iartă pe noi, precum și noi iertăm greșiților noștri", i se făcu milă de boier că nu se putu opri

a nu da la iveală un oftat lung de tot și tocmai de la inimă, zicînd :

— Să te ferească Dumnezelea, boiarule, d-așa iertăciune.

— De ce măi țigane ? îl întrebă boierul cu ochii țintă la el.

— Pentru că de te-o ierta sîntulețul, cum zici că ne ierți măria ta pe noi, apoi te-ai dus pe copcă, boierule. Că hare să te bată Dumnezeu hal dracului, zău hașa ; că eu nu te-am pomenit pe măria ta să ierți vreun țigan măcar o dată, fie cu voia, fie fără voia.

Boierul se gîndi ce se gîndi și dete dreptate țiganului, căci văzuse și el bine că rugăciunea aceasta trebuie odată și odată să-i fie ascultată și să-l bată Dumnezeu pînă ce i-o rupe oasele. Dar pentru că altă rugăciune nu mai știa decît pe *tatăl nostru*, pe care cu mare greutate o învățase de la babaca, trebui să ierte de aci încolo pe toți țiganii care îi greșea ceva, pentru ca să poată și el la vreme, trage nădejde de iertare de la Dumnezeu.

F. TOȚI, II (1898), nr. 45, p. 532

Vezi *Typol. bibl.*; tip. 3115. Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Te bate Dumnezeu, boiarule!...* GAZ TRANS., LXVI (1903), nr. 198, p. 6.
3. *Te bate Dumnezeu, boiarule!...* CAL. POP. BUCOV. XVIII (1905), p. 113.

PRÎNZUL ÎN CURTE

Mulți se plîng, că e cu neputință a o scoate cu unii oameni la cale. Trebuie însă să cunoști bine și pe dinlăuntru și pe din afară pe astfel de oameni și dacă știi să tractezi (să te porți) cu ei, ușor izbutești. Din întîmplarea de mai jos se poate vedea, că așa e.

Un servitor nicicînd nu-i putea face domnului său pe plac. Mai totdeauna trebuia să sufere, pe nedrept. Într-o zi era tare necăjit stăpînul. Cînd să se puie la masă, luă blidul cu tot ce era-n el și-l aruncă pe fereastră-n curte. Va fi fost supa or prea caldă, or prea rece, or nici una, nici alta, ci mînia l-a împins la asta. Servitorul fără să se gîndească mult nici una, nici două, ci aruncă și el pe fereastră carnea, pe care tocmai voia s-o pună pe masă, aruncă apoi pînea, vinul și-n sfîrșit pînzătura cu tot ce era pe ea.

— Îndrăznețule, ce-nsemnează asta? îl întrebă domnul aprins de mînie, ridicîndu-se de pe scaun.

Servitorul îi răspunse liniștit:

— Iartă-mă, stăpîne, dacă n-am gîcit gîndul d-tale. Eu credeam, că d-ta voiai să prînzești azi în curte. Aerul e curat, cerul e senin, pomii sînt înfloriți și albinele culeg din floarea lor miere.

A doua oară n-a mai aruncat domnul nostru blidele pe fereastră. S-a rușinat și a rămas buimăcit uitîndu-se în curte, gîndindu-se la vorbele servitorului.

POP. ROM., I (1901), nr. 15, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3116. Este atestat în Transilvania.

LA O TOCMEALĂ

Băiatul făgăduia că are să fie și are să rămîie:

— De n-oi fi de treabă și n-oi sluji cum trebuie, să mă bați toată ziua!

— Nu! zice omul a glumă. Mai bine să facem tocmeală; mie-mi place totul hotărît mai dinainte, și nu așa, de trei ori pe zi, și o dată seara!...

T. Pamfile, *Cartea povestirilor hazlii*, p. 37; republicată: NEAM. ROM. POP., XI (1920), nr. 42, p. 687

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3117. Este atestat în Moldova, Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu). PRIM., VI (1929), nr. 12, p. 2.
3. (Fără titlu) ŢĂRĂNISM., IV (1929), nr. 42, p. 11.

[SE PLÎNGE DE SERVITORUL SĂU]

Jandarmul : — Demult mi te-ai plîns, că sluga d-tale te fură. Eu mereu mi-am pus ochii pe el, dar îţi mărturisesc că aşa de regulat trăieşte, încît cu greu aş crede că te fură.

Stăpînul : — Tocmai asta-i bătător la ochi că trăieşte regulat, căci eu aşa de rău îl plătesc, încît dacă nu-i lotru, nu ştiu cum o poate duce din plata sa.

POP., I (1894), nr. 2, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3118. Este atestat în Transilvania.

PÎNĂ UNDE ÎNSOŢEŞTE SERVITORUL PE STĂPÎNUL SĂU

Un domn întrebă pre servitoriul său că „fi-ar aplecat a-l însoţi pre dînsul şi în călătorii mai îndepartate".

— Pentru ce nu ? răspunse servitoriul credincios, te voi însoţi cu plăcere oriunde vei pofti domnia ta.

— Ce, nu cumva m-ai urma şi în iad ?

— Negreşit.

— Ia seama bine fătul meu, cînd te hotărăşti la aşa ceva. Tu vei fi auzit că în iad este o căldură grozavă, şi prin urmare tu care şezi pe capra caretei o să suferi mai întîi şi mai tare focul decît mine.

— Ba să mă iertaţi, răspunse servitoriul, dimpotrivă eu voi şedea la locul meu şi domnia ta, după ce vom ajunge la uşa iadului te vei scobori din caretă şi vei intra înlăuntru, iar eu ca un servitoriu credincios voi rămîne afară aşteptîndu-te.

CĂRŢ. SĂT. ROM. IX, (1884), nr. 4, p. 56

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3119. Este atestat în Transilvania.

BOIERU-I TOT BOIER

Acu, cică într-un sat trăia un gospodar. De unde și pînă unde, gospodarul nostru se îmbolnăvește, iar într-o bună dimineață îl găsesc ai casei țapăn și rece, mort ca toți morții.

Îi fac toate rînduielele creștinești și-l pornesc la groapă. Cînd să-l dea înăuntru, minune dumnezeiască : mortul se scoală din sicriu și începe a-și face cruce și a povesti celor din jurul lui cele ce văzuse pe ceea lume.

Ce se întîmplase ? El fusese numai leșinat. Auzind și moșierița satului, căreia îi murise soțul, de cele întîmplate și de cele ce povestește înviatul, l-a chemat la curte și l-a întrebat să-i spună dacă a văzut și pe boierul ei.

— Hei, cocoană, cum să nu-l văd, l-am văzut și pe cuconașul. Ș-acolo-i tot boier.

— Bine, dar cum, ce făcea ? mai întrebă cucoana, plină de bucurie cînd auzi că și pe ceea lume boieru-i tot boier.

— Poi, ce să facă ? Cuconașul sta culcat pe-un crivat de fier, în mijlocul unei văpăi de foc, iar eu, tot slugă, puneam lemne și-i dam foc pe dedesubt. Vezi că, oriunde, boieru-i tot boier !

„ION CREANGĂ", IX (1916), nr. 4, p. 127

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3120. Este atestat în Moldova.

Variantă:

2. *Boieru-i tot boier.* NEAM. ROM. POP., XVI 1925, nr. 2, p. 27.

EL VREA NUMAIDECÎT

— Ioane ! zice stăpînul către slugă, de astă dată să fie mița întrecătoare ; de-i faci însă soață la cea de azi, ai să știi, că iau o coadă de sapă și-ți măsur spatele de și în groapă ai să mă pomenești !

— Ei bine stăpîne! Dac-așa merge vorba, la ce să aștepți mata cine știe pînă cînd? Să începem numaidecît și așa cu mînile goale, eu mă învoiesc.

Sima, *Ardeleanul glumeț*, p. 99

Vezi *Typol. bibl.*; tip. 3121. Este atestat în Transilvania.

[RĂMĂȘAG]

Un domn călătorea cu servitorul său, amîndoi călare pe cîte-un cal ostenit. Servitorul adormit pe cal, pierde mantaua domnului său. Domnul îl strigă pe nume, dară el nu răspunde. Cînd se uită domnul îndărăpt, vede pre servitor clătinîndu-se pe cal, și mantaua nicăiri. Îl trezește numaidecît și-i zice cu nemulțămire răstit:

— Ștrengarule! unde-mi este mantaua? Mă rămășesc că o ai pierdut!

Servitorul nemaivăzînd-o, zise frecîndu-se la ochi:

— Rămășește-te domnule, căci sînt sigur că vei cîștiga rămășagul.

Gheaja, *Rîsete*, p. 47

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3122. Este atestat în Transilvania.

[SFÎNTUL GURĂ-CASCĂ]

Domnul: — Ce nu te prinzi de lucru? Și acuma te înfoi cu mîncarea?

Sluga: — Azi am zîua numelui.

Domnul: — Acum auzîi întîie dată despre sfîntul Cască-Gură!

POP., I (1894), nr. 3, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3123. Este atestat în Transilvania.

[CE-AR FACE, DACĂ AR AVEA BANI]

Stăpînul întreabă pe slugă :

— Ești cinstit ?

— Foarte cinstit, d-le !

— Ei, bine, dacă e așa, spune-mi ce ai face dacă ai găsi 100 000 coroane ?

— Nimic.

— Cum nimic ?

— Să înțelege, pentru că aș trăi din venite, ca d-ta.

AGRIC., VII (1910), nr. 7, p. 51

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3124. Este atestat în Moldova.

[BUNĂ RECOMANDAȚIE]

Un bogătaș culcîndu-se i se pare că a auzit zgomot în odaia vecină. O fi întrat cineva ?... Sună clopoțelul. Servitorii vin cu toții, și bogătașul le zice spăriat :

— Trebuie să fie un hoț ascuns în odaie.

După căutări zadarnice, servitorii vreau să se retragă. Dar bogătașul nu-i lasă.

— Dar stați și mai căutați. Trebuie să fi fost aici un hoț în odaie.

— Boierule. Numai d-ta ai fost în odaie. Alt hoț n-a fost, răspunse un servitor.

AGRIC., V (1908), nr. 22—23, p. 207

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3125. Este atestat în Moldova și Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) AGRIC., VII (1910), nr. 1—2, p. 11.
3. *Alt hoț n-a mai fost*, F. POP., XIX (1910), p. 97.
4. (Fără titlu) AGRIC., XVII (1920—1921), nr. 8, p. 63.

SLUGA POZNAȘĂ

Un prieten al căpitanului Podeanu îi trimese odată un crap. Căpitanul îl primi și nu dete nimic slugii care adusese darul. Altă dată, la fel.

A treia oară, sluga puse crapul pe masă și plecă, înțepat, fără să zică un cuvînt.

— Așa știi tu să faci slujba? întrebă căpitanul răstit. Să te învăț eu. Șezi colea pe scaun.

Și căpitanul Podeanu, care era un poznaș și jumătate, făcu un salut și întinse crapul pe tavă, zicînd:

— Domnule, sînt trimes de stăpînul meu să vă rog a primi acest dar.

— O! răspunse sluga luîndu-și ifose de boier, spune-i că-i mulțămesc. Poftim un pol pentru osteneala dumitale...

Căpitanul înțelese gluma, rîse și dădu slugii un pol...

NEAM. ROM. POP., XXI (1930), nr. 5, p. 92

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3126 (A. Th. 1832 E*). Este atestat în Muntenia.

CE NU VEDE STĂPÎNUL

Stăpînul bagă de seamă că servitorul său e beat.

— Cară-te de aici, se răstește către servitor, crezi că eu nu văd că ești beat ca un turc?

— D-ta totdeauna simți că am băut, zise servitorul supărat, da niciodată nu simți și aceea că sînt setos!...

BABA SAT., II (1909), nr. 9, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3127. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variantă:

2. (Fără titlu) ROM. Buc., XXV (1881), p. 81.

[ŞI-A GĂSIT OMUL]

Stăpînul către sluga sa nouă :

— Mie nu-mi place vorbă multă, cînd îţi fac dar semn cu degetul, să ştii că ai să alergi la mine.

— Aşa şi eu, răspunse sluga, cînd dau din cap să ştii că nu vreau.

POP., VII (1900), nr. 39, p. 621

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3128. Este atestat în Transilvania.

Variantă:

2. *Şi-a găsit omul*, CAL. Blaj, XVI (1935), p. 103.

[MOTIVARE]

Într-o zi bătea un stăpîn pre servitorul său, carele era foarte leneş.

Acesta se văiera zicînd :

— Pentru ce mă baţi în zadar, deoarece n-am făcut nemica ! ?

— Tocmai pentru aceea te bat, fiindcă nu faci nemica, îi răspunse stăpînul.

Gheaja, *Rîsete*, p. 101

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3129. Este atestat în Transilvania.

DAR DAVID CE ZICE ?

Un preot tramise pre servitoriul său la măcelărie, după carne, fără de bani ; iară preotul merse la biserică. Servitoriul nu căpătă carne aconto, şi întorcîndu-se către casă, intră în biserică. Preotul zîcea predica şi tocmai atunci citează din

sînta scriptură : „Dar David ce zice ?“ Aceasta auzînd servitoriul, răspunse cu ton aspru :

— A zîs că nu ne va mai da carne fără bani.

E de însemnat, că pre măcelariu încă-l chema David.

GURA SAT., XIII (1873), nr. 44, p. 176

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3130 (A. Th. 1833). Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova.

Variante:

2. *Ce-a zis David ?* CAL. BASM. CÎNT., IV (1877), p. 75.
3. (Fără titlu) CAL. CURIER. Iași, 1880, p. 54.
4. *Ce-a zis David ?* PRIV., II (1883), nr. 15, p. 4.
5. (Fără titlu) POP., V (1898), p. 109.
6. (Fără titlu) GAZ. TRANS., LXV (1902), nr. 284, p. 4.
7. *Sluga preotului.* (N. V. Hodoroabă), „I. CREANGĂ“, IX (1916), nr. 2, p. 64.

ARGAȚII CĂTRE UN BOIER ZGÎRCIT

— Săru mîna, boierule ! Ni s-au rupt cămeșile de pe noi. Vine iarna și rămînem goi ! Vă rugăm să ne faceți altele !

— Spuneți administratorului, c-am dat eu poruncă, că la vara viitoare, să samene cînepă pentru cămeșile voastre.

Argații au început să rîdă cînd au auzit de porunca boierului.

— Uită, bată-i norocul, cum rîd de bucurie c-or să aibă cămeși noi la anul !

VEST. SAT., VI (1919), nr. 12, p. 3
(Liteni — Suceava)

Vezi *Typol, bibl.;* tip. 3131. Este atestat în Moldova.

SLUGA CUCERNICĂ

Sluga cucernică adormise-n biserică și auzise numai sfîrșitul din predică.

— Petre, ce-a spus popa la biserică ? îl întrebă stăpînul.

— „Și-a mers după el multă lume", dacă l-au prins, ori ba, nu știu, răspunse sluga, buimăcit.

AMIC. POP. CĂL., LXIII (1923), p. 121

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3132. Este atestat în Transilvania.

[VIZITIUL ISTEȚ]

Un preot glumeț mergînd cu trăsura pe drum, zise către vizitiu :

— Dă cu biciul în caii aceia să meargă, dacă nu s-au făcut și ei popi, să șază în trăsură !

Iară vizitiul răspunse :

— Din tot calul nu se poate face popă.

Gheaja, *Rîsete*, p. 85

Vezi *Typol, bibl* ; tip 3133. Este atestat în Transilvania.

ÎNȚELEPCIUNEA CIOBANULUI

Călătorul : — Moșule, cînd ai să te lași de ciobănit, că doar trebuie să ai peste 70 de ani ?

Ciobanul : — De, domnule, nu știu zău cîți ani să am. De cînd ciobănesc îmi număr numai oile, că, numai dintre oi

se poate să-mi piară vreuna, dar din anii mei știu că nu mi-i ia nimeni.

GAZ. ȚAR., III (1926), nr. 12, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3134. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu) ALB. Buc. XXVI (1927), nr. 5, p. 185.
3. *Nu mi-i fură.* Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 47.
4. *Înțelepciunea ciobanului*, CAL. NAȚ. F. INT., 1928, p. 78.
5. *Ce nu ți se fură.* Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 70.
6. (Fără titlu) TĂRĂNISM., VI (1931), nr. 36—37, p. 14.
7. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM., VI (1931), nr. 40, p. 12
8. (Fără titlu) V. SĂCELE, III (1932), nr. 1—3, p. 31.

[IUȚEALA ȚIGANULUI]

Tot acest țigan, fiind poruncit odată de stăpînul său, a pune șeaua pe cal și a se pregăti și singur ca pînă în 5 minute să plece amîndoi la cîmp.

— Bine, coconașule, bine ; răspunse țiganul, dar că să fie puse șelele pe cai chiar în 5 mărunte, cum ziseși, pînă cînd oi pune eu șeaua pe cel cal al d-tale, aruncă și d-ta cea tarniță pe cea iapă a mea.

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 9

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3136. Este atestat în Muntenia.

STĂPÎNI ȘI SLUGI

— Mîine, zice unul slugei sale, să mă scoli la patru că la cinci trebuie să plec.
— N-ai grijă, cucoane, răspunse sluga; n-ai decît să tragi clopoțelul și voi veni îndată să te scol.

CAL. TOȚI. ROM. Buc., IX (1887), p. 94

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3137. Este atestat în Muntenia.

Variantă:

2. *Ion și stăpînul*, GAZ. ȚER., IV (1894), nr. 9, p. 2.

[CA SĂ FAC CEVA]

— Cînd mă-ntorc acasă te găsesc totdeauna dormind, zîse oarecine către servitorul său.
— Fiindcă nu-mi place să șed degeaba, răspunse servitorul.

AMIC. POP. CĂL., VIII (1868), p. 112

Vezi *Typol bibl.*; tip 3138. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Variante:

2. (Fără titlu) CĂL. POP. BUCOV., X (1899), p. 128.
3. *Ca să fac ceva*, RĂS. Pal., I (1905—1906), p. 173.

[UNDE AJUNGI...]

Un boieriu prost din fire, pe care femeile, cărțile și beția-l sărăciră rămîindu-i numai un biet țigan și hainele după el, care-i servea noaptea și de așternut; într-o seară, beat

fiind, uită poziția tristă în care soarta-l aduse, și făcîndu-și iluzii de fericirile trecutului, zice robulu

— Voi să mă culc, așterne țigane.

Acesta răspunde :

— Dizbraca-te, cucoane.

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 35

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3139. Este atestat în Muntenia.

[NU TE TEME]

Într-o vară nu ploase de mult. Un domn întîlnindu-se cu un țăran pe drum îi zise :

— Gîndește-te la sufletul tău, pentru că, de nu va ploua curînd, vor muri toate vitele.

— Mă voi ruga lui Dumnezeu, răspunse țăranul ca să scapi măcar d-ta.

CAL. RÎS., I (1885), p. 28

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3140. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu) CAL. POP. Buc., I (1887), p. 40.
3. *Nu te teme*, F. POP., VIII (1900), p. 148.

SCOT CE POT

Boierul : — Măi Ghiță ! Cum ai făcut tu atîția copii și eu n-am nici unul ?

Țăranul : — De boierule d-ta ai moșie și scoți de pe ea de toate ; moșia mea e muierea și scot după ea ce pot.

SAT., IX (1938), nr. 97, p 19

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3141. Este atestat în Muntenia.

ŞIRETENIA ŢIGANULUI

Un boier nu primea nici în ruptul capului servitor însurat.

Costache, rîndaşul, însă, are şi soţie şi copii, da boierul nu ştie.

Într-o zi intrînd pe negîndite în odaia rîndaşului, boierul îl vede cu trei copii lîngă dînsul.

— Ce sînt ăştia ? întrebă el furios.

— Sînt nepoţii lui frate-meu, conaşule !

— Bine că nu sînt copiii tăi, că te dam afară !

HAZ. SAT., XVI (1916), nr. 6—7, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3142. Este atestat în Muntenia.

Variantă:

2. *Şiretenia ţiganului,* GAZ. ŢER., XXIV (1916), nr. 20, p. 2.

ŢIGANUL ŞI CARTEA

Unui boier — mai de demult —, ce-i vine în gînd, că se pune morţiş să-nveţe carte pe-un flăcău de ţigan, pe care-l avea rob.

Într-o zi, prinzîndu-şi el suflet, îi spuse tot planul şi-ncheie mîngîindu-l pe obraz :

— Că eu, am să m-ajut la multe cu tine, dacă îi şti carte...

Dar ţiganul, auzise el din lume că, nimic nu-i mai greu pe pămînt, decît învăţătura — căci omul, de carte multă, sau se ofticeşte, sau ajunge la balamuc...

Cînd i-a pus boierul ceaslovul în mînă, i-a venit ţiganului damblaua.

— Ce-i mă ?

— Pune-mă la ce vrei, boierule... muncesc cît mi-i cere, la toate... numai la carte să nu mă dai că, uite zău, iau cîmpii...

— Nu te prosti singur, măi țigane și zi colea după mine.

Și boierul, deschizînd dinainte ceaslovul, ia degetul țiganului și-l pune pe prima slovă :

— Vezi tu ? semnul acesta se cheamă azi (A) ; cel care vine după el e buche (B) ; pe urmă vine vede și apoi glagore...

Boierul dusese cu de-a sila degetul țiganului pe toate aceste litere, dar văzîndu-l că se lasă greu, se răstește la dînsul :

— Ei, și tot așa pînă la sfîrșit, ce te lași ca boul slab pe brazdă, fii mai dezghețat...

— N-am eu minte pentru carte, boierule, lasă-mă tot așa cum sînt...

— Da să știu că-ți pun pielea în saramură și tot am să te învăț carte.

— Auleo, boierule, ce belea mi-a venit pe cap, iartă-mă sărut picioarele...

Bietul țigan, își duse mînile la cap și se bătea ca de moarte. Boierul, supărat, îl ia mai din scurt :

— Ia lasă văicăreala, că vă știu eu ce poame sînteți, nu mă face să-ntorc foaia, zi mai bine după mine de la început, hai : azi...

Țiganul stătea stană și tremura ca vita cînd o tragi pe gheață. Boierul se răstește iar :

— Ai mințit ? zi odată azi...

Țiganul nici mîlc, ci tremura numai și se uita bleojdit la boier. Cela se îmblînzește, ca să nu-și sperie școlarul chiar de la început.

— Ce mare lucru să zici și tu azi ?...

— Nu pot boiarule, na, să-mi tai și limba.

— Hai pieri, din fața mea țigane, să nu te mai văd așa prost...

Țiganul rușinat și-a mușcat degetul și-a ieșit afară plouat.

La cîteva zile însă boierul întîlnește pe țigan prin curte încurcînd treaba și-atunci se oprește drept la el, dojenindu-l :

— Bine măi, faraoane, îți cădea capul, dacă-mi făceai hatîrul, să zici și tu o dată pe azi ?...

Țiganul încurcă vorba stingherit :

— Hapoi, nu era mare lucru să zic pe azi... da-mi era frică să nu mă pui să zic și pe buche...

GAZ. TRANS., LXXII (1909) nr. 84, p. 6 ; republicată : *Vorbe de clacă*, p. 35 ; CUV. SAT., 1927, nr. 25, p. 3 ; CAL. GOSPOD., XXXVI (1930), p. 30 ; ALB. Buc., 1936, nr. 33, p. 518

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3143 (A. Th. 1331). Este atestat în Muntenia.

RĂSPUNS NIMERIT

Un boier plecase la drum, dar fără să-și ia de-ale mîncării. De la o vreme vezeteul nemaiputînd de foame zice către boier :

— Cucoane, d-apoi ce mîncăm noi astăzi ?

— Ce să mîncăm ? răspunse boierul, ia răbdări prăjite.

Dar țiganul de colo :

— Dumneata așa, dar eu ? !...

CĂL. GOSPOD. SĂT., III (1906), p. 95

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3144. Este atestat în Moldova.

Variantă:

2. *Un răspuns prichit*, „I. CREANGĂ", IX (1916), nr. 6, p. 187.

SOCOTEALĂ ROTUNDĂ

— Cîte vrăbii ai prins Ioane ? întreabă un boier pe servitorul său, pe care-l pusese de dimineața să-i prinză niște vrăbii.

— Apoi, dacă voi prinde pe asta și încă una am prins două, cucoane !

GAZ. OLT., I (1885), nr. 25, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3145. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variantă:

2. (Fără titlu) FAM., XXIV (1887), nr. 7, p. 11.

AȘA ȘI-AȘA

— Ia ascultă, mă Ioane, de ce sforăi tu cînd dormi ?
— Știi, că ai haz, boierule ! Doar n-ai fi vrînd să sforăi cînd sînt deștept ?

CAL. BAN., I (1922), p. 93

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3146. Este atestat în Transilvania.

PREOTUL ȘI SOCĂCIȚA

Un preot luase o socăciță la dînsul, care își pricepea foarte bine măiestria sa de socăcit ; preotul însă era scump și trăia foarte simplu.

— Eu mă duc de la d-ta părinte, zise socăcița.

— Pentru ce ?

— Da mă tem că la d-ta mi-oi uita meșteșugul.

ȘEZ., VI (1880), nr. 9, p. 72

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3147. Este atestat în Transilvania.

ÎNTRE SERVITOARE

— De ce ești năcăjită, Chivuță ?
— A spart doamna un taler.
— Și pentru asta ești tu năcăjită ?
— Da, pentru că l-a spart de capul meu.

LUMINA SAT. Sib. IV (1925), nr. 11, p. 5

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3148, cf. 3549. Este atestat în Transilvania.

STĂPÎNUL ȘI SLUGA

Îl găsise pe boier veselie mare... el știe... că începuse a se uita mai bine la țiganul lui, haramina de Ganciu... Ba... dă-i să bea țiganului, ba, pune-l la masă cu el... Hei... era chefliu boieru, și pace ! Țiganul tot țigan, și-n ziua de Paște, dacă văzu că e băgat în seamă și că boieru bea și mănîncă cu el, nici una, nici alta i se păru că s-a ridicat în slava cerului și că acu nici „chochonașu" nu mai face cît el. Unde se apucă să ciocnească cu boieru, să închine în sănătatea lui și-a coconașilor „hăi mititei" și... la urma urmei începu să vorbească cîte și mai cîte cu boieru ca și cînd ar fi vorbit cu Danciu or cu boierul lor din sat...

Da... boierului odată-i sări țandăra.

— Ia ascultă, mă, haramina dracului, bagă de samă, c-ai prins la limbă și te-ai întins la vorbă, cioară... Pă cine tot măiești tu, ce am păzit porcii cu tine ?

Da țiganu :

— Bhu, nhu, coconașule, nhu, mîncate-aș ; i-ai păzit singurel !...

GAZ. ȚER., VI (1898), nr. 3, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3150. Este atestat în Muntenia.

MAI BINE MĂ DUC EU

Un boier certa odată pe servitorul lui, fiindcă nu-i făcuse nici o ispravă, unde-l trimise :

— Altădată, zise boierul, cînd va mai fi trebuință să trimit un nătărău ca tine, mai bine mă duc eu singur.

RĂS. Pal., I (1905—1906), p. 102

Vezi *Tipol. bibl.*; tip 3151. Este atestat în Moldova și Muntenia

Variantă:

2. *De la ceartă*, LUMINA SAT. Cr., VI (1925), nr. 14, p. 5.

ȚIGANUL MARTOR

Un boier avea un țigan slugă, și într-o zi boierul iese înaintea unui țăran — și cum sînt boierii, nici una nici două, începe la dînsul :

— De ce n-ai venit, mojicule, ieri la mine nu știi că mi se scutură grîul ?

— Să iertați cucoane, că am și eu de secere și mi se scutură și al meu, și dv. aveți mai mult și aveți și dare de mînă, da eu, păcatele mele ce să mă fac și știți că nu sînt nici dator.

— Așaaa ?! îndrăznești mocofane să vorbești înaintea mea ? — și pliosc ! pliosc ! cu bățul pe unde-l nimerea pe bietul țăran.

În sat nu era nici țipenie de om, toți erau la treaba cîmpului, așa că la bătaia țăranului nu văzuse decît țiganul.

Țăranul chemă pe boier în judecată citînd de martor pe țigan. Boierul chemă pe țigan și-i spuse să zică că e mut, cînd îl va întreba președintele.

La ziua înfățișerei erau cu toți înaintea președintelui, și întreabă pe țigan astfel :

— D-ta ai văzut cînd stăpînul d-tale a lovit pe Ion Pîrvu ?

Țiganul tace.

Preș. — Spune. Ce, ești mut ?

Țig. — Îs mut !

Preș. — Ei hai, de spune ce te întreb eu.

Țig. — Sărut mîna coconașule zău, îs mut !

Preș. — Da de mult ești mut mă ?

Țig. — De cînd am plecat de acasă, sărut mîna. Așa a zis coconașul ca să fiu mut.

HAZ. SAT., VI, (1906), nr. 2, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3152. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. *Țiganul martor*, GAZ. TRANS., LXIX (1906), nr. 73, p. 4.
3. *Țiganul martor*, LUMINA, IV (1908), nr. 1, p. 6.
4. *Țiganul martor*, LIGA DEȘTEPT., II (1914), nr. 46—47, p. 4.

PĂCĂLITURI ȚIGĂNEȘTI

Un țigan fusese chemat ca martor la tribunal într-o judecată ce avea stăpînu-său, pentru că bătuse pe un alt boier. Dar pînă a nu se duce la judecătorie, stăpînu-său chemă pe țigan și-i zise :

— Ascultă, mă, Radule, dacă te-o întreba ceva la tribunal, tu să nu răspunzi, ci să te faci că ești mut ; m-ai înțeles ce zic eu ?

Țiganul tăcea din gură.

— Mă, dar nu-mi răspunzi cînd îți vorbesc, cioroiule !

Ţiganul nu zicea nimic.

— A dracului lighioană ! zise boierul necăjit ; eu îi vorbesc şi el tace.

Măi, surd eşti de nu răspunzi !

— Ba nu sînt surd cocoane, dar sînt mut.

— Apoi fir-ai al dracului ! aci ţi-am zis eu să te faci mut !

— Am vrut s-o încep d-aci, cocoane, pentru ca să mă deprind mai bine.

— Dar nu e trebuinţă, nerodule, poţi să vorbeşti oriunde, numai la tribunal să te faci mut.

— Acum te-am înţeles, cocoane ; lasă-te pe mine şi vei vedea.

Veni ziua înfăţişerii şi ţiganul fu întrebat, ca unul ce fusese faţă la bătaie, să mărturisească tot ce ştia că s-a petrecut. Ţiganul însă-şi ţinea gura cu mîinile şi nu vorbea nimic. Îl mai întrebară judecătorii iară, dacă el tot tăcea.

— De ce nu vrei să răspunzi ? îl întrebă unul din judecători.

— Pentru că sînt mut, cocoane, răspunse ţiganul.

— Dară cum vorbeşti acum ? îl mai întrebă judecătorul.

— Apoi dacă mă întrebi !

— Ei lasă gluma la o parte, ţigane, şi spune ce ştii despre bătaia care s-a întîmplat în casa stăpînului tău, zise preşedintele.

Ţiganul văzînd că s-a deocheat şi că nu mai putea să facă pe mut, hotîrî să vorbească, dară în acelaşi timp făcu semn stăpînului său să nu se teamă, că o şti el să-l apere.

— Aşadară ce ai să răspunzi, îl mai întrebă o dată preşedintele.

— Apoi să vezi, boierule, cum curge toată şiretenia, răspunse ţiganul ; cînd a bătut stăpînu-meu pe dumnealui eu nu eram acasă.

— Va să zică ştii că l-a bătut ?

— Ştiu numai atîta cînd m-am întors din tîrg, dumnelui chelălăia pe scară fugind şi ţinînd în mînă un crîmpei din bastonul stăpînului meu. Dară de ce chelălăia nu pot să vorbesc aci în tribunal, fiindcă una, e stăpînu-meu de faţă şi alta pînă adinioara eram mut şi d-abia mi s-a dezlegat limba numai de cîteva minute.

Apoi aplecîndu-se la urechea stăpînului său, îi zise încet :

— De nu te-oi scăpa eu de belea nici dracu nu te mai scapă.

Cu toate astea judecatul s-a îndreptăţit cum a putut, şi cînd a venit acasă zise ţiganului :

— De ce ai vorbit gură spartă ? nu ţi-am spus să-ţi închizi floanca şi să taci ca muţii ?

— Apoi mi-a fost frică, cocoane, să nu rămîi mut răspunse ţiganul.

CAL. BASME BAL., I (1877), p. 104

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3153. Este atestat în Muntenia.

DUPĂ LEGE

Un servitor ce insultase pe stăpînul său fu dus la tribunal şi îşi primi sentinţa de pedeapsă. Terminîndu-se afacerea, servitorul se îndreptă către judecător şi zise :

— V-aş ruga să mă luminaţi asupra unei nedumeriri : nu-i în nici un caz permis a spune stăpînului — dobitocule ?

— Nu, niciodată, se-nţelege de la sine.

— Dar unui dobitoc aş putea să-i spun : mărite stăpîne ?

— Desigur că ai putea s-o faci.

Atunci servitorul întorcîndu-se către fostul său şef îi zice zîmbind :

— Rămîi sănătos, mărite stăpîne !

CAL. Bac., XVII (1921), p. 57

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3154. Este atestat în Moldova.

ÎNAINTEA JUDELUI

Sluga pîrăşte pe stăpînul său, fiind şi dînsul de faţă.

— Ce poţi aduce spre apărare ? întreabă judele pe stăpîn.

— Ce pot aduce ? Trebuie să mă apăr ; o să-l învăţ eu minte. Mă duc să aduc o leucă, ca să mă apăr.

Abia l-au putut reţinea la judecătorie pe omul mînios, care a înţeles rău întrebarea.

POP., XI (1904), nr. 35, p. 557

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3155. Este atestat în Transilvania.

UNA LÎNGĂ ALTA

Un gospodar arse două palme argatului.

Argatul, om care ţinea la obraz, l-a dus înaintea legii.

De ce i-ai dat palme ? întrebă judecătorul pe stăpîn.

— Fiindcă m-a luat din ciocul opincii.

— Cum te-a luat din ciocul opincii ?

— Să vezi, domnule judecător. L-am întrebat : „Unde-i sapa ?“ „Lîngă lopată !“ îmi răspunde el. „Da lopata ?“ „Lîngă sapă !“ „Da sapa şi lopata unde-s ? îl întreb, simţind că-mi ard palmele. Unde să fie ?... „Una lîngă alta !“ îmi răspunde obraznicul.

— Ei şi ?... zice judecătorul.

— Ei şi-atunci, văzînd că mă ia din ciocul opincii, i-am cîrpit şi eu două palme, una lîngă alta.

ALB. Buc., LI (1938), nr. 26, p. 422

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3156. Este atestat în Muntenia şi Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) REV. CURS. INF., I (1908), nr. 1, p. 4.
3. *Una lîngă alta,* CAL. Blaj, XV (1939), p .116.

SFATURI

— Ascultă Ioane ! Zici că-ţi sînt copiii bolnavi şi o duci rău... Păi, dacă-i ţii goi şi nemîncaţi. Eu, să fiu în locul tău, aş avea grijă de ei, i-aş spăla, i-aş îmbrăca frumos şi să vezi pe urmă cum ar merge...

— Apăi zău, boierule, aş face şi eu tot aşa dac-aş fi în locul matale.

SAT., IX (1938), nr. 97, p. 19

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3157. Este atestat în Muntenia.

[BOIERUL ŞI VIZITIUL]

Boierul se gătea să iasă la plimbare, cînd deodată se deschide uşa şi intră vizitiul întrebînd repede :

— Tu ieşi azi la plimbare ?

— Da bine, Ioane,-mi zici tu ?

— Mă iartă, boierule, credeam că e cocoana !...

GAZ. ŢER., II (1893), nr. 21, p. 3

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3158. Este atestat în Muntenia.

L-A PRINS

Ţăranul : — Ştie păcatele ce-i asta, pentru servitoarea noastră Florica am trebuit să dau la cinci servitori drumul ; Niculiţă are să fie al şaselea.

Ţăranca : — Dar pentru ce nu dai tu Floricăi drumul ? !

CAL. CALIC., I (1886), p. 25

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3159. Este atestat în Transilvania.

[PÎRDALNICA DE MODĂ]

O cucoană — poate numai așa numită —, mergînd la piață într-o dimineață cu servitoarea după ea, la o distanță oarecare, vede jos un franc și, fiindcă mîinile d-sale-i erau ocupate, ținînd cu una evantaliul, iar cu alta o parte a rochiei, după moda nouă pe atunci, se oprește asupra francului și ordonă :

— Fa Marițo ! vino-ncoa ; ridică francu ăsta de jos, că eu nu voi să stric moda.

— Păi, și eu coniță tot așa-s. Uite : într-o mînă țin coșu, și cu alta fac pîrdalnica de modă.

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 35

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3160. Este atestat în Muntenia.

[SLUGA UITUCĂ]

Stăpînul către sluga lui cam uituc :

— Măi Vlase, eu văz că tot ce-ți poruncesc eu, îți intră p-o ureche și-ți iese pe ceailaltă.

— De asta nu sînt eu vinovat, boierule, ci D-zeu, care în loc să ne lase numai [cu] o ureche ne-a lăsat cu amîndouă.

GAZ. ȚĂR., XXIX (1928), nr. 4, p. 4

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3161. Este atestat în Muntenia.

[NĂRAVUL]

Stăpînul întrebă pe un servitor angajat de curînd :

— Ioane,-ți place să fumezi ?

— Îmi place foarte mult, domnule. Dar de ce mă întrebi ?

— Ca să știu a-mi ascunde tabacherea pe viitor.

GAZ. ȚER., XXVIII (1927), nr. 1, p. 4.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3162. Este atestat în Muntenia.

ÎNSPĂIMÎNTARE

— Măria ta ! Măria ta ! striga servitoarea spăimîntată către domnia sa.

— E bine, ce necaz ? ce te-a ajuns ?

— O ! Dumnezeule, feciorul grădinariului a căzut de pe arbore și și-a rupt amîndouă picioarele !

— O tu, proastă... Cum sperii omul ! Cugetam că mi-a perit frumoasa-mi pasăre !...

ȘEZ., VI (1880), nr. 9, p. 64

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3163. Este atestat în Transilvania.

[RĂSPUNS]

O servitoare nebunatică sparse un vas de porțelan. Stăpînă-sa o înfruntă zicîndu-i :

— Tu ai fi bună să te ducă în casa nebunilor.

Servitoarea răspunse :

— Mai fericită aș fi, să mă ducă acolo și pe mine și pre domnia ta.

Gheaja, *Rîsete*, p. 89

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3164. Este atestat în Transilvania.

[SERVITORUL ISTEȚ]

Un amploiat, avînd trebuință de servitori, întîlnește pe un individ cu care și intră-n vorbă ; dar văzîndu-l fără căciulă îl întreabă :

— Pentru ce ești cu capul gol ?

— Mă iartă, domnule, capul meu nu este gol ; eu am atîta minte ca să te poci servi.

Văzînd amploiatul că răspunsul individului a fost în regulă, fără multă vorbă îl angajează serv ; și cînd mergea cu el acasă, îi cumpără căciulă, pe care dîndu-i-o îi zice :

— Na căciulă, pune-o în cap ; eu nu pot să te văz umblînd pe uliță cu capul descoperit.

— Preste putință-mi este domnule să pun căciula în cap.

— Cum preste putință ? uite așa !

Cu aste cuvinte ia căciula de la serv și i-o așează singur pe cap.

— Ei bine, așa-nțeleg, zise servul, asta se cheamă pe cap, nu în cap.

Preste puțin de la aceasta, după ce ajunseră acasă, amploiatul ordonă servului :

— Dă-mi un pahar de apă.

— Dar unde țineți astfel de pahare ?

— Uite în dulap sînt cîteva.

— Sînt în adevăr, dar toate îs de sticlă.

— Ai dreptate, zise amploiatul zîmbind, ia unul dintre acele de sticlă, și mi-l dă cu apă.

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 69

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3165. Este atestat în Muntenia.

[SLUGA ȘI STĂPÎNUL]

— Conașule, a venit un negustor de vite care vrea să vadă boul cel mare.

— Spune-i să mă aștepte puțin că vin îndată.

CAL. ROM. Car., XLVIII (1936), p. 133

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3166. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. *Boul cu coarnele mari,* GURA SAT., X (1872), nr. 20, p. 5.
3. (Fără titlu) FAM., XXXIII (1897), nr. 11, p. 129.
4. *La țară,* TIMP. XIX (1897), nr. 20, p. 3.
5. (Fără titlu) F. TOȚI, 1897, nr. 29, p. 227.
6. *La țară,* GAZ. TRANS., LXI (1898), nr. 80, p. 6.
7. (Fără titlu) POP., XI (1903), p. 749.
8. (Fără titlu) HAZ. SAT., IV (1904), nr. 6, p. 4.
9. *La țară,* LUMINA, III (1907), nr. 6, p. 6.

SLUGĂ LA OPINCI

Un ungur era slugă la un român zgîrcit. Acesta îl trimetea în fiecare zi cu vitele la pășune prin niște locuri mărăcinoase pe unde ungurul își ințepa picioarele prin mărăcini.

El se văita într-o zi către un român prieten al său astfel:

— Iai Istenem, ce gazdă rău am. Fie el al dracu de gazdă che nu cumpărat slugă la opinci.

— Dacă nu cumpără slugă la opinci, atunci cumpără opinci la slugă și tot e bine, zise românul rîzînd.

E. Precup, *Basme,* A.I.E.F., ms. 121
(Hașdate — Cluj)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3167. Este atestat în Transilvania.

GRECUL UITUC

Un grec era însurat de curînd. Fiind negustor de lemne, așa că mai întotdeauna se găsea umblînd pe drum, ce să facă grecul, cum să-și lase nevasta singură acasă?

După multe răzgîndeli se hotărî să bage un om, care să-i păzească casa și nevasta. Din întîmplare dă peste Păcală, care primi cu bucurie să fie argat la el.

— Cum te cheamă mo băiețelo? întrebă grecul.

— Troscoțel, jupîne, răspunse Păcală. Apoi grecul ducîndu-l acasă îi arătă tot ce are de făcut, spunîndu-i să nu deschidă la nimeni poarta curții pînă nu l-o striga pe nume.

Într-una din zile grecul plecă la pădure și se întoarse peste o săptămînă. Cum ajunse aci începu a striga și lovi cu pumnii în poartă spre a i se deschide. Păcală însă, care avea porunca să nu deschidă la nimeni pînă nu i-o zice pe nume, nu vru în ruptul capului să descuie poarta.

— Cine e acolo? întreba el.

— Eu!... dar uitase cum îl chema pe Păcală. Io stăpîn la tine.

— Pleacă de aci repede, nu minți, jupînul meu știe cum mă cheamă.

Atunci grecul aducîndu-și aminte, că argatul lui are un nume de iarbă, zise din nou:

— Mo iarbo, mi, deschide poarta chi eo sinto jupîn a tou.

— Ce iarbă mă, ce iarbă? Zii pe nume, dacă știi, dacă nu, pleacă de aci, că de nu te-mpușc.

Grecul îngălbeni, și de frică plecă spre sat, în drum se întîlnește cu o babă bătrînă căreia îi zise:

— Mi babo mi cum se zițe na iarbă care manincă gîștile?

— Cum să se zică jupîne! ia susai, răspunse baba.

— Nu asta!

— O fi poala rîndunicei.

— Niți asta.

— O fi troscot jupîne?

— !!! mi troscoțelo.

Și cum auzi grecul o tuli repede spre casă, zicînd mereu din gură: „Mi troscoțelo, Mi troscoțelo“, ca să nu uite.

Cum ajunse aci zise:

— Mi troscoțelo!

— Auz jupîne, răspunse Păcală.

— Mi troscoțelo!

Și poarta se dădu în lături.

— Bine mo, pentru ce nu deschide cînd venita eu?

— Apoi bine, jupîne, nu mi-ai poruncit d-ta să nu deschid la nimeni pînă nu mi-oi zice pe nume ?

GAZ. TRANS., LXVI (1903), nr. 92, p. 6

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3168. Este atestat în Transilvania.

NU-I VINE RÎNDUL

Moșierul Fekete a angajat un vizitiu.

— Ianoș, i-a spus el, o s-o ai bine la mine. Poți să mănînci ce vrei, capeți leafă, dar să bagi de seamă la cai, că sînt iuți. Cînd mă îmbăt eu, trebuie să fii tu treaz.

După opt zile, Ianoș își dă demisia.

— Da de ce ? întreabă Fekete. N-ai mîncare destulă ? Vrei leafă mai mare ?

— Toate-s bune, răspunse Ianoș, și aș fi mulțumit, dar n-am voie să beau cînd sînteți beat d-voastră, și atunci nu mai ajung să mă îmbăt eu !

CAL. III (1927), p. 114

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3169. Este atestat în Transilvania.

BOIERUL ȘI ARGATUL

Un boier din țara pretinsă ungurească (un nemeș-năimit), probozea pe unul dintre argații lui (care era român), și între alte vorbe, îi mai zice :

— No, doară de ce dracu mai porți căpățînă, dacă este seacă ? Țipo la pușchia-n colo ; că de ce o mai duci pe umeri ?

— De, jupîn boiarule, o port și eu, că obiceiul, vezi mneata, îl avem de la stăpîni, cari poartă capu ca să aibă unde-și sprijini căciula.

Baican, *Palavre*, p. 49 ; republicată : ADEV., 1885, nr. 19, p. 4

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3170. Este atestat în Muntenia.

Variante :

2. *Boierul și argatul*, DUM. POP., II (1915—1916), nr. 13, p. 3.
3. (Fără titlu) LUM. SAT., V (1925), nr. 31, p. 4.

POCĂINȚA STĂPÎNULUI

Călătorind un țigan cu un român a aflat o pungă cu bani. Românul zise că el a văzut-o mai întîi, iar țiganul că el a ridicat-o de jos. Acum nu puteau nicidecum s-o împartă. Mai pe urmă zise românul către țigan :

— Știi ce, măi țigane, care va minți o minciună mai mare, aceluia să fie punga.

Țiganul s-a învoit. Acum începu țiganul să mintă zicînd :

— Tatăl meu a fost cîndva un om foarte bogat, avea stavă de cai, cioardă de boi și vaci, turmă de oi și de porci ; apoi curțile lui să le fi văzut,... auleo ! că nici a d-lui solgăbirău n-au fost mai frumoase.

Românul i-a dat drept la toate zicînd : „va fi fost". „Dar acum a venit rîndul să mint și eu una", zise românul :

— Tată-meu încă a fost om bogat ca și tatăl tău, încă doar și mai bogat ; a avut vite, locuri și curți frumoase ; dar ce a fost mai mult, a avut o iapă, care în tot anul făta un mînz și un țigan.

— Minți ! zise țiganul.

— Chiar asta am voit și eu, zise românul, așezîndu-și punga.

CAL. ROM. Car., XIII (1901), p. 121

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3171. Este atestat în Transilvania.

SLUGĂ CREDINCIOASĂ

Ianoș Baci a plecat din satul lui, din Transilvania ca să găsească stăpîn și să facă și el un ban-doi, ca să aibă cînd o fi cătană, deoarece tată-său nu avea de unde să-i dea.

Cum a sosit la București s-a băgat la stăpîn, la un boier bătrîn, cari l-a luat la moșie. Ianoș era ascultător și boierul îl ținea mai mult pe lîngă casă ca să-i facă treburile.

Boierul era cam chel și avea un borcan mare cu pomadă cu care la fiecare două zile se ungea pe cap.

Ianoș după ce se mai învechise în slujbă întreabă pe boier de ce se unge cu pomadă în cap. Boierul i-a spus că-i cam cade părul și această pomadă îl întărește. Într-una din zile boierul pleacă la oraș și-i spune ce să facă pe lîngă casă. Printre alte lucruri trebuia să scuture și paltoanele de blană.

Ianoș cînd a început a scutura blănile a început a curge părul din ele.

Ce se gîndește, el, că dă fuga în casă, ia borcanul și pune toată pomada pe blănurile boierului de se făcuse ca niște pisici cînd le tîrăști prin noroi. El nu a observat nimica, a pus paltoanele-n casă fiind satisfăcut că a făcut bună treabă. Venind boierul a doua zi, cheamă pe Ianoș să-i dea pomada. El vine cu borcanul gol și spune că s-a isprăvit.

— Dar ce ai făcut cu ea, păcătosule, strigă boierul înfuriat.

— Am pus-o toată la blanele dvs. că-ncepuse a le cade părul !

Atunci boierul i-a tras o sfîntă de bătaie de a pomenit sluga multă vreme. Bietul Ianoș a fugit tocmai în satul lui fără să se mai uite-napoi și n-a mai cerut nici un fel de leafă.

SAT., III (1932—1933), nr. 34, p. 13

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3172. (A. Th. 1349*). Este atestat în Muntenia.

EL A ÎNCEPUT

Sătul de binele de-acasă, cu frunza-n buze, secuiul trecuse peste vama cucului în țara românească și intră ca slugă la un boier. Boierul pe lîngă altele avea și doi măgari de cărat apă, caș, brînză, una alta de la stînă, și fiindcă pen-

tru celelalte vite avea păstor, îl potrivi pe secui, să vază de măgari.

Secuiul, vorbă dulce, palmă seacă, ca să intre la inima boierului, îndată se pune pe lucru cu măgarii și-i satură, îi îndoapă, apoi prinde să-i țesele. Dar pozna naibei cu măgarii boierești, căci cum pune țesala pe ei, se codesc, se buiestresc. de mi-l nimeresc pe secui chiar unde era mai gingaș.

„Așa ! voi dobitoace fără rost, zise secuiul mânios pară și foc, las' că vă arăt eu cine-i secuiul și cum răsplătește ce primește", și întorcîndu-și călcîile împintenate începe a da cu piciorul în ticăitul de măgar. Boierul lîngă el.

— Prost ești, nebun ești sau, ce-i cu tine, îi zise acesta, de-ți pui minţile cu dobitocul acela ?

— Cinstesc fața dumitale, răspunse secuiul atins de vorbele boierului, eu nu-mi pui mințile cu el, dar el se prinză cu mine, căci bine ai văzut, că el a început.

GAZ. TRANS., LIII (1890), nr. 27, p. 6

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3173. Este atestat în Transilvania.

SERVITORUL ȘVABULUI

Un șvab își conduse servitorul de român și punîndu-i merinde îl trimise să taie 3 care de nuiele. Punîndu-i însă de merinde o bucățică de clisă foarte mică, servitorul mai ceru.

— Ba, zise șvabul, frige numai la foc că umflă la ea.

Servitorul merse și tăie 3 nuiele. Mai tîrziu veni șvabul cu carul după nuiele, și văzînd, că numai 3 fire sînt tăiete, începu a-l altoi pre servitor.

— Pune-le numai în car, stăpîne, și le du acasă că se vor umfla, răspunse servitorul.

UMORIST., III (1865), nr. 4, p. 22

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3174. Este atestat în Muntenia.

[CALUL ȚIGANULUI]

— Ioane, e fricos calul ?
— Nu, cucoane, sînt trei nopți deja, de cînd doarme în grajd.

TIMP., XXIV (1900), nr. 150, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3175. Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante:

2. *Calul țiganului*, F. POP., XII (1902), p. 583.
3. (Fără titlu) HAZ. SAT., V (1905), nr. 3, p. 4.
4. *Da de unde*, RĂS. Pal., I (1905—1906), p. 121.
5. *În tîrg*, CĂL. POP., VI (1907), p. 126.
6. *Cal curajos*, ALB. Buc., 1907, nr. 28, p. 704.
7. (Fără titlu) CĂL. POP. BUCOV., XI (1910), p. 109.
8. *În tîrg*, CAL. ASOC., II (1913), p. 105.
9. *În tîrg*, GRAI. ROM., I (1923), nr. 44, p. 4.
10. *Cal curajos*, CRIN. SAT., IV (1923), nr. 10, p. 134.
11. *Cal curajos*, *BUCIUM.*, II (1924—1925), nr. 1, p. 4.

LA SOCOTEALĂ

Un neamț angajase, ca argat, în curte, cu anul, pe un rus. La încheierea anului, rugînd să-i facă socoteala rusu-și cere dreptul său. Dar neamțul, zice :
— Ce drepturi, Ivane ?
— Leafa mea pe un an : 240 de mărci ! zise argatul.
— Leafa pe un an ? Ai muncit tu un an de zile la mine ? Știi tu cîte zile sînt într-un an și cîte ceasuri într-o zi ? Ia să facem socoteala să vedem cît îți datorez.

Într-un an avem 365 de zile. Tu ai dormit opt ceasuri în fiecare zi, ceea ce face 122 de zile. Scăzînd acestea din 365, rămîn 243 de zile.

Ai avut opt ceasuri de repaus pe zi, care fac tot 122 de zile ; scăzînd aceste zile din 243, rămîn 121 de zile.

Ai avut 52 de dumineci, cînd n-ai lucrat ; scăzînd 52 din 121, rămîne 69. Sîmbăta după amiază n-ai lucrat, și acestea fac 26 de zile într-un an. Scăzînd aceste zile, rămîn 29 de zile. Apoi, Ivane, ai avut cîte un ceas și jumătate pentru mîncare ; socotind aceste ceasuri în zile, fac douăzeci și opt : deci mai ai o zi. Și acum, Ivane, tu știi că eu ți-am dat concediu în ziua de Sf. Petru. Deci sîntem achitați. N-am nici o pretenție de la tine.

— Bine, domnule, atunci pentru cine am muncit eu un an de zile ? zise bietul Ivan deznădăjduit, iar neamțul îi întoarse spatele ca un englez.

NEAM. ROM. POP., XIX (1931), nr. 19, p. 401

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3176. Este atestat în Muntenia.

SASUL ȘI SLUGA

— Moi Hioane, zise un sas, acum în ziua de Crăciunul lor, către servitorul lui, care era român, chind are la voi Creciunu ?

— Peste două săptămîni, răspunse Ion.

— No ia, că al vost pînă încheltat cu opinci, al nost venit.

— Ba nu stăpîne, că pe amîndouă le-a trimis Dumnezeu odată pe pămînt. Dar cel săsesc, cum venea alături de cel românesc, tot clănțănea din gură : ist calt, ist calt, cu toate, că era un frig de crăpau lemnele în pădure. Crăciunul cel românesc a crezut, că cel săsesc își bate joc de el, pune mîna pe cel săsesc și-l zgîlțîie una românește. Cînd l-a lăsat din mîni, nici glonțul nu-l mai ajungea. De aceea, stăpîne, Paștile, tot mai vin laolaltă, dar Crăciunul vost, niciodată nu va mai da ochii cu al nost.

— No he, măi Hioane, eu cred ce spui tu, zise sasul. Voi nu știți alta, numai să dați. Și hio, numai zis prost, la Hionu lu Achim și el nici de ce, nici pentru ce, dat la mine

la nas, de curs sîngele păreu. Bine face Crăciun al nost, că fuge mai înainte acasă.

F. POP., XXI (1913), nr. 52, p. 12

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3178. Este atestat în Transilvania.

TIMPUL BUN

Un român merse la un neamț la coasă. Seara venind acasă, la cină închină românul neamțului zicînd :

— Să trăiești, jupîne, să dea Dumnezeu să fie ziua nor, noaptea senin, cum e timpul bun de fîn, să se uște fînul și stăpînul.

— Ei mulțămim Ioane, răspunse neamțul, să fie cum zici tu și să trăiești și tu.

CAL. Arad, I (1882), p. 88

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3179. Este atestat în Transilvania.

Variante:

2. *Să se uște fînu,* F. POP., VIII (1900), p. 406.
3. (Fără titlu) POP., X (1903), p. 749 (Petelea-Mureș)
4. *Țiganul care închină,* CAL. Arad, XXXIII (1912), p. 160.

[SĂ SE PREFACĂ CĂ MĂNÎNCĂ]

Un sas plecă într-o dimineață cu sluga, care era un român inteligent, la plug, pentru a ara un loc într-o depărtare mare. Din cauza depărtării săsoaica s-a înțeles cu sasul în secret ca să nu le mai aducă demîncare pentru amiază, deoarece curînd după 12 trebuiau să isprăvească și locul. A mîncat dar ceva puțin cu Ion și a plecat.

Ion mîna caii și sasul ținea de coarne. Cu toată silința n-au putut să isprăvească arătura pînă la amiază și ca să are și în timpul unde toți oamenii din jurul lor odihneau îi era rușine. Se făcu, că se uită spre sat, ca și cînd ar aștepta nevasta cu mîncarea.

— Noa Ioane, ce dracu va fi avînd stăpîna astăzi de nu mai vine ? Se vede că ne-a uitat, hai să ședem și noi, măcar că n-avem nimic de mîncare.

Au oprit plugul și s-au pus amîndoi jos, imitînd gesturile oamenilor cari mănîncă :

— Fo din gură, Ioane, ca să gîndească oamenii că noi munchem.

Ion făcea din gură.

În sfîrșit, văzînd că ceilalți oameni se scoală, le era rușine să se lenevească numai ei.

— Scoală, Ioane, să isprăvim bucata asta, și vom mînca acasă, se vede că stăpîna ori ne-a uitat, ori s-a întîmplat ceva ; pune-te călare.

— Dacă nu te superi, stăpîne, pune-te domnia-ta călare, că ești ostenit, zise Ion.

Sasul la început nu vrea, dar văzînd, că lui Ion într-adevăr i s-a făcut milă de el s-a pus călare și-a început să mîne. Ion ținea plugul răsturnat, astfel că mergea fără să tragă brazdă. Sasul în sfîrșit observă, că merge prea ușor și a întors capul să vază prin ce minune să ară deodată așa lesne. Văzînd înșelăciunea strigă necăjit :

— Da ce dracu faci, Ioane ?

Iar Ion iute răspunse :

— Mînă, mînă, stăpîne, că oamenii gîndesc că noi arăm !

GAZ. SĂT., I (1884), nr. 19, p. 225

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3180. (A. Th. 1560). Este atestat în Muntenia.

V a r i a n t ă :

2. (Fără titlu) Maican, *Glume*, p. 11.

CE TREABĂ AI ?

Se băgă un român slugă la un cîrciumar ovrei. La ăst cîrciumar omul nu avea altă treabă de făcut decît căra toată ziulica la apă cu donițele de la un izvor mai din vale din sat, și le aducea acasă de le cobora în pivniță, iar acolo ovreiul, cîrciumarul, le vărsa care în cîte un butoi cu vin care în cîte un butoi cu rachiu, ori cu alte băuturi, de le amesteca să sporească.

Azi așa, mîine așa, peste cîteva zile după ce s-a mai învechit ulcica, cum se zice, văzînd pe cîrciumar că vărsa apă într-un butoi cu niște vin bun de tot — că se alăturase și el și gustase fără știrea ovreiului — îl întrebă omul :

— Oh ! Doamne, jupîne, la ce strici dumneata bunătate de marfă — zău ?

Dar ovreiul de colo, domol :

— Mu rog, ci trabî ai dumnîta cu pagub' al miu ?

(D. Stăncescu), BIBL. FAM., VI (1895), nr. 1, p. 2 ; republicată : *Glume*, p. 58

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3181. Este atestat în Muntenia.

PUTEREA CONTRACTULUI

Un cizmar voia să-și tocmească un ucenic. Dar nimeni nu voia să intre la el, bine știind că pe ucenic îl pune mai mult la lucruri de-ale sale decît la meserie. S-a găsit totuși un băiat care a zis, că el intră ca ucenic, dar numai dacă va face cu el contract, că la ce lucruri să-l pună. A și făcut ciz-

marul contract cu băiatul, și așa, băiatul a intrat la el ca ucenic.

Într-o duminecă domnul maistăr s-a dus la crîșmă, unde, a băut ceva mai mult decît ar trebui. Venind acasă, așa ameţit, a căzut într-o groapă cu var, de unde nicicum n-a putut ieși.

Trecînd pe acolea ucenicul, maistărul îi porunci să-l scoată din groapă!

— Stăi, maistăre, să mă uit în contract și să văd, că oare trebuie să te scot afară?

S-a și dus ucenicul acasă și a citit contractul. Dar în contract nu era scris că trebuie să-l scoată afară, de aceea, întorcîndu-se, i-a spus că nu-l scoate.

Auzind aceasta, cizmarul a ieșit cu mare năcaz din groapă, apoi, a alergat acasă, a luat contractul și a scris în el: „Dacă domnul maistăr va mai cădea în groapa cu var, ucenicul e dator să-l scoată afară".

Șt. Pop-Reteganul, *Povești și snoave*, p. 48; republicată: *Snoave*, p. 17

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3184. Este atestat în Transilvania.

CALFA ȘI PATRONUL

— Meștere, zîse o calfă de croitor cătră stăpînul său, ai oprit din materia domnului S. doi coţi, ca să o tăinuiești. Nu-ţi faci d-ta nici un scrupul din aceasta?

— N-o să-mi fac din ea scrupul, băiete, ci o păreche de pantaloni, răspunse croitorul depravat.

AMIC. POP. CAL., X (1876), p. 122

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3185. Este atestat în Transilvania.

[UCENICUL ȘI PATRONUL]

Un ucenic ștrengar întreabă pe nea Ion cîte ore sînt. Nea Ion — nebănuind nimica — îi spune că în 15 minute vor fi 12 ore. Ucenicul naibei — drept mulțămită — îi zice lui nenea Ion că la orele 12 se poate duce... dracului. Supărat de obrăznicia ucenicului, nea Ion fuge repede să-l prindă și cum fugea întruna, se întîlnește în cale cu un cunoscut, care-l întreabă, că unde se grăbește? Nea Ion, năcăjit din cale-afară, îi spune pățania cu ucenicul. Cunoscutul său scoate ceasul din buzunar și-i zice:

— Nu te grăbi așa tare, nene Ioane; doar mai ai timp 5 minute pînă la 12 ore..

POP. ROM. Lugoj, I (1922—1923), nr. 39, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3186. Este atestat în Muntenia.

MEȘTERUL ȘI UCENICUL

O femeie avea numai un băiat și la meșteșug. După cîtava vreme se duce ea să-și vadă băiatul și întrebă pe maistru:

— Jupîne, da Ionică deprinsu-s-a la ceva lucru? Ce zici? Cum ți se pare Ionică?

— Ionică al d-tale îi cam leneș, și dacă nu-și va lua de samă, apoi nici în zece ani nu-i mai leg degetul (căci la cojocari, la croitori și la blănari era obiceiul, că, după ce intră un băiat la aste meserii, apoi sta trei ani ca ucenic slugărind pe maiștri, și după trei ani îi potrivea degetele la ținut acul, i le lega, și umbla băiatul încă vrun an cu degetele legate, slugărind, și din cînd în cînd împungînd în cîte vrun petec netrebnic, păn' ce deprinde).

— De, bietu copchil! ce să facă și el? Ia, ca un copchil și el! Da la mîncare se îndeamnă?

— La mîncare îi vrednic! Mînîncă bine.

Despre partea mîncării nu mă dă de rușine.

— De, bietul copchil ! ce să facă și el ?
A fi mîncînd și el ca un om.

(E. Baican), ADEV., III (1885), nr. 22, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3187. Este atestat în Muntenia.

MAESTRUL ȘI ȘODALELE

Un maestru se puse la masă cu calfa lui să prînzească nește găluște cu brînză, pe care le gătase maistorița. Lor nici unuia nici altuia nu li plăceau găluștele, fără decît numai brînza de pe dasupra, și de aceea maistorul începu a povesti feciorului, că cum se întoarce pămîntul, și tot întorcea blidul strîngînd brînza de pe găluște pînă rămaseră găluștele goale fără brînză. Văzînd calfa cum merge treaba, zise către stăpîn :

— Asta mai este cum este, însă cînd trăznește e mai urît, și prinse blidul cu mîinile amîndouă și dete cu el de pămînt.

PRIV., II (1883), nr. 10, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3188 ; cf. 3589, 3643. Este atestat în Transilvania.

STĂPÎNUL ȘI UCENICUL

Un maistru glumeț ia o sticlă mare verzie și dînd-o unui ucenic al său, zise :

— Haide, măi, du-te pînă la circiuma dimpotrivă și adă un litru de vin !

— Da bine, stăpîne, cum să aduc, dacă nu-mi dai nici o para.

— Cu parale știe să cumpere orișicine, răspunde priceputul maistru, dar să vedem, cum mi-i aduce tu fără parale.

Băiatul nu mai zice nimic, ci luînd sticla subsuoară, se îndreaptă spre jupînul cu cîrciuma. După cîteva minute se întoarce înapoi și întinzînd sticla maistrului, ii zice :

— Poftește, stăpîne !

Jupînul maistru apucă sticla cu sete, o pune la gură, dar cînd colo vin... țufă.

— Da bine, măi blăstemate, cum o să beau eu dintr-o sticlă goală ?

— Ei stăpîne, răspunde mișelul de ucenic, dintr-o sticlă plină bea orișicine, dar să te vedem pe d-ta, cum o să bei din ea goală !

NOUL. CAL., VII (1887), p. 70

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3189. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

V a r i a n t e :

2. *Țiganul șiret*, F. POP., IX (1900), p. 215 (Moșnița — Timiș)
3. (Fără titlu) CAL. ROM. Car. VI, (1901), p. 122.
4. *Cum e sluga și stăpînul*, CAL. NAȚ. F. INT., III (1913), p. 86.
5. *Un răspuns nimerit*, LUMEA COPII., III (1924), p. 622.

UCENICUL ȘI COJOCARUL

Un cojocar se dusese cu un ucenic al său, ca să îmblănească niște scurteici la o cucoană.

Cucoana, ca să silească pe cojocar să-l tragă inima mai bine, să-i facă un lucru mai de seamă, s-a apucat să învîrtească o plăcintă.

Cojocarul care era lacom de felul lui, cînd văzu că se aduse plăcinta, care era cam mică, zise că pentru ucenic să aducă altceva, căci lui nu-i place plăcintă, Doamne ferește.

A mîncat cojocarul singur toată plăcinta și bietul ucenic a mîncat ce s-a găsit în pripă și pentru el.

În gîndul lui, ucenicul plănui cum să-și răzbune pe stăpînu-său.

Nu trecuse gîndesc ca o săptămînă de cînd veniseră acasă de la cucoană, unde isprăviseră lucrul, și, cum ucenicul sta în ușa cojocăriei, vin niște mușterii, cunoscuți vechi ai cojocarului, și-l întrebară ce face jupînul.

— Nu tocmai bine, răspunse ucenicul, uite, de vreo două zile cînd și cînd îi vine rău, și-a cam ieșit din minți, dă cu ce apucă. Puteți să intrați, dar cînd îl veți vedea că începe a căta cu mîinile împrejurul lui, să și puneți mîna să-l legați, c-atunci îi vine răul...

Cojocarul lucra ca de obicei în pat. Stînd de vorbă cu mușterii, el cosea înainte, și veni vremea de-i făceau foarfecile trebuință. Atunci începu a dibui cu mînile împrejur, ca să găsească foarfecile, care erau acoperite sub petece.

Mușterii și puseră mîna pe el și, nici una nici alta, dau să-l lege.

De surda întrebă cojocarul, speriat, ce-i asta ? Oamenii dau zor să-l lege, unul îl ținea și altul începuse a se dezlega de cureaua cu care era încins.

Hîr, mîr, l-au legat zdravăn de mîini, a dat să strige cojocarul, dar ei nu i-au dat răgaz : mușterii se brodiseră de erau amîndoi vînjoși.

— Spuneți, fraților, ce vreți de la mine, ori aveți de gînd să mă omorîți ? întrebă cojocarul, care, așa speriat cum era, semăna acum a nebun.

— Ți-a trecut ? întrebă unul.

— Ce ?

— Nebunia.

— Ce nebunie ?

Îi spuseră ce le-a spus ucenicul. Atunci, înfuriat cojocarul chemă pe ucenic.

— De unde știi tu că eu am nebunie, mă ?

— Da d-ta de unde știai că mie nu-mi place plăcinta ? răspunse ucenicul.

Crăciunescu, *Copii de găsit*, p. 43

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3190. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Răzbunarea ucenicului*, „I. CREANGĂ“, IV (1914), nr. 7, p. 221 (Huși — Vaslui).
3. *Răsplata*, REV. T. PAMFILE, I (1923), p. 75 (Grumăzești — Neamț).
4. *Răsplata*, CAL. GOSP., VI (1927), p. 90.

[UCENICUL ȘI MAISTRUL]

Un învățăcel de cizmar făcuse o snoavă, pentru care i-a tras maistrul cîteva cu cureaua peste șale, ba l-a purecat atît de bine, încît învățăcelul nu se mai putea opri de la plîns. Zbierătura aceasta a înverșunat din nou pe maistorul, care începu a se răsti pe băiat:

— Așteaptă că te bat eu ca lumea dacă vrei să plîngi; pentru aceea ce ai primit nu ți se plătește osteneala!

Băiatul înfricat că o să se înceapă văiaga de nou, începu a se acuza zicînd că nu de aceea plînge că doară l-ar durea, ci pentru că din lovituri simte cum din zi în zi slăbesc puterile maistrului, și-i tare jele de el!

GAZ. POP., II (1886—1887), nr. 2, p. 6

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3191. Este atestat în Transilvania.

MAISTORELUL RUȘINAT

Un biet măistorel, sărăcie goală, șezînd odată în amurg pe pragul lucrătoarei, cu lula-n gură, îi dete-n gînd că doară vrednic este și el să-și ieie o calfă, căci nu mai putea birui lucrul cu care-l grămădeau oamenii. Și dă atunci sfară-n țară că-i trebuie o calfă și că îl primește cu spălătură, mîncare și cortel ca pe copilul său.

Vorba maistorului străbătu șapte hotare, căci pe tot ceasul, pe tot minutul îi veneau calfe care de care mai lăudate. Lui numai unul îi trebuia, și se mira bietul că de care

să se prindă. Unul era uscățiv, și gîndea măistorelul că e slab și nu poate ține la lucru, poate să fie betegos, se poate îmbolnăvi, poate să moară.

Altul era om mare, gras, roșcat la nas. Se gîndi maistorul : „Să-l iau pe ăsta, nu-i vorbă, e mare, tare, dar de n-ar fi așa gras ! Tot am auzit, că oamenii grași sînt și cam leneși. Aşa va fi și ăsta ! Îl iau, mîncă cît n-are altul. S-o pune dimineața să se scoale domnește, va pofti să se culce și după prînz, și mai știu eu ce va pofti ? Mai are și nasul roșu și cocoșat, care pare că arată că-i și cam beutor. Îmi voi căuta unul nici prea gras, nici prea slab. Că doară nu în zadar s-a vestit numele meu atîta lume."

Și a mai așteptat ; și în urmă i se împlini pofta inimii, căci căpătă un voinic tocmai după dragă voia sa.

Se puseră pe muncă pe întrecute. Toate erau bune și frumoase și măistorelul mulțumit nu știa pe unde umblă de bucurie. Se întîmplă însă a doua zi după ce veni calfa, înainte de prînz, să capete maistorul niște oaspeți pe neașteptate. O să-i așeze la masă și se înțelege după obiceiul maistoresc o să șează alăturea și calfa cu ei. Biata maistoriță spuse bărbatului că e puțină mîncarea ce o au, însă ca să scape de belea, să facă calfei, la mîncare, semn să nu-și scoată prea mult, ca să ajungă pentru oaspeți. Maistorul se învoi.

Maistorița aduce pe masă și cînd ajunge la scos, maistorul calcă pe sub masă pe picior pe calfă ca semn să nu-și prea scoată. Calfa crezînd că dragostea maistorului față de el e mare și că acela dorește ca el să se sature, apucă de-mbucă și țup cu taierul de nou la blid să mai scoată. Maistorul văzîndu-l, negru de năcaz îl mai călcă o dată mai aspru, calfa își caută de gură și căra de gîndeai că să potoape !

Bietul măistorel cu maistorița au pierit, negri de năcaz și de rușine, se uitau unul la altul neavînd ce face. Cuprins de spaimă bietul maistor văzînd că și al doilea taier este la calfă pe sfîrșite și că abia gîfîie, ca nu cumva să mai scoată și a treia oară, de nou îl calcă pe picior și-l și boldește să nu mai scoată. Biata calfă, sătul dobă și nemaiputînd, zice :

— Lasă-mă, maistore, că acuma să mă tot boldești, dracu mai poate mînca, că pare că o să-mi plesnească doagele.

F. POP., I (1894), nr. 50, p. 556

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3192. Este atestat în Transilvania.

UCENICUL LA CIUBOTĂRIE

Un biet țăran, avînd o droaie de copii, s-a hotărît să-i dea la fel de fel de meșteșuguri, ca să li asigure un viitor. Pe unul l-a dat la ciubotărie cu următoarele condiții : în anul întîi îi dă tatăl de mîncare, al doilea nu plătește nimic și al treilea an va plăti meșterul lucrul copilului.

După șase luni băiatul fuge acasă, la țară.

Tatăl său tocmai lucra ceva prin ogradă și, cum îl vede, îi și iese înainte cu un băț :

— Da ce-i asta, fărtate ? Eu te-am dat pe trei ani și tu vrei să mă faci de rîs ?

— Tată, nu mai pot...

— Nici o vorbă, să pleci numaidecît înapoi.

Dar băiatul se puse jos și începu a plînge. Între timp sosi și mama, întrebîndu-l :

— Ce s-a întîmplat, dragul mamei ?

— Apoi, uitați-vă, tătucă și mămucă : cum m-ați dus la meșter, mi-a mers bine o bucată, însă i-a perit o capră și am mîncat din ea două săptămîni ; i-a perit o vacă și am întins și din ea vreo patru săptămîni, și... acuma i-a perit soacră-sa... și nu mai pot, tătucă și mămucă... căci tare era a dracului !

(N. A. Gheorghiță) NEAM. ROM. POP., XXIV (1923), nr. 15, p. 296 ; republicată : VEST. SAT., VII (1919 —1920), nr. 4—5, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3193. Este atestat în Moldova.

SPIȚERUL PREA ÎNVĂȚAT

Un săcui ajuns la București servitor într-o spițerie, era pus întotdeauna să amestece prafurile și să ia seama să nu dea apa în foc. Cei de un neam cu el socotesc pe Ianoș de cînd e slugă că acesta știe tot așa de mult ca și spițerul.

Într-o zi îl întreabă Micloş :

— No Ianoş ! de ce face apa atîta zgomot cînd fierbe la foc ?

Dar Ianoş care auzise că în apă se află microbi, vietăţi mici, nevăzuţi cu ochii, cari băuţi cu apă stîrnesc adesea boale în stomac şi în tot trupul, dar prin fierbere toţi mor — răspunse lui Micloş :

— No, prost eşti la tine ! poi zbiară microbii din apă, che li-e doar tare căldură ! Nu apa face zgomot.

COM. SAT. Buc., II (1907), nr. 13—14, p. 19

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3194. Este atestat în Muntenia.

LE-A PROBAT

O doamnă şi-a trimis servitoarea la piaţă ca să-i cumpere mere. I-a dat în grijă să guste merele şi să nu cumpere mere acre. Cînd a venit servitoarea acasă de la piaţă şi doamna s-a uitat la mere, toate erau începute şi muşcate.

— Ce ai făcut, pentru Dumnezeu ?

— Mă rog, le-am gustat pe toate, după cum mi-aţi poruncit, şi nu le-am cumpărat decît pe cele dulci.

CAL. Blaj, VII (1936), p. 128

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3195 ; cf. 3082. Este atestat în Transilvania.

[DEŞTEPTĂCIUNEA LUI PIŞTA]

Un domn avea un servitor de secui, mai prost decît prostia. Ca să-l cerce, a zis către el :

— Ascultă, Pişta ! Du-te la birt şi uită-te acolo-s eu, sau nu-s acolo ! Dacă-s acolo, strigă-mă să viu acasă !

Pişta s-a dus. Intr-un tîrziu a venit supărat şi a zis :

— Mă rog la domnu, am fost, m-am uitat, dar nu te-am văzut. Poate că te-ai dus la **şpaţir.**

F. POP., XI (1903), nr. 22, p. 255

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3196. Este atestat în Transilvania.

SCOATE DIN GURĂ ŞI CĂLDURĂ ŞI RĂCEALĂ

Un servitor, întrebînd pe stăpîno-so : „Pentru ce suflă în lingură ?" Acesta îi răspunse : „Ca să se răcească".

Mai altă dată îl întrebă : „Pentru ce suflă în mîini ?" El îi răspunse : „Ca să se încălzească".

Atunci servitorul a plecat de la el, zicînd că el nu poate sluji la un stăpîn care scoate din gură şi căldură şi răceală.

Popescu-Ciocănel, *Braşoave,* p. 91

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3197 ; cf. 3809. Este atestat în Muntenia.

[PORUNCA STĂPÎNULUI]

Oarecine a întrebat pre un servitor că acasă este stăpînul său ? Acesta răspunse, că nu este acasă.

— Dară cînd va veni ? îl întrebară.

— Cînd domnul meu porunceşte să spun, că nu-i acasă, nu se ştie niciodată, cînd va veni, răspunse servitorul.

Gheaja, *Rîsete,* p. 118

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3198. Este atestat în Transilvania.

[ARGUMENT]

Un domn care avea multe datorii avuse un servitor nătărău. Odată veni un croitor şi întrebă pe servitor că acasă e domnul.

— Nu e acasă, răspunse servitorul.
— Nu cred, răspunse croitorul.
— Nu crezi ? Ori poate vrei să chem pe domnul, ca el însuși să-ți spună ?

F. POP., III (1895), p. 83

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3199. Este atestat în Transilvania.

DA ȘI NU

D-l X... se duce să facă o vizită d-lui Z...
— Acasă este domnul ? întreabă el pe servitoare.
— Voi să văd, d-le, vă rog așteptați puțin.
Apoi, întorcîndu-se peste cîteva secunde.
— Domnul este foarte supărat că nu poate să vă primească, căci... e ieșit din casă.

GAZ. OLT., I (1885), nr. 22, p. 3

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3200. Este atestat în Muntenia.

[BUNĂ RECOMANDAȚIE]

Stăpînul nou : — Și cînd poți să vii, să-ți începi slujba.
Sluga : — Orișicînd. Chiar și azi dacă vreai.
Stăpînul nou : — Ei bine, dar ce va zice stăpînul tău de acum ? Te lasă ?
Sluga : — Stăpînul meu ? El e bun bucuros că să scapă de mine...

AGRIC., V (1908), nr. 22—23, p. 208

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3201. Este atestat în Moldova și Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) AGRIC., XII (1920—1921), p. 64.
3. *Bună recomandație*, CULT. POP., II (1922), nr. 61, p. 3.

FOARTE CURIOS

Sluga spuse stăpînului :
— Afară e un surdo-mut care vrea să vorbească cu dvs.
— De unde știi că e mut și surd ?
— Păi chiar el mi-a spus-o acum.

SAT., VIII (1937), nr. 80—81, p. 31

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3202. Este atestat în Muntenia.

ȘODENII DESPRE ȚIGANI

— Ce-ai prînzit Griubri ? întreba un domn de la țigani.
— O curcă, alduiască-te Dumnezeu, domnule.
— O curcă ? Și-apoi cîți ați fost la curcă ?
— Doi inși, să te ție Dumnezeu.
— Cine ?
— Eu și curca.

F. POP., I (1892—1893), p. 148
(Bistrița — Năsăud)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3203. Este atestat în Transilvania.

[SĂ PLECE JUMĂTATE... !]

— Cîți cositori au venit azi, Ioane ?
— Numai șepte, domnule.
— Să plece jumătate acasă, porunci stăpînul.

RĂS. Pal., I (1905—1906), p. 237

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3204. Este atestat în Moldova.

UŞOR E LUI !

— Danciule, zice stăpînul cătră sluga sa, arătătorul stă la două ; grăbeşte ca pe cinci ceasuri să fii aici.

Pe cînd s-a rentors cioara, erau şase ceasuri.

— Ai întîrziat blăstămatule, se răsti la ţigan stăpînul, arătătorul e pe cinci ?

— Uşor e lui, d-le, să se plimbe în odaia caldă, răspunse ţiganul.

POP., IX (1902), nr. 2, p. 29

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3205. Este atestat în Transilvania.

[LOGICA...]

O slugă năroadă, rîzînd că stăpînul lui era să arunce o scrisoare după fereastră, îl rugă :

— Domnule dă-mi mie mai bine, că tot am făgăduit tatălui meu, că o să-i scriu o scrisoare.

Stăpînul, rîzînd, îi zice :

— Tatăl tău poate a murit pînă acum, el era foarte bolnav, cînd am plecat.

— A ! nu, răspunse sluga, de-ar fi murit, atunci negreşit ar fi scris-o.

Magazia de veselie, p. 42

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3206. Este atestat în Muntenia.

[RĂSPUNS...]

— Ioane pot vorbi cu stăpînă-tău ?

— Nu, domnule, că are treabă.

— Ce treabă are?
— Își bate nevasta.

GAZ. ȚĂR., XXVI, (1925), nr. 25, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3207. Este atestat în Muntenia.

[A PRINS MINTE]

Un om slujise la mai mulți stăpîni. Cînd i se împlinea timpul și i se făcea socoteala în loc să mai primească ceva, ei îi luau și hainele ce mai avea. De acolo el prinsese minte. Așa cînd se mai duse la alt stăpîn, și cînd acesta îl socoti iarăși, stăpînul n-apucă bine să isprăvească socoteala și el hrîști mantaua, și pe fugă.

Zanne, *Proverbele românilor*, III (1899), p. 222

Vezi *Typol. bibl.*; tip. 3208. Este atestat în Muntenia.

UN SERVITOR DEȘTEPT

— Acasă-i d-l Nicu? Am o mică socoteală cu dumnealui.

— Boieriul a plecat acum un ceas...

— Ptii! Ce rău îmi pare!... și eu care venisem să-i plătesc o datorie veche să mă întorc fără...

— Dar s-a întors acum cinci minute; stăi puțin, mă duc să-l chem!

CAL. POP. BUCOV., XV (1902), p. 131

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3209. Este atestat în Moldova.

SOLUȚIE

— Bine, Ioane, ieri ți-am dat 2 franci, ce-ai făcut cu ei?
— Vezi-că... unul datoram cuiva și...
— Și unul?
— Și unul... unul... unul l-am băut, căci mi-a fost frică ca să nu-l cheltuiesc.

CAL. T. B., I (1875), p. 50

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3210. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variantă:

2. (Fără titlu) POP., VII (1900), nr. 44 p. 702.

VORBĂ MULTĂ NU-I FĂRĂ MINCIUNĂ

Cică a fost odată, în vremile cele de demult, dar chiar de demult — a fost un om cu avere frumoasă. Să nu cugetați însă d-voastră că averea lui a fost doară de cîteva milioane de fiorini; nu! Omul nostru avea un plugșor, la care putea să prindă 6 boi, și așa să-l preumble prin holdă. Omul acesta avea și o slugă — numai una — căreia nu-i plătea nici o sîmbrie, ci tocmeala așa era între ei, că să-și lucre și sluga pămîntul său, cu plugul și cu boii stăpînului.

Într-o duminecă dimineața se duce sluga cu boii la pășune și, ostenit cum era de lucrul de peste săptămînă, se trîntește pe iarbă moale și începe a trage un puiuț de somn, de-i era dragă lumea. Cînd s-a trezit din somn, ia boii dinapoi și haid-acasă la stăpînu-său. Acesta-l aștepta chiar în poartă. Cum dădură față unul cu altul, porunci stăpînul să prindă sluga boii la plug, și să se ducă să-și are pămîntul său, că în alte zile nu prea este vreme. Ce să facă sluga? Stăpînul e stăpîn, ce poruncește trebuie împlinit. Se duse dară la plug,

ară pînă seara, cînd apoi se trasă cu plugul și cu boii la el acasă, nu la stăpînu-său, bag seama că așa îi va fi fost mai îndemînă — dar știți vorba : necazurile sînt pentru oameni și oamenii pentru necazuri — dimineața cînd se scoală sluga, toți boii, șase la număr, erau țapeni ! Crepaseră !

Prinzînd de veste stăpînul că ce i s-a întîmplat, aleargă la casa slugei și începe a face larmă de să ferească Dumnezeu. Că nu i-ai hrănit, că nu i-ai adăpat la vreme, că una, că alta !

— Ba să ierți stăpîne, toate le-am făcut ca de obicei, numai ce știi, a fi pedeapsa lui Dumnezeu pentru că am lucrat în zi de duminecă ! răspundea biata slugă.

— Pedeapsă, nepedeapsă, tu ai să-mi plătești boii, că de nu te dau pe mîna legii !

— Poți face cu mine ce vrei, eu n-am cu ce să ți-i plătesc !

— Aid dară cu mine la judecată !

Se luară ei la drum, sluga cu stăpînul, și merseră cale lungă, pentru că judecătoria era cam departe de satul lor — și în drumul lor dederă de un biet drumar cu o iapă prinsă la teleagă, iar teleaga plină de oale. Iapa călcase cam rău — fiindcă de la natură era slabă de vedere — și se înglodase în imală, de unde nu putea să iasă nici singură, dar apoi cu teleagă cu tot ! Sare hărăbor sluga și stăpînul — poftiți fiind din vorbă — să ajute omului celui cu necazul ; stăpînul prinde iapa de grumaz, sluga de coadă, și cu un Doamne ajută smîncesc amîndoi de ea, și o și scot la cale bună, dar coada bietei iepe rămîne în mîna slugei ! După o nefericire și alta !

— Plătește ! strigă gazda cu iapa.

Plătește, dar cu ce ? Aid și ăsta la judecată ! Plecară acum toți trei, și se duseră lungă cale și împărăție, ca D-zeu să vă ție, că din poveste mult mai este — mai lungă și mai frumoasă, să o ascultați și d-voastră — și umblînd ei cale atît de lungă, li se făcu noapte pe drum ; călătorii noștri se traseră în gazdă peste noapte la un prieten al stăpînului slugei, unde atît dînsul cît și omul cu iapa au fost bine primiți și bine ospătați, numai chiar sluga nu căpătase nici o bucătură de mîncare !

Din întîmplare, gazda casei avea o vacă, care stătea să fete, și pentru ca să fie atît vaca cît și vițelul scutit de „strigoaice", omul o adusese pentru noaptea aceea în casă, ca acolo să fete. Sluga aștepta doară-l vor chema și pre el la masă.

Na-i grijă ! Își scoasă el apoi malaiul lui din straiță, și începu a-l împuțina, iar vacei, care se uita așa de rugător la mălai, nu-i dete nici o bucătură ; cînd colo dimineața ce să vezi, a crăpat vaca dimpreună cu vițelul născut fără vreme !

— Tu ești vina, ziseră toți, pentru că ai mîncat, și la vacă nu ai dat nimic ! Aid la judecată !

Acuma erau trei în contra bietei slugă ! Pe drum se pusă sluga să cugete, că oare ce și cum o să pățească el la judecată, de bună seamă o să-l închidă, dacă nu pentru unul, pentru alt proces, sau doară pentru toate trei, căci de plătit el nu poate plăti nimica pentru că nu are de unde — și, așa năcăjit cum era, vede o groapă în marginea drumului, și „țop" sare în ea, în nădejdea că va muri și va scăpa de judecată ; cînd colo necaz peste necaz ! în groapă era un om, care scotea pămînt pentru facerea oalelor, și sluga căzînd peste el, îi frînse șalele ! Plecă și ăsta la lege ! Acuma erau patru !

După o călătorie de mai multe zile ajung în sfîrșit la judecător, pentru că vedeți d-voastră, pe vremea aceea erau mai puțini învățați decum sînt astăzi, dar aceia apoi erau învățați și știau să croiască judecată !

Se băgară înlăuntru cei cu paguba și povestiră întîmplarea, iar sluga rămasă afară supărat și îngrijit că acuma oare ce va fi ! Îl chemară apoi și pe el, îl ascultară, ca și cum s-a întîmplat, și cînd au fost toate pricepute, s-a croit sentința care sună astfel :

„Cel cu boii să deie pieile boilor slugei, ca acesta vînzîndu-le să-și cumpere pe ele o vacă, iar vaca să o țină pînă ce îi va făta 6 viței pre cari îi va preda apoi stăpînului în locul boilor crepați." Stăpînul nu se învoi la aceasta, ci zise că mai bine iartă toate !

Cel cu iapa s-a judecat să predeie iapa slugei, să o țină el pînă ce-i va crește iară coada ! Nici ăsta nu se învoi, și zise că iartă pre slugă !

Cel cu vaca să aștepte pînă ce va făta vaca slugei, cumpărată pre pieile boilor — și al șaptelea vițel, cînd apoi are să o primească cu vițel cu tot de la slugă ! Mulțămesc de judecată ! Nici acesta nu o primi și se lăsă din capul slugei.

Al patrulea pîrîtor căpătă sentința, să sară și el odată în groapa aceea, cînd va fi sluga în ea !

Omul se scărpină în ceafă și zise :

— Sunt îndestulat cu aceea ce am primit, nu voiesc să-mi mai rump și picioarele !

Şi se luară iară toţi la drum, şi se duseră şi se duseră, şi duşi au rămas pînă astăzi !... Iar eu despărţindu-mă de ei, ca să ajung mai iute în satul meu, m-am suit pe un alun, şi m-am luat la drum — dar mai multe nu am să vă spun !

(V. Sala), GAZ. POP., II (1886—1887), nr. 12—13, p. 11

Vezi *Typol.bibl.*; tip 3211 (A. Th. 1534); cf. 5525. Este atestat în Moldova, Transilvania şi Muntenia.

Variante:

2. *După nour senin vine* (El. Sevastos) ALM. ROM., I (1891), p. 129.
3. *Judecată părtinitoare*. Jurescu, *Snoave*, p. 83.
4. *Judecata*. *Rito, Petrea Păţitul*, p. 3 (Bistriţa—Bistriţa Năsăud).
5. *Judecata dreaptă*, HAZ. SAT., XVI (1911), nr. 18, p. 2. (Vlădiceni—Neamţ).
6. *O judecată*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 3; republicată: „I. CREANGĂ", 1921, nr. 2, p. 21 (Salcea—Suceava); SOL., 1928, nr. 13—14, p. 7.
7. *Păţaniile unui om sărac* (I. Bota) CAL. ŢĂR. ROM., I (1923), p. 45; repuolicată: *Poveşti*, p. 30; CAL. ROM. Car., 1926, p. 83.
8. *O judecată din bătrîni*. Catană, *Din lumea poveştilor*, p. 101.
9. *O judecată*, NEAM. ROM. POP., XXII (1934), nr. 7—8, p. 116.
10. *Cei doi fraţi*, A.I.E.F., i. 10656 (Fereşti — Vaslui).

[JUDECATĂ]

Un ţigan se băgase slugă la un boier un an de zile. După ce trecu o săptămînă îl chemă boierul şi-l întrebă:

— Ei, Danciule, cum ţi se pare la mine, o să împlineşti anu ?

— Poi cum nu, coconașule, că iacătă am făcut o săptămînă, mult a fost, puțin a rămas, nimica mare unsprece luni și trei săptămîni.

HAZ. SAT., II (1902), nr. 7, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3212. Este atestat în Muntenia.

Variantă:

2. *Judecată* (N. I. Popescu), „I. CREANGĂ", IX (1916), nr. 7, p. 215 (Voicești—Vîlcea).

[ROMÂNUL SLUGĂ LA ȚIGAN]

Un român s-a tocmit slugă la un țigan, dar i-a hotărît să-i dea trei feluri de bucate, și țiganul s-a ținut într-adevăr de cuvînt, dîndu-i:

Ridiche rasă
Ridiche pe muche
Ridiche felii.

(T. Pamfile — Fără titlu) B.A.R.S.R., *5094*, f. 283 r.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3213. Este atestat în Muntenia.

[VINOVAT E... DUMNEZEU]

— Măi Vlase, eu văz că tot ce-ți poruncesc eu, îți intră p-o ureche și-ți iese pe ceailaltă.

— De asta nu sunt eu vinovat, boierule, ci Dumnezeu, care în loc să ne lase numai c-o ureche ne-a lăsat cu amîndouă.

GAZ. ȚĂR., XXIX (1928), nr. 4, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3214. Este atestat în Muntenia.

VIN LA MASĂ

Cică, un argat băgat la un boier, ficior de masă, a pus masa cu tacîmurile și mîncarea.

— Vin la masă, a zis boierul.

— Nu vin că mîncai, îngînă el.

— Mă, zice din nou boierul tare : vin la masă...

— Nu vin, zice feciorul cu sfială.

— Vin la masă, răcnește din nou boierul turbat de mînie, că nu e ascultat.

— Nu vin, domnule, că mîncai la bucătărie, răspunde feciorul.

— Mă, adă vin la masă, neghiobule, fire-ai afurisit cu ta-tău, zise din nou boierul.

— A !... credeam că mă chemi la masă, coconașule, răspunde feciorul, ieșind să aducă vin.

TUȚESCU, *Din văi și vîlcele*, p. 25

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3215. Este atestat în Muntenia.

Variantă :

2. *Vin la masă*, DUM. POP., V (1918—1919), nr. 31, p. 4.

LESNE DE ÎNȚELES

— Bine măi, Ioane, de ce nu te-ai spălat pe mîini, că pe picioare văd că ești curat ?

— Lesne de înțeles, coane ! Mîinile pot să spele picioarele, dar picioarele nu pot să spele mîinile...

SAT., IV (1934), nr. 42, p. 20

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3216. Este atestat în Muntenia.

SLUGA DEȘTEAPTĂ

Un domn oarecare fiind silit de un interes propriu ca să fie singur cîteva ore, ordonă servului său că oricine va veni și-l va întreba, să spună că nu e acasă.

— Foarte bine, zise servul, dar la caz cînd n-ar veni nimeni, ce să zic ?

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 90

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3217 ; cf. 3074. Este atestat în Muntenia.

ȚIGANUL CU RACII

Un boier dede țiganului său un paner împlut cu raci, și-i zise să-i ducă de cinste unui alt boier. Lîngă aceasta i se mai dede țiganului o scrisorică în care era însemnată și suma racilor.

Pe cale, țiganul se puse jos lîngă un rîu și adormi. Racii ieșiră toți din paner și dispărură în rîu. Cînd ajunse țiganul la boier, îi întinse panerul gol și-i dede hîrtia.

— Da bine, măi țigane, în paner nu sînt raci ?

— Așa coconașule ?

— Ce așa măi cioară ? E scris în hîrtie 100 raci, ce mi-i trimite cuconul.

— O, atunci bine că-s racii în hîrtie, eu gîndeam că s-au tras toți în apă.

CAL. CURIER., I (1870), p. 137

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3218 (A. Th. 1926 B). Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Țiganul cu racii*, PRIC., III (1874), nr. 14, p. 55.
3. *O istorie țigănească*, RESB., II (1878), nr. 354, p. 3.
4. *Plocon de raci* (D. Stăncescu), CAL. IL. Buc., 1880, p. 54 ; republicată : CAL. Arad., 1883, p. 58 ; COM. LIT., I

(1889—1890), p. 113 GAZ. TRANS. 1892, nr. 143, p. 7; *Snoave*, p. 13.

5. *Racii țiganului*, CAL. Arad., 1883, p. 58.

6. (Fără titlu) Popescu-Ciocănel, *Basme*, p. 26.

7. (Fără titlu) ALB. Buc., II (1898), nr. 41, p. 1305.

8. (Fără titlu) GAZ. TRANS., LXII (1899), nr. 179, p. 7.

9. *Țiganul și racii*. Candrea, *Graiul din Țara Oașului*, p. 27; republicată: GAZ. TRANS., 1907, nr. 283, p. 6; Graiul Nostru, 1908, p. 58.

10. *Țiganul și iepurii*, BABA SAT., IV (1911), nr. 5, p. 3.

11. *Racii din scrisoare*, REV. COP. TIN., II (1914), p. 100.

12. *Racii din scrisoare*, CASA N. Buc., IV (1919), nr. 4, p. 12.

13. *Cum au fugit racii țiganului?* ALB. Buc., XXIV (1924), nr. 17—23, p. 277 (Botești — Vrancea).

14. *Der Zigeuner mit den Krebsen*. Schullerus, *Archiv des Vereins*, p. 449 (Alțina-Sibiu).

15. (Fără titlu) CAL. GOSPOD., VIII (1928), p. 24.

16. *Cum au fugit racii țiganului*, REV. V. SAT., I (1932—1933), nr. 10—12, p. 21.

17. *Racii din scrisoare*, ALB. Buc., XXXV (1934), nr. 40, p. 6.

18. *Țiganul slugă și pașaportul iepurelui*. Cazan, *Literatura populară*, p. 82.

[RAȚIUNE]

Doamna: — De ce saluți pe domnul maior într-un mod cătănesc?

Slujnica: — D-apoi, mă rog, în regimentul lui slujește drăguțul meu.

POP., I (1894), nr. 3, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3219. Este atestat în Transilvania.

CEI TREI FRAŢI NĂZDRĂVANI

Era odată un om și omu ista avea trei feciori. La moartea lui omu o lăsat atîta avere feciorilor lui : o căruță cu cal. Şi acu băieții iștia nu se pricepeau cum s-o împartă între dînșii, să nu rămîie nici unul păgubit, cînd iaca, nu știu cine, le-o fură. Cînd au prins ei de veste că le-o furat căruța cu calul, o zis cel mai mare :

— Măi fraţilor, ceala care ne-a furat căruța cu calul, trebuie să fie un om nalt.

— Dacă o fi nalt trebuíe să fie și stricat de vărsat, adaugă cel mijlociu.

— Dacă o fi nalt și stricat de vărsat, încheie cel mic, trebuie să-l cheme Vlad.

— Hai să-l căutăm !

— Hai. Şi cei trei frați se porniră să-l caute pe cel ce le-o furat căruța cu calul. Ajung ei într-un iarmaroc, cînd iaca văd un om înalt și stricat de vărsat...

— Măi, de nalt îi nalt, de stricat de vărsat îi stricat, zise fratele cel mai mare, dar oare îl cheamă Vlad ?

— Măi, nene Vlad, îl strigă atunci cel mic.

— Aud măi băieţi.

— Ce ne-ai furat căruţa cu calul ?

— Eu măi, ferască Dumnezeu, zise omul cela mirîndu-se cum de au aflat ei cum îl cheamă și că le-a furat căruța cu calul, că de furat o furase...

— Ba ne-ai furat-o.

— Ba nu.

— Ba da.

— Ce mai la deal la vale hai la judecată.

— Hai. Şi se pornesc să se judece. Şi judecătorul îi întreabă :

— Ce vreți voi măi băieți ?

— Ce să vrem, iaca cum și iaca cum. Că noi am avut numai un tată și o murit. Dacă o murit, o murit și pace bună, nouă nu ne-o lăsat decît o căruţă cu un cal și pe aceea ne-a furat-o omul ista.

— Da ce prube aveţi voi că v-a furat-o el ?

— Poi ce prube să avem zise cel mai mare dintre frați. Eu am zis că cel ce ne-a furat căruța cu calul trebuie să fie un om nalt.

— Și eu, zise cel mijlociu, am zis că dacă o fi înalt trebuie să fie stricat de vărsat.

— Și eu, zise cel mic, am zis că dacă o fi înalt și stricat de vărsat, apoi trebuie să-l cheme Vlad.

— Auzi măi omule, zise judecătorul, Vlad te cheamă ?

— De Vlad, Vlad mă cheamă, da căruța cu calul nu le-am furat-o eu... Sta judecătorul și se chitește, se sucește și nu știa de partea cui să dea dreptatea. Se duce într-o odaie și ia o potrocală o pune subsuoară și zice băieților :

— Măi băieți dacă veți ghici voi ce am subsuoară, apoi să știți că a voastră este dreptatea.

— Apoi ce ai subsuoară trebuie să fie rotund zise cel mai mare.

— Dacă o fi rotund trebuie să fie galbăn, adaugă cel mai mijlociu.

— Dacă o fi rotund și galben, atunci trebuie să fie o potrocală încheie cel de al treilea...

— Ați ghicit măi băieți, a voastră-i dreptatea. Dă-le căruța cu calul nene Vlad. Și omul ceala n-avu încotro cîrni și le-o dete.

Acu băieții iștia o vrut să se însoare. Dar nu aveau avere și nici nu erau așa cu trecere în lume, încît nimeni nu voia să meargă cu dînșii. Se duc să caute de lucru pînă una alta. Nimeresc la un boier, și boierul ceala avea trei fete.

— Ce vreți voi măi băieți ?...

— Poi ce să vrem... căutăm de lucru.

— Așa ? Poi atunci ați nimerit bine. Iaca am o grădină și trebuie să o săp ; o săpați voi ?

— Cum nu, o săpăm, dar zise cel mai mare : Cucoane eu nu pot săpa decît cu patru săpe pe zi. Cu una dimineață pînă la prînz, cu una de la prînz pînă la amiază, cu una de la amiază pînă la toacă, și cu alta de la toacă pînă în seară.

— Bine măi băiete...

— Și eu, zise cel mijlociu, nu pot săpa decît cu trei săpe. Cu una de dimineață pînă de-amează, cu una de de-amează pînă la toacă și cu una de la toacă pînă în seară.

— Bine măi băiete...

— Și eu zise cel mai mic nu pot săpa decît cu două sape, cu una de dimineață pînă la toacă și cu una de la toacă pînă în seară...

— Bine măi băiete, bine...

Și s-apucară cei trei băieți de săpat grădina, care era aproape de curtea boierească. Boierul ședea cu dînșii că este

o vorbă : ochiul stăpînului îngrașă vita — așa, știi, și boierul ședea cu ei — că altfel se mai lăsau pe o ureche cei trei flăcăoani, așa gîndea boierul... Dar așa avîndu-i în ochi, ei, de voie de nevoie trebuiau să muncească. Băietanul cel mai mare după ce săpă pînă la prînz zise boierului :

— Cucoane eu am ostenit cu sapa asta, să mă duc să-mi aduc alta.

— Du-te băiete, zise boierul. Iar băietanul se duse și-i zise nevestei boierului.

— Cucoană, a zis boierul să-mi dai mie fata cea mai mare...

— Cum măi, ce spui tu, ești nebun ?

— Iaca dacă nu mă crezi întreabă și boierul ; și cucoana ieși pe prispă și strigă :

— Ce spui tu bre, să i-o dau lui ?

— Dă-i-o nevastă, dă-i-o, zise boierul crezînd că sapa.

Flăcăoanul luă fata și plecă pe aci încolo.

Cînd veni soarele în cruce zise și cel mijlociu :

— Poi iaca, cucoane, ostenii și eu cu sapa asta, să mă duc acasă să-mi iau alta.

— Du-te, băiete.

Și flăcăuanul se duse întins la cucoana boierului și-i zise :

— Cucoană,o zis boierul să-mi dai mie fata cea mijlocie.

— Ce spui tu măi, ai căpchiet ori nu ți-i bine ?

— Ce spui, ce nu spui, ce mi-i, ce nu mi-i, eu nu știu ; iaca întreabă boierul.

Și cucoana ieși iar afară și iar strigă :

— Să i-o dau și lui bre ?

— Dă-i-o nevastă, dă-i-o zise iar boierul, iar flăcăuașul luă fata și plecă pe urma lui frate-său.

Așa cam pe la toacă zise și cel mic :

— Ostenii și eu, cucoane, cu sapa asta ; să mă duc să-mi iau pe cealaltă.

— Du-te, băiete, dar vezi ce fac ceilalți de zăbovesc atîta. Băiețașul se duse și-i spuse cucoanei :

— Iaca, o zis boierul, cucoană să-mi dai și mie fata cea mică.

— Cum măi, da ce i-o abătut boierului ; pesemne și-o pierdut mințile, zise cucoana neștiind ce să creadă.

— Eu nu știu ; o zis să mi-o dai, trebuie să mi-o dai.

— Să i-o dau și pe asta lui, strigă iar cucoana la boier ?

— Dă-i-o și lui, nevastă, că așa ne-am împăcat, zise boierul crezînd că de sape întreabă ea, nu de fete. Băietanul nu mai stătu, ci iute și degrabă luă fata și plecă pe urma celor doi frați.

După ce se sătură boierul de așteptat veni acasă, și cînd află el toată istoria își puse mîinile în cap...

Dar treaba de făcut se făcuse ; ce mai putea face boierul acum ?

Și iaca așa cei trei frați s-o înnemurit cu boierul și dacă n-or fi murit, poate trăiesc și azi.

(P. Gh. Savin), „I. CREANGĂ", VIII
(1915), nr. 5, p. 134 (Jorăști—Galați)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3221. Este atestat în Moldova.

OMUL CU PISICA LUI

A stat slugă un biet de creștin la un boier ; a stat zece ani.

Cînd a ieșit de-acolo și și-a cerut simbria, s-a rugat el, cu cerul și cu pămîntul de stăpîn să i-o dea. Dar, de surda i-a fost truda. Că stăpînă-său, la treabă, era dintre ăia cari, cînd te odihnești, îți zice or : „Pînă să te odihnești, mai scoate ale ghizduri din vale" or :

Din prînz pînă-n nimiezi,
Te bați cu capul de pereți !
Tot să te mai odihnești.

Iar la plată, era d-ăia de-și mănîncă de sub unghii și d-ăia cari sînt de und' să taie fierul cu fierăstrăul...

Dacă vede și vede, mai strică și el o vorbă :

— Măcar, stăpîne, dă-mi și mie pisica asta.

— Bine ! Ia-o și mănîncă-i coada.

Omul, rușinat și acum, n-a zis nimic ; și-a luat pisica și a plecat acasă. Însă, ca să vie în țara lui, trebuia să treacă peste o mare. S-a suit, cu pisica în brațe, într-o corabie.

Acolo, pisica prindea șoareci și mult bine le prindea corăbierilor. Ba a făcut pe un alt boier de a îndrăgit pe stăpînul pisicii și l-a băgat la el, tot slugă.

Și merg cu corabia și merg. Ajung într-o țară unde era multă șoricime ; năloagă, năloagă, că n-aveau oamenii de-acolo cum să mai scape.

Le mîncau și lighionile, le mîncau și urechile.

— Măi oameni buni ! zice boierul cela, o slugă a mea are o lighioaie care-i prinde.

Rădulescu-Codin, *Cal de smeu*,
p. 76, (Furești — Argeș)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3222. (A. Th. 1651). Este atestat în Muntenia.

3. AUTORITĂŢI (LAICE ŞI RELIGIOASE)

TURCUL CĂLUGĂRIT

Ce-i vine în gînd unui turc, de trecu la legea noastră şi, văzîndu-se creştin odată, se şi călugări, schimbîndu-şi numele din Mahomed, sau cum îl chema, în Paisie.

Merse sf. sa părintele Paisie la o mînăstire, luîndu-şi cu dînsul în chilie şi un cucoş, cu numele Fasolă. Tot va rămînea mîncarea de la mine şi n-am cui o da, îşi gîndea părintele cînd îşi aduse cucoşul.

Trecu posturi peste posturi, ca la mînăstire.

Azi îi post că-i Macovei, mîne că-i Ziua Crucei, şi aşa o ducea părintele tot în posturi.

Iată că cu greutate trece şi „postu ăl mare". Era în săptămîna patimilor, şi părintele Paisie, fiindu-i acuma greu de atîta post, ce-i veni în gînd, căci tăie cucoşul şi-l puse la fiert.

Se întîmplă căci veni tocmai atunci alt sfînt părinte la părintele Paisie şi, văzînd carnea cea de cucoş fierbînd în oală, se miră foarte, şi nici una, două, într-o fugă se duse şi-l pîrî la stareţ.

Acesta îl chemă la dînsul.

— Ce fierbeai în oală, frate ? îl întrebă stareţul.

— Fasolă, răspunse turcul.

— Cum fasole, căci zice fratele că era cucoş.

— Cucoş, da-l cheamă Fasolă, şi eu, fiindu-mi dor de fasole, l-am pus la fiert.

— Nu ştii că noi n-avem voie de mîncat în post nici lapte, încă carne ?

— Ştiu, dar eu n-am mîncat carne, ci Fasolă. Puţin îmi pasă ori de-a fost cucoş sau găină. Eu ştiu că-l chema Fasolă, şi cum mi-aţi schimbat voi numele în Paisie, aşa i-am schimbat şi eu numele din cucoş în Fasolă. Şi cum nu sînt eu cel

ce am fost mai înainte de a mă călugări, așa nu-i nici el cucoș, ci Fasolă; și doar ce-i mînca în post, dacă nu fasole? răspunse turcul, mînios, plecînd hodorogind spre chilia sa.

„ION CREANGĂ", II (1909), nr. 3, p. 80

Vezi *Typol.bibl.*; tip 3230. Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante:

2. *Turcul călugărit* (S. Fl. Marian), FAM., 1884, p. 85.
3. (Fără titlu) CAL. LIT. HUMOR., 1886, p. 42.
4. *Turcul călugăr,* ROM. Buc., 1897, nr. 811, p. 2.
5. *Turcul la mînăstire.* Voronca, *Datine,* p. 295 (Putna—Suceava).
6. *Turcul călugăr.* Fundescu, *Lit.pop. Basme,* p. 31; republicată: *Lit. pop. Anecdote,* p. 23.
7. *Turcul călugărit.* (T. Pamfile — *Fără titlu)* B.A.R.S.R., *5094,* f. 225.
8. *Turcul călugăr* (N. I. Munteanu), NEAM. ROM. POP., 1916, nr. 22, p. 346.
9. *Turcul călugăr,* VOINȚA BAN., VII (1927), nr. 13, p. 2.
10. *Turcul călugăr,* FEM. SAT., V (1939), nr. 3—4, p. 5.

[MARE ZĂPĂCEALĂ]

— Hîm! hîm! hîm! Muieri n-aveți, bir, dijme nu dați, claca nu faceți, de recrut habar n-aveți! Mare zăpăceală pe capul vostru, cinstita parinte.

Zise și ciocănea mereu la cheia ce dregea, fără a se tulbura cîtuși de cît.

Episcopul, care înțelese tot șartul din cuvintele țiganului, tăcu mîlcă, nu mai zise nici două, ci se sculă binișor și plecă

cu coada între picioare. Cînd ridică capul, ţiganul nu văzu înaintea lui nici călugăr nici nimic.
Află însă că a fost vorbit cu episcopul.

(P. Ispirescu), NAŢ., III (1884), nr. 559, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3231. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. *Ursarul la mînăstire*, ROM., Buc., 1898, nr. 133, p. 2.
3. *Ursarul la mînăstire* (Th. Zaharescu), HAZ. SAT., II, nr. 3, p. 1 ; republicată : *Anecdote*, p. 13.

POPA CIMPOIER

Un mitropolit oarecare, în trecerea sa prin o uliţă, întîlneşte pe un popă de la ţară — bun cimpoieş — şi fiindcă popa se cunoştea numai de pe potcapiu că ar fi popă, mitropolitul se opreşte şi-l chemă la oblonul cupelei.

— Mă mir, preote, cum nu ţi-e ruşine să ieşi în lume astfel, că parcă eşti un cerşetor ?

— Eu mai mult mă mir, începu popa, văzîndu-vă în carata asta aproape de împărătească, purtată de cei mai aprigi telegari, cînd Hristos pe care-l reprezentaţi, a umblat totdeauna cu picioarele goale, şi pururea pe jos, abia numai o dată încălicînd şi el pe un biet... măgar, prea sfinţite !

Wartic, *O sută şi una de mici istorii*, p. 49

Vezi *Typol bibl.*; tip 3232. Este atestat în Muntenia.

[MOCANUL ŞI MITROPOLITUL]

Un mitropolit călătorea prin munţi cu cîţiva călugări. Ajunşi la un mic cîmpuşor pe unde trecea un părău, a căruia apă d-abia se cunoştea din iarbă, nu putea să treacă dincolo

(fiind pe jos). Pe cîmpușor era un țuțuian cu oile. Întreabă un călugăr pe mocan pe unde ar fi mai bine de trecut, ca să nu se umple de apă părintele vlădica cel mare. Mocanu le arată mai în sus. Călugării voind să treacă, mocanu-i vede c-au greșit și începe să strige :

— Părinte vlădică, da nu pe acolo, că te-i îngloda ca un bivol.

(I. Baican) TIMP., VI (1881), nr. 226, p. 3 ; republicată : *Literatura populară*, p. 4

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3233. Este atestat în Muntenia.

[OAMENI DE OMENIE]

Protopopul în vizita sa din cerc, ajunge într-o comună, la un preot. Era la prînz. Preotul pune prînzul, dar taiere nici vorbă să pună la masă. Protopopul se cam jenează, dar în sfîrșit o să întrebe preotul :

— Părinte ! Cu taierile, de pe poliță ce faci ?

— Acelea le pun la masă, cînd vin oameni de omenie.

— Dar cine-s oamenii de omenie ?

Dar, apoi, chinezul și ișpanul !...

Novacoviciu, *Din comoara Banatului* p. 58

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3234. Este atestat în Transilvania.

[ȚĂRANUL ȘI EPISCOPUL]

— Un episcop întrebă într-o zi pe un țăran, cîți dumnezei sînt ?

— Numai unul răspunde țăranul, dar sfinția ta nici la acela nu-i servești cum se cade.

CAL. SĂT. Sibiu. I (1895), p. 39

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3235. Este atestat în Transilvania.

MIRAREA ȚĂRANULUI

Un țăran se plînse primarului că popa îi luase cu hapca o bucată de pămînt.

— Nu-i treaba mea, zise primarul, du-te la zapciu.

— Du-te la judecătorie, îi răspunse și acesta.

— De ce ? strigă țăranul, un singur popă a fost în stare să-mi ia pămîntul, și o stăpînire întreagă nu e în stare să mi-l dea înapoi ? !

TIMP., XX (1898), nr. 221, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3236. Este atestat în Muntenia.

POPĂ

O făcut cum o putut ș-o ajuns să-și vadă fecioru popă. De la hirotonisire nu mai dase cu ochii de el, că era tare peste mînă cu poporu, tocma hăt peste nouă sate. Bătrîna întreba pe cîte un drumeț care venea din partea locului, cum le merge popa cu sănătatea și mare mult să bucura auzind numa de bine de odrasla ei.

Odată, mai încoa în urmă, să oblicește că prin cuprinsul pe unde-i era fecioru popă, nu ploase de multă vreme și că era mare lipsă. Prinde ea niște cărăuși în drum și începe a-i discoasă.

— Săcetă mare... ai ?

— Pîrjol, nu alta. S-o uscat cîmpurile de gîndești c-o trecut focu. O săcat pîn și cloșca izvoarelor — mor vitele de sete.

Baba unde se pune pe plîns și plînge de cît mai mare mila. Copiii ce se strînsăse în jur pornesc și ei în plîns.

— Și de ce plîngi de scîrba altora mătușă ?... nu-și bocesc ei destul calicia ?...

Nici vorbele bune, nici mîngîierile, nimic nu-i ogoia suspinele.

— Cum n-oi plînge dragii mătușii, că am și eu un fecior prin partea locului ș-are să moară de foame drăguțu mamei !...

Pîn aici, ea nu pomenise către nimeni din drumeţi că popa i-i fecior ; zicea că întreabă de el că vrea să ştie şi ea aşa.

— Şi ce-i fecioru bătrînico ?...

— Popă, sărmănelu... popă...

— Popă ?.. apoi pîn a muri el de foame, să ştii că ne stingem noi cu toţii şî mai mor încă nouă sate prin prejur.

(I. Adam), F. INT., I (1897), nr. 40, p. 3 ; republicată ; OPINIA, III (1899), nr. 72, p. 3 ; *Pe lîngă vatră*, p. 103 ; *Glume ţărăneşti*, p. 27

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3237. Este atestat în Muntenia.

[NEMULŢUMIŢII...]

Preotul dintr-un sat de frunte întîlnind pre pînerul, carele îi făcea pînea, îi zise :

— Nu sunt mulţămit cu pînea ce o faci d-ta ! dacă vreau să mănînc pîne bună, trebuie să trimit în oraş.

— Aşa sunt şi eu d-le părinte ! zise acesta, dacă vreau să ascult o predică frumoasă şi eu trebuie să merg la oraş.

Gheaja, *Rîsete*, p. 78

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3238. Este atestat în Transilvania.

PREDICATORUL CEL MARE

Se zice că era odată un predicator mare, deprins să ţină predici lungi, prea din colivă-afară.

De multe ori, popa mîntuia de dat nafura şi el nu mai isprăvea. De la o vreme şi credincioşii să hemetuise de dînsul. Odată la o zi mare, cînd el predica, se pomineşte că nu

mai rămăsese în biserică decît numai pălămarul ; toți ceilalți fugiseră.

— Domnule predicator, zise pălămarul, dacă n-ai isprăvit predica poftim cheia, o pun colea sus. Cîndu-i ieși să-ncui !

„I. CREANGĂ", II (1909), nr. 3, p. 82 (Spineni—Galați)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3239. Este atestat în Moldova.

[ȚIGANUL ȘI POPA]

Un țigan, fiindu-i muierea bolnavă, voi să-i facă puțină slujbă, ca să i se ușureze durerile și se duse cu securea pre umere la popa din satul lui, rugîndu-l să vină cu molitfelnicul, să-i citească muierii slujba de ușurarea durerilor.

— D-apoi bine țigane, zîse popa, voi veni, dară de ce ai adus tu securea pre umăr ?

— Să o pun în cîrciumă zălog pre o jumetate de rachiu răspunse țiganul, ca să-ți audă Dumnezeu mai bine glasul sfinției tale.

GURA SAT., XIII (1873), nr. 28, p. 107

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3240. Este atestat în Transilvania.

CARE DIN DOI ?...

Unui cioban, care avea oile pe cîmp, i s-au îmbolnăvit și i se prăpădeau cu grămada... Mă rog, cădeau polog bietele, că-ți era mai mare jalea să le privești.

Ce se gîndește el ? Pleacă înspre sat să aducă și pe popa, să li ceteașcă, că poate, doar-doar, or mai conteni din moarte.

Nici n-a ieșit la drumul mare și întîlnește doi popi, nu unul, ce erau vecini cu satele — vorbeau și ei de nevoile

lor... Ciobanul, și intră în încurcătură, că nu știa anume pe care să-l cheme...

Zice :

— Noa, părinte, am oile bolnave... Să mergeți unul să li cetiți, că poate-poate s-or mai înzdrăveni...

Popii, cum sînt ei, se uitau șireți unul la altul cu coada ochiului, care anume să înceapă vorba și să-i spună că merge...

Unul însă rupe și zice :

— Du-te sfinția ta, părinte, că ești mai bătrîn...

— Ba să te duci sfinția ta, că ești mai iute de picior... îi răspunde celălalt...

— Eu nu mă duc...

— Nici eu nu...

— Noa !... se amestecă atunci ciobanul, ca ușurat, căci scăpase de încurcătura alegerii. Noa !... Să meargă atunci care-i mai „clănțău" de gură... care știe să citească mai multe, a vrut să spuie ciobanul !...

(N. I. Dumitrașcu), NEAM. ROM. POP., XX (1929), nr. 11, p. 183

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3241. Este atestat în Muntenia.

DE-ALE LUI MOȘ IORDACHE

Îi tot zicea popa, că de ce nu vine și el la biserică... Și s-a dus. Și de cîte ori s-a dus, n-a găsit pe popa ! Cînd îl întîlnește popa, zice :

— Da, ba părinte, zici că nu viu la biserică... Iacă am venit miercuri, nu te-am găsit ; am fost joi, nu te-am găsit... am venit vineri, n-ai fost la biserică !... Păi atunci cînd era să vin ca să te găsesc ?...

(N. I. Dumitrașcu) „I. CREANGĂ", VIII (1915), nr. 6, p. 192

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3242. Este atestat în Muntenia.

ASTA-I DRACU !...

Popa : — Ei bine cioroiule ! ce-mi bați capu ca să scot pe dracul din traista ta ! în traistă nu e nimic, nici bani, nici pîine, nimic, nimic !

Țiganul : — Apoi sărut mîna părințico ? taman hasta-i dracu ! ca nu-i nimica !... cînd ar fi ceva, nu vin eu la sfinția ta părințeleo !

CAL. CAR., I (1890), p. 109

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3243. Este atestat în Moldova și Transilvania.

Variantă:

2. *Asta-i dracu*, FAM., XXIX (1893), nr. 43, p. 516.

[ORI E TRAISTĂ POPEASCĂ...]

Doi draci au dat odată de o vîrșe. Unul din ei o întoarce în sus și în jos, o tot bagă în apă și o scoate, dar nu o poate umple cu apă. După multă osteneală vede el că nu merge și, amîrît, începe să strige de ciudă. La strigătele lui se adună toți dracii, din baltă, și țin sfat că ce o să fie astă bîzdîganie. Dar unul șchiop și mai bătrîn zice, după ce se gîndește bine : „Orie e traistă popească, ori e pungă boierească". Căci numai acestea nu se pot umplea și sătura.

Zanne, *Proverbele românilor,* VII (1901), p. 99

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3244. Este atestat în Transilvania.

LUCRU DRACULUI...

Un popă cumpărase o cruce și, ca popă cu iubire de neam, vrea s-o ducă s-o așeze dincolo de apă, spre răsărit, să se închine la ea oricine, ca creștinu !...

Hai !... popa ia crucea la spinare, să desculță, mai cheamă cîțiva oameni și... intră-n apă...

Da, tocmai aproape de mal, crucea, gata, gata să cază la fund...

— Sus, mă, sus ! Zice popa. Ce stați și vă uitați ? Nu vedeți că se duce crucea la fund ? Ce ? Vă jucați cu lucru dracului ?...

Rădulescu-Codin, *Dăfii*, p. 9, (Negrești — Argeș)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3247. Este atestat în Muntenia.

[ȚIGANUL ȘI POPA]

Un țigan bătrîn merge la parohul din sat, să-i deie cartea de botez. Preotul ia protocolul botezaților, caută, răsfoiește de-a rîndul tot protocolul, dară dada țiganul ca în palmă. În urmă întrebă pe țigan :

— Bătrînule, poate că nici nu te-ai născut aici — nu știi ?

La aceasta răspunse țiganul :

— Da vezi bine, că nu m-am născut aici, dar pentru ce să merg mai departe, că doară și cinstia ta tot așa popă ești ca și ceilalți popi.

Gheaja, *Rîsete*, p. 121

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3248. Este atestat în Transilvania.

PĂRERI DESPRE SFÎNTA AGHIASMĂ

Doi ciobani, din vîrful muntelui, fură trimiși în ziua de Bobotează, de către baci la biserică să aducă sfînta aghiasmă. Ajungînd ei în sat, unul din ei s-a fost dus la slujbă, iar celălalt îi veni lui mai neted de a o nemeri la crîșmă.

După săvîrşirea slujbei, ciobanul, cel care fusese la biserică, fu întrebat de soţul lui — care cît stătuse la crîşmă şi a nu sta şi el degeaba s-afumase de-a binelea, dînd luleaua prin cenuşă :

— Măi, soaţe, fost-ai la biserică ?

— Ha !

— Luat-ai aghiasmă ?

— Luat-am !

— Cumu-i, mă ?

— Cum, să hie ! Eu gîndit-am c-o hi vo tărie aiasma aia ; cînd ea, mă... ! uite... apă chioară ! ! !

COM. SAT. Buc., XI (1916), nr. 15—16, p. 28

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3249. Este atestat în Muntenia.

Variantă:

2. *Ţiganul şi aghiasma,* ALB. Buc., XX (1939), p. 8.

N-ARE SĂ AIBĂ-NCOTRO

Acu, într-o zi se întîlneşte preotul dintr-un sat cu un om, care nu-şi prea rupsese el multe perechi de opinci pe drumul bisericii, unul de-alde zvîrle cu barda-n Dumnezeu, dacă vreţi să ştiţi. Şi-l întreabă popa :

— Ei, fiule, nu te-am prea văzut pe la biserică.

— Dă, sărut mîna.

— Iaca prinzi a nălbi şi trebuie să te mai curăţi de păcate, căci ştiu că n-ai să tot trăieşti.

— Aşa-i de asta, dar vezi că după ce-oi muri, apoi tot la biserică oi sta, căci n-am să am încotro...

„I. CREANGĂ", VII (1914), nr. 2, p. 62

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3250. Este atestat în Moldova şi Muntenia.

Variantă:

2. *N-are să aibă încotro,* NEAM. ROM. POP., XIII (1925), nr. 19, p. 295.

SFÎNTUL MASLU FĂCUT UNEI VACI

În comuna R. existau trei preoți. Preotul cel mai bătrîn, Ioan, aprobă cererea parohianului său, facerea sf. maslu vacei sale bolnave. În scopul acesta, creștinul, în ziua hotărîtă, ține vaca în bucătărie. Preoții cei doi, neavînd cunoștință despre conțelegerea creștinului cu preotul Ioan, merg toți trei împreună la casa creștinului. Trec pe lîngă vaca ce era în bucătărie și intrară în cameră. Încep serviciul. Cînd ajunge vremea ca celui bolnav, căruia i se face sf. maslu, să se ungă cu sfîntul mir, preotul Ioan trimite pe preotul Iacob, ca mai tînăr, să ungă, dar nu-i spune că pe cine să ungă. Preotul Iacob întreabă că pe cine să ungă ? Preotul Ioan îi răspunde :

— O ! nu vezi tu vaca în cuină ?

Preotul Iacob mirat de o astfel de batjocură la adresa credinței, îi răspunde :

— Eu, părinte Ioan, la vaci n-am mai făcut sf. maslu, pe coarne, pe coadă, sub coadă. Ia vezi, unge-o d-ta ca mai bătrîn !!

Novacoviciu, *Folclor bănățean*, p. 10

Vezi *Typ. bibl.;* tip 3251. Este atestat în Transilvania.

[ȚIGANUL LA SPOVEDIT]

Odată un țigan spovedindu-se la preotul român, și mărturisindu-și mai multe păcate, în canon îi zise preotul :

— Vai măi țigane, mare păcătos ești tu ! Nu e modru să vezi tu fața lui Dumnezeu !

La ce răspunse țiganul :

— Ha, ha ! dară apoi de nu voi vedea eu fața lui, neci el nu va vedea fața mea, și așa va fi una pentru alta.

GURA SAT., XII (1872), nr. 12, p. 47

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3252. Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova.

V a r i a n t e :

2. (Fără titlu) GURA SAT., XIII (1873), nr. 38, p. 148.
3. *Nici el, nici eu.* Fundescu, *Lit. pop. Basme*, p. 157 ;

republicată : *Lit. pop. Anecdote*, p. 41.

4. *Nici el, nici eu*, CAL. COCOȘ., I (1876), p. 21.

5. *Dar zău, nici el pe-a mea* (I. Gr. Sima), FAM., 1889, p. 291 ; republicată : *Ardeleanul glumeț*, p. 47.

6. (Fără titlu) F. POP., V (1895), p. 334.

7. *N-o să vezi*. Stăncescu, *Glume*, p. 38 ; republicată : CAL. REV. LUMEA IL., III (1896), p. 112.

8. *Țiganul la biserică* (N. Mateescu), ȘC. MOD., II (1898), nr. 20—21, p. 166 (Movilița — Vrancea).

9. *Țiganul la biserică*, ROM. Buc., 1898, nr. 46, p. 2.

10. (Fără titlu) ȘEZ., X (1901), p. 181.

11 (Fără titlu) HAZ. SAT., VII (1907), nr. 3, p. 2 (Strehaia — Mehedinți)

12. *Țiganul la spovedit*, HAZ. SAT., XIII (1913), nr. 14, p. 62.

13. *Nici el p-a mea*. HAZ. SAT., XIV (1914), nr. 5, p. 4.

14. *Țiganul cu pască la sfințit*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 32.

15. *Nici el, nici eu*, CAL. BIHOR., II (1923), p. 115.

16. *Nu vei vedea fața lui Christos*. Popescu, N. I., *Snoave*, p. 78.

17. *De ce n-are țiganul frică de Dumnezeu*, LIGA DEȘTEPT., 1926, nr. 48—50, p. 4.

18. *Spovedania țiganului*, SAT., III (1932), nr. 16, p. 12.

19. *Spovedania țiganului*, ALB. Buc., XXV (1934), nr. 2, p. 6.

20. (Fără titlu) LUMINIȚA, IV (1938—1939), nr. 6, p. 32.

21. *Țiganul la biserică*, A.I.E.F., i. 10756 (jud. Vrancea ?)

NEÎNCREDEREA-N SÎNTUL NICOLAE

— Ce-i de ești așa de tristă, chiar ți-ai pierdut ceva ?
— Da, mi-am pierdut punga cu paralele.

— Roagă-te numai la sf. Nicolae și o să ți se afle pungulița.

— Mi-am pierdut toată nădejdea lele Vuțo, că-n vremile astea scumpe și sf. Nicolae dac-o aflâ nu mi-o mai dă !

CAL. CALIC., I (1886), p. 35

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3253. Este atestat în Transilvania.

ȚIGANUL ȘI SFÎNTUL NICOLAE

Un „român vechi“, bine îmbrăcat și

Alb ca pana corbului,
Cu părul vîlvoi,
Cu ochii sticliți,
Cu cioarecii rupți,
Cu cămașa zdrențuită
Numai feștile făcută,

de unde pînă unde a făcut rost de-a ciordit... vreo două putini cu lapte acru.

De ciordit, le-a ciordit el ; dar acu-i-acu, unde să le pitule ca să nu-l dovedească hoțul de păgubaș...

Ce face ? Se duce la popa :

— Părinte, părinte, mînca-ți-aș... poalele antereului ; am vreo două putini cu lapte acru pentru iarnă „luate“ de la unul și n-am unde le pune...

— Ei, și ?...

— M-am gîndit la una...

Popii, cu gîndul dracului, îi dete-n gînd :

— Care ?

— Să le-aduc la biserică, căci nici dracului nu-i dă în gînd să le caute...

Popa, nici vorbă să zică „ba“, ci :

— Adă-le încoace, tată...

Și le-a dus țiganul.

Peste noapte, popa însă, și el naiba gol, fuga la biserică, goli putinile într-altele ale lui, unse sfinții pe la guri cu lapte și plecă acasă...

I-o făcu cît de bună ţiganului !

Peste cîteva zile, după ce-a trecut vipia cu căutatul laptelui, ţiganul într-o zi pe seară, fuga la popa să se ducă să-şi ia... alergătura...

Tuşeşte popa, deşchise şi... intră ! Şi ce să le vadă ochii ? Putinile vrăşulite : una încolo, alta mai încolo, ceailaltă ici... iar sfinţii mînjiţi pe la guri de... lapte !...

— Aşa zice popa ca speriat, o văzurăm şi pe-asta !...

— De... părinţele... zice ţiganul ţîţîindu-i buza de necaz, să zicem că hăştia ca hăştia (arătînd sfinţii mai tineri), mai merge, n-au minte şi au păcătuit cînd au mîncat laptele ; dar hăsta (arătînd şi pe sfîntul Nicolae), bătrîn şi cu barba albă, de-un cot de lungă, zău aşa, cum dracului nu i-a fost ruşine cînd a mîncat ?

Da popa de colo, şireteşte :

— Atunci eu ce să mai zic ?!...

Tuţescu, *Din Boureni*, p. 40

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3254. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. *Ţiganul şi sf. Niculae*, COM. SAT., X (1915), nr. 23—24, p. 20.

TOT UN DRAC

Un iconar de la Nicula trecea cu icoane printr-un sat. O femie, care voia să cumpere, îl întrebă :

— Bade, ce sfînt e acesta ?

— Sfîntul Niculaie.

— Cu cît îl dai ?

— Cu un zlot de argint.

— Dar ista ce sfînt e ?

— Sfîntul Haralambie.

— Pe acesta cum îl dai ?

— Tot un drac și unul și altul, răspunse iconarul.

CAL. Blaj, XVI (1940), p. 119

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3255. Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Tot un drac,* GAZ. TRANS., XXXVIII (1881), nr. 148, p. 4.
3. *Tot un drac,* F. POP., VIII (1899), p. 51.
4. *Tot un drac,* Sandu, Pungă goală, *Anecdote, p. 24*
5. *Tot un drac,* F. POP., XV (1910), nr. 28, p. 7.
6. *Tîrgul...,* HAZ. SAT., XI (1911), nr. 2, p. 2.
7. *Iconarul prin sat* (N. V. Hodoroabă), „I. CREANGĂ", IX (1916), nr. 7, p. 220.
8. *Tot un drac îi...,* SAT., IV (1933), nr. 31, p. 16 (Mihai Viteazu—Cluj).
9. *Tot un drac,* AMIC. POP. CAL., 1938, p. 128.
10. *Vînzătorul de icoane* (S. Hîrnea), ALB. Buc., XXIX (1938), nr. 40, p. 630.

POSTUL ȚIGĂNESC

Un țigan după îndemnul unui vecin al său, român, se hotărăște să postească și el o dată postul Crăciunului.

În ziua de ajunul Crăciunului, vine vecinul său la dînsul să vadă ce mai face, și aduce și cîteva vărzări. Cînd colo ce să vadă ? Țiganul fusese prin sat și căpătase o oală de chișleag, și tocmai în momentul acela îi făcea petrecania.

Românul văzînd că țiganul n-a mai vrut să postească și ziua de ajun, îi zise :

— Bine, măi țigane, dacă ai postit tu tot postul, te lua dracu, dacă mai posteai și azi ?

— Hapoi de, românico, zise țiganul ; de acu ori ajunul ori Crăciunul...

„I. CREANGĂ", V (1912), nr. 12, p. 382 (Valea Hogei-Galați)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3256. Este atestat în Moldova și Transilvania.

Variante:

2. *Postul țigănesc*, F. POP., XVII (1912), nr. 52, p. 10.
3. *Postul țigănesc*, CAL. SĂT., XV (1929), p. 137.
4. *Postul țigănesc*, V. SAT., I (1933—1934), nr. 7, p. 5.

DIN GURA LUMEI

Un eretic trecînd pe lîngă o biserică își luă pălăria și făcu o cruce. Unul care-l cunoștea îi zise :

— Da, bine onorabile, te-ai împăcat cu Dumnezeu ?

— Ba nu, răspunse necredinciosul, dar ia, ne salutăm din cînd în cînd.

HAZ. SAT., II (1902), nr. 3, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3257. Este atestat în Muntenia.

BABA ÎN RAI

O femeie a avut 7 bărbați și 7 rînduri de copii, dar și mare noroc la avere. Pe toți copiii i-a pus la cale, ba și pe slugile și copiii slugilor ei. Făcuse un sat de oameni și la toți le dăduse vite, le făcuse gospodării. La urmă fiind bătrînă și gîndind că de măritat nu s-a mai putea mărita, pentru ce să muncească ? Hai că ea se duce la rai !

Copiii o roagă... Ea nici nu vrea să știe. Își ia rămas bun și le spune că dacă n-a veni până într-un an, mai mult să n-o aștepte.

Merge în grajdi între cai și zice :

— Cai, căișorii mei, care vrea să meargă cu mine în lume ?

Iată că o iapă balaie se apropie și pune botul pe umărul ei.

— Tu bălăucă, vrai să mergi cu mine ? Bine, zice baba, hai ! Se suie baba calare și pornește.

Tocmai la un an ajunge sub un deal ; sus era raiul și Domnul Christos, cu sf. Petrea și sf. Neculai, se jucau cu mingea ; iacă o zărește sf. Petru pe babă și vine la ea.

— Stăi babă, nu te sui, că aicea-i raiul !

— Da tu cine ești ? îl întreabă baba răstit.

— Sînt sf. Petru !

— Dacă ești sfîntul Petre
Bate-te-n dos cu pietre !
Hai bălaie la rai !

Și pornește mai departe.

Vine sf. Petru și spune la ceilalți. Merge sf. Neculai. Și pe el îl întreabă baba cine-i ? El îi spune : Sînt sf. Neculai !

— Dacă ești sfîntul Neculai
Bate-n dos c-un mai !
Hai bălaie la rai !

Merge Domnul Christos.

— Ce cauți babă pe aice și ce te vîri în rai ? D-apoi nu știi c-ai avut 7 barbați ?

— Da cine ești tu, că știi așa de bine ?

— Sînt Dumnezeu !

— Tu Doamne, i-ai dat
Tu i-ai luat,
În tine i-ai bagat !
Hai bălaie la rai !

Vine și Dumnezeu rîzînd și spune :

— Deschide-i Petre porțile, că nu scăpăm de babă ; și apoi nu a fost ea așa de rea, ș-a cîștigat : copiii și casa ș-a

pus la cale și pe o mulțime de oameni i-a miluit și i-a fericit, ș-a cîștigat raiul, las-o să intre...
Și tot a intrat baba în rai !

Niculiță Voronca, *Datine*, p. 1265
(Siret — Suceava)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3258. Este atestat în Moldova.

[LĂMURIRE]

Un țăran evlavios, cînd se ducea la biserică, nu se închina la nici o icoană, ci se oprea la ușă și începea să facă mătănii și să sărute pe toți dracii ce erau zugrăviți pe peretele de afară.

— Da bine, păcătosule, îi zise popa, la draci te închini tu ?

— Păi vezi bine, taică părinte ! Sfinții te ocrotesc și fără să-i rogi, pe cîtă vreme dracii... Trebuie să te împrietenești și cu ei !...

TIMP., XVI (1894), nr. 76, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3259. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu) GAZ. ȚER., II (1893), nr. 19, p. 4.
3. (Fără titlu) TIMP, XX (1898), nr. 225, p. 2.
4. (Fără titlu) Zanne, *Proverbele românilor*, VI (1901), p. 568.
5. *Baba-i calul dracului*, DOINA Jor., IV (1935), nr. 5, p. 67.

ȚĂRANUL ȘI AVOCATUL

Un țăran se roagă de avocatul D. ca să-i pledeze într-un proces.

— Nu-ți iau procesul, zise avocatul, fiindcă n-ai dreptate.

— Vezi că tocmai de aceea sînt sigur că o să-l cîștig.

TIMP., XX (1898), nr. 219, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3260. Este atestat în Muntenia.

O CIUDATĂ ASEMĂNARE

Un tînăr plin de fumuri se întorcea de la școlile cele mari, de unde unii, vorba ceea : boi merg și vaci se întorc.

În drumul său spre căminul părintesc se oprește într-un sat și trage la un birt sărăcuț, ca de obicei în părțile noastre.

Bărbatul fiind dus la lucru nana Fira avea să îngrijească de toate cîte se țin de o casă țărănească întreagă, vorba crișanului, și pe deasupra să poarte grijă și de oaspeți.

Studentul, colea, începe să ceară cîte în lună și soare, cugeți că nu se află în birt la „Nana Fira" din Tătărești, ci te miri în care cetate, unde la o seamă de oameni în birt le stă steagul și aleargă ca prisnelul — parcă strechea îi apucă — îndată ce se arată o față străină. La nana Fira dimpotrivă, birtul pentru ea e numai a șaptea roată la car.

Studentul a fost din cale-afară nemulțămit.

— Și de unde atîta mojicie ? zice el mîhnit pînă dincolo, știi dumneata că eu sînt un om, ce m-am adăpat la izvorul științei în două, înțelegi, în două, din cele mai mari școli ale lumei și sînt dobă de carte ? Un om ca mine nu poate fi mulțămit, iac-așa numai cu a șeptea zamă din chisăliță.

— A fi ! răspunse Nana Fira, iau învățătură de la un blăstemat de vițel al nostru. Pînă mai amu-s vreo două, trei luni sugea la mamă-sa numai și puteai să răzbești cu el. De atunci am dat a-l apleca la două vaci. Acum să-l vezi, n-ai crede ! S-a făcut, mă rog, un juncateu lehamite de mare, și mîne-poimîne o să iasă din el un bou de n-o să-l încapă ușa curței.

Studentul a rămas ca trăsnit și ba să-ți mai poată îndruga o singură vorbă.

Sima, *Ardeleanul glumeț*, p. 98

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3261 ; cf. 3261 A. Este atestat în Transilvania.

Variante:

2. *A învățat la școli înalte*, CAL. POP. BUCOV., XV (1902), p. 132.
3. *Bietul țăran*, CAL. BAN., I (1922), p. 93.
4. *Procopsit la învățătură*, ALB. Buc., XXII (1923), nr. 25—28, p. 426.
5. *Te-am dus bou și ai venit vacă*, REV. T. PAMFILE, II (1924), nr. 4—12, p. 85.
6. *Boul și vacile*, CAL. Arad, XXVIII (1924), p. 95.
7. (Fără titlu) CAL. ȚĂR. ROM Timiș, I (1924), nr. 5—6, p. 4.
8. *Procopsit la învățătură*, CAL. Blaj, VI (1930), p. 176.
9. *Bietul țăran*, CAL. F. LUMEA, V (1930), p. 36.
10. (Fără titlu) V. SAT., II (1932—1933), nr. 1, p. 9.
11. *Asemănare bună*, CAL. Blaj, XI (1935), p. 104.
12. *Boul și vacile*, VOINȚA BAN., XVI (1938), nr. 16—17, p. 2.

LA ADVOCAT

Un țăran se prezintă la un advocat, cerîndu-i sfat într-o afacere comercială.

Advocatul :

— Predat-ai chitanța datorașului d-tale ?

Țăranul :

— Predat.

Advocatul :

— Și ce a zis datorașul ?

Țăranul :
— A zis să mă duc la dracu.
Advocatul :
— Și d-ta ce ai făcut ?
Țăranul :
— Am venit la d-ta.

CAL. Blaj, XVII (1936), p. 126

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3262. Este atestat în Transilvania.

CIOBANUL LA JUDECATĂ

La o judecătorie din Dolj, între judecător și un cioban, chemat ca martor, s-au schimbat următoarele cuvinte :
— Ești însurat, moșule ?
— Păi, nu crezi ?
— Copii ai ?
— Nu-ți dă în gînd ?
— Măi, dar ce-mi vorbești așa, că te pun la amendă !?!
— Nu te-ncerci ?
— Ieși afară !?!
— Nu vreau ! La ce m-ai chemat aici ?

LIGA DEȘTEPT., IV (1916), nr. 22, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3263 ; cf. 3297. Este atestat în Muntenia.

CALUL MARTOR LA JUDECATĂ

Calul e vestit de cuminte, dar încă martor la judecată nu a fost chemat pînă în timpul mai nou, de cînd avem judecători mari și mici care nu știu limba poporului, pe care are de a-l judeca.

Acum însă o păți bietul cal. Iată întîmplarea :

Un om fu chemat la judecată într-o cauză oarecare ca martor. El spune că așa și așa a văzut că s-a întîmplat pri-

cina cutare. Bine, dar era numai singur care fasiona. D-lui jude îi trebuiau din fundul pămîntului doi martori. Deci zise către om :

— Haja, chine fost la tine ?

— Ba nu, domnule cînele n-a fost la mine atunci, că eram călare pe mărțînă...

— Fost dară Mortina la tine ?

— Fost, domnule, mărțina a fost.

— Asta vrut sci eu ! Irjon tehât mint tanut ezt az embert és a Mortinot[1]... zise judele cătră cancelist, care însă știa românește ca și șeful său. Apoi se întoarse judele cătră om și zise : Mere la casa, duce ici Mortina se juram la el cum fost chiar văzut pricina ahăla.

— Că să ierte domnul, io mărțina nu o pot aduce, ea nu-ți suie treptele să-i dai cît bine-i în lume...

— Da musai, omule...

Atunci advocatul, care era de față, și care era român de origine, întrerupe pe judele, firește, ungurește :

— Domnule jude, să ierți dar mărțina omului nu va veni la judecată, nu las eu, nu-mi poți arăta un unic paragraf cu care să poți sili mărțina să vină la judecată, și chiar de-i aduce-o cu forța nu-i permis să-i dai jurămînt, prin urmare puțin te va lămuri.

— Da de ce ? strigă judele înfuriat...

— Pentru că, răspunse avocatul, mărțina este un cal de genul femenin.

Rîs cu hohote urmă la judecată, iar judele intră în altă casă furios și rușinat trîntind ușa după sine.

— Ei, nu se poate una ca asta ? întrebai pe cei ce mi-a spus-o.

— S-a chiar putut, îmi răspunde el. Și-i lucrul lesne de priceput : Amploaiații de sus pînă jos sînt denumiți, nici chiar slușbașii satelor și ai varmeghielor nu mai sînt puși în slujba lor după voința poporului, ci cum poruncesc domnii de la varmeghie. În astfel de împrejurări nimeni nu se mai uită dacă slujbașii s-ar putea înțelege cu părțile ori ba, lucrul de căpetenie este ca aceia să nu fie din neamul acelora, cui au de a face judecăți.

F. SAT., I (1891), nr. 3, p. 24

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3264. Este atestat în Moldova.

[1] Scrie deci de martori pe acest om și pe Mortina.

ȚIGANUL MARTOR LA JUDECATĂ

Cică judecătorul dintr-un ocol ajunsese să creadă că cei mai adevărați martori nu pot fi decît țiganii, deoarece fiind ei proști din fire, nu știu să cocoloșească minciuna, ca românii. Și așa toți oamenii din părțile locului, ca să cîștige judecata, alergau după martori țigani.

Dar iată, că într-o zi, un cîrcotaș, care s-a întîmplat să fie chiar primarul satului, vrînd să cumpere pămîntul unei văduve, duse ca martor pe Stan Cioroipan. Cînd judecătorul îl puse să jure, țiganul ridică amîndouă mîinile.

— De ce ridici amîndouă mîinile în sus, întrebă judecătorul cu mirare.

— Păi, dacă n-a venit și hîlalalt țigan să jure, cum a zis primarul, de ce să nu jur eu și pentru el, că tot una e, că p-amîndoi ne-a plătit primarul să mințim la fel, răspunse răspicat țiganul.

LIGA DEȘTEPT., IV (1916), nr. 44—45, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3265. Este atestat în Muntenia.

RĂSPUNS BUN

Un solgăbirău ungur întîlni pe un țăran român care venea din oraș.

— Ce se mai aude pe la oraș, bade Toadere ? întreba solgăbirăul.

— Ce să s-audă, d-le solgăbirău, răspunse badea Toader. Pe tîlharii cei mici îi spînzură, dar dinaintea celor mari îți pleci căciula. Bună ziua d-le solgăbirău, adause apoi țăranul, plecîndu-și căciula pînă la pămînt.

F. POP., VI (1897—1898), p. 298

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3266. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variantă:

2. *Răspuns potrivit*, LIGA DEȘTEPT., IV (1915), nr. 24—26, p. 10.

NU-I DOMNU SOLGĂBIRĂU

Călătorind odată un țigan cu straița pe bîtă și cu vînt în ea, se așeză la umbra unui gard ca să se odihnească puțin, dar obosit fiind, fără toată voia se puse pe-o dungă ascultînd de cățelul pămîntului — deodată fără voie se trezi ca pișcat de ceva, băgînd de seamă de pe soare că zău, a tras un pui de somn de vro cîțiva stînjeni. S-a întîmplat, anume că împăratul umbla prin țară și cum avea să treacă prin acele locuri, oamenii îl așteptau cu mare pompă în capătul satului și văzînd pe țigan cum horcăiește, ca să nu le facă de ocară satul, unul dintre ei i-a prăfuit cioarecii, strigîndu-i să se scoale. Spăriat țiganul își pipăi cioarecii și strigă :

— Auie, mă ! Ce-i, mă ?

— Scoală-te, ridică-te și te scutură, țigane, că iaca vine înălțatu împărat !

— Cine vine, mă, române ?

— Împăratul, mă, cioară !

— Să vină în pace, că știu că nu-i domnu solgăbirău !

— D-apoi că-i mai mare împăratu, decît solgăbirăul tău !

— Nu știu, nu l-am văzut, nu-l cunosc, nu cred să fie mai mare...

— Dar te închide, mă !

— Nu mă tem !

— De împăratu că-i mai mare nu te temi, ci te temi de...

— Tem zău, că de multe ori mi-a dat de cap, că-mi pare că și acuma-l văd înaintea mea cît un ciung, croindu-mi la spinare.

Văzînd țiganul pe împărat mic de stat, le zise :

— V-am spus că-i mai mare domnu solgăbirău ! Ați vrut să mă înfricați, dar pe cine nu aveați !

Fiți sănătoși cu împăratu-vă, cu tot !

POP. ROM., I (1901), nr. 13, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3267. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. *Cine-i domnul cu puterea?* LUMINA, V (1909), nr. 15, p. 6.
3. *Țigan unguresc călător.* Tuțescu, *Din văi și vălcele,* p. 6.

DE CINE I-I FRICĂ ?

Pe un lan boieresc erau muncitori şi români şi ţigani. Punîndu-se jos la prînz, ţiganii făcură hodina cu coadă, aşa că toţi ceilalţi muncitori mai că dăduseră o postată, pe cînd ţiganii nu voiau să se scoale.

Zice unul din români :

— Sculaţi, măi baragladine, că vă spun la boier.

Ţiganii parcă nici n-aud.

— Hei, măi ceauricelor, vă sculaţi ori ba, că iote mă duc să vă spun boierului.

— Da spune-ne şi cucoanei, zise bulibaşul.

Mai trece ce mai trece şi ce-i dă în gînd românului :

— Măi, da, nu vă sculaţi, că o să vă spun vătafului.

— Ba cum să nu ne sculăm, ba, dacă vrei, şi fiiu-mieu şi frate-mieu şi cine să mai hine, ca să nu vadă jupîn vătaf ; ma rog, taci, românico.

Şi iacă de cine i-i frică, că vătaful are bîja pe umăr.

NEAM. ROM. POP., VI (1915), nr. 38, p. 596 ; republicată : *Povestiri*, p. 21

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3268. Este atestat în Moldova, Muntenia şi Transilvania.

Variante:

2. *Ţiganul la lucru,* BUCIUM, I (1925—1926), nr. 5—6, p. 2.
3. *Ţiganul la lucru,* V. NOUĂ, II (1926), nr. 5—6, p. 2.
4. (Fără titlu) IZVORAŞUL, XIII (1931), nr. 5—6, p. 77 (Bistriţa—Mehedinţi).
5. *Ţiganul la maşină,* SAT., IV (1933), nr. 32—33. p. 26 (Boteşti—Bacău).

[ŢIGANUL ŞI SOLGĂBIRĂUL]

Pe un ţigan fără pasoş îl petrecură la fisolgăbirău care îl întrebă :

— De unde eşti măi ţigane ?

— Din capătul satului, măria ta!
— Din care sat ești te întreb?
— Apoi știe Dumnezeu, că noi nu avem nici un sat, îi răspunse țiganul scărpinîndu-se în cap.
— Tu om de nimica, spune-mi cum te cheamă?
— Uneori e Uneori, Alteori e Alteori, gîngăvi țiganul.
— Dar, cum te cheamă netrebnicule, teremtete?
— Apoi nu-mi pasă, fie Ion Căldărariu, Trifu Amnariu, sau Adam Cîrpaciu sau, cum vei socoti măria ta că va fi mai bine.
— Arăta-ți-oi eu cum va fi mai bine. De cîți ani ești?
— De 17 ani voi fi în postul Rusaliilor.
— Mințești nemernicule, că tu ești și de 40 de ani.
— Apoi fie și așa cum vei socoți măria ta mai bine.
— Apoi eu socotesc că va fi mai bine să te culci îndată.
— Mulțămesc, nu mi-e somn măria ta.
— Te culcă dacă-ți poruncesc.
— Dar nu mi somn măria ta, de-i va fi somn jupînului haiduc hăstuia de lîngă mine, culce-se el, apoi eu voi face celelalte.
— Te culcă apoi nu vei dormi mult, ci vei căpăta douăzeci și cinci de bîte!
— Toate vorbele ți-au fost bune măria ta, numai aceste din urmă mai bine să fi putrezit în măria ta.

GAZ. POP., IV (1888), nr. 34, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3269. Este atestat în Transilvania.

Variante:

2. *Țiganul și solgăbirăul*, GURA SAT., V (1867), nr. 15, p. 85.
3. *Țiganul și solgăbirăul*, GURA SAT., XXV (1888), nr. 34, p. 7.

ȚIGANUL LA SOLGĂBIRĂU

Mai de mult, pe cînd era în floare iobăgia, nu erau poște ca acum, ci scrisorile le duceau de la un loc la altul de obicei oameni trimiși anume.

Așa a trimis primarul unui sat o carte pe un țigan la domnul solgăbirău.

Țiganul porni la drum avînd în mînă o măciucă, cît el de mare. Cînd intra în curte la solgăbirău, sări spre el un căpău blînd al solgăbirăului. Țiganul care nu mai văzuse astfel de dihanii, cuprins de frică, că dihania cu picioare lungi îl și îmbucă, îi trase una cu măciuca, de bietul căpău rămase pe loc mort.

— De ce mi-ai omorît căpăul, măi țigane? se răsti către el solgăbirăul.

— Sărut mînile și tălpile picioarelor, zise țiganul tremurînd de frică, am gîndit că-i cîne.

F. POP., IV (1897), p. 34

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3270. Este atestat în Transilvania.

Variante:

2. *Cînd s-o face tîrg de cîini*, SOL. SAT., I (1912), nr. 43, p. 7.

LUMINAREA FEȚEI

Într-o zi preotul satului întîlni pe primar și-i spune:

— Te-am văzut duminică la biserică, în tot timpul slujbei și m-am bucurat. Cînd predicam ți s-a luminat fața...

— Daa, părinte, mă apucase ploaia prin dreptul bisericii, de aceea m-ai văzut. Și am stat tot timpul posomorit pînă ce mi-am adus aminte că am uitat cortelul la crîșmă. Atuncea m-am luminat!...

CAL. SAT., XXVI (1936), p. 103

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3272. Este atestat în Moldova.

DARUL LUI DUMNEZEU

Un sărîntoc cam într-o ureche, cum se găsesc de aceștia în toate satele, sătul de lipsă și sărăcie, se socoti într-o bună zi să facă o jalbă tocmai la Dumnezeu. Se puse și scrise și-i ceru lui Dumnezeu să-l cinstească cu 2 000 de lei. Tocmai atîta îi trebuia să-și potolească nevoile. Puse scrisoarea în plic, îi scrise adresa : „Lui Dumnezeu în Ceriu" și o duse la notarul din sat să o expedieze.

Notarul și primarul cînd văzură scrisoarea făcură mare haz. „E nebun săracul" zise primarul. Dar la urmă se socotiră să-l ajute pe bietul om cu ceva din banii satului. Și îi votară 1 000 lei.

A doua zi îl chemară la primărie, unde omul își primi miia de lei. Sărîntocul mulțumi și ieși.

Mare fu mirarea însă a treia zi la primărie cînd se treziră cu o nouă scrisoare adresată tot lui „Dumnezeu în Ceriu", în care sărîntocul scria :

„Mulțumescu-ți Doamne milostive pentru marea ta bunătate. Îndrăznesc însă să-ți fac o supusă rugăminte. Cînd s-o întîmpla să mă mai învrednicești de darurile tale să nu mai trimiți banii prin primărie, că de astă dată primarul și notarul mi-au furat jumătate din bani."

CĂL. CLUJ. ROM., IV (1926), p. 95

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3273. Este atestat în Transilvania.

ȚIGANUL ȘI IAPA

Vasilică Danciu se întorcea într-o noapte de la Oltenița în satul Dobreni unde locuia. Pe drum într-o pădurice întîlnește o iapă împiedicată. Cum o vede instinctul său umanitar izbucnește în el. Se uită la ea și o găsește frumoasă și țeapănă.

— Bună ar fi pentru mine, își zice el. Ce ajutor mi-ar face ! S-o iau, să n-o las ! se gîndi Danciu. Dacă oi lăsa-o, are s-o mănînce lupii. Mai bine să n-o las.

Astfel cugetînd, dezlegă piedica și încălecă pe ea, mergînd drept acasă.

Vasilică Danciu era mulțumit cu iapa, pentru că într-adevăr îi făcea mare slujbă. El nu se mai ducea pe jos nici la Oltenița, nici după alte trebuințe.

Într-o zi însă dracul n-avu ce face și îi scoase în cale pe hoțul de păgubaș al iepei.

— Măi țigane, zise el, iapa asta e a mea.

— Nu se poate, romànico.

— Ba se poate, că eu o cunosc foarte bine.

Țiganul vrea să plece, păgubașul îl oprește și îl silește să meargă cu el la zapciu.

Acolo hoțul și iapa au fost puse la opreală pînă să vie păgubașul cu martori cari să dovedească proprietatea.

Peste trei zile, toți, negreșit fără iapă, sînt aduși înaintea judecății subprefectorale.

— Uite mă țigane, îi zice zapciul, toți martorii spun că iapa este a reclamantului.

— O fi, domnule subprefect.

— Apoi cum se găsește la tine ? Ai furat-o, hoțule !

— Ba să mă trăsnească sfîntul Ilie dacă am furat-o.

— Dar ce ai făcut ?

— O faptă bună, să trăiești domnule subprefect.

— Cum, mă ?

— Iaca am vrut s-o scap de gura lupului. Era singură și am avut milă de ea, căci prea era frumoasă. Eu sînt om milos.

— Și ai luat-o din pădure ?

— Da, domnule subprefect, mînca-ți-aș gura, ca să n-o mănînce lupul.

— Și unde ai dus-o ?

— La mine acasă, să trăiești, d-le subprefect.

— Da de ce n-ai dus-o, mă, la primărie ?

— Vai de mine boierule, nu-ți mai bate joc de un biet

țigan ! Să o duc la primar ! Dar în gura lupului și în gura primarului nu e tot una ?

C. FUNDESCU, *Lit. pop. Anecdote...*, p. 19 ; republicată : *Lit pop. Basme*, p. 25 ; CAL. POP. Suc.. 1920, p. 127

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3274. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. *Iapa și țiganul.* Popescu, N. I., *Ursita*, p. 31.
3. *Povestea țiganului*, AGRIC., XIII (1922), nr. 13—14, p. 103.
4. *Țiganul și iapa*, CAL. BIHOR., II (1923), p. 118.

[ȚĂRANUL ȘI NOTARUL]

Mai deunăzi umbla d-l notar prin sat să înscrie cîni la vot, nimerește și pe la mine, și-mi strigă din poartă :

— Moi Șandor ! Chite chine latra la tine la poartă ?

— Precum văd, cinstite d-le, acuma numai unul !

CUCU, I (1905), nr. 11, p. 5

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3275. Este atestat în Transilvania.

[CE SĂ-MI IEIE ?]

— Dă-ți trupul la treabă măi Ioane, nu umbla așa frunza frăsinelului, cîtu-i ziulica de mare ; dă din mîini, dacă vrei să-ți deie și Dumnezeu. Că dă, de mîncat îi găsi tu acolo un codru de pîine la un creștin — că nu moare nimeni de foame — da are să te strîngă perceptorul cu ușa ș-ai să strigi :

ieşiţi morţi, să intru eu. Ia gîndeşte-te oleacă : cu ce-ai să-ţi plăteşti dările ?...

— C-un chiuit la deal şi altu la vale.

— Rîde lumea, creştinule...

— Ce-am avut şi ce-am pierdut !... azi aici, mîine în Focşani...

— Măi, are să te bată la darabană !...

— Da, vorbă să fie !... Ce să-mi ieie ? roatele de la sania care n-o am, ori năravul ?...

Adam, *Pe lîngă vatră*, p. 156

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3276. Este atestat în Muntenia.

PERCEPTORUL ŞI TOBA

Un perceptor văzînd că unul dintre datornicii statului nu vrea să plătească dările, se duse la el acasă. Îi făcuse somaţie că de nu plăteşte îi vinde tot din casă. Omul n-avea nici după ce să bea apă, iar acasă dormea pe blana goală. Ba mai avea şi trei copii.

Perceptorul avu grije de luă pe vătăşelul de la primărie cu toba.

Cum ajunge îl luă la răstite :

— Bine, mă, nenorocitule, de ce nu ţi-ai plătit dările de mă faci să viu la tine acasă.

— Apăi dacă nu pot plăti zise ţăranul. Perceptorul privi în toate părţile, n-avea ce vinde şi-şi căta drum. Îi trase cîteva înjurături şi vroia să plece mîhnit că nu putea să-i ia dările.

Dar romînul cînd îl văzu că pleacă îndrăzni să-i zică :

— Domnule perceptor. Dacă n-avuseşi noroc să baţi toba să-mi vînzi lucrurile, barem zi-i din tobă să mai joace ăi copii, că tot venişi.

IZVORAŞUL, X, (1931), nr. 9, p. 139

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3277. Este atestat în Muntenia.

CÎND O FÂTA BĂLAIA...

Se apropiase închiderea anului financiar ; fiecare dintre funcționari se întreceau a da ordine cît mai încordate, pentru a face pe perceptori să achite fără nici o discuție rămășițele ce le mai aveau în întîrziere.

La rîndul lor perceptorii, ca să se achite de datorie și să facă pe plac șefilor, își pun toată activitatea dictată de împrejurări și dă ordine cuvenite la agenți ca și aceștia să se pună serios pe treabă, căci altfel nu e de glumit, ba i se spune că va fi pedepsit, ba că va fi amendat, sau că i se va tăia din salar, din garanții și în fine din orice avere va poseda, ordine mai abitir ca la militărie și cînd e vorba de ordin, apoi e știut de toată lumea că nu se discută ci se execută.

Dintre perceptori, cel mai împovărat cu rămășițe din contribuțiuni și mai ales din veniturile domeniale era perceptorul Teleman.

Deși perceptor învechit în această carieră, și-și înțelegea pe deplin rostul, totuși în circumscripția sa avea mulți debitori, cam de acei, cari vara își punea capul la umbră și burta la soare ; iar iarna se învîrtesc pe lîngă sobă și o pipăiesc pe unde-i mai caldă, ca să se mai încălzească.

Bietul Teleman era necăjit, mă înțelege oricine, ca omul cu bunul-simț. Se gîndea mai ales la niște țigani, care avea, rămășițe cam vechi din „delicte silvice“ și-și închipuia, că de nu-i încasează, la vărsare poate să mai primească vreo observație. Ce să facă ?! Își luă agenții, vătăjelul percepției, străjerii și-n fine cu tot alaiul dictat de împrejurări, plecă în urmărirea acestor debitori. Ajunse la unul — hai să-i zicem Șoșoi.

Țiganul cum îi zări închise ușa și se duse în grădină la o vițelușă, ce o avea dată de pomană de la un gospodar din sat.

Cum ajunse la el îi zise :

— Ei ce faci Șoșoi ?

— Sărut tălpile cucoane Telemane, ia cu vaca hasta ma necăjesc.

— Ce vacă țigane ?! Nu vezi că-i o vițelușă !

— Hei ! Ce zici coane, ce vacă ho să se facă.

— Bine, bine Șoșoi, dar delictele, cînd le plătești, că mi se cer de boierii cei mari, e destul timp de patru ani de cînd te aștept !

— Te cred coane, dar acum pe legea mea n-am.

— N-ai acum, dar dă-mi o zi pe cînd poți închipui banii.

Țiganul să mai scarpină după ceafă, mai privește în dreapta mai în stînga, mai strînge din umeri și la urmă aruncîndu-și din nou ochii la vițică cu sînge rece spune :

— Cînd o făta bălaia...

CAL. FUNCȚ., I (1916), p. 71

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3278. Este atestat în Moldova.

PROASPĂT

Să te ferească Dumnezeu să fi avut de furcă cu notarul cutare. Pentru trii slove-ți lua dacă nu frangu, dar bucata ți se ducea!... S-au plîns oamenii, de peste șăpte sate, de el și cine s-o fi-ndurat, că la săptămînă l-o dat afară și el a plecat din sat. Vine-un om străin, cu treabă pe la primărie și-ntreabă, pe cine-a fi-ntrebat.

— Da tot notarul cela-i și-acu ?

— Ași, de unde, s-a dus dracului, acu avem unul proaspăt.

— Proaspăt ? Vra să zică nu-i împuțit.

(T. Pamfile — Fără titlu) *5094*, f. 91

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3279. Este atestat în Moldova.

LA TÎRG ÎN ORAȘ

Notarul satului : — Măi Ioane, du-mă acasă cu căruța ta.

Ioan : — Aș vrea să-mi cumpăr un porc, dar dacă nu găsesc atunci bucuros te duc pe d-ta.

CUCU, I (1905), nr. 16—17, p. 16

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3280. Este atestat în Transilvania.

FINANȚII PĂCĂLIȚI

Mirosiră finanții că badea Ciupercă umblă cu mîța în sac și puseră terminu să-i facă leacul în ziua următoare. Dar și el simți că-i umblă în urmă și se hotărî să le tragă o păcălitură, de să i se ducă vestea.

Se pune, dragu-mi-te, la pîndă și cînd, în ziua următoare, vede că dau botul pe poartă, apucă o perină în spate și drumu la ogrăzi !.. Finanții cugetînd, că-i sacul cu duhanul, ușdei după el : el înainte, ei în goană.

Badea Ciupercă era ușor, căci n-avea nici o povară, deci o tulea ca iepurile, pînă cînd finanții cu trăistile, cosorurile și cizmele lor cele mari, abia-i puteau urma din depărtare de 2—3 pușcături. Atîta nu era destul, dar mai era și o căldură de aceea, de-ți fierbea creierii în cap.

Badea Ciupercă fugea ca din tun : finanții imboldiți de nădejdea izbîndei, nu se lăsau. Tot așa și iar așa pănă cînd purtîndu-i Dumnezeu știe peste al cîtelea hotar, socoti, că le-a fi de ajuns pentru acuma și se trînti pe perină.

Adă duhanul ! strigă finanții, scoși din ciubăr de sudori.

— Ce duhan ? întreabă Ciupercă.

— Hei ! nu mai sporim la vorbe, ci dă sacu-ncoace !

Ciupercă le aruncă perina ; finanții o apucă cu lăcomia lupului, dar numaidecît o lapădă făcînd niște fețe ca de postul mare. Ciupercă ridică perina, iară finanții se întorc cu buzele umflate.

Lelea Ciupercă, firește, avusese atîta chelm ca în vremea asta să bage mîța în sac și sacul în locu scutit de ochii cerberușilor.

GAZ. TRANS., 1890, nr. 11, p. 6

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3281. Este atestat în Transilvania.

CUM CÎNTĂ CLOPOTELE

Cînd moare un bogat, clopotul cel mare cîntă :

— Îi dă o oaie ! Îi dă o oaie !

Cînd moare unul sărac, clopotul cel mic cîntă :
— Nu-i dă nimica ! Nu-i dă nimica !

ADEV. SAT., I (1925), nr. 4, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3282. Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante:

2. *Cum cîntă clopotele*, „I. CREANGĂ", XII (1919), nr. 2—3, p. 32 (Drăgușeni—Suceava).
3. (Fără titlu) GAZ. ȚĂR., III (1926), nr. 14, p. 3.
4. (Fără titlu) SAT., II (1931), nr. 8, p. 9.

[CONCLUZIE]

Un bărbier văzînd că un boier îi plătește pentru rasul capului cinci parale, iar pentru găteala barbei cinci galbeni :

— Boierule, îi zise, se vede că mintea din cap, toată s-a scoborît în barbă, d-aceea mai mult barba decît capul o cinstești.

Zanne, *Proverbele românilor*, II (1897), p. 9

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3283. Este atestat în Muntenia.

DINTR-ALE LUI MOȘ IORDACHE

Detese Cuza cînd cu împroprietărirea, pămînt la țărani ; însă printre ei mai împroprietărise și niște țigani cu vite.

Vine vremea muncii (țiganii erau așezați pe moșia Brusenilor) și trebuia să se are pămîntul. Acu, moș Iordache — că despre el e vorba — avea plug și n-avea vitele aci. Țiganilor le era tot greu : aveau vite și n-aveau plug ! Cine știe cum ar fi aflat ei de moș Iordache, că s-au gîndit să bage în plug cu el. S-au învoit cum s-ar fi învoit și-au căzut la tocmă că mai întîi să are pămîntul lui moș Iordache și-apoi pe-al lor. Așa, așa !...

Dimineață vin țiganii pîn la ziuă îl scoală pe moș Iordache, înhamă caii la plug și pleacă.

Ară ei, ară, vine prînzul — țiganii erau leșinați de foame —, așteptau să vie cu demîncare. De-aș! Nimic! Pun mîinile streașină și se uită în zare. Li se bucurau inimile; însă cînd să zică și ei bogdaproste, treceau pe lîngă ei, nici macar să se uite... Vine namiazul, tot așa... La chindie tot așa... că nu-ș cîte zile a arat cu ei... Da vezi, moș Iordache, hoț, mînca dimineața, pîn la ziuă, și-așa că-i ținea pînă seara...

Au arat ei împreunați nu-ș cîte pogoane și-l tot întrebau țiganii:

— Da bine, moș Iordache, mai ai mult? La noi cînd mergem?

— De mă, că nu mai avem mult și isprăvim.

Și tot așa-i ținea pe bieții țigani, cu vorba.

Moș Iordache, cum era de felul lui, ascundea el ceva în sufletu-i. Așa, mai aveau vreo trei brazde de tras; au tras două, și a mai rămas pricina pe una; dar numai el știa de asta.

Țiganii iar îl întrebară:

— Mai e mult pîn-om isprăvi, ori nu, moș Iordache?

Acum, el ce face? Oprește plugul, se suie pe grindei și le-arată.

— Măi, vedeți voi măgura aia? Iote aia care de-abia se vede în zare?

— O vedem...

— Hotarul Băileștiului îl vedeți?

— Îl vedem...

— Dar pe-al Cioroiului?

Și pe-ala.

— E, pînă acolo mai am...

Cînd au auzit țiganii așa, și-au dezhămat caii și-au plecat!...

Și-a rămas bietul moș Iordache cu pămîntul arat și cu plugul în brazdă!

Și s-au dus țiganii de parcă nici n-au fost și duși sînt și astăzi din sat.

(N. I. Dumitrașcu) „I. CREANGĂ", VIII (1915), nr. 1, p. 29 (Boureni—Dolj).

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3284. Este atestat în Muntenia.

BOIERUL ŞI COVRIGARUL

Un moşier bogat se duse odată în iarmarocul săptămînal ce se ţinea în satul lui.

Un vînzător de covrigi îi spune :

— Cumpără-mi, boierule d-ta, vreo doi covrigi proaspeţi şi buni.

— Îmi pare rău, dar n-am bani mărunţi la mine.

— Îmi vei plăti mîine.

— Ei ! Şi dacă peste noapte mor ?

— Nu face nimic ! Nu-i mare pagubă.

CAL. GOSPOD., XI (1931), p. 42

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3285. Este atestat în Muntenia.

PĂREREA MOCANULUI

Muncind pe zloată ori pe gerul cel mai crîncen, ciobanul ducea un trai nespus de amărît în vremea iernii.

Îndată însă ce aripa primăverii fîlfîia asupra pămîntului cu soare mult şi cald, înviorîndu-i codrii, îndemnînd ciocîrliile să înalţe cîntece de slavă celui atotputernic, mierlele şi privighetorile să şoptească la urechea omului ascunsele taine ale firii —, lumea întreagă era parcă numai a lui.

Paznicul turmei se tolănea sub poala umbritoare a unui copac stufos, şi-şi depăna firul amintirilor duioase, cîntînd liniştit din caval, ori dînd drumul ghiersului :

Şi pe vînturi, şi pe ploi,
Eu rămîn cioban la oi !...

Într-o bună zi, au oprit trăsura lîngă el nişte boieri mari.

— Halal de viaţa ta, mocane !, zise unul din ei, tălmăcind în spusele lui şi gîndurile celorlalţi. Te fericesc !... Aşa-i că trăieşti bine, păzind turma ? !...

— Hm-hm !... De-ar fi bine la oi n-aş mai avea loc de voi !, răspunse el, înţepat, şi surîzînd pe sub mustaţă.

DUM. POP., XIV (1930), nr. 9—10, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3286. Este atestat în Muntenia.

CE FACE DUMNEZEU

Acu cică unui împărat, îi plăcea să stea de vorbă cu pehlivanii împărăţiei sale, şi, cine să găsea mai cu cap, să-l păcălească, era răsplătit bine. De unde, pînă unde, aude unul că împăratul pusese în cinghel pe mulţi şi se hotărî ca să meargă el la împărat şi de nu va izbîndi el, apoi altul nu-i mai dă de leac. Cum intră şi dete de împărat, acesta îl şi întrebă : Că „ce face acuma Dumnezeu".

— Hei înălţate împărate, toate aş şti de aş fi îmbrăcat în straiele înălţimii tale, pe dată !

— Cum se poate bre !

— Uite aşa.

Şi împăratul pe dată se dezbrăcă, şi-i dete hainele sale pehlivanului.

— Ei bre, acuma ce face Dumnezeu ?

— Ce să facă iaca durează mereu la scări.

— Cum se poate ?

— Iaca cum. Face scări pentru unii de scoborît, ca alde măria ta şi pentru alţii de ridicat ca mine.

— Valeu, hoţule, m-ai păcălit, afară că te spînzur ! Dar prefăcutul împărat dădu ordin să-l ducă pe golanul ista, la dubă. Pehlivanul, cînd să-l scoată soldatul pe împărat îmbrăcat, zice în urechea lui :

— Iaca ce făcu Dumnezeu !

Şi se dete pe faţă.

„I. CREANGĂ", V (1912), nr. 9, p. 285 (Balinteşti—Galaţi)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3287. Este atestat în Moldova.

[FĂ-MĂ UITAT]

Cu conscrierea sufletelor din comună era însărcinat preotul — oamenii își făceau fel și fel de presupuneri despre conscriere. Un țigan veni însă la popa și zise :

— Mînca-ți-aș ochii taică părinte, fă-mă uitat și nu mă mai scrie, bat-o focu de cătănie, s-o bată — că doar nu i-o sta și împăratului ăluia toată nădejdea în mine.

Maican, *Glume*, p. 14

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3288. Este atestat în Muntenia.

CINE LATRĂ ?

Să dusese la judecată boierul și cu-n biet creștin. Acu numai Dumnezeu știe a cui era dreptatea, și cum spun, stînd ei înaintea judecătorului, spunea boierul niște minciuni, comedie mare, da pe țăran tot îl auzeam din cînd în cînd :

— Nu-i așa, domnule, judecător, nu-i așa.

Și boierul da-nainte.

— Nu-i așa, domnule judecător, nu-i așa.

Și boierul iar drrrrr !

— Domnule judecător, nu-l mai lăsați, că spune minciuni, de mă doare ceafa, mai zise bietul om. Iar boierul răzgîios.

— Ia nu mai lătra măi !

— Ci să nu latru ? Da pe tini cum ti lasă domnu judecător să latri de-atîta vreme !...

(T. Pamfile — Fără titlu) *5094*, f. 91

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3289. Este atestat în Moldova.

OMUL LATRĂ

Doi inși s-au pus rămășag :

— Măi să știi că eu am să te fac să latri ca cîinele. Crezi una ca asta ?

— Nu, că nu-s mort.

— Ai să vezi. Acu, merse ei mai departe, dar cel dintîi să-ndepărta de celălalt și tot spunea ceva-ncet. Ista neauzind, tot făcea :

— Ha ?... ha ?... Celălalt iar spunea-n legea lui, ce-a fi spus încet ; ista iar, tot dîndu-se către el :

— Hha ? ha ? mî ?

Dar ceala de colo.

— Țîbă șarlă, vrei să mă mînînci, de tot latri la mine, și-o cîștigat rămășagul.

(T. Pamfile — Fără titlu) *5094*, f. 416.

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3290. Este atestat în Moldova.

ÎNTRE OAMENI

Un român pleca cu trăsura la Siret. Pe drum îl ajunge pe-un omușor din alt sat, ce mergea pe jos la oraș.

— Bade Gheorghe... fă bine și lasă-mă să m-anin și eu în căruță la d-ta.

— Tu doar-ai trecut prin pădure... Nu te-ai putut anina de-un copac... da la mine-n căruță ?

REV. TIN., II (1928), nr. 2, p. 20

Vezi *Typol bibl.* ; tip 3291. Este atestat în Moldova.

MOȘ TOMA ÎN CARANTINA DIN VAMA PREDEAL

Toma Bădiceanu a fost reținut dealtădată în carantina din Vama Predeal. Cauza era boala de ciumă ce se ivise prin

Turcia și România. Cu moș Toma să mai aflau în lazaret o mulțime de seceleni, între cari erau și cîțiva bogătani. Spre scopul acesta erau construite în Predal două barăci : una mai elegantă și alta mai simplă. Bogătanii grăbesc de se așează în baraca cea mai bună, lăsînd loc în cealaltă pentru oamenii mai necăjiți. Bădiceanu se încearcă să intre și el cu bogătanii, pre cînd un guguman îngîmfat îl izgonește cu niște vorbe de tot grosolane, zicîndu-i :

— Da tu, măi sărăcie, ce cauți aici între oameni ? N-ai loc dincolo ?

— Ei, tu lucru naibii ca ăsta ! Uite numai la boierul cum îmi vorbește ? Parcă și-a uitat ce prieten bun era tată-meu și cu tată-său odată ?

— Ce prieten a fost tată-tău cu tată-meu măi sărăcie ?

— Ce ? Te faci că nu știi, boierule ? Oare ți-ai uitat d-atunci cînd îi murea tată-meu cîte un cal slab, că tot pe tată-tău îl chema, să-l jipoaie de piele ?

Dogariu, *Moș Toma*, p. 7

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3292. Este atestat în Transilvania.

AFACERE PIERDUTĂ

Un cămătar împrumută unui țăran suma de 600 cor[oane] cu dobîndă de 50 la sută, plătită înainte, așa că țăranul iscălește polița pentru 600 și primește în mînă numai 300 cor[oane]. Cămătarul, încîntat de afacerea ce făcuse în ziua aceea, să grăbește să spună și nevestei sale, ca să se bucure și ea ; dar femeia aruncîndu-i o privire disprețuitoare, îi zice :

— L-ai împrumutat, va să zică, cu 600 cor[oane] pe timp de un an și i-ai dat numai 300. Dobitocule ! Trebuia să-l împrumuți pe doi ani, ca să nu-i mai dai nimic.

POP., XVIII (1911), nr. 41, p. 653

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3293. Este atestat în Transilvania.

ŢIGANII ÎN PĂDURE

Pe o noapte furtunoasă, doi ţigani treceau printr-o pădure. Toate gătejile uscate căzînd din copaci nu-şi găseau alt loc decît drept în capul ţiganilor. Atunci ei începură a zice :

Măi crivăţe, crivăţe,
Nu arunca cu beţe,
Că sunt ţigani boiereşti,
Şi te-apucă de-l plăteşti !

LIGA DEŞTEPT., III, (1915), nr. 44—45, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3294. Este atestat în Muntenia.

BULZEŞTENII ŞI SMÎNTÎNA

În vremea iobăgiei a căpătat şi satul Bulzeşti porunca să ducă dijma din smîntînă la domnul de pămînt.

Judele îndată a pus pe car o bute mare şi s-a luat prin sat, iar iobagii veneau cu dijma la car şi-o turnau în bute. Şi după ce a părîndat tot satul a plecat cu butea către curtea domnească. Cînd colo iese afară domnul de pămînt şi întreabă pe oamenii ce veniseră cu dijma, că cîtă smîntînă i-au adus.

Oamenii dau a arăta pe cercuri, unul pîn-aci ! altul ba pîn-aici ! — că butea nu era plină.

— Bine, bine, măi oameni, zise domnul nemeş, dar spune-ţi-mi voi după măsură, că cîtă smîntînă mi-aţi adus ?

Atunci unul din cei mai glumeţi sare iute-n car şi hop ! în bute pînă-n fund şi apoi iar iute iese pe loitra carului şi arată pe brîu.

— Pîn-aici ! mă rog la domnu măria sa ! adecă pînă unde era smîntîna pe haine.

Nemeșul văzînd așa măsurătură românească le-a dat dijma îndărăt.

CAL. Arad, XVIII, (1897), p. 106

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3295. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variantă:

2. *După faptă și răsplată*, ALB. Buc., XXVII (1936), nr. 7, p. 102.

BOIERUL, DUMNEZEU ȘI POPA

Badea Stănică se purta alene prin ogorul stăpînului său, și azvîrlea din cînd în cînd din traistă cîte o mînă de păpușoi. Și ca să-i mai treacă de cele aleanuri, Stănică cînta cît îi ținea gîtlejul, cam așa:

Frunză verde porumbică
De boier n-am nici o frică.

Frunză verde scînteioară,
Cînd m-oi duce eu la moară
Fie bine, fie rău,
N-oi să cred pe Dumnezeu.

Ș-apoi frunzuță de linte,
Iapa mea îi mai cuminte
Decît moș papa Arvinte!

Și cîntecele ieste, după ce le zicea o dată, le mai zicea încă o dată, ș-apoi iar, ș-apoi iarăși — și tot așa de dimineață de pe la cîntători și pînă noaptea ce închidea ochii.

Într-o zi se întîmplă că boierul Mihăluș, stăpînul lui badea Stănică, să meargă prin țarina lui, ca să-și mai vadă de sămănături; și iaca deodată că aude cîntînd înaintea lui pe țăranul ceala, cîntecele ce vi le-am spus.

Stă boierul deodată pe loc și se gîndește:

— Măi ! ce să însămneze vorbele aiestea a țăranului ? De ce nu să teme el de mine, și nu crede nici pe Dumnezeu — ș-apoi mai zice că iapa lui îi mai cuminte decît popa Arvinte ? ?...

Tace boierul și să duce acasă ; acolea, pune să-i pregătească un harapnic știi colea ! — de să rupă bucățica unde a lovi — ș-apoi trimete de aduce pe badea Stănică la curte.

Cînd ajunge Stan la cerdac, iesă cuconul Mihăluș înainte, și începe a mi ți-l lua la dopros.

— Ian ascultă mă mogîrdane ! da ce cîntece cîntai tu azi-dimineață pe lan de se răsuna în toate părțile, mă ? Ce cuvinte boscorodeai tu acolo, mă ? ha ? răspunde...

— Păi dă ! cucoane ! cinstită fața matale, cîntam și eu să-mi mai treacă de cele aleanuri...

— Da nu erau cîntece de alean cele ce cîntai tu, topîrco ! că cîntai mai întîi că n-ai teamă de mine nicidecum ! Cum de nu ți-e teamă de mine mă ? răspunde, or îți rup carnea de pe tine cu harapnicu !

— Ți-oi răspunde cucoane, fi-ț-ar fața cinstită : apoi cum să am teamă de niata ? Dacă eu mi-oi face totdeauna toată treaba ce-mi orînduiești, și nu ț-oi da niciodată pas de bănuială, de ce dracu să mă tem de d-ta, că doar nu ești hoț de codru să schingiuiești oamenii degeaba ! răspunse Stănică.

— Ei brava ție, mă Stane ! îi zise boierul. Da știi tu că ești deștept, bre ! Așa-i că dacă vei face treaba cum se cade, la ce dracu să te temi de mine, că doar nu-s mama pădurei ?

— Așa-i cucoane, așa-i !

— Ei da vezi tu, răspunde acu : de ce nu crezi tu pe Dumnezeu mă, cînd te duci la moară, mă ?

— Apoi, să vezi boierule : mai astă toamnă era o zi frumoasă și senină — și m-am pornit tocmai la moara cea mare de dincolo de codru, fără să iau cojocul în spinare, că asudam de cald ce era ; și unde dă dracu peste noapte de să iscă o givorniță a naibei, și un ger și o ninsoare, de mi-o înghețat pînă și măduva inimei în mine. Apoi să te mai încrezi în Dumnezeu și să pleci la drum fără cojoc, cucoane, ha ?...

— Apoi că și aici ai dreptate Stane ; cîteodată și Dumnezeu-i tare schimbăcios. Dar ian spune cu cîntecul al treilea, cum de iapa ta îi mai cuminte decît popa ?...

— Păi să vezi cucoane ! cinstita fața dumitale ; cumpărasem de la iarmaroc un dălac de iapă, și avea nărav de zvîrlea cum se apropia cineva de dînsa ; eu m-am apucat și îi am tras de vro două trei ori niște ceseli zdravene cu ceatlăul, și

iapa s-o lasat de narav. D-apoi, pe moș popa l-am prins de vro cinci-șese ori la nevastă-mea, și l-am otînjit și cu țăpoiu și cu hîrlețul, și cu oiștea carului — și tot bată-l toaca să-l bată ! că de năravul lui nu s-o mai lasat și mai ieri l-am zărit rupînd-o de goană, cînd m-apropiam de casă !

— Bată-te norocul să te bată, că mare hîtru mai ești ! zise boierul ținîndu-se cu mîna de pîntece de rîs. Și ca să te mulțămesc, măi Stane, iaca harapnicul ista îl pregătisem pentru tine ; acu ți-l dăruiesc ție, și dacă li-i mai prinde pe moș popa pe la nevasta ta și dacă nu li-i deznărăvi și cu sfințișorul ista cu șepte șfinchiuri, — pe mine să dai păcatul Stănică...

Și așa s-a și întîmplat, că de-atunci Stănică ș-a schimbat cîntecul al treilea așa :

Frunză verde lemn scobit
Marghiolița m-o-ndrăgit,
Și mă pupă și mă scaldă
Sfîntul șfichi să nu-l mai vadă.
Iar moș popa prea sfințit,
Chiar din sat s-o tălpășit.

N. A. Bogdan, ERA NOUĂ Iași, II (1890), nr. 61, p. 4 ; republicată : CONTR., I (1895), nr. 57, p. 1 ; *Povești și anecdote*, p. 123 ; *Povești și bazaconii*, p. 211.

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3296. Este atestat în Moldova.

Variante:

2. *Țăranul pățit*. Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 751 (Botoșani—Botoșani).
3. *Omul lăudăros*. Ionescu, I., *Povești*, p. 37.
4. *Țăranul și boierul*, „I. CREANGĂ", VII (1914), nr. 8, p. 236 (Roman—Neamț).
5. (Fără titlu) Pamfile, *Văzduhul*, p. 13.

ȚĂRANUL GLUMEȚ

Nea Toader era un țăran glumeț, guraliv, dar muncitor cu toate acestea, de aceea-l iubea toți sătenii ; iar fetele și flăcăii se prăpădeau după nea Toader pe la scrînciob în zilele

de sărbători. Spătos voinic, nea Toader avea un nas mare, mare cît pliscul cocostîrcului, apoi roșu ca un ardei de cei copți. Acest nas monumental devenise, ca de obicei, rîsul lumii întregi. Sătenii nici nu-l numeau altmintrelea decît cu porecla nas-Toader în loc de nea Toader.

Mergea nea Toader prin sat și iată că se auzea zbieretele băieților: „Nea Toader dă-ne nasul matale că am pierdut țurca". Iar nea Toader nu să supăra și răspundea băieților:

— De, copii l-aș da, dar mi s-a pierdut cuiul de la plug și am nevoie de dînsul.

Și apoi să auzi rîsetele copiilor!

Să întîlnește nea Toader cu vecinul său, iar acesta în glumă îi zice:

— Vecine mergeam tocmai la tine!

— Ce-ți trebuie? Ai nevoie de nasul meu, nu e așa?

— Apoi de, ai ghicit. Mi s-a pierdut zăvorul de la ușă, împrumută-mi-l, te rog...

— Azi! cu părere de rău nu pot, o să-l bați cu cuie și mi-l vei strica.

Și amîndoi mulțumiți de glumă rîd de se topesc.

A încărcat odată nea Toader un car cu lemne și a plecat la Iași, ca să-l vînză. La o răspîntie de drum se întîlnește cu o trăsură boierească. Vizitiul observînd nasul cel mare al țăranului îi strigă:

— Mă Ioane, fă cea cu nasul tău!

Nea Toader opri boii pe loc și-și întoarce nasul la stînga.

— Treci acum! zise Toader.

— Mă Ioane glumești. Fă hăis cu boii!

— Păi! să vede că nu nasul meu-ți stă în drum! răspunse Toader și mînă boii la o parte.

Boierul din trăsură surîzînd în glumă oprește trăsura și întreabă pe țăran.

— De unde vii!

— Din sat, merg în pădure, cocoane!

— Cum în pădure dacă duci lemne în car?

— Păi dacă știți de ce mă mai întrebați.

— Și ce ai să faci cu lemnele? Le ai de vînzare?

— Apoi nu-s doar de mîncare, cocoane.

— Mă Ioane ești obraznic! strigă boierul supărat.

— La noi în sat obraznicul mănîncă praznicul, cocoane.

— Și cine e mai mare la voi în sat?

— Mai mare la noi e ciobanul Niță; e cît un munte!

— Nu te întreb d-aia, te întreb de cine în sat știți de frică.

De Dumnezeu, cocoane.

— Nu te întreb d-aia, te întreb de cine ascultați ?

— Pe cobzarul de la cîrciumă, cocoane !

— Nu e vorba d-aia, te întreb cine e primar la voi.

— Apoi de, așa trebuia să mă întrebați, că răspundeam îndată. Primarul la noi e ăla, pe care-l vrea subprefectu.

— Mînă caii înainte ! strigă răstit boierul, scuipînd de supărare.

Trăsura pleacă, iar nea Toader își scoate căciula din cap, surîde privind lung la trăsură, care să depărtează și apoi el se scarpină la ceafă.

— Hăis ! hăis ! mînă nea Toader boii înainte.

LUMINA SAT., I (1899—1900“, nr. 2—3, p. 59.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3297. Este atestat în Muntenia.

CIOBANUL LA MASA BOIERULUI

Un cioban, ducîndu-se la un boier cu niște cașcaval, pe care îl și vînduse, stete cam mult, așa că veni vremea mesei.

Boierul pofti și pe cioban la masă. Mîncînd ei, ciobanul azvîrlea oasele sub masă. Doi cîini, ce erau acolo, se luară la mîncare și zvîrcolindu-se ei sub masă, o deteră jos împreună cu tot ce era pe ea.

Boierul zise ciobanului :

— Se vede treaba, că dumneata fîrtate n-ai mai stat la masă cu boierii.

Ciobanul răspunse :

— No zău, eu cu boierii am mai stat la masă, dar cu cîinii n-am stat.

GAZ. TRANS., LXVII (1904), nr. 173, p. 6.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3298. Este atestat în Transilvania.

Variantă:

2. *Ciobanul la masa boierească*, HAZ. SAT., IV (1908), nr. 7, p. 2, (Ploiești—Prahova).

ŢIGANUL ŞI BOIERUL

Într-un sat trăia un ţigan numit Barabulea, cu boereasa şi cu dancii săi. Satul acesta era pe moşia unui boier, care-şi avea conacul său chiar în mijlocul satului.

Pe cînd Barabulea, ţiganul, sta de vorbă cu vecinul său, boierul trecu prin faţa lor cu faitonul tras de patru cai. Românul şi ţiganul salută respectos pe boier.

Conacul boierului nu se afla departe de unde şedea de vorbă ţiganul cu românul.

Cum trecu boierul, ţiganul începu să se umfle în pene şi să se laude : că el e aşa şi pe dincolo şi că a stat de mai multe ori la masă cu boieri şi că dacă vrea şi acum are să stea cu boierul la masă.

— Aş vrea să ştiu şi eu cum ai să faci, ca să stai la masă cu boierul, îl întrebă românul.

— Foare simplu romănico. Ham să mă spăl bine pe faţă şi pe mîini, ca să fiu curat, că aşa îi place boierului. Pe urmă ham să mă îmbrac cu hainele cele nouă, cu cari mă îmbrac numai la Paşte şi aşa frumos cum sînt eu de felul meu, ham să pîndesc pîn-o-nceta fumul la hornul conacului, că atunci ştiu că bucatele-s gata şi boierul va sta la masă. Eu atunci ham să intru la boier şi cum stă el la masă, ham să-i zic : „Poftă bună, cocoane“ şi boierul n-are cum să răspundă decît : „poftim la masă, ţigane“. Aşa-i că se potriveşte ?

— De ştiu eu, îi răspunse românul. Poate s-o potrivi şi altfel.

— N-are cum, răspunse ţiganul ţanţoş.

Şi ţiganul, după ce s-a spălat, s-a pieptănat şi s-a bărbierit, s-a îmbrăcat cu hainele cele noi de Paşte.

Cînd l-a văzut Piranda lui aşa dichisit, nu putu să nu-i zică :

— Haoleo ! Barabuleo, parcă eşti bulibaşa hăl mare.

După aceea, Barabulea s-a aşezat la pîndă, să vadă cînd s-aşază boierul la masă. Şi cînd a văzut că fumul de la horn a încetat, ţiganul a fost prezent la conacul boierului.

După ce ţiganul tuşi, ca să-şi dreagă glasul intră curajos înăuntru şi găsind pe boier stînd la masă, îi zise cu glas tare :

— Poftă bună, cocoane.

Iar boierul uitîndu-se la ţigan şi mirîndu-se de îndrăzneala lui, îi răspunse tot aşa cu glas tare :

— Ieşi afară, ţigane.

„Uite mă ! se miră ţiganul, că şi aşa se potriviră."
Şi bietul ţigan ieşi plouat afară.

Românul, care ştia, cam ce o să se întîmple, privea de departe la ţigan, cum a ieşit de la boier şi mergea ploat, l-a întrebat :

— Ce-i Barabuleo ? Ce mergi aşa ploat, de parcă ţi s-a înecat corăbiile, care nu le ai ?

— Ce să fie mînca-te-aş ? Boierul e cam boierit şi puţin cam obidit şi doar m-a cam sictirit. Încolo toate bune.

(D. Niţescu, *Din traista...)* A.I.E.F., *116*, p. 64 (Ivrinezul Mare—Constanţa)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3299. Este atestat în Muntenia şi Moldova.

Variante:

2. *Păcăliturí ţigăneşti*, CAL. BASME BAL., I (1877), p. 101.
3. (Fără titlu) GAZ. SĂT., II (1885), nr. 7, p. 125.
4. (Fără titlu) Zanne, *Proverbele românilor*, III (1898), p. 649.
5. (Fără titlu) Mocanu, *Monografia com. Stălineşti*, p. 157.
6. *Socoteala ţiganului* (T. Pamfile — Fără titlu), *5094*, f. 227.
7. *Ţiganul şi boierul*, VEST. SAT., X (1921), nr. 19—20, p. 2.
8. *Se brodi şi aşa*, ŞEZ., XXVIII (1924), nr. 1—3, p. 13.
9. *Boierul şi ţiganul*, BUCURIA, I (1935), nr. 2, p. 4.

M-A LĂSAT NEMÎNCAT !

— Da ce te tot vaiţi, aşa, vere Costache ? Ce ţi s-a întîmplat ?

— Cum să nu mă vait ? Nu ştii ? M-a sărăcit boierul de la noi ; m-a lăsat gol şi nemîncat şi...

— Lasă, vere Costache, nu te teme, n-are să te lase el așa tocmai acuma : mai are el vreme să te mănînce !

POP. ROM. Buc., III (1934), nr. 2, p. 35

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3300. Este atestat în Moldova și Muntenia.

Variantă:

2. *Din vremuri grele de ieri și de astăzi.* Pamfile, *Carte pentru tineret,* p. 86.

CU GÎNSCONIU

O fost odată ca niciodată. O fost un băiat șî s-au dus în pădure. Șî, dacă s-au dus în pădure, o aflat un cocostîrc. Da băiatul a zîs că ala-i gîscoi. Și băiatul l-o adus acasă, ș-o zis :

— Tată ! uită : io, zice, am aflat un gîscoi !

— Du-te măi, dracului, zîce, c-aiesta, zîce, nu-i gîscoi, zîce, c-aiesta-i cocostîrc !

— Ba nu ; c-aiesta-i gîscoi, tată. Da eu, eu m-oi duce la oraș șî l-oi vinde, zîce, am nevoie de bani.

— Mă, lasă dracului, mă, gîscoiul, că tu îi da de dracu : te-a bate orice domn, în oraș !

— Ba nu, tată, că am nevoie de ceva parale.

E, gîscoi, adică feciorul o luat gîscoiul ș-a plecat la oraș. Șî dac-a plecat la oraș, s-o dus acolo la un boier !

— He, zîce, domnule ! zîce, nu-i cumpăra gîscoiu-aiesta ?

L-o prins pe fecior șî l-o bătut, c-o zîs c-ala nu-i gîscoi, că-i cocostîrc.

— Mulțam frumos ! o zîs băiatu cătă domn, mulțam frumos, domnule, zice, că o dată m-ai bătut, o dată am să te bat și eu !

No, feciorul ce-o făcut ? O mărs acas la tată-so.

— Da ce-i, măi ?

— He, zîce, am dat de dracul, zîce, tată, zîce, c-am mărs în oraș, zîce, m-o bătut un domn.

— Da nu ț-am spus, măi, zîce, că să nu faci de-ale!

— Ei, nu-i nimic!

O dat, o dat, șî s-o dus feciorul șî și-o luat niște haine, ca cum să-l poată bate pe domn. Șî s-o dus acasă-n curte la el. Și dacă s-o dus, ș-o luat haine așa cum au meseriașii astalîșî. Șî s-o dus la el în curte, ș-o zîs că n-are ceva de zidit ceva.

— Cum să nu! zîce, domnul, avem!

— No apă, zîce, om merge-n pădure, zîce, ș-om măsura lemnele, zîce, că care cît de lungi trebuie pentru zidul ala.

Și dacă s-o dus, acolo-n pădure, o măsura lemnu-așa șî l-o prins domnu-așa, șî l-o lega de mînuri pe domn, de lemn. Șî dacă l-o legat cu mînurile de lemn, au tăiet, au tăiet un bît, șî l-au bătut bine pe domn.

— No, zîce, domnule, zîce, o dată m-ai bătut, zice, o dată te-am bătut eu. Încă de doauă ori ti-i mai bate.

No bine! Amu stă ș-o socoti boieriul că cum l-a mai bate? Da băiatul așă de rău l-o bătut, c-o trăbuit doftor. Apă o trimăs la oraș să știe doftori, ș-o vini vo tri doftori cu mașîna.

— Aă! Apă n-are leac!

D-apîi băiatul ș-o luat niște haine și el, ca doftor, șî s-o dus acolo la el în curte.

— Am auzît, zîce, cătă doamnă, că domnul, zîce,-i tare bolnav!

— Bolnav, zîce, de moarte! No, pîi, zîce, nu-i bai, zîce, că mereți acolo, zîce, în sobă la el, zîce, să vedeți.

— Hooo! cum l-o văzut băiatul, aiesta, zîce, la aiesta, zîce, trebuie ceva scăldări, zîce, că alta leac n-are!

No, odată doamna i-o șî făcut scăldări. Da să nu vie nimenea acolo-n sobă, numa el șî cu domnul. Cînd o clocotit apa mai jîb, l-o șî pus acolo în scaldă pe domn, ș-o șî țîpat apa ce fierbinte pe el. Șî l-o opărit tăt.

— No, zîce, eu-s cel cu gîscoiu, zîce. Încă o dată mai am să te mai bat! Cam de doauă ori te-am bătut?

— Vai de mine! — domnul — amu de mă mai bate încă o dată, am să mor!

No, îi bine! ce-o făcut? Domnul s-au grăit cu doamna, că ei s-or muta înt-altu toniai, mai departe. Apă o pus pe car luitore şî tăţi leghirişî — hai pe drum cătă cela toniai. Fecioru s-o dus la un bîrcar ş-o luat o botă de-ale cum au bîrcarii, şî o luat o gubă neagră, ş-o mărs dinapoia lor. Domnu nu l-au cunoscut, c-aiesta e feciorul cu gîscoiul. Da o vinit un fecior călăreşte dinapoi cu un cal, dint-alte părţi.

— E, măi băiete! zîce, ia stăi! o zîs aiest cu gîscoiul. Ai bun cal??

— Avem!

— Da oare, zîce, putea-voi, zîce, să nu-l ajungă nici-un cal, zîce, cu fuga?

— Aiesta cal a mneu, zîce, nu, nu ieste cal pe sub soare să-l ajungă! zîce. Aşă poate de răpede fugi!

— D-apoi cît îi cere, zîce, să-ţi plătesc dară, zîce, că cît îi trece p-ingă carăle ale, să strîgi, să strîgi, zîce, „io-s cel cu gîscoiul"!

— Da atunci, te du, zîce, că te-or omorî!

Şi i-o dat tri zloţi, la al cu calul. No, şî odată o şî strîns calu din şaua.

Odată o şî strîns calul feciorului din şaua, ş-aşa o mărs ca vîntu, p-îngă boierul! Ş-o strîgat:

— Io-s cel cu gîscoiul!

Atunceni hăi! o şî stat birişî tăţ în loc. Drumu! după el cu calul.

Atîta au fugit, că nu l-au mai ajuns!

Da fecioru cu, aiesta, cu gîscoiul, s-a apropiat de boieri.

— Da..., ce staţi aici?

— Hă! zîce, ia, zîce, o fugit, zîce... după ăl cu calul că, zîce, ala-i cel cu gîscoiul!

— Da amu, aiest cu gîscoiul avea nevoie... că iera încă cocişul acole, şi cu domnu, ş-amu...

— D-apî, zîce, ascultă, zîce, cătă boieri. Pune, zîce, la cociş, zîce, să prindă, un cal de aieştia, zîce. Că, zîce, aiesta l-a ajunge, că, zîce, nu-i calul lucrat!

Odat-o şî suit... cocişul pi-un cal, drumul şî el după cialalţi să-l ajungă.

Atunceni, feciorul aiesta cu gîscoiul, au şî luat campăul ala păcuresc, l-o bătut pe domn şi pe doamnă, pînă l-o lăsat mai mort!

— No, zîce, io-s cel cu gîscoiul ! Acuma, zîce, de tri ori m-ai bătut, zîce, fecioru, de tri ori te-am bătut şî eu ! Acuma, zîce, n-avem două.

Şî s-o suit pe-un cui, ş-alta nu-i !

A.I.E.F., i. 14106 (Racşa—Satu Mare)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3301 (A. Th. 1538) ; cf. 3312. Este atestat în Transilvania, Muntenia şi Moldova.

Variante:

2. *Doftor bun*, GHILUŞUL, II (1913), nr. 6, p. 7.
3. *Boierul şi gîsca*, A.I.E.F., i. 10870 (jud. Vrancea ?).

BĂDICEANU ÎL BĂRBIEREŞTE PE STĂPÎNUL SĂU, G. POPA

Pe acele timpuri nu să aflau bărbieri prin Săcele. Oamenii, cînd aveau lipsă de bărbierit, să rădeau unii pe alţii. Odată fruntaşul Gheorghe Popa l-a fost chemat pe moş Toma Bădiceanu, ca să-l rază. Bădiceanu a venit îndată şi, după ce ş-a ascuţit briciul pe curea, s-a apucat de lucru şi l-a ras pe partea dreaptă pînă jos, apoi îşi puse briciul în buzunar şi zise cu mirare :

— I, tu lucru dracului, ca ăsta, boierule ! Cînd am plecat d-acasă am uitat să-i spun ceva Stanchii ! Trebuie să mă duc acum acasă, ca să-i spun, ce am de spus, pînă n-o ia nebuna în vro parte !

Zicînd acestea, o şi şterge pe uşă. Stăpînul său a crezut deocamdată, că Bădiceanu voieşte să facă numai o glumă cu spusele lui şi va fi ieşit poate numai în curte. După ce a văzut însă, că Bădiceanu nu să întoarce nici după un ceas, nici după două, trimite după el acasă, ca să nu-l mai aştepte ca un caraghios cu săpunul pe la gură ; dar ie-l pe Bădiceanu, dacă mai ai de unde, căci el plecase în pădure. Va fi trimis G. Popa după unul şi altul prin sat, carele să-l rază şi pe partea stîngă, dar n-a aflat pe nimenea. Astfel a trebuit să-l aştepte pe mocalitul de Toma pînă seara legat la fălci spre

a nu fi de rîsul femeilor, cari îi veneau prin casă mai c-o treabă, mai cu alta.

Cînd a sosit pe seară moș Toma, l-a întrebat G. Popa necăjit :

— Dar tu unde păcatele ai fost pînă acuma, măi Tomo, de m-ai lăsat jumătate ras și jumătate neras, ca p-un caraghios ?

— Să vezi boierule, lucrul dracului ce mi s-a întîmplat. Dacă am ajuns acasă am aflat-o pe Stanca plîngînd, ca o proastă. Am tot întrebat-o : că ce are de plînge ? Ea, după mai multe întrebări, ce i le-am făcut, mi-a răspuns că i-ar fi scos astăzi găina un pui, care i-a cîntat cocoșește, ș-apoi a și murit îndată. Zice că să teme acum nebuna de vro nenorocire. Apoi s-o pus din nou pe plîns și plîngea cu atîta foc de-mi țiuiau urechile de gura ei. Cînd îmi mai văzură ochii și una ca aceasta, nu mai știam ce să mă fac. Mi-am luat de ciudă funia și m-am dus în pădure după o crosnie de lemne, fără ca să-mi pot aduce aminte că te-aș fi lăsat neras p-o parte.

G. Popa a crezut, să vede treabă, minciuna cea încornurată a lui moș Toma, și s-a liniștit îndată ; iar moșul l-a bărbierit mai departe și pe partea cea stîngă.

Dogariu, *Moș Toma,* p. 7

Vezi *Typol. bibl.;* tip 3302. Este atestat în Transilvania.

DOUĂZECI ȘI CINCI LA SPETELE ALTUIA

Un boier supărîndu-se nu-ș de ce, pe-un țăran, chemă degrabă cîțiva argați și le porunci :

— Ia să-mi așterneți, măi, pe țărănoiul ăsta, jos la pămînt și să-i ardeți numaidecît douăzeci și cinci de harapnice... la spinare că el nu vrea să-nțeleagă ce-i spun eu, el pune vorbele mele la spate !

Țăranul începu a răcni și a se ruga :

— Mă rog, cucoane, iartă-mă că... nu mai pun vorbele matale la spinare !

— Auziți bre ?... mai trageți-i douăzeci și cinci că el cică nici la spate nu pune vorbele mele !

— Mă rog, cucoane, iartă-mă, că le pun !
— Mai trageți-i, bre, douăzeci și cinci, că ian auziți : cică vorbele mele le pune la spate.

ALM. ADEV., I (1902), p. 122

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3303. Este atestat în Muntenia.

Variantă:

2. *Douăzeci și cinci la spatele altuia.* Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, p. 35.

ALTUL LA RÎND

Ciocoiul, cum se scula dimineață, gusta ce gusta și mergea de jüdeca pricinile, adică-și muia frînghia în apă și bătea pe toți cîți îl așteptau închiși de oamenii lui. Și-i bătea, că zicea el : Bătaia-i mama înțelepciunii.
— Adă unul, porunci el slugilor. Și slugile-l aduseră. Ciocoiul îl înhăță și-i dete și-i dete, pînă ce osteni ; apoi ieși afară zicînd : Cînd oi veni, să găsesc gata pe altul.
— Dar, sărutăm mînele cucoane, pe ziua de azi nu mai avem pe nimeni.
— Să-l găsesc atunci tot pe-aista, adăogă el. Mă rog, așa-s cei cari cred că bătaia-i mama înțelepciunii.

(T. Pamfile — Fără titlu), *5094*, f. 224 v.

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3304. Este atestat în Moldova.

NĂDEJDEA ȚIGANULUI

S-a prins un țigan cu un boier așa :
— Dacă șezi, țigane, de de sară de la apusul soarelui pînă dimineață la răsărit, sub moara asta în apă, lăsînd numa

capu afară, acu iarna și n-ăi muri, îți dau ție morile. Dacă-i muri, să fii mort și să n-am nici o vină.

— Așa ?

— Așa.

— Mă prinz boierule. Să stai să mă păzești.

Și a intrat haramina în apă, așa cum le-a fost vorba, iar boieru a făcut focu pe mal să păzească pe țigan, să vadă, șade or nu ?

Așa. Și a stat boieru la foc pe mal și țiganu în apă, toată noaptea și se ținea bine cioroiul. Nici vorbă de moarte.

Boieru-și frîngea mîinile de necaz. Ce să facă ?

Colea, însă, aproape să răsaie soarele, uite pe drum un turc, călare. Era negustor și umbla să strîngă miere și unt. Cum vede pe boier, îl întrebă :

— Bre dumneata, de ce șezi pe malul iazului cu bîja asta de foc și... ce păzești ?

Boieru îi spune tîrîșenia și apoi adaogă :

— Și uite... tocmai acu e răsăritu soarelui și-o să-mi ia morile să mă satur de prinsoare. Ce să fac ?

— Lesne. Ia apă din iaz și aruncă-n foc de-l stinge. Țiganul n-a murit că are nădejde ca, atunci cînd o ieși din apă, să se încălzească la foc. Dacă-i stingi focul, o să-i moară nădejdea țiganului și atunci o să moară și el.

— Așa am să fac ! zise boierul și, cum a turnat apă în foc, a și murit țiganul în apă.

(C. Rădulescu-Codin) GHILUȘUL, II (1913), nr. 3—4, p. 16 ; republicată : VEST. SAT., II (1913), nr. 9, p. 4 ; *Vine roata*, p. 53

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3305. Este atestat în Muntenia.

[ȚĂRANUL ȘI PRIMARUL]

Primarul unui sat se duse într-o crîșmă, cam pe la 10 oare înainte de ameazi, și se așeză la capătul unei mese. Într-aceea intră și un om de rînd care se puse și el la celalalt capăt al mesei.

— Măi, da cum cutezi tu să te așezi la o masă cu mine? Știi tu cine sunt eu?

— Ce știu eu!

— Eu sunt primarul orașului!

— Crede dracu! Primarul pe vremea asta trebuie să fie în cancelarie, nu în crîșmă!

AGRIC., VIII (1911), nr. 5—6, p. 42

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3306. Este atestat în Moldova.

DOMNUL ȘI ȚĂRANUL

Domnul: — Bade Vîrtolomei, mare mișel ești d-ta...

Vîrtolomei: — Nu-i mirare, că tot printre domni mi-am trăit traiul.

CĂL. POP., XXV (1910), p. 42

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3307. Este atestat în Transilvania.

IAR UN POPĂ ȘI-UN PORCAR

— De cîți ani ești porcar?

— De 40 de ani.

— Atunci cred c-ai învățat limba porcească.

— Învățat.

— Ia vorbește.

— Uliu! Crucea și dumnezii lui tatică-tău de popă păcătos și plin de draci.

— Ho, ho, ho, îl opri popa, destul, văd c-o știi tare bine.

(T. Pamfile — Fără titlu), *5094*, f. 99 v.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3308. Este atestat în Moldova.

[PRIMARUL, NOTARUL ȘI... DOI PORCI]

— Mulți ați fost pe trăsura aceea, bade Ioane?
— Zău mulți, răspunse întrebatul; că am fost eu cu domnul notareși și biräul, apoi mai doi porci.

GURA SAT., XI (1871), nr. 46, p. 181

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3309. Este atestat în Transilvania.

NICICUM NU VREA

Zice c-un creștin atît să păgînise, că fugea de biserică mai altcum să șează-n petri. Rai, suflet, mîntuire — toate, dar toate erau floare la ureche pentru el.

La biserică numai de două ori a fost în viață: o dată făr de voie, altă dată de nevoie — adecătele, cînd l-or botezat și cînd i-or pus cununa pe cap.

Părintelui îi venea greu de tot, știindu-se c-o oaie atît de-nchinată răului.

Nici vorbă! Stăruind mai departe pe calea ce apucase — încălțat, îmbrăcat avea să fie al lui Sarsailă, nu l-am visa la noapte.

Cearcă părintele cu buna, cearcă și cu răul, ba o ia cu aspru, chiar — dar de unde! Cum e zisa: Năravul din fire n-are lecuire.

La niște sfinte Paști, alege părintele doi flăcăi, pe cei mai zdraveni și mai spătoși, și-i trimete s-aducă pe cela și peste voie la biserică.

Flăcăii, nefiind alt modru, îl umflă pe sus și hai cu el.

— Mă duceți de dus, zice el zbătîndu-se, dar eu încă să fiu al dracului de-oi zice Doamne!

Sima, *Ardeleanul glumeț*, p. 105

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3310. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Variantă:

2. *Țiganu la biserică*, A.I.E.F., i. 13229 (Fundu Moldovei — Suceava).

CĂLUGĂRII CU PANTAHUZA

Nişte călugări de moda veche, de pe timpul bunicului, umblau de-a strînsul pentru mînăstire. Şi ca să nu pară că cerşesc, au luat pe un prostălan cu ei, căruia îi făceau cu ochiul şi el îndată începea a lăuda şi a dori anumite lucruri...

Într-un loc au văzut nişte oi cu mieluţi dragălaşi. Mirîndu-se prostul, zise :

— Bună ar fi una la noi la mînăstire !

Şi românul gospodar îndată şi sări cu vorba :

— Dar, vai de mine, părinţilor, poftim şi luaţi două-trei de sufletul morţilor şi de sănătatea noastră.

În alt loc erau nişte viţele :

— Bună ar fi una la noi la mînăstire !

Mai scărpinîndu-se omul după cap, dă o viţea de pomană.

La o altă casă cu flori multe la ferestre, intră iar călugării, însă nu era ce căutau ei, ci numai o droaie de fete care de care mai frumoase. Cei mai bătrîni au pus privirea în jos, însă prostul trăgînd cu ochiul, zise la plecare :

— Bună ar fi una la noi la mînăstire !...

CĂL. SĂT., XV (1924), p. 145

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3311. Este atestat în Moldova.

NEGUŢITORUL ŞI MUŞTERIUL

Un om să dusă la un neguţitor, ce-i era prietin foarte de-aproape ca să cumpere cîteceva pentru casă. Acesta, îi ceru preţuri foarte mari. Omul văzînd aşa zîse :

— Da bine d-le la neguţitorul cutare să vinde cu atîta mult mai ieftin şi d-ta-mi ceri atîta ?

Neguţitorul răspunsă :

— Păi bine, dacă n-oi lua de la d-ta, care-mi eşti cel mai bun prieten, dar de la cine să iau ? De la cel care nu-l cunosc ?

A.I.E.F., i. 10766 (Jud. Vrancea ?)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3313. Este atestat în Moldova

S-A STRICAT LUMEA, PĂRINTE

Un țăran se prezintă înaintea unui popă, spuindu-i că vrea să se însoare cu Safta, fata lui nea Radu.

— Apoi să veniți la mine duminecă, tu și cu Safta pentru ca să vă dau povețele trebuincioase, fiindcă voi sînteți încă tineri...

Să ne aducem și copiii, părinte ?

CAL. SĂT. Sibiu, I (1895), p. 39

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3314. Este atestat în Transilvania.

[EȘTI OM DE OMENIE]

(S-a întîmplat nu de mult în Sibiu). Domnii T. și H. stau într-un proces al lor înaintea județiului. Zicînd unul una, altul alta, se înfuria amîndoi.

— Taci, zîse T. către H. să nu-ți zîc aci înaintea d-lui județiu un ce, ce încă de cînd ești nu ți-a zîs nimeni.

— H. : Spune-mi, să te văd, că aci pe loc te acuz pentru vătămarea onoarei !

— T. : Ei bine, dacă poftești iacă îți spun : Ești om de omenie !

AMIC. POP., XVI, (1876), p. 122

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3315. Este atestat în Transilvania.

DE LA MOARĂ

— Bună ziua, domnule primar !
— Răspunde-i tu, Pîrvule !

Dumitrașcu, *De-ale unui traistă-n băț*, 1934, p. 67

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3316. Este atestat în Muntenia.

AȘA DA !...

Să ținea odată un biet de creștin de capu primarului din sat, să-i facă și lui o hîrtie pentru feciorul său care era la oaste :

— Fă-mi, logofete, pupa-ți-aș tălpile, că și eu sînt al dumitale, la orice.

— Nu poci, nu mă lasă legea.

— Logofete, logofete, e dreptul meu și apoi e păcat să mă lași așa, că am un cîrd de copii !

— Nu mă lasă legea, n-auzi ? Lasă-mă-n pace.

— Ține-o sfănțoaică.

— Ei ! Așa da !...

Rădulescu-Codin, *Dăfii*, p. 13, (Priboieni—Argeș)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3317. Este atestat în Muntenia.

PREOTUL ȘI CĂMĂTARUL

Un preot sfătuia pe un cămătar din sat să ia o dobîndă mai omenoasă :

— Nefericitule ! îi zise el, nu te gîndești că luînd 9 la 100 îți închizi pentru totdeauna poarta cerului ?

— Oh ! prea sfinte, din înaltul cerului, un 9 are înfățișarea unui 6 și dobînda este legală.

COM. SAT. Buc., II (1907), nr. 13—14, p. 19

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3318. Este atestat în Muntenia.

JUDECATA RABINULUI

Doi înpricinați veniră la Rabin să-i judece.

După ce cel dintîi expuse pricina, rabinul îi dădu dreptate. Cel de al doilea fiind introdus la rîndul său și expunînd și el pricina, rabinul îi dădu și lui dreptate.

Rabineasa atunci observă soțul ei că ce fel de judecată e aceea, ca să cîștige ambii împricinați procesul ?

— Ai și tu dreptate, nevastă, îi răspunse rabinul.

Jurescu, *Snoave*, p. 70

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3319. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variantă:

2. *Judecător bun*, CAL. Blaj, IX (1933), p. 95.

PEDEAPSĂ ÎNTREITĂ

Un ciocoi avînd nevoie de bani, căută pricină crîșmarului de pe moșia sa. După ce îl înjură și îl mustră, îi spuse că nu poate să-l ierte fără a-l pedepsi, pentru ca să țină minte pe viitor să nu mai greșească ; dar că se învoiește ca crîșmarul să-și aleagă singur una din aceste trei pedepse : sau să dea o mie de lei, sau să mănînce o oală cu... miere, sau să primească cincizeci de rînci.

Crîșmarul stătu să se gîndească : „Să dea bani, nici vorbă ; banul e lucru scump, care se agonisește cu greu și nu se azvîrle cu ușurință, mai ales cînd ai chip să scapi fără să dai.

Ca să primești rînci e greu : cincizeci de rînci ? Asta e ceva grozav. Prin urmare se decise să mănînce din oală. Ce-și zise el ? Își spurcă sufletul și e posibil să se îmbolnăvească. Dar are să ia ceva ca să verse și va face molitvă și chiar de va fi să fie bolnav, încă nu e periculos ; în cîteva zile are să-i treacă.

Spuse deci boierului că s-a decis pentru oală.

I se dete mîncarea aceea.

Crîșmarul, după ce rosti încet o rugăciune, se puse să mănînce ; înghiți o lingură, apoi încă una ; la a treia simți o greață grozavă ; cu toate acestea o înghiți și pe aceasta ; a

patra lingură o băgă cu sila pe gît ; la a cincea simţi că nu mai poate, că se răstoarnă maţele dintr-însul ; o sudoare rece îi acoperi fruntea şi se făcu galben la faţă, mîinele începură să-i tremure şi trebui să se oprească din toate puterile sale ca să nu izbucnească în vărsături. A şasea lingură o înghiţi numai pe jumătate şi asta încă după ce îşi opinti toată voinţa.

— Nu mai pot, se rugă el atunci, punînd lingura la o parte, mai bine daţi-mi rînci.

Argaţii dezbrăcară pe crîşmar, îl întinseră jos, unul îl ţinu de cap, altul de picioare şi altul începu să dea din toată puterea.

Crîşmarul răbdă la început, dar la a şasea lovitură judecă că nu e chip să rabde ; mai primi vreo două şi simţi că îi iese sufletul. Trupul îi se acoperi de răni sîngeroase. Atunci se rugă să i se dea drumul că mai bine dă bani.

Astfel, crîşmarul luă şi lovituri, mîncă şi din oală şi dădu şi bani.

Jurescu, *Snoave*, p. 42

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3320. Este atestat în Muntenia.

CUI A CÎNTAT CUCU ?

Doi oameni mergeau pe un drum, cînd deodată auziră cucul cîntînd. Unul zise :

— Mie mi-a cîntat cucul, căci eu eram cu faţa spre el.

Celălalt zise :

— Ba mie mi-a cîntat.

Şi din această cauză se iscă o ceartă pînă cînd se luară la bătaie şi se făcură tot una de sînge. După aceea plecară spre oraş, unde ajungînd se duseră drept la judecător, căruia şi unul şi altul îi dete bani să le facă dreptate. Judecătorul, ca mulţi din impiegaţii actuali, luă plată şi de la unul şi de la altul.

Cînd veni ziua înfăţişării, începură amîndoi să istorisească cum s-a petrecut faptul, din cauza cîntării cucului.

— Știți una? le zise judecătorul: nici unuia din voi nu i-a cînta cucul, ci numai mie mi-a cîntat (sigur, că luase banii) după care apoi le dădu drumul la amîndoi acasă.

CAL. BASME CÎNT., IV (1877), p. 74.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3322. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Cui i-a cîntat cucu?* PRIV., II 1883), nr. 15, p. 4.
3. *Cui cîntă cucul?*, GAZ. ȚER., II (1893), 20, p. 3.
4. *La judecată pentru un cîntec de cuc.* (T. Pamfile — *Pov. pop. rom.*), B.A.R.S.R., *5093*, f. 39.

NASTRATIN JUDECĂTOR

Un om împăcase pe un tăietor de lemne, să-i taie un copac gros, de la pădure. Tăietorul se duce și taie copacul. Cînd vine însă, să-și primească plata, se pomenește tam-nisam cu un bocuclaș-tîrîie-brîu, care cere, să împartă plata în două cu dînsul, pentru că au fost tovarăși, zicea el.

Tăietorul nu voiește! Atunci tîrîie-brîu îl cheamă la judecată.

— Pentru ce pretinzi, să împartă cu dumneata? întrebă judecătorul, pe tîrîie-brîu.

— Pentru că am fost tovarăș cu dînsul, la tăiet, domnule judecător; răspuse tîrîie-brîu.

— Nu-i adevărat, domnule judecător..., se leagă de mine, ca boala de om sănătos, ...iaca asta mi-i crucea... eu nici nu l-am văzut, domnule judecător ?... zise tăietorul.

— Ba-i adevărat, domnule judecător, răspunse tîrîie-brîu: cînd tăia el copacul, eu eram acolea în tufe,... auzeam,... și de cîte ori dădea el cu toporul în copac, icneam și eu din tufe!

Judecătorul găsește dreptate lui tîrîie-brîu.

Tăietorul, văzînd beleaua, se duce la alt judecător; dar și acesta găsește dreptate tot lui tîrîie-brîu!... Atunci îl pun

unii și alții la cale, să se ducă la Nastratin Hogea, și dacă nu i-a mai face nici el dreptate, apoi nu-i mai face nici Dumnezeu din cer. Cum intrară la Nastratin, el îi întrebă îndată, cum li-i jalba? Tăietorul și tîrîie-brîu spun toată înconjurarea, cum a fost. Atunci el întreabă :

— Unde-s banii ?

— La mine ; răspuse tăietorul.

— Adă-i încoace !

Tăietorul îi dă. Nastratin îi pune în pungă și începe a-i suna ; pe urmă întreabă pe tîrîie-brîu :

— Ei ai auzit, cum sunau paralele ?

— Am auzit, domnule judecător ! răspunse tîrîie-brîu.

— Buuuuuun !... Dacă-i așa, sunetul e al tău și banii ai lui ! zise Nastratin, și făcu pace.

Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, p. 198

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3324. Este atestat în Muntenia.

UNDE ERA NĂDEJDEA CASAPULUI !

Cică un casap era așa de meșter în a vinde și a tăia carnea, că nici cîntar nu-i mai trebuia.

De venea vreun mușteriu și cerea, de pildă, un kilogram de carne, el lua degrabă și tăia o bucată tocmai de un kilogram, iar mușteriul de se supăra sau se ducea la altul să vadă de nu-i păcălit, vedea bine că mai puțin nu-i, dar mai mult, deseori.

Așa că casapul cela era vestit în toată țara aceea și ajunsese vestea pînă la Vodă.

Azi așa, mîni așa, se duse chiar însuși trimisul său și veni tot cu vestea dintîi.

Îl chemă atunci la curte pe casap, și-l întrebă așa :

— Măi casapule, dacă nu-mi spui de cine și cum ești tu fermecat, de tai tocmai cît trebuie, lincezești pe viață în temniță.

— Dă, cum să fie, înălțate împărate ! Nu știu nimic, să mă trăsnească Dumnezeu de sus ; luați-mi tot numai viața lăsați-mi-o !

Dacă vede că nu scoate nimic de la el, îl închide și strînge divanul, ca să se gîndească cu toții, să vadă nu i-or găsi pricina.

Unul bătrîn de colo sare și zice :

— Măria ta ! Ia adă-l și pune-l și în fața noastră să taie, să vedem tot drept dă ?

Cînd îl aduse, chiar așa fu !

— Ia dezbrăcați-l și-l îmbracați cu alte haine, zise tot bătrînul acela !

— De acu puteți să-mi luați și capul, totuna-i.

Ce se întîmplase. El avea un chimir pe dedesupt ticsit cu napoleoni, și acolo era nădejdea cînd tăia drept.

(N. I. Munteanu) „I. CREANGĂ", VI (1913), nr. 12, p. 361

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3325. Este atestat în Moldova.

NU SE DĂ

Un om bogat avea un copil nesupus. Într-o zi, năcăjit că copilul n-a voit să mănînce supă de fasole cu tăieței, îl pîrî la dascăl, rugîndu-l să-i aplice o corecțiune.

Dascălul ar fi voit să-i tragă o bătaie zdravănă, dar i se interzisese în modul cel mai strict de a se atinge de copil.

Atunci îi veni o idee și anume, să pedepsească un alt copil față cu dînsul, și astfel îl va intimida.

Spre acest finit, întinse pe scaun un copil al unei văduve sărace și care mergea la școală cu scutire de plată și începu să-l croiască cu cureaua, zbierînd la fiecare lovitură :

— Cîine ! Să mănînci supă de fasole cu tăiței !

— Nu se dă ! Nu se dă ! țipa copilul văietîndu-se.

Jurescu, *Snoave*, p. 64

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3326. Este atestat în Muntenia.

SATANA ŞI BOGATUL

Trăia undeva, într-un sat uitat de Dumnezeu, un om bogat care, în iubirea prea mare de sine, nu se prea gîndea la necazurile celor slabi şi mulţi. Satul flămînd şi bogatul sătul se dispreţuiau împrumutat.

Într-una din zile omul acesta plecă spre oraş să-şi tîrguiască ceva. Iată că la o cotitură îi ieşi în cale tocmai Satana în tălpi. Cornoratul, făptură care ţine la forme, îi dete bineţe şi-i zise strîmbîndu-se a rîde :

— Dragul meu, azi este ziua mea : tot ce mi se va da din suflet, este al meu !

Răspunse bogatul :

— Viu cu tine, să văd cum se împlineşte vorba ta de prorocie drăcească.

Şi porni, omul curios, cu necuratul lîngă el.

Întîlniră, întîi, o femeie care mîna un porc. Dobitocul, ca porcul, nu voia să meargă bucuros cătră tîrg. Femeia, înciudată, lovi grăsunul cu o nuieluşă, strigîndu-i :

— Haid nainte ! da-te-aş dracului de dobitoc încăpăţinat !

Bogatul atunci şopti dracului :

— Pune mîna, bre, pe porc !

Satana însă zise :

— Nu ! Femeia nu mi-l dă din toată inima.

Şi merseră mai departe. Iată o mamă, care îşi bătea copilul neascultător. Ea, slabă de gură, scăpă, vorba :

— Lua-te-ar dracul, copil rău ce eşti ! Şi iute să mi te ducă la iad !

— Ia-l, bre ! N-auzi ? zise bogatul cotind cătră Satana.

Dar Satana iarăşi răspunse :

— N-a drăcuit nici asta de la inimă. Nu pot să-l iau...

Şi se mai duseră, lungă cale şi obositoare, sub arşiţa de soare în mijloc de vară.

Întîlniră în sfîrşit o biată văduvă, de la care bogatul luase, pentru o datorie, tot ce avea la casa ei mică şi sărăcăcioasă. Văduva, ca văduvele necăjite, nu se putu stăpîni, cînd zări mutra bogatului, să-l trimită unde ştia ea...

— Ai auzit ? zîmbi Necuratul cătră bogat, te-a dat şi dracului ! Vezi, văduva aceasta mi te dă mie din tot sufletul ei...

Și Satana, înșfăcînd de guler pe uluitul nenorocit, apucă drumul cătră iad.

CAL. BUN. CREȘT. XX Sibiu, VIII (1930), p. 138

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3327. Este atestat în Transilvania.

AIA E ALTĂCEVA

— Parinte, parinte! vaca mea a împuns vaca sînției sale! strigă crîsnicul venind în fugă la popa.

— No atunci, mă, vei și plăti vaca! zîse parintele sînția sa.

— Ba m-am smintit mă rog, voiam să zic că vaca sîntiei sale a împuns vaca mea.

— Așa?! apoi fătul meu, nenorocirea rămîne nenorocire, ce să faci?

UMORIST., III (1865), nr. 19, p. 99

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3328. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Variantă:

2. *Boierul și țăranul,* LIGA DEȘTEPT., IV (1916), nr. 17, p. 3.

CUPRINSUL

I

RELAȚII SOCIALE

1. CICLUL PĂCALĂ

2. STĂPÎN — SLUGĂ

3. AUTORITĂȚI (LAICE ȘI RELIGIOASE)